

TILASTOLLISIA TUTKIMUKSIA YHTIÖ-
DEN MAANOMISTUKSESTA SUOMESSA

STATISTISKA UNDERSÖKNINGAR OM
BOLAGSBESUTTENHETEN I FINLAND

III OSA | DEL III

T U T K I M U K S I A

YHTIÖIDEN MAANOMISTUKSESTA
MULTIAN, HEINÄVEDEN, SULKAVAN, RUOKOLAHDEN
JA LUUMÄEN KUNNISSA

UNTERSUCHUNGEN ÜBER DEN GRUNDBESITZ DER AKTIEN-
GESELLSCHAFTEN IN DEN KOMMUNEN MULTIA, HEINÄVESI,
SULKAVA, RUOKOLAHTI UND LUUMÄKI

I

JOHDANNOLLINEN OSA
EINLEITENDER TEIL

JULKAISSEET

AUGUST RENVALL AARNE BOMAN

HELSINKI 1921 HELSINGFORS

Alkulause.

Esillä oleva nide kuuluu vuonna 1916 aloitettujen, yhtiöiden maanomistusta Suomessa koskevien tilastollisten tutkimusten sarjaan ja on se tarkoitettu johdannoksi lähinnä ilmestyville, varsinaisia tutkimustuloksia yksityiskohtaisesti käsitteleville julkaisuille. Tutkimuksen alkuvaiheet ja ohjelma selviävät Acta forestalia fennica'n niteessä 19 v. 1919 julkaistusta: „*Program för utredning af industrins jordförvärf.*“ — Saksankielisen selostuksen niteen sisällyksestä on laatinut professori CARL METZGER.

Helsingissä, toukokuulla 1923.

August Renvall.

Aarne Boman.

Aineiston keruun yhtiöiden maanhankintaa koskevia tutkimuksia varten (vrt. ss. 59—83) ovat vahvistetun ohjelman mukaisesti suorittaneet allamainitut henkilöt:

Maataloudelliset tutkimukset.

Agronomi VILJAMI KITUNEN, Tuusulan kansanopiston vt. opettaja: tutkimukset Luumäen ja Ruokolahden kunnissa.

Agronomi, filosofian-maisteri VÄINÖ KÄRPPÄLÄ, Vilppulan maamieskoulun opettaja: tutkimukset Multian ja Heinäveden kunnissa.

Agronomi K. V. NARINEN, Otavan maanviljelyskoulun opettaja: tutkimukset Sulkavan ja osittain Ruokolahden kunnassa.

Metsätaloudelliset tutkimukset.

Metsänhoitaja A. AIRILA, Itä-Hämeen maanviljelysseuran metsänhoidonkonsulentti: tutkimukset Luumäen kunnassa ja eräillä tiloilla Multian kunnassa.

Metsänhoitaja K. A. ANDERSSON, valtion palveluksessa: tutkimukset Sulkavan kunnassa sekä eräillä tiloilla Multian ja Ruokolahden kunnissa.

Metsänhoitaja EDV. ANTTILAINEN, valtion palveluksessa: tutkimukset Heinäveden kunnassa ja eräillä tiloilla Multian kunnassa.

Metsänhoitaja ANTERO PENTTINEN, valtion palveluksessa: tutkimukset Ruokolahden kunnassa ja eräillä tiloilla Multian kunnassa.

Ulkotöiden tarkastuksen toimitti Harjun maanviljelyskoulun opettaja, metsänhoitaja ja agronomi TOIVO EINOLA, joka myöskin aika ajoittain johti tutkimusaineiston käsittelyä tätä tarkoitusta varten perustetussa toimistossa ja osittain keräsi tietoja eräiden yhtiöiden toimitoissa (otteita yhtiöiden kirjanpidosta ym., vrt. s. 68). Osan samaista

aineistoa keräsi metsänhoitaja EDV. ANTTILAINEN, joka myös toimitti yksityiskohtaiseen tutkimukseen liittyvät tiedustelut kyseenalaisissa kunnissa (vrt. s. 78). — Tutkimustyötä ovat sitäpaitsi avustaneet mm. filosofian-maisteri E. LINDQVIST, metsänhoidonneuvoja O. ALANEN, kansakoulunopettaja J. E. SYDÄNMAA ym.

Yksityiskohtaisesti tutkittujen kuntien maanomistussuhteita koskeissa kyselyissä (vrt. s. 78) antoivat tietoja mm. seuraavat näissä kunnissa asuvat henkilöt:

Multian kunnassa: Kunnallislautakunnan puheenjohtaja H. JÄRVIÖ, maanviljelijät KRIST. METSOLA, TAAV. VILHULA, SALOMON LINNA, OTTO HUUHA, FR. VALKEISENMÄKI, EMIL KUMPULA, H. HOKKANEN, S. LEHTOMÄKI, poliisi FRANS PEKKA, yhtiötilan vuokraaja EMIL PIILONEN, yhtiön metsänvartijat OIVA TEMISEVA ja KALLE HONKALA.

Heinäveden kunnassa: ent. kunnallislautakunnan puheenjohtaja, maanviljelijä BENJ. PULKKINEN, maanviljelijä FR. LUOSTARINEN, poliisi, maanviljelijä M. MALKKI, maanviljelijät ALB. KOPONEN, HEIKKI KOISTINEN, ALBIN IKÄHEIMONEN, E. PAKARINEN ja metsänvartija KUST. HEIKKINEN.

Sulkavan kunnassa: kunnallislautakunnan puheenjohtaja, maanviljelijä J. RUOTTINEN, maanviljelijä U. RUOTTINEN, poliisi P. IMMONEN, työnjohtaja D. PÖLLÄNEN.

Ruokolahden kunnassa: kunnallislautakunnan puheenjohtaja M. NENONEN, maanviljelijä A. RÄIHÄ, poliisi J. LAINE, asiamies S. SUURONEN ja maanviljelijä A. TERÄVÄINEN.

Luumäen kunnassa: maanviljelijät, kihlakunnantuomarit ANTON KURVI (Kurvilasta) ja RIETU KIURU sekä maanviljelijät ANTON HEIMOLA, MANU PAKARI, ELIAS KURVI, VILLE SUURINKEROINEN, poliisi ELJAS SALMI, MANU VENÄLÄINEN, ELJAS INKILÄ, JONAS HOLTARI ja FREDRIK RAUTANEN.

Kurkijoen kunnassa: maanviljelijät (maanmittausapulainen) MATTI SIKIÖ ja Elisenvaaran majatalonpitäjä (nimi tuntematon) sekä työmies, torppari KALLE HAGE.

Sisällys.

	Sivu
Kysymys yhtiöiden maanhankinnasta Ruotsissa ja Suomessa.	1
Teollisuuden maanhankintaa koskevan selvittelyn suuntaviivat.	57
Yksityiskohtaisesti tutkittujen tilain valinta	85
Tutkittujen tilain asema ja suuruus	121
Tutkittujen kuntien maataloudelliset yleiskuvaukset	129
Deutsche Auszüge	161

KYSYMYS YHTIÖIDEN MAANHANKINNASTA RUOTSISSA JA SUOMESSA.

Katsaus n. k. yhtiökysymyksen nykyiseen tilaan Ruotsissa.

Kirjoittanut Tuomari *Nils Wihlborg*.*)

Kysymystä siitä, saavatko yhtiöt ja millä ehdoilla hankkia ja omistaa kiinteää omaisuutta, on Ruotsissa aina viime vuosiin asti pidetty tärkeänä ainoastaan maan pohjoisia, metsäisiä osia silmälläpitäen. N. k. yhtiökysymys on niin muodoin muuttunut miltei kokonaan norrlanninkysymykseksi ja ne lainsäädäntötoimenpiteet, joihin on ryhdytty yhtiöiden kiinteistönhankinnan säännöstelemiseksi, ovat koskeneet ainoastaan Norrlantia ja niitä Sveanmaan osia, joiden luonto on jossain määrin samanlaista kuin Norrlannin, nimittäin eräitä osia Taalainmaata sekä Värmlantia.

Tämä yhtiökysymyksen tavallaan paikallistuminen maan mainittuihin osiin johtuu siitä voimakkaasta kehityksestä, jonka puutavarateollisuus kuluneen vuosisadan loppupuoliskolla tässä maan osassa on saavuttanut ja jolla ei luonnollisestikaan ole vastinetta maan yleisessä kehityksessä.

Vielä 1800-luvun puoliväliin saakka oli valtava osa Norrlannin laajoista yksityismetsistä, jotka maanjaossa oli erotettu valtion tiluksista, verrattomasti suurimmalta osalta talollisluokan hallussa. Maanviljelyksen ollessa metsäin omistajain pääasiallisena elinkeinona, ei metsämaita yleensä käytetty muuhun tarkoitukseen kuin karjanlaitumiksi, jotapaitsi niistä kotitarpeiksi otettiin polttopuut sekä muut tarvepuut. Ei ollut käsitystäkään siitä, miten huomattavia pääomia suuriin metsiin kätkeytyi. Mutta kun 1840- ja 1850-vuosiluvuilla ruotsalaisellekin puutavarateollisuudelle alkoi ilmestyä uusia mahdollisuuksia maailmanmarkkinoilla,

*) Suomennoksen tarkastanut Senaattori *Alfred Liuksiala*.

muuttui käsitys Pohjois-Ruotsin metsien arvosta äkkiä. Liikemiehet tulivat tietämään, että metsänhyödykkeitä voitaisiin edullisesti myydä. Norrlantiin perustettiin sahalaitos toisensa jälkeen ja sahanomistajien taholta alkoi vilkas tukkimetsien kysyntä. Aluksi tyydytettiin puutavarateollisuuden tukkimetsien tarve siten, että mainitun teollisuuden harjoittajat hankkivat pitkä-aikaiset — tavallisesti 50-vuotiset — hakkuu-oikeudet talollisten tilojen metsiin; ainoastaan poikkeustapauksissa tilat ostettiin kokonaan. Mutta sahatteollisuuden yhä enemmän kehittyessä muuttuivat olot tässä suhteessa. Voidakseen yhä suuremmassa mitassa laajentaa liikettään ryhtyivät sahanomistajat perustamaan osakeyhtiöitä tai muita taloudellisia yhtymiä. Kun samalla pidettiin silmällä tulevaisuutta, oli ymmärrettävästi erittäin tärkeätä, että mainitun teollisuuden raaka-aineen tarve turvattiin jollain tavoin varmemmin keinoin kuin hakkuu-oikeuksia hankkimalla. Sillä joskin ne yleensä, ainakin alkuaikoina, käsittivät puolen vuosisadan pituisen ajanjakson, niin oli kuitenkin tuleva aika, jolloin tämänkaltaiset hakkuu-oikeudet lakkaisivat olemasta voimassa; ja koskapa ei ollut lainkaan varmaa, että uusia hakkuu-oikeuksia jatkuvasti voitaisiin hankkia, saattoi käydä niin, että kukoistava liikeyritys puuttuvan raaka-aineen tähden oli pakotettu lopettamaan toimintansa. Ja lisäksi vielä eräs asianhaara. Kuten sanottu, luovutettiin puutavarateollisuuden harjoittajille hakkuu-oikeudet talollisten tiloihin useimmiten 50 vuodeksi, joka oli tällaisen oikeuden pisin laillinen voimassa-oloaika. Kun kuitenkin katsottiin aiheutuvan melkoista haittaa siitä, että yksi polvi niin pitkiksi ajoiksi ehkäisi tulevien talonomistajien käyttö-oikeuden tilan metsään, annettiin tällaisten haitallisuuksien välttämiseksi 25 p. huhtikuuta 1889 Kunink. asetus, jonka nojalla metsänhakkuu-oikeuksista, muuksi kuin kotitarpeeksi, tehtyjen sopimusten pisin voimassa-oloaika rajoitettiin 20 vuodeksi. 24 p. heinäkuuta 1903 annetun lain nojalla on sellaisten sopimusten voimassa-oloaika vieläkin rajoitettu, nim. 5 vuodeksi. Selvää on, että tämä uusien hakkuu-oikeuksien huomattava voimassa-oloajan lyhentäminen teki puutavarateollisuuden harjoittajat, jotka luonnollisesti tähtäsivät kauemmaksi, yhä haluttomimmiksi perustamaan liikettään tällaisten, suhteellisesti lyhyiden hakkuu-oikeuksien varaan.

Mainitut asianhaarat — sekä niiden yhteydessä myöskin muut olosuhteet, jotka nyt kuitenkin jääkööt mainitsematta — johtivat siihen, että sahaliikettä harjoittavat yhtiöt kuin myöskin yksityiset mainitun liikkeen harjoittajat Norrlannissa ja Taalainmaassa alkoivat, taatakseen siten liikkeelleen varman raaka-aineen saannin, laajoilla aloilla omikseen hankkia talollisten tiloja. Tämä puutavarateollisuuden kiinteistön hankinta, joka erikoisesti koski maan metsärikkaimpia sisäosia, alkoi 1800-luvun loppupuolella päästä sellaiseen vauhtiin ja saavutti sellaisen laajuuden, että, sen saadessa yhä esteettä jatkua, maataomistavan talollisluokan olemassaolo saatettiin vaaranalaiseksi. Voimassa-olevien maanjakolakien nojalla ei kiinteistön hankintaan sisältynyt ainoastaan tilan metsä, vaan tila kokonaisuudessaan, siis myöskin viljelty maa. Entisistä tilanomistajista oli tullut omistamiensa tilojen vuokraajia tai metsäyöntekijöitä yhtiöiden palveluksessa. Tilojen, tosin useimmissa tapauksissa varsin korkeat, kauppahinnat olivat, mikäli ne eivät huvenneet entisen omistajan velkojen maksuun, usein kadonneet yhtä nopeaan kuin ne saatiinkin. Missään tapauksessa ei pienempi tai suurempi pääoma entisen tilanomistajan kukkarossa vastannut useimmiten isiltä perityn talon menettämistä, joka omistajalleen olisi suonut turvallisen olon sekä maanomistajan itsenäisen aseman. Tämän ohella, kun laajat alat viljeltyä maata oli siirtynyt yhtiöille, oli suuresti pelätävissä maanviljelyksen vähentyminen. Yhtiöillä, jotka olivat ostaneet tilat metsien vuoksi, joista aikoivat saada mahdollisimman suuret tulot, ei luonnollisesti ollut mitään harrastusta maanviljelykseen ja karjanhoitoon tiloilla. Eikä voi ajatellakaan, että yhtiöt, joille metsäin saanti oli pääasia, olisivat sallineet uudisviljelystä hankkimillaan metsämailla.

V. 1896 27 p. kesäkuuta tilain halkomisesta, tilustenlohkomisesta ja maan eroittamisesta annetun lain nojalla saatettiin Ruotsissa käytäntöön uusi menettelytapa maatalojen jakamiseksi, nim. tilustenlohkominen, joka, kuten tunnettua, sisältää sen, että omistaja, joka tahtoo jakaa tilan yhteen tai useampaan palstaan, itse määrää palstain aseman ja rajat, jonka jälkeen tilan manttaaliluku määrätyn menetelmän mukaan joka palstaa kohti tasan jaetaan. Kun tilustenlohkomisen käytäntöön ottamisella yhtenä keinona maatalojen jakamiseksi varattiin

tilaisuus jakaa tilan vero toisaalta viljelyskelpoisen alan ja pienemmän metsäpalstan sekä toisaalta varsinaisen metsämaan kesken, arveltiin saadun tehoavan keinon sen viljelyn maan, joka jo oli puutavara-yhtiöiden hallussa, takaisin saattamiseksi talonpojille sekä sulun sille, että viljelysmaata vastaisuudessa mainittavammin myytäisiin yhtiöille. Ensinnäkin toivottiin yhtiöiden havaitsevan itselleen edulliseksi tilustenlohkomisella eroittaa viljelysmaat varsinaisesta metsämaasta ja sitten jälleen myydä viljelysmaat talonpojille ja toisekseen, että ne tilalliset, jotka tilansa aikoivat yhtiöille myydä, olisivat, lohottuaan sen mainitulla tavalla, myyneet ainoastaan metsäpalstan. Todellisuudessa täytyivät toivomukset ainoastaan vähässä määrin. Mainitun lain voimaantuttua Norrlannissa kyllä toimitettiin useita tilustenlohkomisia yhtiöiden tiloilla ja siten joutuikin jälleen osa Norrlannin maista talollisluokalle. Mutta kun laki ei estänyt, että tiluslohkomisessa erotettiin palstoja, jotka käsittivät ainoastaan kotitiluksia, niin yhtiöt, jotka ymmärrettävästi eivät halunneet vähääkään hankkimistaan metsämaasta menettää, useimmiten toimeenpanivat tilustenlohkomisesta viimeksimainitulla tavalla. Täten syntyi viljelyksiä, joilta paitsi välttämätöntä metsää kotitarpeeksi, myöskin puuttui viljelysmaa jatkuvaa kehitystä varten; eikä siis yhtiöiden tiloja lohkomalla ja kotipalstain takaisin myynnillä talonpojille oltu päästy paljoakaan likemmäksi päämäärää, jonka tarkoituksena oli talollisluokan ja maanviljelyksen turvaaminen. Mutta ei tilustenlohkominen sanottavasti kyennyt ekkäisemään sitäkään, että tilallisten hallussa vielä olevat tilat eivät joutuneet yhtiöille. Niin suuri oli nim. yhtiöiden metsänkysyntä ja niin korkealle nousivat tilallisten tilojen kauppahinnat, että tilalliset, näennäisesti edullisten kauppatarjousten häikäisemänä, laiminlöivät etujensa valvomisen.

Luonnollista oli, ettei valtiovallat voineet olla huomioonottamatta tätä puutavateollisuuden ja erityisesti yhtiöiden jatkuvaa, vuosi vuodelta huomattavasti kasvavaa kiinteistön hankintaa maan kyseessäolevissa osissa. Sen jälkeen kun eri viranomaiset Norrlannissa 1890-luvulla Kunink. Majesteetille osoitetuissa kirjoituksissa olivat kiinnittäneet hallituksen huomion siihen talollisluokkaa uhkaavaan vaaraan, jonka mainittu kiinteistönhankinta aiheutti, sekä 1901 vuoden valtio-

päivät olivat Kunink. Majesteetilta anoneet selvityksen hankkimista siitä miten lainsäädäntö- tai muiden erikoisten toimenpiteiden avulla olisi voimassapysyttävä ja tuettava Norrlannin ja Taalainmaan maataomistavan ja -viljelevän väestön asemaa ja edistettävä maanviljelyksen kehitystä mainituissa maan osissa, asetti Kunink. Majesteetti 7 p:nä kesäkuuta 1901 yksitoistahenkisen komitean, niinkutsutun norrlanninkomitean, jolle annettiin tehtäväksi valmistaa selvittely mainitussa suhteessa ja sen jälkeen, mikäli selvittely aiheutta antoi, jättää ehdotus Kunink. Majesteetille.

Tehtävänsä täyttämiseksi komitea aluksi hankki seikkaperäisen tilaston puutavateollisuuden omistamista maanviljelyskiinteistöistä norrlantilaisissa lääneissä sekä Kopparbergin läänissä (Taalainmaa). Tässä tilastossa, joka oli v:lta 1900, oli eroitettuna toisaalta rannikkoseutu, Ala-Taalainmaa ja silur-alue (seutu Storsjön'in ympärillä) Jämtlannissa, sekä toisaalta Ylä-Taalainmaa ja metsäseutu muissa lääneissä. Puutavateollisuuden harjoittajiin kuuluviksi luettiin „sahaosakeyhtiöt, muut sahanomistajat sekä tehtaanomistajat“. Tilasto, joka koski sekä manttaalia että pinta-alaa, esitti mainittujen kiinteistönomistajaluokkain maanomistuksen osaksi ehdottomissa ja osaksi suhteellisissa luvuissa, vertaillen niitä yksityisten kiinteistönomistajien yhteenlaskettuun maanomistukseen mainituissa maan osissa.

Tämä norrlanninkomitean tilasto osoitti, että rannikkoseudulla, Ala-Taalainmaassa ja jämtlantilaisella silur-alueella, jossa yksityisten omistamia maanviljelyskiinteistöjä oli 6 718,290 manttaalia eli pinta-alaltaan 6 554 219 ha, omisti puutavateollisuus 1 151,594 manttaalia eli pinta-alaltaan 1 877 360 ha, vastaten suhteellisissa luvuissa kukin 17 % ja 28,6 %. Ylä-Taalainmaassa sekä metsä-alueella muissa lääneissä, joissa yksityisten maanviljelyskiinteistöt laskettiin 2 542,586 manttaaliksi, pinta-alaltaan 9 168 815 ha, omisti puutavateollisuus 999,722 manttaalia, pinta-alaltaan 3 517 477 ha, vastaten 35,4 % manttaalista ja 38,9 % pinta-alasta. Koko Norrlannissa sekä Taalainmaassa teki siis puutavateollisuuden omistamat maanviljelyskiinteistöt v. 1900 yhteensä 2 051,816 manttaalia eli pinta-alaltaan 5 394 837 ha, eli suhteellisesti

kaikkiin yksityisten omistamiin tämänkaltaisiin kiinteistöihin 22 %/o, manttaalista ja 34,3 %/o pinta-alasta.

Aikaisempaan, saatavissa olevaan tilastoon verratessa selvisi edelleen, että siitä maa-alasta, joka v. 1900 kuului yksityisille puutavara-teollisuuden harjoittajille Norrlannissa ja Taalainmaassa ja joka ala oli jonkun verran laajempi kuin Malmöhus'in, Kristianstad'in, Halland'in, Kalmar'in, Blekingen, Kronoberg'in ja Jönköping'in läänien yhteenlaskettu pinta-ala, oli 15 vuoden aikana, vuodesta 1885 vuoteen 1900, hankittu hiukan enemmän kuin kolmas osa sekä että vuosina 1895—1900 oli saman verran maata kuin viimeistä edellisinä 10 vuotena joutunut puutavara-teollisuudelle, joten siis kysymyksessä oleva maanhankinta oli kasvanut kaksinkertaiseksi.

Jaoiteltaessa maanomistus eri pitäjissä, osoitettiin, että puutavara-teollisuuden kiinteistöt pinta-alaltaan käsittivät verrattuna kaikkeen yksityiseen maahan

korkeintaan 10 %/o	57 pitäjässä
yli 10 „	mutta ei enemmän kuin 30 %/o 82 pitäjässä
„ 30 „	„ „ „ „ 50 „ 71 „
„ 50 „	„ „ „ „ 70 „ 42 „
„ 70 „	9 pitäjässä.

Kuten yllä huomautettiin, ei norrlanninkomitean tilastoon puutavara-teollisuuden harjoittajina ole otettu yksinomaan „osakeyhtiöitä“, johon käsitteeseen sisällytetään myös toisenlaatuiset taloudelliset yhtymät, kuten kauppayhtiöt ja taloudellista liikettä harrastavat yhdistykset, vaan myöskin „muuta sahanomistajia ja tehtaanomistajia“. Vaikkakaan ylläolevat numerot eivät sisällä ehdottomasti täsmällisiä tietoja yhtiöiden omistamien kiinteistöjen luvusta, niin oli yksityisten sahanomistajain ja tehtaanomistajain hallussa olevia tiloja silloin kun tilasto hankittiin niin vähän, ettei niiden ottamisen yhtiöitä koskevaan tilastoon voida katsoa sitä sanottavasti muuttavan.

Edellä esitetyn tilaston mukaan oli yhtiöiden maanhankinta Norrlannissa ja Taalainmaassa viime vuosisadan vaihteessa saavuttanut tavattoman laajuuden. Luonnollista oli, että näiden maanhankintain

varaan perustettu puutavara-teollisuus monessa suhteessa oli tuottanut huomattavia etuja. Sahaliikkeen sekä siihen perustuvan puutavaravien- nin kautta oli koko maan pääoma huomattavasti kasvanut. Varsinkin niillä maan kulmilla, joita mainittu liike lähinnä koski, oli sen vuosi vuodelta suunnattomasti laajenevan kehityksen kautta metsien arvo noussut ennen aavistamattoman korkeaksi. Tämän ohella oli, sahaliikettä harjoittavien yhtiöiden ostaessa talollisilta hakkuu-oikeuksia sekä metsä- ja muita kiinteistöjä, melkoisia rahasummia tullut maan kysymyksessä oleviin osiin, jotapaitsi sekä jälellä oleva maata viljelevä väestö että maan muut asukkaat olivat tilaisuudessa saamaan erinomaista ansiota metsänhakkuussa sekä puutavaran kuljetuksessa ja jalostuksessa sahalaitoksilla.

Norrlanninkomitea ei suinkaan vähäksynyt näitä huomiota ansaitsevia etuja, jotka puutavara-teollisuus aikaansai. Vertaillessaan keskenään näitä etuja sekä sitä edellämainittua vaikutusta talollisluokan vähene- miseen ja maanviljelyksen taantumiseen nähden, joka oli seurauksena yhtiöiden jatkuvasta kiinteistönhankinnasta, komitea havaitsi hankki- mansa selvityksen tässä suhteessa ilmeisesti osoittavan, etteivät puu- tavara-teollisuuden tuottamat edut voineet kaikin puolin vastata sen yhteiskunnallisessa ja taloudellisessa suhteessa aikaansaamia epäedul- lisiä vaikutuksia. Yhtiöiden kiinteistönhankinnan arveluttavin yhteis- kunnallinen seuraus oli talollisluokan jatkuva pieneneminen. Norrlan- ninkomitea laski, että vähintään 12,000 tilallista oli sahatteluuden tähden menettänyt maansa. Tämä luku sinänsä osoitti yhtiöiden kiin- teistönhankinnan tilallisille ja koko maalle aiheuttaman huomattavan haitan. Jos vielä ottaa huomioon itsenäisten viljelyspalstojen lisään- tymisen, joka, elleivät kiinteistöt olisi joutuneet yhtiöille, olisi tapah- tunut tiloja halkomalla ja muiden ulosmuuttojen kautta sekä sen asian- haaran, että yhtiöt usein erilaisista syistä yhdistivät viljelyspalstoja, ilmenee yhä selvemmin yhtiöiden kiinteistönhankinnan haitallinen vai- kutus talollisluokan säilyttämiseen ja kasvamiseen. Siihen nähden, että maan tärkeimpänä kansanaineksena on pidettävä juuri talollis- luokkaa, joka ei suinkaan ole korvattavissa sillä, että vuokraaja- ja teollisuustyöläisten luokka kasvaa, niin oli selvää, että yhtiöiden jat-

kuvaa tilallisten tilojen hankintaa oli pidettävä koko maata uhkaavana vaarana. Komitean selostuksessa ei katsottu voitavan asettaa yhtiöiden maanvuokraajia yhteiskunnallisessa eikä taloudellisessa suhteessa maataomistavien tilallisten rinnalle, joiden sijassa he nyt olivat. Vuokraajat, joita yhtiöt olivat asettaneet kiinteistöilleen, ei vaan maanviljelyksen tähden vaan myöskin siten varataksaan työvoimia metsänhakkuita y. m. varten, olivat useimmiten suuresti yhtiöistä riippuvaisia. Vuokravälipuheet, jotka usein olivat suullisia ja useimmiten voimassa vaan toistaiseksi tai vuodeksi kerrallaan, velvoittivat vuokraajat omistamaan pääasiallisen työnsä yhtiöiden hyväksi ja rajoittivat heidän toimintavapauttaan monessa suhteessa. Miltei poikkeuksetta oli vuokraajain asema oikeudellisessa suhteessa yhtiöihin nähden sangen heikko; ankarat kontrahtimääräykset tekivät heidän suhteensa yhtiöihin suorastaan jonkinlaiseksi henkilökohtaiseksi alamaisuudeksi; koko vuokraajaluokka oli yhteiskunnallisessa suhteessa vajavaltaista ja tukalain elinehtojen leimaama.

Arveluttavia olivat puutavarateollisuuden kiinteistönhankinnan seuraukset myöskin taloudellisessa suhteessa. Samassa mitassa kuin yhtiöiden kiinteistöhankinta lisääntyi, lisääntyi myös vuokraajain lukumäärä. Lukuunottamatta muutamia harvoja kiinteistöjä, joilla asui yhtiöiden virkamiehiä sekä suhteellisesti harvoja rannikolla sijaitsevia tiloja, joilla yhtiöt itse hoitivat maanviljelyksen, olivat kaikki kiinteistöt vuokraajien viljeltävinä. Maanviljelyksestä virkamiesten asumilla ja yhtiöiden itsensä viljelemillä tiloilla ei ollut mitään muistuttamista. Toisin oli sitävastoin asianlaita vuokratiloilla. Kun vuokraajat, kuten edellä esitetään, yleensä olivat velvolliset omistamaan pääasiallisen työvoimansa yhtiöiden hyväksi, ei heillä ollut tarpeeksi intoa viljelysten hoitoon. Siitä oli seurauksena, että vuokratilojen rakennukset ja maanviljelys joutui rappiolle. Norrlanninkomitean tutkimuksensa alaisille pitäjille lähettämien kiertokyselyjen vastauksista saatiin vakuuttavat todisteet siitä, kuinka vuokraajien maanviljelys useimmissa pitäjissä oli huomattavasti ala-arvoisemmalla kannalla kuin maataomistavien tilallisten. Monissa vastauksissa oli järkyttäviä kuvauksia maanviljelyksen taantumisesta niillä kiinteistöillä, jotka tilallisilta olivat joutuneet yh-

tiöille. Aivan tavallista oli, että karja oli vähentynyt puolella tai enemmänkin. Mainittiin kyliä, joissa ennen oli talvisin elätetty 60—70 nautaeläintä, mutta joissa, jouduttuaan yhtiöiden haltuun, pidettiin vaan 4 tai 5 lehmää. Kerrottiinpa vielä, miten luonnonniittyjen vieläpä peltojenkin annettiin metsittyä, miten ojat rappeutuivat, rakennukset jätettiin ylläpitämättä j. n. e. Ja lopuksi todettiin vielä, että, samalla kuin tilalliset osoittivat huomattavan suurta harrastusta maanviljelyksensä laajentamiseen uudisviljelyksillä ja sen vahvistamiseen viljelystensä parantamisella, tehtiin uudisviljelyksiä ja viljelysten parannuksia vuokratiloilla mitättömän vähäisessä määrässä.

Norrlanninkomitean tutkimusten tulokset osoittivat siis puutavarateollisuuden vaikuttaneen Norrlannin maanviljelykseen siten, että yhtiöiden hallussa oleva viljelysmaa säännöllisesti tuotti paljon vähemmän kuin tilallisten hallussa ollessaan. Tavallaan jossain määrin toisin oli asianlaita metsäkasvavaan tai metsänviljelykseen soveliaaseen maahan nähden. Viimemainitussa suhteessa esitti komitea tutkimustensa tulokset seuraavin sanoin: „Jos ei ero tilallisten ja yhtiöiden harjoittaman metsänhoidon välillä olekaan erikoisen suuri, niin on suurilla, varakkailla yhtiöillä kuitenkin enemmän mahdollisuuksia kuin tilallisilla laaja-suuntaisiin toimenpiteisiin metsänhoidossaan. Mutta kun ei ole varmuutta käyttävätkö yhtiöt hyväkseen näillä olevia keinoja lisätäksensä kestävän metsänviljelyksen tuotantoa, taikka jos ne, kuten usein on tapahtunut, jostain syystä pitävät edullisempaan myydä metsäpääomansa sen sijaan että niistä ottaisivat vaan tulon, jonka kestävä metsänviljelys tuottaa, niin, huomioonottaen, että metsäin tuotantokyky jälkimmäisessä tapauksessa pitkiksi ajoiksi vähenee, ei varmuudella voida väittää, että metsästä saatava taloudellinen hyöty on suurempi, jos sen omistaa yhtiö kuin metsän ollessa tilallisen hallussa.“

Kuitenkin katsoi komitea, että joskin otaksuttaisiin metsämaan sellaisenaan yhtiöiden hallussa tuottavan taloudellisesti enemmän kuin tilallisen omistamana, niin ei tämä asianhaara yksinomaan saanut olla ratkaisevana kansantaloudelliselta kannalta arvosteltaessa kysymystä siitä, mikä hallintamuoto metsiin nähden on soveliaain. Kun norrlantilainen maanviljelys, kuten edellä on huomautettu, ei tullut toimeen

metsittä voidakseen tyydyttää rakennuspuu-, polttopuu- y. m. kuin myös laidunmaa-tarpeensa, ja kokemus oli osoittanut, että eritoten sisämaassa, metsäseuduilla, jossa maanviljely oli nuorempaa ja alkuperäisemmällä kannalla ja sato usein oli huono tai tuli täydellinen kato, maanviljelijän oli otettava verojen ja ulostekojen sekä erinäisten tarveaineiden ostoon tarvittavat rahat metsistä, joten hän ei liioin voinut olla ilman myytävää metsää, niin tuli komitea siihen lopputulokseen, että yleishyödyllistä näkökantaa silmälläpitäen oli edullisinta, että metsät säilytetään talollisuusluokan hallussa ainakin siinä määrin, että ne voivat antaa tarpeellisen tuen maanviljelykselle. Ainoastaan näinollen voi maan tärkein elinkeino päästä täysiin oikeuksiinsa ja osoittaa suurinta tuotantovoimaansa.

Norrlanninkomitean osoittamat, puutavarateollisuuden aiheuttamat vahingolliset vaikutukset, joista lyhyesti on tehty selkoa, piti komitea senlaatuksina, ettei voitu toivoa niiden katoavan eikä edes vähenevän, ellei valtio ryhtyisi niitä vastustamaan. Lokakuun 27 p:nä 1904 antamassaan mietinnössä esitti komitea sarjan lakiehdotuksia, joilla tarkoitettiin suunnata Norrlannin ja Taalainmaan yhteiskunnallinen ja taloudellinen kehitys, mikäli puutavarateollisuus siihen vaikutti, mahdollisimman oikealle tolalle. Sen ehdotuksista johtui sittemmin seuraavien lakien julkaiseminen, nimittäin laki 4 p:ltä toukokuuta 1906, jolla yhtiöitä ja yhdistyksiä määrättyissä tapauksissa kielletään hankkimasta kiinteistöjä (Norrlannin kieltolaki), laki 31 p:ltä elokuuta 1907, jolla muutetaan 20 §:n 1 mom. ja 22 § 27 p:nä kesäkuuta 1896 annetussa laissa tilojen halkomisesta, tilustenlohkomisesta ja maan eroittamisesta, 25 p:nä kesäkuuta 1909 annettu laki, koskeva rajoituksia oikeudessa saada toimeenpanna tilustenlohkomisia (Norrlannin tilustenlohkomislaki), josta asiasta oli aikaisemmin annettu väliaikainen laki 16 p:nä kesäkuuta 1905, laki 25 p:ltä kesäkuuta 1909 eräänlaatuisen maan vuokraamisesta Norrlannissa ja Taalainmaassa (Norrlannin vuokralaki) sekä samana päivänä annettu laki, koskeva eräänlaisen maanviljelyksen valvontaa Norrlannissa ja Taalainmaassa (valvontalaki).

Mainitut n. k. norrlannilait kohdistuivat kukin niiden havaittujen vahingollisten vaikutusten eri puoliin, jotka norrlantilaisen puutavara-

teollisuuden yhä kasvava kehitys aikaansai. Siten on Norrlannin kieltolain varsinaisena tarkoituksena estää mainitun teollisuuden jatkuvaa maakiinteistöjen hankintaa tilallisuusluokkaa vähentämällä. Mainitulla muutoksella v. 1896 annetun lain maan erottamista koskeviin määräyksiin, kuin myöskin Norrlannin tilustenlohkomislaita, tahdottiin estää Norrlannin oloissa sopimattomien maanviljelystilojen muodostumista. Norrlannin vuokralain tarkoituksena taas on taata puutavarateollisuutta harjoittaville sekä yhtiöille että yksityisille kuuluvien kiinteistöjen vuokraajille turvallisempi ja maanomistajiin nähden itsenäisempi asema ja siten innostuttaa heitä antautumaan suuremmalla innolla vuokraamiensa kiinteistöjen viljelemiseen, mitä tarkoituksena ei arveltu saavutettavan muulla tavoin kuin rajoittamalla maanomistajain ja vuokraajain keskinäistä sopimusvapautta sekä asettamalla maanomistajalle velvollisuuksia, joita ei yleensä voitu sopivasti maanomistajalle panna. Mitä vihdoin valvontalakiin tulee, on sen suoranaisena tarkoituksena estää maanviljelyksen rappeutumista puutavarateollisuuden hallussa olevilla kiinteistöillä, se on täydennys Norrlannin vuokralakiin ja tarkoittaa se m. m. estää puutavarateollisuuden harjoittajia, välttämällä vuokralakia siinä olevine maanomistajille näennäisesti raskauttavine määräyksineen, pitämällä kiinteistöt omassa viljelyksessä, lopettamasta niillä maanviljelystä.

Mainitun erityisen *maaneroittamis- ja tilustenlohkomislainsäädännön* päätarkoituksena on ensiksikin estää, ettei tiloista Norrlannin ja Kopperberg'in lääneissä kotipalstoja siinä määrin eroiteta, että tilan maanviljelys sen kautta huomattavammin heikkenee, ja toisekseen, että norrlantilaisissa lääneissä se tilanosa, joka tilusten lohkomisessa saa kotitiluksia, on sekä näiden laajuuteen että osalleen jaettavan kotitarvemetsän, viljelys- ja laidunmaan suuruuteen nähden maanviljelykselle sopiva. Kysymyksessä olevat lait palauttivat siis tavallaan Ruotsin lainsäädäntöön n. k. kannattavaisuuskaiteen, jolla, kuten tunnettua, on ollut suuri merkitys vanhoissa maanjakolaeissa, mutta joka 1800-luvun jälkimäisellä puolella voimaan päässeitten periaatteiden mukaan, että omistajalla on ehdoton oikeus mielinmäärin hallita kiinteistöään, poistettiin lainsäädännöstä Kunink. asetuksella 6 p:ltä elokuuta 1881.

Vastamainitun lainsäädännön suhteen on vielä huomattava, että se koskee kaikkea yksityistenkin hallussa olevaa maata niissä maan osissa, joihin nähden lainsäädäntö on sovellettavissa, eikä yksinomaan yhtiöiden omistamaa maata. Koska siis tätä lainsäädäntöä, vaikkapa sen synty voidaankin sanoa ainakin osaksi aiheutuneen edellä kosketelluista, Norrlannissa vallitsevan yhtiövallan kehityksen yhteydessä olevista erikoisista olosuhteista, kuitenkin ei ole pidettävä erityisenä yhtiösäädäntönä, ei laveampi selostus lainsäädännön sisällyksestä tässä liene tarpeellinen.

Norrlanninlaeista tärkein on *kieltolaki 4 p:ltä toukokuuta 1906*. Alkuperäisen sisältönsä mukaisesti oli tämä laki voimassa Nedansiljan, Ovansiljan ja Västerdal'in kihlakunnissa sekä Envik'in ja Svärdsjön pitäjissä Kopparberg'in lääninä, Ovanåker'in, Voxnan, Lon, Färikan, Ramsjön ja Hasselan pitäjissä kuin myöskin Hamran kappelikunnassa Gävleborg'in lääninä sekä Väster-Norrlannin, Jämtlannin, Västerbotten'in ja Norrbotten'in lääneissä. V. 1912 10 p:nä toukokuuta annetulla lailla laajennettiin lain voimassa-oloalaa, joten siihen kuuluivat kokonaisuudessaan Etelä-Helsinglannin ja Länsi-Helsinglannin kihlakunnat Gävleborg'in lääninä. Norrlannin maakunnista on siis nykyään ainoastaan Gästriklandi tämän lain soveluttamisalueen ulkopuolella.

Ne oikeussubjektit, jotka ovat kieltolain alaisia, ovat sen otsikko-kieltoituksenkin mukaan yhtiöt ja yhdistykset. Yhtiöillä tarkoitetaan laissa kaikkia yhtiöliittymisiä, lukuunottamatta n. k. yksinkertaisia yhtiöitä sekä sellaisia yhtiöitä, jotka harjoittavat pankki- tai muuta rahoiliikettä tai vakuutusliikettä; yhdistyksellä tarkoitetaan niin hyvin taloudellisia kuin aatteellisiakin tarkoituspäriä ajavia yhdistyksiä, lukuunottamatta niitä yhdistyksiä, jotka harjoittavat raha- tai vakuutusliikettä.

Tämänkaltaisilla yhtiöillä ja yhdistyksillä ei ole oikeutta omistaa maaseudulla muuta kiinteää omaisuutta kuin osittain sellaisia kiinteistöjä, joiden pääasiallinen arvo lain säätämässä järjestyksessä harkitaan olevan niillä rakennetuissa rakennuksissa tai pääasiallisesti ovat tarkoitettut tonttimaaksi, varastopaikaksi t. m. s. tai muodostavat kivilouhoksen, soran- tai savenottoaikan, turvesammal-, vesiputous-, kalastusvesi- tai muun senkaltaisen tilan (2 §), ja osittain sellaisen osan tilasta

eroitettua maata joutomaineen, joka ei harkita olevan tarvemetsää eikä viljelysmaata (3 §). Tarvemetsäksi on lain mukaan luettava norrlantilaisissa lääneissä niin paljon metsänviljelykseen kelpaavaa ja kotipalstaan nähden sopivasti sijaitsevaa maata, kuin tilalle tulee, laskien koko manttaalin pinta-ala 1500—1000 hehtaariksi, huomioonottaen tilan aseman, ja Kopparberg'in läänissä kaikki mitä toimitetussa isossajaossa on pidetty kotimetsänä ja laidunmaana. Viljeltäväksi alueeksi on luettava viljelyskelpoiset suomaat ja muut viljelysalat, jotka asemansa, laajuutensa ja maanlaatunsa puolesta voidaan ottaa itsenäisesti viljeltäväksi tai sopivasti yhdistää entisiin viljelyksiin. Onko kiinteistö sellainen, että yhtiö tai yhdistys sen saa omistaa, on, kun tätä anotaan, sen läänin Kunink. käskynhaltijan harkittava, jossa kiinteistö sijaitsee (5 §); hakemukseen, joka on jätettävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun saanto tapahtui, on liitettävä saantokirja (5 §), jota paitsi säännöksen mukaan toukokuun 17 p:nä 1907 annetussa erityisessä Kunink. kuulutuksessa, hakemuksen tarkoittaessa kiinteistöä, jonka ilmoitetaan olevan senlaatuinen kuin kieltolain 2 §:ssä määrätään, on esitettävä maanmittarin tai maaviskaalin tai kahden lautamiehen, maanjako-oikeuden jäsenten tai jaossa käytettävien uskottujen miesten antama todistus siitä, että kiinteistö on senlaatuinen kuin mainitussa pykälässä tarkoitetaan sekä selitys niistä olosuhteista, joiden nojalla lausunto on annettu, ja hakemuksen tarkoittaessa sellaista aluetta, jota kieltolain 3 §:n mukaan yhtiöiden tai yhdistysten sallitaan omistaa ja joka, hakemukseen suostuttaessa, on tilasta maaneroittamisella eroitettava, asiakirjat maanmittarin uskotun miehen keralla toimittamasta niiden olosuhteiden tarkastamisesta, jotka vaikuttavat sen kysymyksen ratkaisuun, onko alue senlaatuinen kuin mainitussa pykälässä tarkoitetaan. Ellei hakemusta jätetä säädetyin ajan kuluessa tai jos se hylätään, ei saanto ole voimassa. Jos saannolle anotaan lainhuudatusta, ennenkuin sen pätevyydestä on päätös annettu, jätetään anomus toistaiseksi lepäämään. Sittenkun kiinteistö on selitetty olevan senlaatuinen, että yhtiö ja yhdistys kieltolain 2 tai 3 §:n mukaan saa sen omistaa, on siitä annettu lausunto riittävä tulevissakin luovutuksissa koko kiinteistöön tai sen osaankin nähden (5 §).

Poikkeuksen tekee laki säädetystä hankintakiellosta osittain senlaiseen kiinteistöön nähden, jonka yhtiö tai yhdistys lain voimaan astuessa omisti ja joka sen jälkeenkin aina on kuulunut tällaisille yhtymille (7 §), osittain sikäli, että yhtiö tai yhdistys on oikeutettu pakkohuutokaupassa ostamaan kiinteistön sen laadusta riippumatta (6 §), jollaisessa tapauksessa kuitenkin on säädetty, että ellei yhtiö tai yhdistys saa ostolleen hyväksymistä lain määräämässä järjestyksessä, kiinteistö on uudelleen myytävä sellaisen ajan kuluessa, että saannolle voidaan hakea lainhuudatusta ennen 3 vuoden kuluttua pakkohuutokaupan saatua lainvoiman, uhalla, että kiinteistö muussa tapauksessa Kunink. Majesteetin käskynhaltijan määräyksestä joutuu pakkomyynnin alaiseksi (6 §). Edelleen on säädetty, että jos jossakin tapauksessa erityisten asianhaaran vuoksi yhtiölle tai yhdistykselle on myönnettävä oikeus hankkia itselleen muunlainen kiinteistö kuin 2 ja 3 §§:ssä määrätään, Kuninkaan tulee tähän antaa suostumuksensa.

Luonnollisesti on sellaisen lainsäädännön tarkoituksenmukaisuudesta, joka sisältyy norrlantilaiseen kieltolakiin, mielipiteet olleet sängen eräviä. Toisaalta on lausuttu epäilyksiä, että norrlantilaisen puutavara-teollisuuden olemassaolo ja kehitys kärsisi haittaa siitä, että puutavara-yhtiöiden oikeutta kiinteän omaisuuden hankinnassa rajoitetaan, sekä ettei laki myöskään tulisi olemaan hyödyksi tilallisille, koska se luonnollisesti vaikuttaisi heidän tilojensa myyntihinnan tuntuvan alenemisen. Toisaalta on huomautettu, ettei kieltolain määräyksiä oltu ulotettu kyliksi pitkälle kieltoon nähden ja ettei tilallisten maille ja metsille tarkoitettua suojaa kaiken todennäköisyyden mukaan saavutettaisi, koska yksityiset metsäkeinottelijat, jotka asian luonnosta olivat vielä vähemmän halukkaita ja tilaisuudessa järkipärisiä ja kestävään metsänhoitoon kuin yhtiöt, edelleen saattoivat ostaa metsätiloja niistä heti metsät hakkuuttaakseen, jotapaitsi yhtiöt saattoivat ostaa tiloja käyttämällä toisten nimiä tai muulla tavoin lain määräyksiä kiertämällä.

Kun kieltolain aikaansaama erimielisyys, joka jo ennen lain ilmentymistä aiheutti valtiopäivillä kiivasta väittelyä, vallitsi vielä sen ilmentyttyä ja voimaan astuttua, määräsi Kunink. Majest. v. 1911 toimitettavaksi perusteellisen tarkastuksen kysymyksessä olevan lainsäädännön

aikaansaamasta vaikutuksesta. Mietintö mainitusta tarkastuksesta, jonka toimitti oikeusosastossa erikoisesti kutsuttu asiantuntija, valmistui 16 p. kesäkuuta 1913.

Mietintöä tarkastellessa selviää ensiksikin, etteivät yhtiöiden kiinteistöankinnat jälkeen v. 1900, jolta vuodelta norrlanninkomitean tilasto on, lainkaan olleet vähentyneet, vaan päinvastoin melkoisesti lisääntyneet aina kieltolain ilmestymiseen saakka. Yhtiöt luonnollisesti, tietäen, että niitä aikanaan tulaisiin estämään ostamasta tilallisten tiloja, mikäli voivat, koettivat käyttää hyväkseen viimeistä mahdollisuutta lisätä kiinteistöjensä. Niinpä maan niissä osissa, joita laki alkuaan koski, yhtiöiden kiinteistöjen manttaalimäärä kasvoi vuosina 1901—1906 21,1 prosentista v. 1900 24,9 prosenttiin v. 1906 ja pinta-ala 30,7 prosentista v. 1900 36,4 prosenttiin v. 1906, kaikessa suhteellisesti koko yksityiseen maanomistukseen nähden maan mainituissa osissa. Kuten esiintuodut luvut osoittavat, kasvoi yhtiöiden kiinteistöankinta kiihtyvällä vauhdilla viimeisinä aikoina ennen kieltolain voimaantumista. Selvää oli niinmuodoin, ettei kysymyksessä oleva laki norrlantilaisen tilallisuokan säilymiseksi ilmestynyt päivääkään liian varhain.

Mainittu selostus kieltolain seuraamuksista osoitti yleensä, että ne epäilykset olivat suuresti liioiteltuja, joita oli lausuttu osittain kieltolain vaikutuksesta puutavara-teollisuuden kestävyyyteen tai sen jatkuvaan kehitykseen nähden, osittain sen vaikutuksesta siinä suhteessa, että tilallisten tilojen myyntihinnat vahingoksi heille alenisivat. Tosin ei saattanut olla aivan mahdotonta, etteikö norrlantilainen puutavara-teollisuus tulevaisuudessa vähenevän raaka-aineen saannin johdosta voinut tulla pakotetuksi rajoittamaan liikettään. Mutta asettaa tällainen mahdollinen rajoitus kieltolaista johtuvaksi ei voida pitää oikeutettuna. Puutavara-teollisuuden raaka-aineen saanti ei yksinomaan, eikä edes etupäässä, riippunut siitä, että tämä teollisuus vapaasti aina kasvavan tarpeensa mukaan sai ostaa tilallisten tiloja toisen toisensa jälkeen. Aina oli mahdollista saattamalla metsät paremmin viljellyiksi ja ottaen käytäntöön keskeytymättömän metsänhoidon saada tarvittava puutavara, joka ilman kieltolakia olisi hankittu aina uusia metsiä ostamalla. Mitä kieltolaki-lainsäädännön vaikutukseen tulee tilallisten tilojen kauppa-

hintoihin nähden, niin, joskin kieltolaki voimaantumisen alkuaikoina aiheutti niiden alenemisen, oli sitä ylimalkaan katsottava eduksi maanviljelykselle, jonka tuottavuus sikäli suureni mikäli sen ei tarvinnut laskea niin suurelle pohjapääomalle korkoa ja kuoletusta. Ja mitä vihdoin kieltolain tehoisuuteen tulee, t. s. sen kykyyn toteuttaa tarkoitustaan säilyttää tilallisuusluokka, osoitti selonteko, että lain ilmestyttyä oli tosin yksityisten metsänostajien lukumäärä jonkun verran lisääntynyt ja lakia yritetty kiertää toisten nimiä käyttämällä, mutta pidettiin näitä ilmiöitä selontekoa lopetettaessa siksi vähäpätöisinä, ettei väitettä lain kykenemättömyydestä toteuttaa tarkoitustaan pidetty oikeutettuna. Suurin piirtein oli kieltolain käytäntöönottamisella epäilemättä saavutettu sille asetettu päämäärä sen silti tuottamatta puutavarateollisuudelle tai muutenkaan sellaisia seuraamuksia, joita vahingollisuudessa kysymyksessä oleville maan osille tai maalle kokonaisuudessaan ei läheskään voitu verrata niihin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin vaikutuksiin, jotka yhtiöiden rajaton oikeus hankkia kiinteistöjä oli aiheuttanut.

Lisäksi on vielä huomattava lain puhtaasti psykologinen vaikutus. Kuten mietinnössäkkin mainitaan, oli sen käytäntöön ottaminen vaikuttanut herättävästi Pohjois-Ruotsin väestöön, eivätkä enää kaikuneet valitusvirret Norrlannin maatalojen väestön sorretusta asemasta ja maanviljelyksen yleensä mitättömistä kehitysmahdollisuuksista, joita sekä lain kannattajat että vastustajat lain valmisteluajoina, tosin eri vaikutteista, mutta samalla innolla, olivat levittäneet ja jotka luonnollisesti eivät voineet olla vaikuttamatta pahentavasti. Entistä kiihkoa seurasi maltillisempi katsantokanta, alakuloisuuden poisti rohkeampi ja toivorikkaampi käsitys maanviljelyksen tuottavuudesta. Tunnettiin luottamusta sen elinkeinon jatkuvaan kehitykseen, jota yhteinen kansa myös Norrlannissa jo varhaisista ajoista oli pääasiassa harjoittanut sekä siihen, että valtiot voivat ja tahtoivat tähän valmistaa sille tilaisuutta. Siten oli lujitettu rohkeutta ja voimia niihin omiin ponnistuksiin, jotka tämän kehityksen aikaansaisivat.

Kuten Norrlannin kieltolaista annettu selostus osoittaa, estää se käytännössä ehdottomasti yhtiöiden jatkuvan maanviljelyskiinteistöjen hankinnan Pohjois-Ruotsissa. Mitä taas Norrlannin vuokra- ja valvonta-

lakiin tulee, joilla laeilla on sama alueellinen ulottuvaisuus kuin kieltolailailla ja sen lisäksi koskevat myös Gästriklantia, on niiden tarkoitus, kuten edellä onkin mainittu, korjata tai ainakin lieventää niitä epäkohtia, joita yhtiöiden kiinteistöankinnat olivat aiheuttaneet.

Tässä tarkoituksessa sisältää Norrlannin vuokralaki 25 p:ltä kesäkuuta 1909 määräyksiä, joiden päätarkoituksena on osittain saattaa vuokraajat yhtiötiloilla mahdollisimman itsenäisiksi suhteessaan maanomistajaan, osittain kohottaa vuokraajain intoa maanviljelykseen ja tehdä tulevaisuus heille turvallisemmaksi määräämällä vuokrat pitempiä aikaisiksi ja turvaamalla vuokraajat epäoikeutetuilta irtisanomisilta, sekä osittain myöskin aikaansaada vähitellen tapahtuva vuokratilojen maanviljelyksen vaurastuminen siten, että vuokraajille tehdyistä parannuksista myönnetään jotakin korvausta ja maanomistaja velvoitetaan huolehtimaan tärkeimmistä rakennustöistä.

Pääasialliset määräykset Norrlannin vuokralaissa, mikäli se eroaa 14 p. kesäkuuta 1907 annetun vuokraa koskevan yleisen lain määräyksistä, ovat seuraavat: Laki koskee vuokraa, joka käsittää vähintään 4 ha:n alan kotitiluksia, jotka vuokrasopimusta tehtäessä yhtiö tai taloudellista liikettä harjoittava yhdistys tai sellainen yksityinen henkilö omistaa, joka ei ole kiinteistöllä tai sen kanssa yhdysviljelyksessä olevalla kiinteistöllä hengille pantuna (johdanto). Kunink. Majest. käskynhaltija voi myöntää poikkeuksen laista tai jonkin sen määräyksen noudattamisesta, jos erikoiset seikat sen aiheuttavat, kuitenkin ainoastaan, jos kirjallisessa sopimuksessa on määrätty, että tällaista poikkeusta on anottava (31 § ensim. kappale). Laista poikkeamiseen vaikuttavana asianhaarana on erittäinkin pidettävä sellaista tapausta, jolloin vuokrattu alue ei laatuunsa ja laajuuteensa nähden ole sellainen, että sillä voidaan itsenäistä maanviljelystä harjoittaa, kuin myös, jos maanomistaja on yksityinen henkilö eikä ole ilmeistä, että hänellä on hallussaan vuokrattu alue tahi tila, josta tämä on osa, pääasiallisesti käyttäöksensä hyväkseen metsäntuotteen (31 § toinen kappale). Jos yllämainitunlaisia poikkeuksia on laista myönnetty, ovat 14 p:nä kesäkuuta 1907 vuokrasta annetun yleisen lain määräykset voimassa vuokraan nähden.

Vuokrasopimus on laadittava kirjallisesti; muutokset ja lisäykset, joita ei ole kirjallisesti tehty, ovat voimattomat (1 § ensimmäinen kappale). Tästä pakollisesta säädöksestä, jonka mukaan sopimus, ollakseen pätevä, on laadittava kirjalliseen muotoon, sallitaan kuitenkin poikkeus siinä tapauksessa, että vuokraaja on suullisen sopimuksen perusteella ottanut vuokratun alueen haltuunsa, jolloin viljelijä on oikeutettu vaatimaan, että maanomistaja kirjallisessa välikirjassa vahvistaa tehdyn sopimuksen ja, maanomistajan kieltäytyessä, oikeudessa vaatimaan vuokraoikeuden vahvistamista sellaiseksi kuin se laillisesti voidaan määrätä sen nojalla, mitä siitä on saatettu selvittää ja muuten on lain mukaista (1 § toinen kappale).

Vuokra-ajan tulee kestää vähintään viisitoista vuotta tai vuokraajan elinajan (2 §). Vuokraajalla, mutta ei maanomistajalla, on oikeus irtisanoa kontrahti ennen vuokra-ajan loppuunkulumista (3 §). Jos vuokraaja määräaikaisen vuokran umpeen kuluttua on jatkanut viljelemistä eikä maanomistaja kuuden kuukauden kuluessa sen jälkeen ole vaatinut häntä muuttamaan, on sopimus voimassa edelleen viisitoista vuotta (4 §). Erikoisilla laissa määrättyillä ehdoilla on vuokraaja oikeutettu luopumaan vuokrasta milloin tahansa vuokra-ajan ollessa määrätty vuodet yli kahdenkymmenen vuoden, tai, kun sopimus on tehty lyhyemmäksi ajaksi, sittenkun viisi vuokravuotta on umpeen kulunut, jolloin maanomistajan tulee maksaa vuokraajalle kohtuullinen lunastus; ellei maanomistaja halua ottaa takaisin kiinteistöä, on vuokraajalla vapaa valta asettaa sijalleen toinen, johon maanomistaja kohtuudella voi tyytyä (6 §).

Vuokramaksun, joka voidaan määrätä suoritettavaksi rahassa, luonnontuotteissa tai työllä, tulee olla määrälleen sovitun; kovan katovuoden sattuessa paikkakunnalla voi vuokraaja, jos vuokra on maksettava rahassa tai luonnontuotteissa, vaatia siihen kohtuullista alennusta (5 §).

Tärkeä määräys koskeva vuokraajan itsenäisyyttä maanomistajaan nähden on se, ettei sopimus saa sisältää sellaista ehtoa, että vuokraaja on velvollinen yli määrättyjen päivätöiden tai yli muulla tavalla sovitun työn käskystä palvelemaan maanomistajaa tai tekemään palveluksia

jollekin muulle henkilölle (5 § kolmas kappale). Vuokraajaa ei myöskään saa velvoittaa vastaamaan kiinteistöstä suoritettavista muista veroista tai yleisistä rasituksista kuin mitä viljelijälle lain mukaan kuuluu ja myöskin luonnossa toimitettavasta maantien kunnossapidosta (24 §). Viimemainitusta määräyksestä huomautettakoon, että ainoat vuokraajan maksettavaksi lain mukaan kuuluvat yleiset ulosteet ovat kunnallisverot sekä niiden kanssa yhdenvertaiset kirkon ja mitä siihen kuuluu sekä kunnantalon, pappilan, käräjähuoneen ja kihlakunnanvankilan rakentamiseen ja ylläpitoon menevät maksut, ja tämäkin vaan siinä tapauksessa, että vuokrasopimus tarkoittaa „tilaa, tilanosaa tai muuta mantaaliin pantua maata tai täydellä omistusoikeudella tilasta eroitettua tai yleisen suostuntaveroituksen alaiseksi itsekohdastaan taksoitettua kiinteistöä“. Jos vuokra-alue, kuten tavallisinta on, käsittää vaan määrätty tilukset tilan maista, on maanomistaja velvollinen suorittamaan kunnallisverot sekä kaikki muut kiinteistöstä maksettavat yleiset verot ja ulosteet.

Yhtenä pääkohtana lain määräyksissä on vuokraajalle taattu oikeus toimeenpanna uudisviljelyksiä, ei kuitenkaan maanomistajan suostumuksetta tukki- tai hyötyisää nuorta metsää kasvavalla maalla (21 § ensimmäinen kappale), sekä lähtiessään saada korvausta toimeenpanemistaan uudisviljelyksistä ja muista parannuksista, mikä oikeus osaksi on sikäli rajoitettu, että uudisviljelyksestä on suoritettava korvausta ainoastaan siinä tapauksessa, että maanomistaja on antanut kirjallisen suostumuksensa siihen tai vuokraaja ennen sen aloittamista on ilmoittanut aikovansa ryhtyä viljelemiseen sekä samalla osoittanut, missä viljeltävä alue sijaitsee ja laissa määrätyn henkilön antamalla todistuksella näyttänyt, että alue on viljelyskelpoista ja sen viljeleminen kiinteistölle edullista, osittain siinä ettei korvaussumma, huolimatta siitä mikä arvo uudisviljelyksellä tai parannuksella todellisuudessa on, saa olla työn tekemiseen tarvittavaa kustannusta suurempi (11 §).

Edelleen takaa laki vuokraajalle oikeuden saada puutavaraa kotitarpeikseen myöskin siinä tapauksessa, että metsävarat vuokra-aikana maanomistajan toimenpiteistä ovat niin vähentyneet, ettei vuokraajan puutavaratarve tule tyydytetyksi, jolloin maanomistaja on velvollinen

muulla vuokraajalle sopivalla tavalla korvaamaan hänelle puuttuvan (21 § toinen kappale), ollen vuokraajalla myöskin, ellei vuokratulla maalla ole tarpeeksi laidunmaata niin monelle hevoselle ja nautaeläimelle kuin siinä yli talven voidaan elättää, ja mainittu maa käsittää ainoastaan määrätyn osan maanomistajan kiinteistöstä, oikeus saada tarpeellista laidunmaata myöskin muissa kiinteistön metsissä tai takamailla, mutta on maanomistajalla tällöin kuitenkin valta eroittaa pois sellainen maa, jolla metsänhoidollisessa suhteessa on aloitettu töitä, jotka laiduntamisesta kärsivät tuntuva vahinkoa (22 §). Vuokraajan metsästys- ja kalastusoikeudesta on voimassa yleinen säädös metsästys-oikeudesta 8 p:nä marraskuuta 1912 annetun lain 6 §:ssä ja kalastusoikeudesta 27 p:nä kesäkuuta 1896 annetun lain 11 §:ssä, joissa lainkohdissa vuokraajalle myönnetään metsästys- ja kalastusoikeus, ellei toisin ole sovittu. Sopimuksenteosta mainitussa suhteessa on kuitenkin voimassa rajoitus ettei vuokraajaa saa kieltää kotitarpeiksi käyttämästä vuokra-alueeseen kuuluvaa kalavettä paitsi mitä tulee kalaveteen, jonka parantamiseksi maanomistaja on ryhtynyt erikoisiin toimenpiteisiin (23 §).

Rakentamisvelvollisuudesta sisältää laki sen sangen tärkeän määräyksen, että maanomistaja on velvollinen vuokraajan ottaessa haltuunsa vuokrataan heti hankkimaan hänelle maanviljelyksessä tarpeelliset rakennukset sekä vuokra-aikana toimittamaan tarpeellisten rakennusten tarvittavan uusimisen kuin myöskin näiden rakennusten tarpeelliset korjaukset. Jos maanomistaja ei täytä kerrottua velvollisuuttaan, on vuokraaja oikeutettu katselmuksessa vaatimaan määrättäväksi ajan, jonka kuluessa maanomistajan on työ toimitettava, sekä arvioitavaksi työn toimittamiseen menevät kustannukset. Ellei maanomistaja suorita työtä määrätyn ajan kuluessa, on vuokraajalla oikeus tehdä se maanomistajan puolesta ja, kun työ uudessa katselmuksessa on hyväksytty, on hän oikeutettu saamaan korvauksena ensimmäisessä katselmuksessa vahvistetun määrän; jos vuokraaja mieluummin tahtoo luopua vuokrasta, on hän siihen oikeutettu, ellei puutteellisuus ole aivan vähäpätöinen. Ajalta, jona kiinteistö on puutteellisessa kunnossa, tulee vuokraajan saada kohtuullista alennusta vuokran-

maksussa, jotapaitsi hän on oikeutettu saamaan vahingonkorvausta. Ennenkun vuokraaja ottaa haltuunsa vuokratun alueen on maanomistajan toimitettava kaikki pienemmät korjaukset tarverakennuksissa, sekä luovutettava kiinteistön pellot ja niityt sekä sen kaikki laitokset paikkakunnalla tavanmukaisessa kunnossa (8 §).

Vuokraajan viljelysvelvollisuudesta säädetään, että vuokraajan tulee viljellä maata hyvin, korjata tarverakennuksissa vuokra-aikana ilmaantuvat, ainoastaan pieniä korjauksia vaativat puutteellisuudet, kuin myöskin hoitaa ja kunnossapitää kiinteistön pellot ja niityt sekä laitokset siten, ettei mikään vuokra-aikana joudu rappiolle (9 §).

Maanomistajan ja vuokraajan keskinäisen oikeussuhteen järjestelyä varten on vuokra-ajan alkaessa pidettävä tulokatselmus ja sen loppuessa lähtökatselmus (12 ja 13 §§). Katselmuksen toimittavat kolme siihen valittua mieshenkilöä, joista kumpikin asianosainen valitsee yhden ja molemmat siten valitut kolmannen. Tulokatselmuksessa, jota ei saa toimittaa aikaisemmin kuin kuusi kuukautta ennen vastaanotto-päivää eikä myöhemmin kuin kuusi kuukautta sen jälkeen, on katselmusmiesten määrättävä, mitkä kiinteistöllä sijaitsevista rakennuksista ovat maanviljelyksessä tarpeelliset sekä katsastettava ne ynnä muun sopimuksen mukaan vuokraa seuraavan rakennuksen; edelleen on ratkaistava, onko uusia rakennuksia rakennettava tai tehtävä suurempia korjauksia vanhoissa rakennuksissa jotta kiinteistö olisi pidettävä asianmukaisesti rakennettuna, sekä näiden ollessa tarpeen sitä varten tehtävä ehdotus ja kustannusarvio ja määrättävä aika, jonka kuluessa maanomistajan on työ toimitettava. Lähtökatselmuksessa, jota ei tule toimittaa aikaisemmin kuin kuusi kuukautta ennen eikä myöhemmin kuin kuusi kuukautta jälkeen luovutuspäivän, on määrättävä vuokraajalle toimeenpanemastaan uudisviljelyksestä suoritettavan korvaussumman suuruus, kuin myöskin toimitettava tarpeellinen arvio sen korvauksen vahvistamista varten, jota määrättyissä muissa erikoisissa tapauksissa vuokrasuhteen johdosta on suoritettava.

Sitäpaitsi on tulo- ja lähtökatselmuksella tarkoituksena saada perusta, jolla on verrattava kiinteistön tilaa vastaanotettaissa ja takaisin luovutettaissa mikäli sellainen vertailu on tarpeen määrättäissä, onko luovu-

tuksessa joko maanomistaja saava vuokraajalta korvausta havaituista puutteellisuuksista vaiko vuokraaja maanomistajalta puutteellisuuksien korjaamisesta. Tällöin otetaan huomioon ainoastaan sellaiset tarkaste- tuissa rakennuksissa havaitut puutteellisuudet, jotka ovat vähemmillä korjauksilla autettavissa, ja osaksi rappio kiinteistön viljelyksessä sekä ne erityiset korvaukset, jotka tämän johdosta voivat tulla suoritettaviksi. Tulokatselmuksessa arvioidaan rahassa vastaanotettaessa havaitut puut- teellisuudet; samoin arvioidaan lähtökatselmuksessa kiinteistöllä takai- sinluovutettaessa havaitut puutteellisuudet. Luovutuspäivänä on kat- selmusmiesten, siinä tapauksessa että puutteellisuudet takaisinluovutet- taessa ovat suuremmat kuin vastaanotettaessa, velvoitettava vuokraaja eroituksella hyvittämään maanomistajaa, mutta päinvastaisessa tapauk- ssa velvoitettava maanomistaja hyvittämään vuokraajaa.

Tämän ohella pidettäköön, kuten käy ilmi siitä mitä edellä on esi- tetty selostettaessa maanomistajan velvollisuutta uusia tarpeelliset raken- nukset ja toimittaa tarpeelliset korjaukset, vuokra-aikana erityinen kat- selmus maanomistajan velvoittamiseksi täyttämään velvollisuutensa mai- nitussa suhteessa, mitäpaitsi voidaan vaatia toimitettavassa katselmuk- sessa ratkaistavaksi miten maanomistaja muuten asianmukaisesti on suorittanut rakennustyöt tai korjaukset, jotka hänen on tehtävä sitou- muksensa tai määrätyn velvoituksen perusteella (14 §). Vastaavanlaista mahdollisuutta ei ole vaatia vuokra-aikana katselmusta siitä, miten vuokraaja täyttää velvollisuutensa. Tämä on määrättävä vasta lähtö- katselmuksessa.

Kaikesta, mitä katselmuksessa on tapahtunut, laaditaan katselmus- miesten allekirjoittama asiakirja. Siinä tapauksessa, että jommankum- man asianosaisen katselmuksen johdosta on suoritettava korvausta, määräävät katselmusmiehet sen maksettavaksi (16 §). Sellainen mää- räys on, sittenkun katselmus on voittanut lain voiman täytäntöön- panoon nähden, yhtä pätevä kuin oikeuden lain voiman saanut tuomio. Jos vuokraaja tai maanomistaja on tyytymätön katselmukseen, on moite- kanne siitä pantava asianomaisessa kihlakunnanoikeudessa vireille yh- deksänkymmenen päivän kuluessa siitä, kun osa on annettu katselmus- kirjasta (18 §). Kihlakunnanoikeuden päätökseen on muutosta haettava

hovioukudessa, josta asia, elleivät yleiset muutoksenhakusäännöt sitä estä, on perilleajettava Korkeimmassa Tuomioistuimessa.

Oikeussuhteiden järjestämisestä vuokraajan kuollessa ennen vuokra- ajan loppuunkulumista tai hänen joutuessa konkurssitilaan kuin myös sellaisista seikoista, jotka aiheuttavat vuokraoikeuden menettämisen, sisältää laki määräyksiä (7, 25 ja 26 §§), jotka ovat pääpiirteissään samanlaiset kuin yleisen vuokralain määräykset mainitussa suhteessa. Vuokraoikeuden menettämistä vaikuttaviin asianhaaroihin nähden mai- nittakoon ainoastaan, että laskettaessa kiinteistö rappeutumaan on maan- omistajalla oikeus irtisanoa sopimus; tämän oikeuden hyväkseen käyt- täminen on ainoa maanomistajalle varattu keino estää vuokraajaa pääs- tämstä kiinteistöä liaksi rappeutumaan.

Kaikki ylläkosketellut Norrlannin vuokralain määräykset ovat sitovia sikäli, että vuokrasopimuksen sisältäessä mainittujen määräyksiä vas- taisia ehtoja, ovat ne vaikutusta vailla (29 §).

Edelläolevasta selostuksesta ilmenee, että ne velvollisuudet, jotka Norrlannin vuokralaissa on asetettu sellaiselle maata-omistavalle yhtiölle, joka on vuokralle antanut jonkun kiinteistönsä laissa määrättyä suuruutta, ovat sangen suuret, samaten kuin että laissa olevat rajoit- tukset sopimusten teosta maanomistajan ja vuokraajan välillä yleensä, ovat ensinmainitulle kylläkin rasittavia. Sen sijaan että yhtiöllä ennen oli miltei rajaton vapaus tehdä vuokraajiensa kanssa sopimuksia minkä- laisilla ehdoilla hyvänsä, jota vapautta ne asianosaisista vahvimpana puolena sangen usein käyttivät arkailematta niistä useimmiten talou- dellisesti riippuvaisiin vuokraajiin nähden, eivät yhtiöt enää vuokra- sopimuksia laadittaessa vuokralain sitovien määräysten tähden olleet tilaisuudessa ottamaan huomioon vain omaa tahtoaan ja omia etujaan. Lain kannattajat lausuivatkin sitä valmistettaessa epäilyksiä siitä, että jos laki hyväksyttäisiin, monet maata-omistavat yhtiöt, ennemmin kuin että alistuivat sen maanomistajalle ankariin määräyksiin, kokonaan lopet- taisivat maanviljelyksen ainakin huonoimmilla tiloillaan, siten välttääk- seen ne erikoisesti rakennusvelvollisuudesta aiheutuvat haitat ja talou- delliset uhraukset, jotka maan vuokralle antaminen mainittujen mää-

räysten tähden tuotti. Sellaisen mahdollisuuden ehkäisemiseksi hyväksyttiin ja julaistiin samaan aikaan kun vuokralaki, *laki 25 p:ltä heinäkuuta 1909 koskeva valvontaa eräänlaisilla maanviljelyksillä Norrlannissa ja Taalainmaassa, n. k. valvontalaki*.

Tämän lain tarkoituksena on niinmuodoin estää Norrlannissa ja Taalainmaassa sijaitsevien puutavaraiteollisuuden hallussa olevien tilojen rappeutumista.

Sen 1 §:n ensimmäisessä ja toisessa kappaleessa olevat päämääräykset ovat seuraavansisältöiset: „Jos maaseudulla sijaitseva kiinteistö, jonka omistaa yhtiö tai taloudellista liikettä harjoittava yhdistys, käsittää niin laajalti peltoja ja niittyjä, että sillä voi harjoittaa itsenäistä maanviljelystä, on alempana määrättyllä tavalla valvottava, ettei kiinteistön maanviljelyksen lopeteta tai tiluksia ja rakennuksia hoideta niin huonosti, että maanviljelyksen kunnossapito saatetaan vaaraan. Sama olkoon laki kun kiinteistön omistaa yksityinen, jonka tarkoitus ilmeisesti on käyttää hyväkseen pääasiallisesti metsäntuotteen ja joka ei ole hengille pantuna kiinteistöllä tai sen kanssa yhdysviljelyksessä olevalla kiinteistöllä.“

Mainittuun säädökseen nähden on ensinnäkin huomattava, että vaikka valvontalaki, kuten yllä on esitetty, on tarkoitettu olemaan lisäyksenä Norrlannin vuokralakiin, on siinä eräitä eroavaisuuksia, osittain mitä tulee määräykseen asianomaisten lakien alaisten kiinteistöjen suuruudesta, osittain määräykseen nähden siitä, keitä yksityisiä henkilöitä lait koskevat. Kun ensinmainitussa suhteessa vuokralaki määrittelee sen soveltamis-ajan siten, että laki on voimassa sellaiseen vuokra-alueeseen nähden, joka käsittää vähintään neljä hehtaaria kotitiluksia, koskee valvontalaki kiinteistöjä, joilla on niin paljon peltoja ja niittyjä, että niillä voidaan harjoittaa itsenäistä maanviljelystä; ja ensinmainitun lain ollessa voimassa yksityisten omistamaan vuokrattuun kiinteistöön nähden, jos omistaja ei ole hengille pantu kiinteistöllä tai sen kanssa yhdysviljelyksessä olevalla kiinteistöllä, vaatii valvontalaki mainitussa suhteessa sitäpaitsi, että omistaja pitää hallussaan tilaa pääasiallisesti käyttäöksensä hyväkseen metsäntuotteet. Vuokralaista tehdystä selostuksesta selviää kuitenkin, että laista kokonaisuudessaan tai jostakin

sen määräyksestä vapauttavana asianhaarana on erikoisesti pidettävä tapausta, jolloin vuokrattu alue laadultaan ja laajuudeltaan on sellainen, ettei sillä voida itsenäistä maanviljelystä harjoittaa, ja, jos maanomistaja on yksityinen henkilö, eikä ole ilmeistä, että hän pitää hallussaan vuokra-aluetta tai kiinteistöä, josta se on osa, pääasiallisesti hyväkseen käyttäöksensä metsäntuotteet. Näin ollen ovat laeissa huomautetut eroavaisuudet pidettävät pääasiassa muodollisina ja vailla suurempaa merkitystä lakien yhdenmukaisuutta arvosteltaessa.

Laki ei millään tavalla määrittele itsenäisen maanviljelyksen käsitettä; sillä lienee käsitettävä, että kiinteistön on oltava niin suuren, että sille voidaan ottaa erityinen asukas, sekä että sen maanviljelys suo asukkaalle perheineen tämän pääasiallisen toimeentulon.

Yhtiön, taloudellisen yhdistyksen tai yksityisen metsänostajan omistamaa kiinteistöä, joka suuruudeltaan täyttää määrättyt ehdot ollakseen valvontalain alainen, on siinä suhteessa valvottava, „ettei kiinteistön maanviljelystä lopeteta tai tiluksia ja rakennuksia hoideta niin huonosti, että maanviljelyksen kunnossapito saatetaan vaaraan“. Valvontalaki ei siis tarkoita kaikenlaisen rappion estämistä. Se ei koske sellaista rappiota, joka aiheuttaa ainoastaan sen, että maa silloin tai lähimmässä tulevaisuudessa tuottaa vähemmän kuin se muuten voisi tai sen pitäisi tuottaa, mutta joka on helposti autettavissa ja parannettavissa muutamman vuoden uutteralla työllä. Lain tarkoituksena ei ole pakottaa tuottavaan toimintaan, vaan ainoastaan estää — kuten norrlanninkomitea lausuu — ettei rappeutuminen siihen määrin pääse valtaan, että viljelty maa vähitellen joutuu luonnontilaan ja ettei viljeltyyn maahan sisältyvä pääoma katoa ja sen tuotantokyky siten vastaisiksi ajoiksi tuntuvasti vähene. Tällaisena rappiona ei erityisen säädöksen mukaan ole kuitenkaan pidettävä maanviljelyksen lopettamista sellaisella tiluksella, jonka luonnollinen maanlaatu on niin huonoa, että maanviljelyksen lopettaminen sillä on katsottava edulliseksi asukkaalle, jonka kiinteistöstä tulisi toimeentulonsa saada (2 §).

Lain määräämä valvonta ja harkinta, onko ja milloin ryhdyttävä toimenpiteisiin rappion johdosta, on jätetty Kuninkaan kuhunkin läänin asettamalle maanviljelyskomissioonille, jossa on puheenjohtaja ja

kaksi jäsentä, jotka kaikki valitaan kolmeksi vuodeksi (3 §). Näille komissiooneille on julaisu ohjesääntö 27 p:nä tammikuuta 1911.

Kun komissioonille tehdyn ilmoituksen johdosta tai muuten on pätevä syy epäillä, että maanviljelys on päästetty sellaiseen rappio-tilaan, kuin valvontalaissa tarkoitetaan, tulee komissionin määrätä katselmus toimitettavaksi kyseessä olevalla kiinteistöllä selvilleottamista varten, onko sellainen rappio olemassa ja minkälaisiin toimenpiteisiin on ryhdyttävä todetun rappion poistamiseksi; katselmuksesta, jonka toimittavat kolme siihen valittua uskottua miestä, on katselmusmiesten annettava komissioonille lausunto (4 §). Kun komissiooni tämän lausunnon perusteella on harkinnut olevansa oikeutettu ryhtymään toimenpiteisiin, on komissionin ensiksi koetettava kiinteistön omistajan kanssa aikaansaada kirjallinen sopimus, jossa omistaja sitoutuu määrätyn ajan — korkeintaan neljän vuoden — kuluessa korjaamaan rappio sopimuksessa määrättyllä tavalla; jollei sellaista sopimusta voida aikaansaada tai maanomistaja ei täytä sitoumustaan, tulee komissionin asianomaisessa tuomioistuimessa panna vireelle ja ajaa kanteen maanomistajan velvoittamisesta poistamaan rappio (5 §). Tällaisessa tapauksessa on tuomioistuimen tehtävänä määrätä, mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä kiinteistön saattamiseksi tyydyttävään kuntoon sekä määrättävä kohtuullinen, ei neljää vuotta pitempi aika, jonka kuluessa omistajan on ryhdyttävä toimenpiteisiin; ellei mainittua määräystä täydetä, on oikeuden maanviljelyskomissionin vaatimuksesta annettava sellainen uusi määräys kuin kiinteistön tila kulloinkin vaatii (6 §). Komissionin kanssa tehdyn sopimuksen tai oikeuden antamien määräysten laiminlyömisestä seuraa, että maanomistaja-yhtiön tai yhdistyksen ollessa omistajana, niiden lailliset edustajat — yleisen syyttäjän komissionin vaatimuksesta nostamasta kanteesta — tuomitaan maksamaan sakkoa 200—2,000 kruunuun (7 ja 8 §§).

Ylläolevasta valvontalain säädösten selostuksesta käy ilmi, että vaikkakin kiinteistö, joka on mainitun lain alainen, on luovutettu toisen nautintaan, on maanomistaja kuitenkin se, joka yhteiskuntaan nähden on vastuussa kiinteistön rappiosta; valvontalaki ei missään tapauksessa oikeuta maanviljelyskomissionia ryhtymään toimenniteisiin kuten laissa

sanotaan vuokraajaa vastaan, joka laiminlyö hänelle lain mukaan tai muuten kuuluvan velvollisuutensa vuokratun kiinteistön viljelemiseen nähden. Maanomistajan vastuuvollisuus on kuitenkin erilainen, riippuen siitä, onko vuokrasuhde järjestetty Norrlannin vuokralain mukaan vai ei. Jos kiinteistö on annettu vuokralle ehdoilla, jotka eivät ole määrättyt mainitussa vuokralaissa — tässä tarkoitetaan m. m. tapauksia, jolloin edelleen voimassaoleva, määräaikainen vuokrasopimus on tehty ennen Norrlannin vuokralain voimaan astumista syyskuun 1 p:nä 1909 — tulee valvontalaki kaikessa laajuudessaan sovellettavaksi, lukuunottamatta ainoastaan sitä tapausta, että kiinteistö on ennen sanottua päivää annettu vuokralle sellaisilla ehdoilla, ettei vuokraoikeuden haltijalta kiinteistön rappion vuoksi voida riistää vuokraoikeutta; tällaisessa tapauksessa ei valvontalain välittävän määräyksen mukaan tätä lakia voida lainkaan soveltaa.

Jos taas kiinteistö on vuokrattu Norrlannin vuokralain mukaisesti, on sääntönä, että valvontalakia sovelletaan „ainoastaan sikäli, kuin maanomistaja vuokralain mukaan on kiinteistön kunnossapidosta vastuunalainen“ (1 § kolmas kohta).

Mitä tulee maanomistajan velvollisuuteen kunnossapitää kiinteistö, viitataan siihen, mitä edellä vuokralakia selostettaessa on mainittu. Maanomistaja on niinmuodoin vuokraajaan nähden velvollinen vastamaan siitä, että kiinteistöllä sekä vuokrauksen alkaessa että alati vuokra-ajan kestäessä on kaikki maanviljelyksen asianmukaiseen harjoittamiseen tarvittavat rakennukset, ja huolehtimaan n. k. suuremmista korjauksista, jotka ovat välttämättömät tarpeellisten rakennusten pitämiseksi käyttökunnossa sekä jättämään vuokraajalle kiinteistön tilukset paikkakunnalla tavanmukaisessa kunnossa. Jos nämät vuokralain säännökset asetetaan yhteyteen valvontalain nyt kysymyksessä olevan määräyksen kanssa, on selvää, että maanomistaja jää myöskin viimeksi mainitun lain mukaan vastuunalaiseksi kiinteistön rappiosta, joka johtuu sen asianmukaisen rakentamisen laiminlyömisestä. Mitä tulee kiinteistön tiluksiin on edelleen ilmeistä, ettei maanomistaja ole vastuunalainen rappiosta, joka syntyy vuokran alettua, sillä tässä suhteessa maanomistaja ei vuokralain mukaan ole „vastuunalainen kiin-

teistön kunnossa pidosta“. Mutta yleensä ei valvontalakia myöskään voida soveltaa maan sellaisen rappion korjaamiseksi, joka jo on ollut olemassa vuokran alkaessa. Poikkeuksellisesti voi näin käyda siinä tapauksessa, että maa on annettu vuokralle Norrlannin vuokralain mukaan senjälkeen kun maa on tarkastettu valvontalain mukaisesti; jos kysymyksessä on sellainen tapaus, on maanomistaja viimeksi mainitun lain mukaan myöskin yhteiskuntaan nähden vastuussa vuokran alussa olleen rappion poistamisesta (8 § ensimmäinen kohta).

Jos maanomistaja tekemällä sopimuksen maanviljelyskomissionin kanssa on sitoutunut korjaamaan vallitsevan rappion tai hän on saanut siitä tuomioistuimen määräyksen, on hän, vaikkakin kiinteistö kaupan, vaihdon tai lahjan kautta siirtyy uudelle omistajalle, edelleenkin vastuunalainen sitoumuksen tai määräyksen täyttämistä, jollei maanviljelyskomissionin suostumuksella vastuuvollisuutta ole siirretty uudelle omistajalle (8 § toinen kohta). Tämä säädös tarkoittaa niin sellaista tapausta, että kiinteistö on myyty henkilölle, joka samoin kuin aikaisempi omistaja itse on valvontalain alainen, kuin sitä tapausta, että kiinteistö on myyty henkilölle, joka ei ole sanotun lain alainen. Molemmissa tapauksissa vaaditaan, jotta edellinen omistaja edelleenkin on vastuuvollinen, että toimenpiteet, joihin on ryhdytty, ovat aikaansaaneet ei ainoastaan katselmuksen (4 §:n mukaan) vaan myös sopimuksen tai tuomioistuimen määräyksen. Lienee lain hengen ja tarkoituksen mukaista, että näissä tapauksissa entistä omistajaa voidaan ei ainoastaan sakottaa ennen myyntiä tehdyn sopimuksen tai annetun määräyksen täyttämättä jättämisestä, vaan myöskin määrätä hänelle uusi velvoitus.

Mitä taasen uuteen omistajaan tulee on hänen asemansa erilainen aina sen mukaan onko vastuuvollisuus hänelle siirtynyt vai ei.

Jollei vastuunalaisuus ole hänelle siirtynyt, ei voida, ellei uusi omistaja ole valvontalain alainen, ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin häntä kohtaan. Siinä tapauksessa että hän on mainitun lain alainen, täytyy toimenpiteet aloittaa uudelleen koettamalla aikaansaada sopimus sekä, mahdollisesti, velvoitus alusta alkaen. Jos taasen vastuunalaisuus maanviljelyskomissionin suostumuksella on siirtynyt uudelle

omistajalle, minkä johdosta entinen omistaja pääsee vapaaksi kaikesta, aikaisemmasta sopimuksesta tai velvoituksesta johtuvasta vastuusta, näyttää lain tarkoituksena olevan, että toimenpiteet ovat jatkettavat niinkuin ei mitään omistajan vaihdosta olisi tapahtunut; uusi omistaja voidaan siis tuomita sakkoon sellaisen sopimuksen täyttämättä jättämisestä, joka on tehty edellisen omistajan kanssa, tai sellaisen velvoituksen laiminlyömisestä, joka on annettu edelliselle omistajalle j. n. e.

Samoin kuin Norrlannin kieltolain on myös vuokralain ja valvontalain suhteen sekä ennen näiden lakien hyväksymistä että sen jälkeen lausuttu eriäviä mielipiteitä lakien oikeutuksesta ylipäänsä kuin myöskin siitä saavutetaanko laeilla niiden nykyisessä muodossa laeilla tarkoitettua päämäärää. Lakien voimaan astumisen jälkeen onkin melkein kaikilla valtiopäivillä tehty ehdotuksia niiden muuttamisesta eri suhteissa, jotka ehdotukset eivät kuitenkaan ole johtaneet mihinkään tulokseen. Sitä vastoin on Kunink. Majest. valtiopäivien esityksestä vuonna 1917 määrännyt toimeenpantavaksi tutkimuksen Norrlannin vuokralain ja kieltolain vaikutuksista. Kun tämä tutkimus, jonka toimittavat Oikeusosaston keskuudessa siihen määrättyt henkilöt, ei vielä ole päättynyt, ei tässä voida antaa mitään selostusta tutkimuksen tuloksista. Huomautettakoon kuitenkin tosin olevan otaksuttavaa, ettei tutkimus tule johtamaan ehdotukseen että luovuttaisiin niistä lainsäädännön pääperiaatteista kysymyksessä olevalla alalla, jotka näitä lakeja käytäntöön otettaessa ovat hyväksytyt, mutta ettei toisaalta ole suinkaan mahdollista, että tutkimuksen nojalla havaitaan laeissa sellaisia puutteellisuksia, että niiden poistamiseksi on tarpeen muuttaa lakeja joissakin suhteissa. Onkin aivan luonnollista, ettei sellainen lainsäädäntö, kuin nyt puheena oleva, jonka sisältö on epäamättömän selvä yhteiskuntapoliittinen, voi alusta alkaen olla täysin valmiissa muodossa, vaan vasta lakien käytäntöön soveltamisen jälkeen voidaan jonkun verran varmemmin arvostella, onko löydetty oikea tie lakien tarkoituksen saavuttamiseksi. Tähän nähden ja kun ottaa huomioon, että useissa lakien säädöksissä on jälkiä lakien oikeutusta ja tarkoituksenmukaisuutta yleensä koskevien erilaisten näkökantojen yhteensovittelusta, näyttää

todellakin olevan sangen perusteellista aihetta nyt määrättyyn lakien vaikutusten tutkimukseen.

N. k. Norrlannin lainsäädäntö, jota edellä on selosteltu, on johtunut siitä ylivoimaisesta vaikutuksesta, joka puutavarateollisuudella Norrlannissa ja Taalainmaalla on osottautunut olevan maataviljelevän väestön taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin elämänehtoihin, se on t. s. erikoisen paikallisten olosuhteiden aiheuttama poikkeuslainsäädäntö, jolla alkuaan ei katsottu olevan mitään oikeutusta Ruotsin keski- ja eteläosissa. Kuitenkin on vähitellen käynyt selville, että muutamissa muissakin osissa maata on teollisuus ja sen yhteydessä yhtiöiden kiinteistön hankinta saavuttanut sellaisen laajuuden, että lainsäätäjillä oli täysi syy kiinnittää siihen huomionsa. Näin on katsottu olevan asian laidan erikoisesti Taalainmaahan rajoittuvassa Värmlannin läänissä. Tämän läänin maaoiloista ovat erikoiset asiantuntijat Kunink. Majesteetin määräyksestä toimittaneet laajaperäisen tutkimuksen ja esittäneet siitä mietinnön joulukuun 30 p:nä 1915. Tämä tutkimus osottaa, että Värmlannin läänissä, mitä tulee maanjakoon ja sen yhteydessä oleviin taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin olosuhteisiin, on hyvin monessa suhteessa samoja tai samankaltaisia piirteitä kuin Norrlannissa ja Taalainmaalla. Erikoisesti läänin metsärikkailla seuduilla, kuten luonnollista onkin, oli viimeisten vuosikymmenien aikana teollisuus yhtiöiden muodossa ottanut haltuunsa huomattavia alueita ennen pääasiallisesti tilallisten omistamista maanviljelystiloista. Ja näistä kiinteistöhankeista oli ollut seurauksena samanlaisia epäkohtia yhteiskunnallisessa ja taloudellisessa suhteessa kuin ne olivat, jotka Norrlannin komitea oli osoittanut. Mainitun tutkimuksen ohessa tehdyn tilaston mukaan nousivat koko läänin maanviljelyskiinteistöt vuonna 1910 1 797,681 manttaaliin vastaten taksoitusarvoltaan yhteensä 187.712.000 kruunua. Tästä omistivat 240,947 manttaalia, taksoitusarvoltaan 49.400.200 kruunua, vastaten prosenttiluvuissa 13,4 ja 26,32, yhtiöt ja yksityiset metsänostajat. Jo nämä numerot sinänsä osoittavat, että yhtiöiden harjoittama maanviljelyskiinteistöjen hankinta oli myöskin Värmlannin läänissä saavuttanut huomattavan laajuuden. Vaikkakaan mainittu hankinta, kun ottaa huomioon läänin kokonaisuudessaan, ei läheskään

vastaa niitä numeroita, joita kysymyksessä olevassa suhteessa voitiin esittää Norrlannista, niin oli kuitenkin läänissä erinäisiä osia, joissa yhtiöiden maanhankinta oli saavuttanut aivan yhtä huomattavan laajuuden kuin missä hyvänsä Norrlannissa. Niinpä omistivat yhtiöt vuonna 1910 Färnebon kärjäkunnassa 68,48 prosenttia ja Älvdal'in alisessa kärjäkunnassa 66,79 prosenttia kaikista maanviljelystiloista; eräässä ensin mainitun kärjäkunnan pitäjässä ilmoitettiin yhtiöiden omistavan kokonaista 98,10 prosenttia taksoitusarvosta ja myöskin ulkopuolella molempia äsken mainittuja kärjäkuntia oli pitäjiä, joissa yhtiöiden osuus maanviljelyskiinteistöistä, laskettuna taksoitusarvon mukaan, nousi enempiin kuin puoleen. Edelleen osoitti tutkimus, että myöskin Värmlannin läänissä yhtiöiden pyrkimys maanhankintaan osoitti samoja merkkejä laajentumiseen vuosi vuodelta kuin Norrlannissa, ja oli niin ollen pelättävissä, että myöskin täällä tulisi tapahtumaan niiden epäkohtien edelleen suureneminen, jotka seurasivat yhtiöiden maanhankintaa, ellei lainsäädäntötietä puututtaisi asiaan.

Laatimassaan mietinnössä esittivät Värmlannin asiantuntijat ehdotuksen, että n. k. Norrlannin lainsäädäntö kokonaisuudessaan ulotettaisiin sovellettavaksi myöskin Värmlannin läänissä. Tämän ehdotuksen johdosta on valtiopäivillä hyväksytty ja kesäkuussa 1917 julaistu eri lakeja, joiden kautta kaikki Norrlannin lait, lukuunottamatta vuokralakia, on julistettu voimassa oleviksi myöskin mainitussa läänissä. Tällöin ei Värmlannin suhteen ole lakeihin tehty muuta muutosta kuin että kieltolaisissa on tarvemetsäkäsittelle annettu erikoisiin Värmlannin oloihin sovellettu määritelmä. Ehdotuksia Norrlannin vuokralainkin ulottamisesta Värmlannin lääniin ovat yksityiset esityksentekijät valtiopäivillä tehneet, mutta on asia ensimmäisen kamarin vastustuksen johdosta rauennut.

Yllä mainituilla lainsäädäntötoimenpiteillä, joihin tähän mennessä on ryhdytty kysymyksen järjestämiseksi yhtiöiden oikeudesta hankkia ja omistaa kiinteätä omaisuutta Ruotsissa, ei tätä kysymystä suinkaan voida katsoa lopullisesti pätevästi ratkaistuksi. Useat säädetyistä lakimääräyksistä tuntuvat ilmeisesti kokeellisilta ja toisissa on enemmän tai vähemmän selviä jälkiä sellaisten aivan erilaisten katsantokantojen

yhteen sovittelusta, jotka koskevat yhteiskunnan oikeutusta ryhtyä antamaan säännösteleviä määräyksiä yksityisten omistusoikeuden alalla. Kaikki lait ovat syntyneet vasta kiiivaiden ja kestävien taistelujen jälkeen niiden eri ajatussuuntien ja eri etujen välillä, joita lait koskevat, taisteluja, jotka vieläkin jatkuvat vaikeivatkään aivan yhtä kiiivaina. Väitetään, että puheena olevassa lainsäädännössä ilmenee mielivaltaisuutta määräykseen nähden, sekä oikeussubjekteista, jotka ovat lakien alaisia, että lakien alueellisesta voimassaolosta, mitäpaitsi huomautetaan, että on ryhdyttävä tarmokkaimpiin toimenpiteisiin maata todella viljelevän väestön käsistä pois joutuneen maan palauttamiseksi jälleen sen haltuun.

Kuluvana vuonna (1919) on hallitus tietoisena koko n. s. maakysymyksen yhtenäisen käsittelyn tärkeydestä, asettanut Oikeusosaston keskuudessa erikoisen valmistelukunnan, n. k. maakomissionin, joka sille annettujen ohjeiden mukaan on saanut tehtäväkseen selvittää, „mitä keinoja ylipäänsä voidaan pitää soveliaina ja tarpeellisina jotta maa saadaan säilymään maanviljelystä todella harjoittavan väestön käsissä, varaamaan niille vuokraajille, jotka ovat sen tarpeessa, suurempaa turvaa sekä helpoittamaan uusien itsenäisten viljelystilojen syntymistä siellä, missä olosuhteet niin vaativat“. Tämän yleisen tehtävän ohella on komissioonin erikoisesti käsketty tutkimaan m. m. osittain yhtiöiden maanhankintojen laajuutta ja yksityisten henkilöiden suurempaa maaomistusta keski- ja eteläosissa valtakuntaa, sekä missä määrin mainittujen maanhankintojen voidaan katsoa eri suhteissa huomattavasti vaikuttavan vahingollisesti kehitykseen ja väestön oikeutettuihin etuihin, osittain missä määrin vuoden 1907 yleistä vuokralakia voitaisiin muuttaa siihen suuntaan, että yhtiöiden vuokralaisille, torppareille ja heidän kaltaisilleen varattaisiin turvatumpi asema, ja osaksi olisiko ja missä määrin maan pakkolunastus (expropriation) maanviljelystarkoitusta varten lainsäädäntötietä toteutettava, sekä myöskin tehdä ehdotuksia, joihin tutkimukset voivat antaa aihetta.

Lienee odotettavissa, että näin alkuun pantu selvittely, johon ottavat osaa sekä maanviljelyksen ja teollisuuden että yhteiskunnallisten ja taloudellisten pyrintöjen edustajat, johtaa kysymyksen yhtiöiden

oikeudesta hankkia kiinteätä omaisuutta ja ehdoista, joilla yhtiöt sitä saavat hallita, käsiteltynä muiden maanomistusoikeudellisten kysymysten yhteydessä, koko maahan nähden ratkaisuun, joka, mikäli mahdollista, tyydyttää yhteiskunnan vaatimuksia loukkaamatta yksityistä oikeutettua etua.

Heinäkuussa 1919.

Puutavarayhtiöiden maanhankintaa koskevan kysymyksen vaiheista Suomessa.

Kirjoittanut Metsäneuvos J. O. Peurakoski.

Puutavarayhtiöiden maanhankintaan kiintyi Suomessa huomio suuremmissa määrässä vasta 1890-luvulla. Sanotun vuosikymmenen kuluessa ostelivat suuret sahayhtiöt ja muut puutavaraliikkeen harjoittajat yhä vilkkaammin tiloja ja tilanosia ja tämä sai aikaan että alettiin kiinnittää huomiota asian yhteiskunnalliseen merkitykseen, joka asianpuoli Ruotsissa jo pitemmän aikaa oli ollut vilkkaan pohdinnan alaisena. Asiaa kosketellaan osittain jo sekä yksityismetsäkomitean että kruununmetsäkomitean v. 1900 ilmestyneissä mietinnöissä, mutta perusteellisemman pohdinnan alaiseksi se joutui vasta kun asetettiin erityinen komitea asiaa tutkimaan.

Maanviljelyshallituksen ja sen neuvottelevain jäsenten kokouksessa marraskuussa 1901 oli esillä m. m. kysymys, eikö valtion puolelta olisi ryhdyttävä vastustamaan puutavaranjalostuslaitosten omistajain maanostoa; ja seuraavan vuoden huhtikuussa alisti Maanviljelyshallitus Senaatille, että jollekin komitealle annettaisiin tehtäväksi toimittaa arka tutkimus asiassa sekä tehdä sellaisia ehdotuksia, joihin asiahaarat saattavat antaa aihetta. Alistusta seuranneen ohjelman mukaan olisi komitean koottava tarkat tiedot siitä, paljonko ja missä osissa maata maatiloja oston kautta oli joutunut puutavaraliikkeyhtiöiden ja yksityisten puutavaraliikkeen harjoittajain haltuun sekä ryhdyttävä tutkimaan, kuinka tilojen viljelyksiä, rakennuksia ja metsää on hoidettu sen jälkeen kun tilat olivat joutuneet sanotunlaisille liikkeille; mikä pääasiassa oli ollut syynä että maanomistajat ovat tilansa myyneet ja

millaiseksi heidän ja heidän perheittensä taloudellinen asema oli tilanmyynnin jälkeen muodostunut; ovatko puutavaraliikkeet tilojen omistajina edistäneet yleistä varallisuuden tilaa paikkakunnalla sekä ovatko ne osottaneet kunnallisten asiain harrastusta ja sitä varten tehneet uhruksia vai ovatko ne päinvastoin pysyneet niille välinpitämättöminä ja vieraina. Jos tutkimisen tulos osoittaisi, että on olemassa varsinainen yhteiskunnallinen vaara, olisi komitean tehtävä ehdotuksia tämän vaaran torjumiseksi, jolloin etupäässä olisi mietittävä lievempiä toimenpiteitä sekä, ellei näitä katsottaisi riittäviksi, ehdotettava suoranaisia lakimääräyksiä, esim. että puutavaraliikkeiltä olisi supistettava oikeus tilojen ostamiseen tahi että puutavaraliikkeet olisi velvoitettava pitämään voimassa ostamiensa tilojen viljelykset ja rakennukset. Tämän alistuksen johdosta Senaatti 30 p:nä toukokuuta 1902 asetti komitean hankkimaan selvitystä ja tutkimaan missä määrin sahayhtiöt ja muut puunjalostusteollisuuden harjoittajat ovat eri osissa maata hankkineet maatiloja ja miten tämä on vaikuttanut yhteiskunnallisiin, kansantaloudellisiin ja muihin oloihin sekä näin saatavan selostuksen perusteella toimittamaan asiasta lausunnon ja sellaiset ehdotukset, kun olosuhteiden katsotaan vaativan. Komitean työn perusteeksi Senaatti samalla hyväksyi Maanviljelyshallituksen laatiman, edellä selostetun ohjelman.

Tutkimuksessaan, joka pääasiassa nojautuu kunnallislautakuntien kautta saatuihin paikallistietoihin, mutta joita eräät komitean jäsenet matkustelemalla eri osissa maata myös ovat tarkistaneet ja täydentäneet, komitea on, kuten 11 p:nä joulukuuta 1905 valmistuneesta komitean mietinnöstä käy selville, tullut siihen tulokseen, ettei puutavaraliikkeiden maanostot meillä ainakaan silloin vielä olleet muodostuneet niin suureksi yhteiskunnalliseksi vaaraksi, että se oikeuttaisi esittämään niin jyrkkiä toimenpiteitä kuin lakia, joka supistaisi puutavaraliikkeiden oikeutta hankkia maatiloja haltuunsa. Sensijaan komitea on katsonut olevan syytä panna erikoista huomiota kaikkiin sellaisiin toimenpiteisiin, jotka osaksi olisivat omansa poistamaan ne edellytykset, jotka maatilojen siirtymiseen puutavaraliikkeiden haltuun ovat aihetta antaneet, osaksi tarkoittaisivat yleensä siitä johtuvien epäkohtien aut-

tamista sekä maataviljelevän väestön vaurastuttamista ja sen taloudellisten olojen parantamista.

Pääasiallisimpana syynä puuta raaka-aineena käyttävien teollisuuslaitosten haluun hankkia haltuunsa maatiloja voidaan komitean käsityksen mukaan pitää sanotunlaisten laitosten pyrkimystä saada omien metsäalueiden kautta turvatuksi liikkeittensä tasainen kulku, josta niille oli tuottanut huolta m. m. hienomman puutavaran maastaviennin suunnaton lisääntyminen. Kun tämä huoli suurelta osalta myös riippui siitä, että metsiä maassa tuhlaavasti ja hävittävästi käytettiin, oli komitea sitä mieltä, että ensi tilassa oli saatava yksityismetsät lainsäädännön kautta suojelluiksi liikahakkauksilta ja huonolta hoidolta.

Kruununmaasta erotetut uudistalot olivat myös olleet erityisenä houkutuksena sahaliikkeen harjoittajille. Komitean keräämistä tiedoista oli käynyt selville, että lukuisat lähinnä edellisten vuosikymmenien kuluessa erotetut uudistalot, vieläpä kokonaiset uudistaloryhmätkin, olivat joutuneet sahayhtiöiden haltuun. Kun täten se tarkoitusperäkin, jota varten valtio luovuttaa yksityisille maaomaisuutta, oli jäänyt saavuttamatta, piti komitea välttämättömänä, että uudisasutus kruununmailla pikimmiten järjestettäisiin siten, että saadaan takeita siitä, että erotetut uudistalot tulevat pysymään maanviljelystarkoituksessa eivätkä joudu metsäkeinottelun esineiksi.

Kunnallislautakunnilta saamistaan tiedoista komitea oli yhä enemmän tullut vakuutetuksi siitä, että suurena syynä tilojen joutumiseen sahayhtiöille oli talollisten puuttuva käsitys metsiensä arvosta. Useissa tapauksissa oli tämä ollut ensin syynä huonoihin metsäkauppoihin ja niitä myöhemmin seuranneeseen maan pohjineen myymiseen. Kun tätä ei pakkotoimenpiteillä hevin voitaisi korjata, olisi siinä käytettävä opetuksen tietä. Kansan syvempiinkin kerroksiin olisi koetettava levittää tietoa metsien merkityksestä ja niiden järkipärisen käyttämisen perusteista. Ilman tällaista elävää tietoa jäisivät nim. kaikki pakkotoimenpiteetkin hyödyttömiksi. Tässä mielessä komitea ehdottaa, että maassa toimiville maanviljelys- ja talousseuroille myönnettäisiin entistä paljon suuremmat apurahat metsänhoidon neuvojien ja -avustajien kautta annettavan opetuksen ja avustuksen edistämiseksi metsänhoidossa.

Esittäessään komitealle niitä haittoja, joita kunnallisen elämän alalla oli syntynyt sen kautta, että yhä useampia tiloja oli joutunut puutavarayhtiöiden haltuun, kunnallislautakunnat ennen kaikkea olivat valittaneet niitä vaikeuksia, joihin tällaisten tilojen tulojen veroittaminen oli antanut aihetta. Komitean mielestä olivat kunnallisasetuksen määräykset kuitenkin niin selvät, ettei epä tietoisuutta eikä vaikeutta verotuksessa olisi pitänyt syntyä, mutta kun monelta taholta kautta maan kuului valituksia ja kun lisäksi kävi selville, että eri kunnissa oli käytetty mitä erilaisimpia menettelytapoja ja verotusperusteita, piti komitea tarpeellisena, että hallitus laadittaisi kunnallisviranomaisille ohjeeksi helppotajuisen esityksen kunnallisista verotusasioista, jossa nimenomaan olisi pidettävä silmällä puutavaraliikkeille kuuluvain tilain tulojen verottamista.

Sen vaikutuksen lieventämiseksi, joka maatilojen joutumisella puutavarayhtiöiden haltuun oli tilattoman väestön lisääntymiseen ollut, ehdotti komitea, että ryhdyttäisiin valtion välityksellä saattamaan sellaisilla tiloilla olevia viljelysmaita takaisin omintakeiselle viljelykselle ostamalla sanotunlaisia maita valtion laskuun ja luovuttamalla ne siten pitkäaikaista kuoletusmaksua vastaan tilattomaan väestöön kuuluville henkilöille. Paitsi sitä, että tilatonta väestöä voitaisiin täten kiinnittää maahan, saavutettaisiin samalla se, että viljelykseen kerran rai-vatut maat edelleenkin pysyisivät viljelyksessä.

Siihen nähden että viljelykset ja rakennukset sahayhtiöiden omistamilla mailla, varsinkin karluontoisemmissa osissa maata, arveluttavalla tavalla olivat jätetyt rappeutumaan ja koska yhteiskunnan puolelta kohtuudella voidaan vaatia, että ne ovat pidettävät kunnossa, komitea lisäksi laati ja mietintöönsä sisällytti ehdotuksen laiksi maanviljelyksen kunnossapidämisestä yhtiöiden ja yksityisten omistamilla tiloilla, joita käytetään pääasiallisesti metsäntuotantoa varten. Tämän ehdotuksen mukaan olisi sekä yhtiö että yksityinenkin omistamallaan tilalla, jota ilmeisesti käytetään pääasiallisesti metsäntuottoa varten, jos tilalla on senlaatuiset ja suuruiset viljelystilukset että niillä itsenäistä maanviljelystä voidaan harjoittaa, ja ellei omistaja tilalla itse asu tahi teollisuuslaitos sillä sijaitse, velvollinen pitämään kunnossa tilan

viljelykset sekä viljelystä varten välttämättömät asuin- ja talousrakennukset niin etteivät ne joudu rappiolle. Määräystä ei olisi kuitenkaan sovellettava sellaisiin tiluksiin, jotka laatunsa ja asemansa puolesta ovat vähempiarvoisia eivätkä ole tarpeellisia itsenäisen maanviljelyksen ylläpitämiseen. Komitean tarkoituksena oli nimittäin saada vaan talon pääviljelykset sekä sellaiset taloon kuuluvat torpat, jotka ovat siksi vankat, että ne itsenäisellä maanviljelyksellä turvaavat perheen toimentulon, kunnossa pysyntyiksi. — Rappiolle joutumista arvosteltaessa oli lähtökohdaksi otettava talonpoikaistalot ja olisi viljelykset katsottava olevan rappiolla, jos ne ovat huonommassa kunnossa kuin tavallisessa talonpoikaistalossa paikkakunnalla.

Lain noudattamisen valvonta piti järjestettävän siten, että asianomaisen kunnallislautakunnan sekä nimismiehen olisi tullut pitää silmällä lakiehdotuksessa tarkoitettuja tiloja ja, milloin huomaavat sellaista laiminlyöntiä kuin laissa tarkoitetaan, siitä ilmoittaa läänin kuvernöörille, jonka piti määrätä lääninagronoomin tai jonkun muun maanviljelykseen perehtyneen henkilön kahden lautamiehen kera pitämään tilalla katselmus. Katselmuksessa laadittavaan pöytäkirjaan, joka olisi lähetettävä kuvernöörille, olisi myös ollut merkittävä katselmusmiesten lausunto, jonka siinä tapauksessa että tila viljelysten tai rakennusten puolesta oli rappiolla tuli sisältää ehdotuksen niiksi parannuksiksi, jotka rappion poistamiseksi olivat tarpeelliset. Jos kuvernööri katselmuspöytäkirjasta huomaisi, että rappiota lain tarkoittamassa merkityksessä oli olemassa, oli hänen määrättävä asianomainen nimismies ajamaan maanomistajaa vastaan kannetta sen paikkakunnan oikeudessa, jossa tila on. Harkittuaan asian tulisi oikeuden määrätä ne toimenpiteet, jotka rappion poistamiseksi havaitaan tarpeellisiksi, sekä asettaa kohtuullinen määräaika, ei kuitenkaan kahta vuotta pitempää, jonka kuluessa maanomistajan tuli suorittaa korjaukset.

Määräajan kuluttua toimituttaisi kuvernööri lääninagronoomin kautta tilalla taas katselmuksen ja jos tällöin huomattaisiin ettei tuomioistuimen määräämiä korjauksia ole toimeenpantu, olisi asia kuvernöörin toimenpiteestä saatettava uudelleen oikeuteen, jonka pitäisi asettaa maanomistajalle uusi velvoitus. — Täten on komitea ajatellut mene-

teltävän kunnes korjaukset tulisivat suoritetuiksi. — Seuraamuksena tuomioistuimen asettaman velvoituksen täyttämättä jättämisestä olisi kuitenkin myös ollut sakkoa vähintään 300 ja enintään 3.000 markkaa.

Katselmuskustannukset suorittaisi valtio, mutta olisi tuomioistuimella, jos se sen kohtuulliseksi harkitsee, oleva oikeus velvoittaa maanomistaja korvaamaan ne valtiolle.

Edelläselostettuihin ehdotuksiin eivät kaikki komitean jäsenet ole kuitenkaan olleet tyytyväisiä. Mietintöön on nimittäin liitetty vastalause, jonka kolme komitean jäsentä on allekirjoittanut. Vastalauseen allekirjoittajat sanovat kyllä olevansa vakuutettuja siitä, että ne toimenpiteet, joita komitea mietinnössään ehdottaa ja joita hekin kannattavat, ovat omiansa vaikuttamaan sitä mitä niillä tarkoitetaan, mutta ne eivät heidän mielestään ole riittävät torjumaan sitä yhteiskunnallista vaaraa, jonka maanviljelystilain yhä yleisemmäksi tullut siirtyminen puutavaraliikkeiden haltuun tuottaa.

Selväähän on, jatketaan vastalauseessa, että tämä tilain ostamisliike, katsoen niihin syihin, jotka sen aiheuttavat, on vasta alussaan. Kuitenkin on jo laajoja alueita, joista muutamassa vuodessa on tällä tavoin kadonnut kokonaan entinen omaa maataan viljelevä väestö. Sen sijalla on nyt surkeissa oloissa eläviä, enemmän tai vähemmän tilapäisiä vuokralaisia, joilla ei ole halua eikä kykyä viljelyksen parantamiseen tai laajentamiseen ja jotka ovat siksi riippuvaisessa asemassa sekä useimmiten kantavat niin suuria rasituksia, etteivät katso itseään pysyväisiksi asukkaiksi tiloilla ja ettei heiltä mitään edistysharrastuksia voi odottaa. Tällaiset seudut ovat auttamattomasti tuomitut joutumaan asutuksen ja yhteiskunnallisen elämän puolesta surkuteltavaan tilaan. Kun tämä lisäksi tapahtuu samaan aikaan, jolloin valtio tekee suuria uhrauksia hankkiakseen tilattomalle väestölle tilaisuutta omintakeiseen viljelykseen, täytyy valtiovallan ryhtyä sitä ehkäisemään. Kohottamalla talonpoikaisväestön maanviljelysharrastusta, antamalla neuvoja metsän arvostelussa y. m. valistustoimilla on kyllä merkityksensä, mutta sellaisten toimenpiteiden tulokset viipyvät kauan ja kysymys on nopeasti laajenevasta räikeästä epäkohdasta, joka vaatii pikaista apua. Tämän perusteella vastalauseen allekirjoittajat pitävät tarpeellisena, että sää-

dettäisiin laki, joka kieltää puutavaraliikettä harjoittavia yhtiöitä ja yksityisiä eräissä tapauksissa kankkimasta kiinteää omaisuutta, ja ovat he siinä mielessä vastalauseeseensa liittäneet sitä tarkoittavan lakiehdotuksen.

Sanotun lakiehdotuksen mukaan yhtiö tai yksityinen, jonka toimialana on puuta raaka-aineena kuluttava teollisuus, olisi kiellettävä saamasta omistusoikeutta manttaaliin pannun emätilan viljelyksiin ja niihin liittyvään kotitarvemetsään. Sellaisessa tapauksessa, että ne tahoisivat hankkia itselleen omistusoikeuden manttaaliin pantuun maanviljelystilaan kuuluvaan metsämaahan, olisi kaupasta erotettava emätila tarpeellisine viljelysmaaineen ynnä niihin kuuluva laidunmaa sekä kotitarvemetsää viljelysmaan suuruuden mukaan, eikä missään tapauksessa vähempää kuin 60 ha verollista kasvuista metsämaata. Senaatille olisi kuitenkin myönnettävä valta erityisissä tapauksissa antaa puheenalaisenlaatuiselle yhtiölle tai yksityiselle lupa saada omistusoikeus koko tilaankin. Talon rintamaasta lohkaistun palstatilan ostamiselle puutavaraliikkeen harjoittajain varasto-, lauttaus- tai rakennuspaikaksi taikka muuhun sellaiseen tarkoitukseen, ei lakia kuitenkaan ollut tarkoitettu esteeksi.

Omaksuen pääasiassa mainitussa komitean mietintöön liitettyssä vastalauseessa esitetyn kannan hallitus antoi eduskunnalle vastalauseen pohjalle rakentuvan esityksen asiassa 1908 vuoden toisilla valtiopäivillä. Sitä ennen oli jo sekä 1907 että 1908 vuoden valtiopäivillä tehty useita aloitteita, eduskuntaesitys- ja anomusehdotuksia, jotka olivat tähdätyt puutavaraliikkeen harjoittajain maanomistusta vastaan. Eräissä aloitteissa ehdotettiin lakimääräyksiä, jotka rajoittaisivat puutavaraliikkeen harjoittajain oikeutta hankkia maakiinteistöjä haltuunsa niinkin pitkälle, ettei edes tonttialueeksi tai varastopaikaksi olisi saanut 2 ha suurempaa aluetta. Eräät aloitteet taas tarkoittivat puutavaraliikkeiden hallussa olevien tilojen viljelysten ja viljelyskelpoisen maan sekä näiden asumista varten tarvittavan kotitarvemetsän palauttamista viljelykselle pakkolunastuksen kautta määräämällä maksu maan aseman ja laadun perusteella paikkakunnalla yleisesti käyvän hinnan

mukaan. Jossakin aloitteessa ehdotettiin puutavarayhtiöiden hallussa olevien tilojen ottamista valtiolle maksamalla niistä ostettaessa suoritettu hinta korkoineen, vähennettynä tilasta saaduilla tuloilla, ja jossakin taas asetettavaksi kaikille määrättyä alaa suuremmille maaomaisuuksille asteettain nouseva vero, joka laskettaisiin prosenteissa maaomaisuuden arvosta. Lisäksi oli vielä ehdotuksia, jotka tarkoittivat rappeutumisen ehkäisemistä puutavaraliikkeiden hallussa olevilla tiloilla. Mikään näistä eduskuntaesitys- ja anomusehdotuksista ei kuitenkaan tullut loppuun käsitellyksi. Lukuunottamatta kahta 1908 vuoden valtiopäivillä vireillepantua esitysehdotusta, jotka koskivat puutavaraliikkeiden maanhankintaoikeuden rajoittamista, eivät nämä eduskunnassa tehdyt aloitteet ehtineet saada osakseen edes valiokuntakäsittelyä.

Hallituksen esityksessä, joka kuten edellä jo mainittiin, jätettiin eduskunnalle 1908 vuoden toisilla valtiopäivillä, viitataan aikaisemmin selostettuun komitean mietintöön ja huomautetaan, että kun teollisuuden kiinteistö-hankinta edelleen on jatkumassa, on pelättävä että, jos se esteettä saa jatkua, itsenäinen maalaisväestö on laajoissa osissa maata tuntuvasti vähenevä. Lisäksi tuottaa ilmiö maan viljelemiselle melkoista vahinkoa senkautta että monilla puutavarateollisuuden haltuun joutuneilla tiloilla maanviljelys häviää tahi ainakin huononee. Toiselta puolen myönnetään puunjalostusteollisuuden tarvitsevan soveliaan raaka-aineen saannin turvaamiseksi omiakin metsä-alueita. Mutta kun monin seuduin maata tiloihin kuuluu paljon laajempia metsämaita kuin niiden omaa metsätarvetta varten olisi välttämätöntä, voidaan nämät maan taloudelliselle elämälle tärkeäarvoisen teollisuuden metsämaatarpeet saada tyydytetyiksi ilman että sen tarvitsee olla ristiriidassa niiden tärkeiden sosialipolitisten etujen kanssa, jotka liittyvät itsenäisen maalaisväestön sekä maan viljelemisen menestymiseen. Puunjalostusteollisuuden maanhankinta olisi tämän vuoksi järjestettävä lainsäädännön kautta siten että, „tarpeen mukaan vaarinottaen tämän teollisuuden oikeutettuja etuja, sanotusta maanhankinnasta nykyisin johutuvat, arveluttavat epäkohdat tulisivat poistetuiksi“. Siinä tarkoituksessa oli hallitus laatinut asetusehdotuksen, joka perustui seuraaviin periaatteisiin:

„Yhtiö, joka harjoittaa sahaliikettä tai muuta sellaista teollisuutta, jossa metsäntuotteita käytetään raaka-aineena, tai puutavarakauppaa, olisi yleensä oikeutettu omakseen hankkimaan ainoastaan sen osan vero- tai rälssitilan metsämaasta joutomaiseen, jota ei tutkittaisi tarpeelliseksi emätilan täyttää metsä- ja laiduntarvetta varten ja jota ei myöskään olisi luettava sellaisiin viljelyskelpoisiin tiluksiin, jotka asemansa ja laajuutensa puolesta soveliaasti voitaisiin viljellä jo olevan maanviljelyksen yhteydessä. Sellaiselle yhtiölle, kuin yllä on sanottu, ei niinmuodoin saisi myydä kokonaisia tiloja, ei myöskään jonkin tilan viljeltyjä tiluksia, tilaa varten tarpeellista metsämaata eikä maanviljelyksen kehittämiseksi soveliaasti viljelyskelpoista maata. Samoin olisi maan viljelemisen vastaisten kehitysmahdollisuuksien varalle sellaisesta kaupasta erotettava ne metsämaassa olevat viljeltyt tilukset, jotka jo muodostavat itsenäisen maanviljelyksen, taikka viereisen viljelyskelpoisen maan kanssa ovat soveliaat semmoisen maanviljelyksen perustamiseksi, jonka ohessa sellaisissa tapauksissa tarpeellinen metsämaakin olisi varattava (2 §). Tästä johtuu että kauppaan voisi sulkea sellaisia pienenpuolisia metsämaassa olevia viljeltyjä tiluksia, joihin nähden kosketeltua kehitysmahdollisuutta ei ole olemassa. — Valta tutkia onko edellämainittuja määräyksiä kussakin yksityistapauksessa kiinteistökaupassa noudatettu olisi sen läänin kuvernöörillä, missä kiinteistö sijaitsee. Tämä tutkinta tapahtuisi maanmittarin valmistaman tilan lohkomisehdotuksen johdolla“. Anomus tutkinnan toimittamisesta olisi tehtävä vuoden kuluessa siitä kun kiinteistön kauppa tehtiin, uhalla että kauppa muuten katsotaan rauenneeksi; ja tulisi kuvernöörin kuulustaa asiassa lääninagronoomia ja läänin metsälautakuntaa sekä antaa siitä sitten päätöksensä. Kahden vuoden kuluessa siitä kun päätös on saavuttanut lain voiman pitäisi osituksen olla päätöksenmukaisesti toimitettu (3 §).

„Kun yllä kerrottuja määräyksiä voitaisiin kiertää siten, että maanomistaja ensin mielensä mukaan erotuttaisi metsämaan ja sitten möisi sen, on lakiehdotukseen otettu säännös, joka tarkoittaa sellaisen menettelyn ehkäisemistä“. Laillisen osituksen kautta erotetun metsämaan saisi sen mukaan yhtiö hankkia omakseen ainoastaan siinä tapauksessa,

että ositus tutkittaisiin toimitetuksi edellä esitettyjen perusteiden mukaisesti (4 §).

Yhtiön kiinteistöhankinnan oltua asetusehdotuksessa tarkoitetun tutkinnan alaisena ja tultua hyväksytyksi, olisi hyväksyminen pysyvä kiinteistöä vastedeskin luovutettaessa (5 §).

„Kun poikkeustapauksessa saattaisi olla sellaiselle yhtiölle, josta tässä on kysymys, tärkeätä hankkia omakseen tila kokonaan tai muu osa siitä kuin mikä edelläolevan mukaan yleensä olisi luvallista ja sellaisen hankinnan ei aina tarvitsisi olla vastoin yleistä etua, on yhtiölle varattu mahdollisuus Senaatista hakea itselleen siihen lupa“. Tällainen hakemus olisi jätettävä kuvernöörille. — „Semmoiseen kiinteistöön nähden, jota yhtiö voisi tarvita tontiksi, varastopaikaksi, vesivoiman hyväkseenkäyttämiseksi tai senkaltaisiin tarkoituksiin, on sanottu poikkeus katsottu haitatta voitavan ulottaa niinkin pitkälle, että sellaisen kiinteistön saisi omakseen hankkia tarvitsematta pyytää siihen lupaa“ (6 §).

„Ylläesitetystä rajoittavista määräyksistä on edelleen myönnetty poikettavaksi ulosottohuutokaupassa tehtyyn huutoon nähden. Tämä on tapahtunut sentakia ettei yhtiöllä muuten olisi mahdollisuutta suojella sellaisia saamisiaan, joista ulosmitattu kiinteistö on vastamassa, osaksi senkin vuoksi että yhtiö saisi tilaisuuden kysymyksenalaisessakin tapauksessa lohkomalla hankkia itselleen tilan metsämaata sen mukaan kun yleensä on luvallista. Tämänmukaisesti on yhtiölle myönnetty oikeus ulosottohuutokaupassa huutaa itselleen kiinteistö sen laatuun katsomatta. Jos kuitenkin huudettu kiinteistö on sellainen, että kauppa niiden yleisten periaatteiden mukaan, joille lakiehdotus on rakennettu, olisi tarvinnut viranomaisten hyväksymisen, on kiinteistö, ellei sellaista hyväksymistä hankita, määrääjässä jälleen myytävä, sillä uhalla, että se muuten kuvernöörin toimenpiteestä myydään julkisella huutokaupalla“. Vastamainittu määräaika oli lakiehdotuksessa suunniteltu kolmeksi vuodeksi siitä kun huutokauppa oli saanut lain voiman. — Kuvernöörin toimenpiteestä tämän jälkeen toimitetussa huutokaupassa ei yhtiö saisi tehdä tarjousta, ja olisi huutokaupassa soveltuvissa kohdin meneteltävä niinkuin ulosottohuutokaupasta on

säädetty. Säännöksiä alimmasta sellaisessa myynnissä hyväksyttävästä tarjouksesta ei kuitenkaan olisi noudatettava, vaan siirtyisivät ne velat, joista kiinteistö velkojainluettelon mukaan on vastaava, mikäli ne tarjotusta kauppahinnasta tulisivat täydelleen maksetuiksi, muutta mutkitta ostajan vastattaviksi, jos ne muuten ulosottolain mukaan saadaan siten vastattaviksi ottaa (7 §).

„On myös näyttäytynyt että sellaisten yksityisten liikemiesten“, jotka harjoittavat puutavaraliikettä tai muuta metsäntuotteita raaka-aineena käyttävää teollisuutta tai puutavarakauppaa, „tilanostot usein ovat vaikuttaneet vielä turmiollisemmin kuin yhtiöiden, sikäli että edelliset vähemmän ovat huolehtineet ostamainsa tilain hoitoa. Tähän nähden ja kuin voitaisiin katsoa yksityisten liikemiesten aiheettomaksi suosimiseksi, jos ehdotetut rajoitukset kiinteistöjenostamisen oikeuteen kohtaisivat ainoastaan yhtiöitä, on sanotut rajoitukset, erinäisin muunmuassa kuolinpesän osaksten välisistä suhteista johtuvin muodosteluin, ulotettu yksityisiin puunjalostusteollisuuden harjoittajiinkin“. Kysymyksessä olevan lainsäädännön tarkoitus on myös vaatinut kieltoa sellaisen liikemiehen ottamisesta kruunun talon asukkaaksi. — Kuolinpesän osaksten välisestä suhteesta johtuva muodostelu esityksessä on seuraava: „Kuitenkin saakoon sellainen henkilö esteettä hankkia itselleen kiinteistö-osuuden, joka kuuluu hänen kanssaosakkaalleen kuolinpesässä, niin myös omistaa kiinteistön testamentin nojalla“ (8 §).

Lopuksi ehdotetaan esityksessä että tarkemmat määräykset sen selvityksen laadusta, joka on esitettävä niissä asioissa, joista asetuksessa mainitaan, sekä asetuksen soveltamisesta, olisi Senaatin annettava, ja että asetusta ei olisi sovellettava ennen asetuksen antamista tapah-tuneeseen kiinteistön hankintaan (9 ja 10 §§).

Talousvaliokunta, johon eduskunta lähetti esityksen valmistelevaa käsittelyä varten, pitäen esitykseen sisältyvää lakiehdotusta tarkoitusta vastaavana, asettui pääasiassa sen kannalle. Osa valiokunnan jäsenistä kannatti tosin erästä eduskuntaesitystä, jonka mukaan kysymyksessä olevien liikkeenharjoittajien olisi sallittu ainoastaan poikkeustapauksissa hankkia maaomaisuutta enemmän kuin 100 ha samassa kunnassa. Näin pitkälle menevää rajoitusta ei valiokunnan enemmistö

kuitenkaan pitänyt tarpeellisena, koska hallituksen esityksessä olevan ja valiokunnan enemmistön omaksuman kannan mukaan jo „maanviljelyksen etu tulee varteenotetuksi“, eikä pitänyt sitä suotavanakaan, „koska teollisuudenkin etu kyseenalaisessa asiassa on muistettava ja huomioonotettava“. Valiokunnan mietinnössä lausutaan lisäksi: „Vaikkakin on otaksuttavaa, että puutavarateollisuus edelleenkin saa raaka-aineensa pääasiallisesti yksityisten ja myöskin valtion omistamista metsistä, ei voi kieltää, että tämä teollisuus ja erittäinkin eräät sen haarat taataksensa vuotuisen tuotantonsa tasaisena pysymisen tarvitsevat jossain määrin myöskin omia metsämaita. Koko maan ja yhteiskunnan edun kannalta katsoen on siis välttämätöntä, että näin tärkeälle ja suurelle elinkeinonhaaralle myönnetään se tuki tuotannolle, minkä se ansaitsee“.

Kuten jo mainittiin, yhtyi talousvaliokunta pääasiassa hallituksen esitykseen. Muutamia pienempiä muutoksia teki valiokunta siihen kuitenkin. Siten teki valiokunta asetusehdotuksen 2 §:ään sellaisen selventävän lisäyksen, että metsämaata joutomaiseen olisi emätilalle jätettävä ei ainoastaan se määrä, mikä harkittaisiin tarpeelliseksi emätilan täyttämiseksi metsä- ja laiduntarvetta varten, vaan lisäksi niin paljon, että se olisi sanottuun tarkoitukseen riittävä emätilan viljelyksen tulevaankin kehitykseen nähden. Lisäksi talousvaliokunta ehdotti, että anomukseen, jonka yhtiön tulee tehdä kuvernöörille saadakseen hankkia itselleen maakiinteistöjä, oli liitettävä myös „seikkaperäinen selvitys kiinteistöllä olevan metsän laadusta ja arvosta, jonka valtion palkkaama tai valtion avustuksella toimivan seuran tai laitoksen metsäammattimies laatii“ (3 §). Lain kiertämisen välttämiseksi asetti valiokunta 8 §:ssä osuuskunnat samaan asemaan yhtiöiden kanssa; ja 10 §:n katsoi valiokunta voitavan jättää pois, koska oli selvää, ettei lailla voinut olla taannehtivaa vaikutusta ellei sille sitä nimenomaan anneta. Valiokunta teki näitäpaitsi esityksen 3, 6 ja 7 §:ään erinäisiä muita muutoksia, jotka eivät kuitenkaan tulleet eduskunnan hyväksymiksi, ja joita sentakia ei liene syytä tarkemmin selostaa.

Yksimielinen ei talousvaliokunnan ehdotus ollut. Mietintöön liittyy nimittäin 3 vastalauseita. Tehtäessä selkoa valiokunnan ehdotuksesta

mainittiin jo, että osa valiokunnan jäsenistä oli ollut sitä mieltä, että puutavaraliikkeenharjoittajain olisi sallittava ainoastaan poikkeustapauksessa hankkia maata enemmän kuin 100 ha samassa kunnassa. Tälle pohjalle rakentuikin valiokunnan mietintöön liitetty ensimmäinen vastalause. — Toisessa vastalauseessa ehdotetaan valiokunnan laatimaan lakiehdotukseen sellaisia lisäyksiä, että valtio saisi ottaa haltuunsa ne maakiinteistöt, jotka yhtiö lain voimaanastumisen jälkeen on hankkinut, hinnasta, jolla yhtiö on kiinteistön haltuunsa saanut lisättynä tai vähennettynä sillä rahamäärällä, jonka arvioidaan vastaavan metsän parantumista tai huonontumista sillä aikaa kun kiinteistö on ollut yhtiön hallussa; sekä että kiinteistö lankeaisi lunastuksetta valtiolle 50 vuoden kuluttua siitä, kun se on yhtiön haltuun joutunut. — Kolmas vastalause kohdistuu yksinomaan lakiehdotuksen 3 §:ään ja siinä ehdotetaan sanottu pykälä hyväksyttäväksi hallituksen esityksen mukaisena, kuitenkin siten muutettuna, että kuvernöörin olisi, ennenkun hän ratkaisee yhtiön anomuksen saada haltuunsa maakiinteistö, kuultava asiassa paitsi lääninagronoomia myös valtion tai valtion avustuksella toimivan seuran tai laitoksen palveluksessa olevaa metsänhoito-ammattimiestä.

Suuri valiokunta, jonka käsiteltäväksi lakiehdotus eduskunnassa tapahtuneen ensimmäisen lukemisen jälkeen joutui, ehdotti 3 §:n 1 kappaleen viimeisen lauseen, joka talousvaliokunnan ehdottamassa muodossa oli „käytännöllisesti mahdoton“, sisällölleen sellaiseksi kuin talousvaliokunnan mietintöön liitettyssä kolmannessa vastalauseessa oli ehdotettu. Niihin muutoksiin, jotka talousvaliokunta oli tehnyt hallituksen esityksen 6 ja 7 §:ään, suuri valiokunta ei katsonut voivansa myöskään yhtyä, vaan ehdotti niissä palattavaksi hallituksen esityksen kannalle. Saamamiesten oikeuden turvaamiseksi piti valiokunta kuitenkin tarpeellisena ottaa 7 §:n 3 kappaleeseen sellainen lisäys, että pykälän 2 kappaleen perusteella toimitettavasta huutokaupasta annettavassa kuulutuksessa ja kutsumuskirjeessä on huomautettava, että se pidetään puheenaolevan asetuksen nojalla.

Kun suuren valiokunnan mielestä oli ilmeistä, että tarkoituksena oli vaan sen estäminen, „etteivät yhtiöt vastedes saa, maanviljelyksen

vahingoksi, omakseen hankkia kiinteistöä maalla muutoin kuin nyt säädettyssä järjestyksessä, ja siis on katsottava, että kysymyksenalaista laatua olevain yhtiöiden hallussa tätä nykyä olevat maalaiskiinteistöt voivat siirtyä toiselle samanluontoiselle yhtiölle joutumatta tekeillä olevan asetuksen säännösten alaiseksi“ päätti valiokunta epäselvyyden välttämiseksi ottaa asetusehdotukseen tätä tarkoittavan uuden pykälän, joka paraiten soveltui 8 §:ksi.

Kun näytti siltä että asetusehdotus voisi olla sitä laatua, että se olisi säädettyä perustuslain muuttamisesta määrättyssä järjestyksessä, pyysi suuri valiokunta asiasta perustuslakivaliokunnan lausuntoa. Antamassaan lausunnossa oli perustuslakivaliokunta sitä mieltä, että asetusehdotusta oli siltä osaltaan kun sen tarkoituksena on rajoittaa yksityisten kansalaisten oikeutta omistaa ja hallita maata, käsiteltävä perustuslain muuttamisesta säädettyssä järjestyksessä. Omaksuen tämän perustuslakivaliokunnan kannan, päätti suuri valiokunta samalla ehdottaa yksityistä henkilöä koskevat, talousvaliokunnan asetusehdotuksen 8 §:ään sisältyvät määräykset siirrettäviksi erityiseen asetusehdotukseen, jonka käsittely olisi tapahtuva sanotussa järjestyksessä. Tämä koski myös määräystä yksityisen liikkeenharjoittajan ottamisesta kruunun talon asukkaaksi. — Talousvaliokunnan ehdottama 8 § olisi näinollen tullut sisältämään ainoastaan sen, että osuuskunta, joka harjoittaa sellaista elinkeinoa kuin asetusehdotuksen 1 §:ssä sanotaan, olisi kiinteistönhankintaan nähden pidettävä yhtiön veroisena. Kun kuitenkin voitiin pitää mahdollisena, että saattaa syntyä yhdistyksiä, joiden toiminta on verrattava asetuksessa tarkoitettuun elinkeinonharjoittamiseen, piti suuri valiokunta tarpeellisena ulottaa asetuksen määräykset myös yhdistyksiin, jotka sellaista elinkeinoa harjoittavat, ja teki sitä koskevan lisäyksen ehdotuksensa 9 §:ään, jonka järjestysnumeron talousvaliokunnan ehdotuksen 8 § tuli voimaan sen kautta että suuri valiokunta sisällytti ehdotukseensa uuden 8 §:n.

Asetuksen kiertämismahdollisuuksien välttämiseksi piti suuri valiokunta lisäksi tarpeellisena säännöstä, „joka kieltäisi muuttamasta sellaisen yhtiön yhtiöjärjestyksestä, joka on perustettu muuta tarkoitusta varten kuin metsäntuotteita raaka-aineena käyttävän teollisuuden taikka

puutavarakaupan harjoittamista varten, siten että yhtiön tarkoitus tulisi olemaan mainitunlaisen teollisuusmuodon tai kauppaliikkeen harjoittaminen". Kun tällainen säännös soveltui otettavaksi voimassa olevan osakeyhtiölain 27 §:ään, valmisti suuri valiokunta myös ehdotuksen mainitun pykälän muuttamiseksi toisin kuuluvaksi.

Suuren valiokunnan ehdotukseen sisältyi täten „asetus, koskeva rajoituksia eräänlaatuisten yhtiöiden ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla" ja „asetus 2 p:nä toukokuuta 1895 osakeyhtiöistä annetun lain 27 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi" sekä „asetus — — — annetun rajoituksia eräänlaatuisten yhtiöiden ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla koskevan asetuksen soveltamisesta yksityisiin henkilöihin". Kaikki nämät ehdotukset hyväksyi eduskunta muuttamattomina 20 p:nä huhtikuuta 1908.

Kauan kesti kuitenkin vielä ennenkuin asia tuli lopullisesti ratkaistuksi. Kaksi ensimmäistä vastamainituista asetuksista sai vahvistuksen 15 p:nä tammikuuta 1915 ja julkaistiin ne 6 p:nä helmikuuta samana vuonna asetuskokoelmassa N:o 4. Kolmas mainituista asetuksista, joka koski yksityisiä henkilöitä, tuli sitävastoin hylätyksi. Se osa siitä, joka tarkoitti estää metsäntuotteita raaka-aineena käyttävän teollisuuden taikka puutavarakaupan harjoittajan ottamisen kruununtalon asukkaaksi, järjestettiin sen sijaan hallinnollisella asetuksella 27 p:ltä maaliskuuta 1915. Tämä hallinnollinen asetus julkaistiin seuraavan huhtikuun 22 p:nä asetuskokoelmassa N:o 19. — Ne lähemmät määräykset, jotka asetus koskeva rajoituksia eräänlaatuisten yhtiöiden ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla edellytti annettaviksi sen selvityksen laadusta, joka on esitettävä asetuksessa mainituissa asioissa, sekä asetuksen soveltamisesta muutoin, annettiin vihdoin Senaatin päätöksellä 30 p:nä toukokuuta 1916 ja julkaistiin 10 p:nä seuraavaa kuuta asetuskokoelmassa N:o 33.

Ne vaatimukset, jotka esiintyivät talousvaliokunnan mietintöön liittyvissä vastalauseissa eivät tulleet tyydytytyiksi eduskunnan hyväksymän asetusehdotuksen kautta. Seurauksena tästä oli, että uusia aloitteita asiassa tehtiin eduskunnassa useilla valtiopäivillä jo ennenkuin 1908 vuoden toisten valtiopäiväin päätökset olivat saaneet lopullisen

ratkaisun. Esimerkin vuoksi mainittakoon, että m. m. ehdotettiin anottavaksi esitystä laiksi, jonka mukaan „yhtiöt ja sellaiset yksityiset, jotka harjoittavat puutavaraa raaka-aineena kuluttavaa teollisuutta, velvoitettaisiin aina kahdenkymmenenviiden vuoden kuluttua, ostopäivästä lukién, luovuttamaan kunnille viljelys- ja metsämaansa ilman erityistä korvausta". Kun eduskunnan aikaisemmin vahvistettavaksi ehdottamat asetukset vielä olivat vahvistamatta, eivät tällaiset aloitteet luonnollisestikaan johtaneet mihinkään tulokseen.

Se seikka, että eduskunnan hyväksymä „asetus — — — annetun rajoituksia eräänlaatuisten yhtiöiden ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla koskevan asetuksen soveltamisesta yksityisiin henkilöihin" tuli hylätyksi, osittain myös se, että puutavaraliikettä harjoittavat yhtiöt heti sen jälkeen kun niiden maanhankinta-oikeuden rajoittamista tarkoittava asetus oli tullut vahvistetuksi, ryhtyivät perustamaan n. s. sisaryhtiöitä, jotka alkoivat ostella maatiloja, ja koettivat siten saada tyhjäksi sen tarkoitusperän saavuttamisen, johon sanotulla asetuksella pyrittiin, vaikuttivat että heti asetuksen julkaisemisen jälkeen vaatimukset asetuksen täydentämisestä ja uusien rajoitusten saamisesta heräsivät vireille. Useita sellaisia aloitteita tehtiin sekä 1917 vuoden ensimmäisillä että 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä. Niistä kuitenkin vaan yksi, 1917 vuoden valtiopäivillä tehty eduskuntaesitys-ehdotus ehti tulla loppuun käsitellyksi. Sanottu ehdotus sisälsi ehdotuksen asetuksiksi erinäisten pykälän muuttamisesta 15 p:nä tammikuuta 1915 annetussa asetuksessa, koskeva rajoituksia eräänlaatuisten yhtiöiden oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla. Esitysehdotus oli valmistavasti käsiteltävänä talousvaliokunnassa. Asiasta antamassaan mietinnössä ehdotti valiokunta, että esitysehdotus annettaisiin raueta. Siihen tärkeyteen nähden, joka asialla oli, piti valiokunta kuitenkin tarpeellisena, että asia tulisi seikkaperäisen tutkimuksen ja valmistelun alaiseksi sekä ehdotti siinä tarkoituksessa anottavaksi, että hallitus toimituttaisi asiassa tarpeellisen valmistelun ja antaisi sitten eduskunnalle esityksen niiksi toimenpiteiksi, joihin katsotaan aihetta olevan. Tämän ehdotuksen hyväksyikin eduskunta ja päätti tehdä sen sisältöisen anomuksen.

Vastamainittu anomus esitettiin Valtioneuvostossa 11 p:nä maaliskuuta 1919 ja asetti Valtioneuvosto silloin komitean pohtimaan kysymystä, millä tavoin yhtiöiden ja yhdistysten haltuun vastoin 15 p:nä tammikuuta 1915 annetun, rajoituksia eräänlaatuisten yhtiöiden ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla koskevan asetuksen määräyksiä joutuneita maa-alueita voitaisiin erityistä pakkolunastusmenettelyä käyttämällä lunastaa valtiolle, jonka ohessa komitean tuli laatia ehdotuksensa niiksi toimenpiteiksi, jotka vastaisuudessa voisivat tehokkaasti estää tämänkaltaisia lainkiertämiä.

Edellisen osan tehtävästään komitea on suorittanut loppuun ja jättänyt sitä koskevan ehdotuksensa Valtioneuvostolle 23 p:nä syyskuuta 1920 päivätyssä mietinnössään. Mietintöön sisältyvän lakiehdotuksen mukaan olisivat kiinteistöt, jotka yhtiö, osuuskunta tai yhdistys on hankkinut tai hankkii vastoin edellämainitun asetuksen määräyksiä taikka niitä kiertäen, lainvastaisesti hankittuina luovutettavat valtiolle vaikkapa kiinteistö ei enää olisi asetuksessa tarkoitettuna laatuisen yhtiön, osuuskunnan tai yhdistyksen hallussa. Sellaista lainvastaisesti hankittua kiinteistöä, joka oikeuden lainvoimaisella tuomiolla on määrätty myyjälle takaisin luovutettavaksi, ei lain kuitenkaan tulisi koskea. Sen sijaan olisi kiellettävä tuomioistuimissa vireillepanemasta oikeusriitoja kiinteistökaupan purkamisesta sillä perusteella, että kiinteistö on hankittu vastoin vuoden 1915 asetuksen säännöksiä tahi niitä kiertäen, ja jo vireilläolevat olisi annettava raueta. Niinikään olisi kiellettävä lain tarkoittamia kiinteistöjä toiselle luovuttamasta sekä niiltä myymästä tai ottamasta metsää muuta kuin kotitarpeeksi. Sellaiseen kiinteistöön ei myöskään saisi vahvistaa kiinnitystä sitoumuksesta, joka on tehty lainvastaisen hankinnan jälkeen, tai rekisteröidä nautintaoikeutta. Jos joku olisi kiinteistöltä ennen lain voimaantulusta myynyt tai yli kotitarpeen ottanut metsää tahi jotakin muuta kiinteistöön kuuluvaa, olisi hänen korvattava sen arvo valtiolle, kun kiinteistö luovutetaan. Sama olisi laki myös oleva kiinteistöön aikaisemmin myönnetystä saamis-, nautinta- tai rasiteoikeudesta, joka jää pysyväksi. Myöskin olisi sen, joka kiinteistön toiselle myydessään tai jostakin syystä luovuttaessaan on saanut siitä enemmän kuin itse on maksanut, suoritettava erotus

valtiolle. Mitä myynti- ja ostohinnan erotuksesta sekä metsän tai muun kiinteistöön kuuluvan ja siltä otetun arvosta edellä on mainittu, olisi noudatettava sellaisissakin tapauksissa jolloin lainvastaisesti hankittu kiinteistö, joka ennen lain voimaantulemistä on joutunut yhtiölle, osuuskunnalle tai yhdistykselle, jonka maanhankintaoikeus ei ole rajoitettu, tahi yksityiselle henkilölle, ei tulisikaan valtiolle luovutettavaksi. Komitea on nim. ehdottanut että Valtioneuvostolle annettaisiin oikeus myöntää tällaiselle omistajalle lupa pitää kiinteistö hallussaan jos hän voi esittää seikkoja, jotka osoittavat, ettei luovutus ole tapahtunut lainkiertämiseksi.

Luovutus velvollisten toteamiseen ja luovutusasian vireillepanoon nähden sisältää komitean ehdotus pääpiirteissään seuraavaa. Maatalousministerin määräämässä ajassa ja vahvistamain kaavain mukaisesti laativat asutuslautakunnat kukin piiristään luettelot kaikista yhtiöistä, osuuskunnista ja yhdistyksistä, jotka vuoden 1915 asetuksen julkaisemisen jälkeen ovat siellä hankkineet kiinteää omaisuutta, mikä lakiehdotuksen mukaan olisi luovutettava valtiolle, kuin myös luettelot sellaisista kiinteistöistä. Luettelot lähetettäisiin läänin maaherralle, joka kuultuaan virallista syyttäjää ja asianomaisia, viipymättä antaisi päätöksensä siitä, minkä yhtiön, osuuskunnan tai yhdistyksen maanhankintaoikeus vuoden 1915 asetuksen nojalla on katsottava olevan rajoitettu. Päätös olisi sitten alistettava Korkeimman hallinto-oikeuden tutkittavaksi. Niin pian kuin kaikkien maaherrain päätökset olisivat saapuneet Korkeimpaan hallinto-oikeuteen, ratkaisisi tämä asiat yhteisellä päätöksellä kuhunkin yhtiöön, osuuskuntaan ja yhdistykseen nähden sekä lähettäisi päätöksestään tiedon maatalousministerille. Saatuaan mainitun tiedon laatisi maatalousministeri luettelon niistä yhtiöistä, osuuskunnista ja yhdistyksistä, joiden hankkimat kiinteistöt ovat luovutettavat valtiolle, sekä kunnittaiset luettelot kiinteistöistä, joiden luovuttaminen ministeriöön saapuneiden tietojen mukaan tulee kysymykseen. Täten laaditut luettelot saatettaisiin maaherrain kautta virallisille syyttäjille, joiden olisi nostettava luovutuskanne piirissään olevista luovutettavista tiloista. Kanne pantaisiin vireille kirjallisella haasteella alioikeudessa.

Mitä oikeudenkäyntiin luovutusasioissa ja luovutushinnan määräämiseen tulee olisi alioikeuden ensin annettava päätös siitä onko kiinteistö luovutettava valtiolle vai eikö. Jos päätös on myönteinen olisi arviolautakunnan, johon kuuluisi kihlakunnanoikeuden määräämä puheenjohtaja ja kaksi asianomaisen kunnan valtuuston valitsemaa, maataloudessa kokemusta omaavaa jäsentä, — tällainen lautakunta olisi nim. asetettava jokaiseen kuntaan, jossa on lainvastaisesti hankittuja kiinteistöjä, — ryhdyttävä toimenpiteisiin luovutushinnan ja sen yhteydessä olevain seikkain selvittämiseksi lakiehdotuksessa lähemmin määritellyssä järjestyksessä ja tavalla. Arvioimislautakunnan tehtäviin kuuluisi ehdottaa luovutushinta, hankkia selitys valtiolle luovuttajalta ja muilta tulevasta hinnanerotuksesta ja muusta suorituksesta sekä antaa niistä tieto asianomaisille. Luovutushintana olisi lakiehdotuksen mukaan oleva se hinta, minkä se, joka kiinteistön asetuksen vastaisesti tahi sen säännöksiä kiertäen ensin hankki, siitä silloin maksoi. Kuitenkaan se ei saisi olla suurempi kuin luovuttajan kiinteistöstä suoritama kauppahinta eikä myöskään korkeampi kuin kiinteistön käypä hinta luovutusaikana. Jos kiinteistö olisi laskettu rappeutumaan, olisi rappion arvo luovutushinnasta vähennettävä ellei sitä jo luovutushintaa määrättäessä olisi otettu huomioon. — Arviolautakunnalle on nim. erinäisissä tapauksissa ehdotettu jätettäväksi oikeus arvioida lunastushinta oman vapaan harkintansa mukaan, vieläpä ilman että muilla kuin virallisella syyttäjällä olisi valtaa tehdä arvioimista vastaan muistutusta. — Jos kiinteistöllä taas olisi tehty parannuksia, olisi niistä, ellei niiden ole katsottava saadun hyödyn kautta tulleen korvatuiksi, harkinnan mukaan laskettava luovuttajalle hyvitystä, mikäli niistä on valtiolle vastaavaa hyötyä. Milloin samaan kauppaan on sisällynyt useampia kiinteistöjä tahi kiinteitä ja irtainta omaisuutta tahi jos kiinteälle omaisuudelle on pantu suhteettoman korkea hinta irtaimiston hintaan verraten, olisi kauppahinta, tarpeen vaatiessa jaettava arvion mukaan. Sen jälkeen kun arviolautakunnan asiakirjat ja ehdotukset ovat saapuneet alioikeuteen olisi tämän tarkastettava arviolautakunnan toimituksen laillisuutta sekä vahvistettava luovutushinta ja ne eri määrät, jotka luovutushintaa suoritettaessa olisi pidätettävä, kuin myös

valtiolle lain mukaan ehkä tuleva hinnanerotus tai muu suoritus sekä ratkaistava muut asian yhteydessä esiintyvät kysymykset päätöksellä, mikäli oikeus luovutusasian ratkaisun loppuunsaattamisen jouduttamiseksi ei harkitsisi paremmaksi jättää viimeksimainitunlaisia asioita eri oikeudenkäynnin varaan. Luovutushinnan ja pidätettävien erien tai muun suorituksen vahvistamisessa ei oikeus kuitenkaan olisi riippuvainen arviolautakunnan ehdotuksista vaan saisi vapaasti harkita minkä se oikeaksi katsoo. Alioikeuden päätökseen saisi hakea muutosta Korkeimmassa oikeudessa.

Sen jälkeen kun alioikeuden luovutusasiassa antama päätös olisi saavuttanut lainvoiman tahi Korkeimman oikeuden päätös asiassa annettu, tulisi läänin maaherran pitää huolta, että hinta tulee suoritetuksi luovuttajille ja niille, joiden varalle sitä ehkä on pidätetty, sekä vahvistaa päätöksellä luovutusmenettely loppuunsaatetuksi ja kiinteistö valtiolle siirtyneeksi kuin myös ryhtyä muihin asian aiheuttamiin toimenpiteisiin. Lainhuudattamista ei tällaiselle saannolle kuitenkaan olisi vaadittava eikä sellainen kiinteistö saisi myöskään olla sukulunastuksen alainen. Luovutushinta, mikäli sitä ei olisi pidätettävä tai lyhennettävä, suoritettaisiin luovuttajalle joko rahassa tai valtion takaamissa kuuden prosentin korkoa kantavissa obligatiooneissa tahi osaksi kummassakin.

Siihen nähden että muutamat teollisuuslaitokset ovat ryhtyneet raivaamaan maata viljelykseen laitosten lähetyviltä ja kun teollisuuslaitosten ympärille kehittyvä maanviljelys voi olla tarpeellista sekä laitosten toiminnan kannalta että niiden työssä olevan väestön menestymisen vuoksi on komiteasta näyttänyt olevan paikallaan että Valtioneuvosto saisi erityisestä hakemuksesta niille myöntää oikeuden tämänlaisen maan omistamiseen ja hallintaan vaikka maa olisikin hankittu lainvastaisesti. Samanlaisen poikkeusasemaan on ehdotettu myös kiinteistöt, joilla on ryhdytty huomattaviin viljelysrytyksiin tai joita on käytetty erikoisen tärkeisiin tarpeisiin. Viimeksimainituilla on etenkin tarkoitettu yhtiöiden n. s. hevostiloja sekä sellaisia alueita, jotka ovat rakennus- tai tehdasalueina. Lisäksi edellyttää lakiehdotus senkin poikkeuksen että se, jolta kiinteistö luovutetaan, saattaisi Valtioneu-

voston suostumuksella luovuttaa laillisesti hankitun kiinteistön laittomasti hankitun asemasta.

Mitä lakiehdotuksessa on sanottu yhtiöstä, osuuskunnasta ja yhdistyksestä on ehdotettu ulotettavaksi myös yksityiseen henkilöön, joka vuoden 1915 asetuksen säännösten kiertämiseksi on hankkinut nimiinsä kiinteätä omaisuutta maalla. Niinikään olisi myytyyn kiinteistön osaan tai erottamattomaan alueeseen nähden noudatettava mitä lakiehdotuksessa kiinteistöstä on sanottu.

Marraskuussa 1920.

TEOLLISUUDEN MAANHANKINTAA KOSKEVAN
SELVITTELYN SUUNTAVIIVAT.

Teollisuuden maanhankintaa koskevan selvittelyn suuntaviivat.

Kirjoittanut Fil.-tri August Renvall. *)

Esilläolevan tutkimuksen synty ja tarkoitus.

Suomen Metsänhoitoyhdistyksen Yksityismetsänhoitaja-osaston kokouksessa kesäkuussa 1916 ilmeni yleisenä käsityksenä, että kysymystä puunjalostusyhtiöiden ja -liikkeiden maanomistuksesta ei voida katsoa lopullisesti järjestetyksi voimassaolevilla lainmääräyksillä, vaan on teollisuuden maanhankintaa koskevan lainsäädännön edelleen kehittäminen varmasti odotettavissa. **) Kysymyksen erinomaisen suureen kansantaloudelliseen kantavuuteen nähden olisi tarkka ja asiantunteuksella suoritettu selvittely siitä toivottava. Kokouksessa tehdyn päätöksen mukaisesti kääntyi osaston johtokunta kyseissäolevien teollisuusliikkeiden puoleen pyynnöllä, että ne avustaisivat mainitun tutkimuksen toimeenpanoa. Tarkoitusta varten julaistiin allaesitetty kiertokirje.

Teollisuuden maanhankinnan selvittelyä koskeva kiertokirje:

*) Tässä luvussa esitetään ne osat tohtori Renvall'in v. 1919 ilmestyneestä teoksesta *Program för utredningen af industrins jordförvärf*, jotka koskevat tutkimustyön alkuvaiheita ja sen suunnitelmaa yleispiirtein. „Ohjelman“ yksityiskohdat tulevat kukin kohdallaan puheeksi tutkimustuloksia käsiteltäessä.

**) Sanonnat „yhtiöiden“ maanhankinta (yhtiöiden maanomistus) ja „teollisuuden“ maanhankinta, joita tässä käytetään samaa merkitsevinä, eivät kumpikaan täydellisesti vastaa tässä tarkoitettua käsitettä, mutta ovat ne sopivampien puutteessa otetut käytäntöön. Useat suuretkaan yhtiöt, jotka luonnostaan kuuluvat tutkittaviin, eivät nimittäin lainkaan harjoita puunjalostusteollisuutta, vaan huoltavat ne vain puutavaran hankinnan tms. mainittua teollisuutta varten. Toisaalti on olemassa monta isoa yksityistä liikettä, jotka harjoittavat laajaa puunjalostusteollisuutta ja joiden toimintaa muutenkin voidaan pitää täydelleen suurten puuteollisuusyhtiöiden toiminnan tapaisena.

S. H. T.

Teollisuuden maanhankinta on viime aikoina saavuttanut yhä huomattavamman laajuuden. Viime vuosisadan keskivaiheilla tapahtuneen teollisuuden nousukauden jälkeen kohdistui keinottelu pääasiallisesti vain hakkuukelpoisiin metsiin ja lähinnä sellaisiin, jotka heti voitiin hyväksikäyttää. Tilakaupoissa pidettiin varsinaista maanhankintaa vain sivuasiana, jopa usein välttämättömänä pahana, mikä koetettiin välttää tekemällä pitkäaikaisia hakkaussopimuksia puuvaraston saamiseksi. Tosin joutui tiloja jo näihin aikoihin puutavarakeinottelijain käsiin, mutta määrävänä vaikuttimena lienee näissä tapauksissa ollut se seikka, että siten hakkuukelpoinen tai pian sellaiseksi joutuva metsä usein saatiin edullisemmin kuin erikoisesti metsää ostamalla. Yleensä ei ostajilla liene lainkaan ollut aikomuksena harjoittaa hankkimillaan alueilla jatkuvaa metsänhoitoa. Näihin aikoihin oli nimittäin tarjolla kysyntää suurempi määrä hakkuukelpoista metsää. Kun puutavara lähimmistä metsistä oli loppuunkulutettu, haettiin sitä kauempaa. Pakottavaa syytä kestävään metsätalouteen ei siis ollut olemassa.

Seurauksena yhä uusien teollisuusyritysten perustamisesta on kuitenkin, että ne alueet, joista eri liikkeet hankkivat tarvitsemansa puumäärät, vähitellen joutuvat kosketuksiin, joten hakkuualojen laajentaminen entiseen tapaan käy mahdottomaksi. Jokaisen teollisen yrityksen täytyy näin ollen tyytyä rajoitettuun alaan eikä enää käy päinsä täyttää puutavaratarvetta koskemattomista metsistä. Samalla joutuu myös teollisuuden puutavaratarpeen tyydyttäminen yhä suuremmassa määrässä kestävästä metsätaloudesta riippuvaiseksi. On siis luonnollista, että eri liikkeet, ostamalla itselleen metsämaita jatkuvaa metsätaloutta varten, koettavat taata metsätalouden kestävyden niillä seuduilla, joista ne ovat pakotetut hankkimaan raaka-aineensa. Tämä pyrintö onkin tärkein vaikutin teollisuuden maanhankinnassa. Siihen, että tilanostot nykyisin suoritetaan tuotannollisia päämääriä silmälläpitäen, — eikä kuten ennen etupäässä tiloilla löytyvien puuvarastojen vuoksi — viittaavat useat viime aikoina toimitetut sellaistenkin metsämaitten ostot, joilla ei vielä ole sanottavaa puumäärää.

Sen laajuuden kautta, jonka teollisuuden maanhankinta on viime vuosikymmeninä saavuttanut, on se muodostunut tärkeäksi taloudellisen ja yhteiskunnallisen elämän ilmaukseksi. Onkin katsottu tarpeelliseksi lain kautta rajoittaa teollisuuden maanhankintaa. On kuitenkin ilmeistä, ettei kysymys ole lopullisesti ratkaistu voimassaolevilla määräyksillä. Ne tuskin tyydyttänevät teollisuuden puoltajia enemmän kuin niitäkään, jotka arvostelevat oloja yksinomaan yhteiskunnalliselta kannalta. Näin ollen on varmasti odotettavissa teollisuuden maanhankintaa koskevan lainsäädännön edelleen kehittäminen.

Puuta raaka-aineena käyttävälle teollisuudelle ja sen kautta maamme taloudelle kokonaisuudessaan on tämän kysymyksen merkitys erinomaisen suuri, ja on sentähden mitä tärkeintä, että kyseenalaisen lainsäädännön kehitys johdetaan oikeaan suuntaan. Jotta tämä kävisi mahdolliseksi, on tarpeen saavuttaa perinpohjainen tuntemus teollisuuden maanhankinnasta ja sen seurauksista. Lainsäädäntöä varten tarvittavien selvityksien hankkiminen on tosin katsottava lähinnä valtion asiaksi, mutta toiselta puolen eivät teollisuuden edustajat voi laiminlyödä täydellistä perehtymistä tähän tärkeään kysymykseen. Tämä on välttämätöntä, jotta teollisuuden vaatimukset voitaisiin saada kuuluville vastapainona usein esitetylle yksipuolisesti yhteiskunnalliselle asian tulkinnalle.

Johtokunnan mielestä kyseissäoleva tehtävä parhaiten ratkaistaisiin tutkimalla oloja muutamissa niistä kunnista, joissa teollisuus on hankkinut suurehkoja maa-aloja. Tässä yhteydessä ei ole syytä yksityiskohtaisesti selostella suunniteltua työohjelmaa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää seurauksia, jotka ovat aiheutuneet tilojen siirtymisestä teollisuuden haltuun. Tällaisen selvityksen saamiseksi olisi tutkittava isohko määrä sekä teollisuuden että yksityisten hallussa olevia tiloja, ja tällöin kiinnitettävä huomio niinhyvin metsätaloudellisiin, kansan- ja yksityistaloudellisiin kuin yhteiskunnallisiinkin puoliin.

Ohjelmaa toimeenpanemaan on ajateltu järjestää, johon kuuluisi johtaja ja kaksi apulaista, joista toinen omaisi metsätaloudellisen, toinen agronomisen ammattisivistyksen. Tarvittaessa olisi käännyttävä erikoistuntijain puoleen.

Työ voitaneen suorittaa kahdessa vuodessa. Kustannukset on arvioitu seuraavaan määrään:

Kuten ylläolevasta selviää, vaatii suunniteltu tutkimus sangen huomattavia kustannuksia. Koska kuitenkin kyseissäoleva asia on merkitykseltään mitä tärkein koko puutavaraa kuluttavalle teollisuudelle, niin eivät voittamattomat esteet saisi kohdata tarvittavien varojen keräystä. Uhraahan teollisuus melkoisia summia yhteisiin yrityksiin, kuten mm. maanviljelyksen edistämiseen Sahanomistajain maanviljelysyhdistyksen kautta. Sitä suuremmalla syyllä voidaan näin ollen toivoa varoja kertyvän yhteisten metsätaloudellisten ja metsäpoliittisten päämäärien saavuttamiseksi Kustannukset voitaisiin parhaiten jakaa avustajien kesken kunkin omistaman metsäalan mukaan.

Kiertokirjeen seurauksena oli, että 80,000 markan suuruinen summa heti tuli taatuksi. Myöhemmin antoivat muutamat muut teollisuusliikkeet vielä noin 31,000 markkaa.

Sittemmin merkittiin lisäksi vielä 130,000 markkaa, ja näistä avustuksista myönsi Puunjalostusteollisuuden Keskuskomitea kesäkuussa 1917 tutkimuksen jatkamista varten lisämäärärahana 80,000 markkaa ja Suomen Puunjalostusteollisuuden Keskusliitto joulukuussa 1918 selvittelyn loppuunsaattamista ja painatuskustannuksia varten 50,000 markkaa.

Koska siis aiotun tutkimuksen rahallinen puoli jo alun alkaen tuntui olevan taattu, antoi Yksityismetsänhoitaja-osasto komitealle, johon kuuluivat filosofian tohtori *Werner Cajanus* ja metsänhoitajat *W. G. Thomé*, *Albin Torckell* ja *Henry Hackman*, toimeksi ryhtyä tutkimuksen valmisteluihin sekä jättää työn suoritus sopivien, yhtiöistä riippumattomien, puolueettomien henkilöiden tehtäväksi. *) Tämän mu-

*) Sanotussa komiteassa on sittemmin tapahtunut henkilövaihdoksia; metsänhoitaja *Thomé*-vainajan tilalle valittiin (heinäkuussa 1919) ylimetsänhoitaja *H. Nilsen*, tohtori *Cajanus*-vainajan tilalle (joulukuussa 1919) filosofian maisteri *B. Fabritius*.

kaisesti laati komitea kyseissäolevaa tutkimustyötä varten yleiset ohjeet ja lähetti syyskuussa 1916 Yksityismetsänhoitaja-osastolle seuraavan asiaa koskevan kirjelmän.

Teollisuuden maanhankinnan selvittämiseksi asetetun komitean kirjelmä:

Suomen kansa on toimeentulonsa suhteen pääasiallisesti maan tuotantokyvystä riippuvainen. On sentähden mitä tärkeintä, että toimeentulomme lähdetta, maata, käytetään edullisimmalla tavalla. Sen jalostetuilla tai jalostamattomilla tuotteillahan meidän on vaihdettava itsellemme ne lukuisat hyödykkeet, joita emme itse saata valmistaa tai joita muualla valmistetaan halvemmin kuin meillä. Tämän takia ei kysymys maan oikeasta käyttämisestä ole yksinomaan yksityisten maanomistajain asia, vaan koskee se mitä läheisimmin kansallisomaisuutemme kartuttamista kokonaisuudessaan.

Yleinen ja kansanomainen lienee yhä vielä se käsitys, että maata etupäässä on käytettävä maanviljelykseen. Useimpien mielestä lienee metsätalous asetettava toiselle sijalle. Viljanviljelyksen suuri merkitys selviää yleisölle varsinkin nyt, kun kansainvälinen tavarainvaihto on melkein kokonaan lamassa ja maamme muodostaa jokseenkin suljetun talousalueen. On kuitenkin pidettävä mielessä, että vallitseva tilanne ei voi jäädä pysyväiseksi ja että liian perusteellisesta mukautumisesta nykyisiin oloihin saattaa koitua vahinkoa olosuhteiden muuttuessa. Myönnettäköön, että maassamme vielä on paljon viljelemätöntä maata, myös sellaista, jota edullisesti voitaisiin viljellä. Mutta varmaa on myöskin, että nykyään maanviljelyksen hallussa oleva maa monesti olisi tuottoisampi metsänviljelykseen käytettynä. Onhan joka tapauksessa suurin osa maamme maaperästä sellaista, että sen tuotantovoima, jos kohta ei yksinomaan, niin kuitenkin kannattavimmin, voidaan hyväksikäyttää metsätalouden avulla. On näin ollen todennäköistä, että järkiperäinen metsätalous käy yhä yleisemmäksi ja että yhä suurempi osa kansamme työvoimasta omistetaan metsien hoidolle ja käytölle.

Tällaisella kehityksellä on kuitenkin yhteiskunnallisia seurauksia, jotka ovat ristiriidassa meillä vallitsevan yleisen mielipiteen kanssa.

Onhan agrariipolitiikassamme asetettu kehityksen päämääräksi itselliset talonpojat ja maataomistavat pienviljelijät, ja pidetäänhan pahana josta näiden yhteiskuntaluokkain vähentämistä. Mutta metsätalous ei sovellu harjoitettavaksi pienviljelyksenä eikä sitä myöskään meikäläisillä talonpoikaistiloilla voida harjoittaa yhtä kannattavasti kuin suuremmilla, saman omistajan hallussa olevilla alueilla. Kehitys onkin kulkenut siihen suuntaan, että tiloja, joilla metsällä on suurin merkitys, yhä enemmän on yhdistetty — useimmin jonkun teollisuusyhtiön omistamiksi — suurtiloiksi. Tätä asiaintilaa on yleensä pidetty yksinomaan vahingollisena ja lainsäädännön avulla koetettu ehkäistä teollisuuden maanhankintaa maataomistavan talonpoikaissäädyn suojaamiseksi.

On kuitenkin kyseenalaista, eikö yleinen mielipide tässä suhteessa ole liian yksipuolinen ja sovinnainen, ja ainakin osaksi puutteellisesta olojen tuntemuksesta johtuva. On epäämätöntä, että teollisuuden omistamilla mailla metsät yleensä hoidetaan suuremmalla asiantuntemuksella ja enemmän kestäväää tuotantoa silmälläpitäen, kuin talonpoikaistiloilla. Myöskin on metsien siirtymisestä teollisuuden haltuun ollut seurauksena, että niissä on tarjona enemmän ja vakinaisempaa työtä kuin aikaisemmin. Teollisuuden maanhankinnan seuraukset eivät siis ole yksinomaan vahingollisia. Oikean ja koko maalle onnellisen ratkaisun täytyy perustua tarkkaan olojen selvittelyyn.

Tarjotakseen yleisöllemme tilaisuuden saada tosiseikkoihin perustuva mielipide asiasta ja siten usein häikäilemätöntä ja valheellista kiihoitusta heikentääkseen, on joukko teollisuuden johtomiehiä kerännyt ja Suomen Metsänhoitoyhdistyksen Yksityismetsänhoitaja-osaston käytettäväksi antanut tarvittavat varat teollisuuden maanhankinnan ja sen seurauksien selvittelyä varten. Yksityismetsänhoitaja-osasto on uskonut tämän tehtävän komitealle, jonka tulee jättää työ sopivien henkilöiden tehtäväksi ja valvoa työn suoritusta.

Komitea ryhtyy toimeensa lokakuun 1:senä ja pyytää saada työohjelmansa suhteen esittää seuraavat suuntaviivat.

Tutkimus on aiottu kohdistaa allamainittuihin seikkoihin teollisuuden ostamilla tiloilla:

A. Metsä.

Metsän tila ja hoito ennen tilan joutumista teollisuuden haltuun. Myöhemmin suoritettavat hakkuut ja metsän hoito. Metsänhoidolliset toimenpiteet, ojitukset ja niiden vaikutus. Metsänjako ja hoitosuunnitelmat. Puumäärä ja kasvu.

B. Maanviljelys.

Tilan soveltuvaisuus maanviljelykseen. Maanviljelys ennen tilan joutumista teollisuuden haltuun. Pelto- ja niittyala. Karjakanta. Kehitystä selvittäviä tietoja samoista seikoista myöhemmiltä ajoilta.

C. Asutus ja rakennukset.

Asutus ennen tilan joutumista teollisuuden haltuun (perheiden lukumäärä). Työvoima ja sen käyttö tilan hyväksi (oliko työansiota haettava muualta?). Samat tiedot siltä ajalta, jolloin tila on ollut teollisuuden omistuksessa.

D. Yleisiä muistiinpanoja.

Entisen omistajan taloudellinen asema. Kiinteistölainat ja muut velat. Syy tilan myyntiin. Kunnallisverotus ym.

Komitea on täysin selvillä siitä, että suunniteltua selvittelyä kohtaavat monet vaikeudet, varsinkin mitä varhaisemmilta ajoilta hankittaviin tietoihin tulee. Voitaneen kuitenkin useassa tapauksessa tavata vanhanpuoleisia henkilöitä, jotka hyvin tuntevat paikalliset olot ja voivat antaa asioista luotettavia tietoja. Vertaamalla useilta eri henkilöiltä saatuja tietoja keskenään, voidaan niiden luotettavuutta tarkistaa.

Vertailun aikaansaamiseksi on komitea harkinnut, että olisi tutkittava myöskin toisten omistajain hallussa olevia tiloja (talonpoikaistiloja, keinottelijain tiloja), silmälläpitäen samoja seikkoja kuin teollisuudenkin tiloihin nähden.

Jos työ tahdotaan saada loppuun suoritetuksi kohtuullisen ajan sisällä, on tietenkin mahdotonta kohdistaa tutkimus kaikkiin teollisuuden omistamiin tiloihin, vaan on turvauduttava nk. edustavais-tilastolliseen menetelmään. Tätä menetelmää käytettäessä ei tutkita koko aineistoa, vaan ainoastaan vähäinen määrä yksilöitä (tiloja), joita sitten pidetään ominaisuuksiltaan muita edustavina. Norjalainen tilastomies Kiaer puol-

taa innokkaasti tätä menetelmää, jota sittemmin monet tutkijat ovat kehittäneet, mm. T. Schuprow ja A. Kaufmann. Viimemainittu on soveltanut menetelmää työssä, joka läheisesti muistuttaa nyt kyseissä olevaa, nimittäin tutkimuksessa Siperian ja Venäjän uudisasutuksesta.

Jotta menetelmä johtaisi luotettaviin tuloksiin, ovat nuo edustavat yksilöt valittavat keskenään samankaltaisista (homogeenisista) ryhmistä. On siis tarpeen jonkun verran tuntee tutkittava aineisto kokonaisuudessaan, ennenkuin ryhdytään sen ryhmittelyyn ja niiden yksilöiden valintaan, joihin erikoistutkimus sitten kohdistetaan.

Komitea katsoo näin ollen välttämättömäksi *kaikkien tilojen* suhteen, jotka ovat teollisuuden hallussa, hankkia seuraavat tiedot:

- 1) paikkakunta, missä tila sijaitsee,
- 2) tilan luonne (kokonainen tila, metsäpalsta jne.),
- 3) tilan suuruus,
- 4) aika, jolloin tila on joutunut teollisuuden haltuun,
- 5) mitä teollisuutta (saha-, paperi-, rulla- ym.) tilanomistaja harjoittaa.

Komitea on ajatellut, että nämä tiedot kerättäisiin kaikilta metsää omistavilta teollisuudenharjoittajilta kiertokyselyn kautta, sekä kunnilta kyselykaavakkeilla, jotka koskisivat teollisuuden hallussa olevia tiloja. Jo aikaisemmin on suunniteltu tällaisen selvittelyn toimeenpanoa kuntien avulla, ja on tilastollinen päätoimisto suostunut siihen, että kyselykaavakkeet saadaan lähettää toimiston kautta.

Jo tämä alustava tutkimus tulisi siis olemaan jokseenkin laaja, mutta saadaankin sen kautta erittäin arvokkaita tietoja teollisuuden maanhankinnasta. Päästään perille siitä,

- 1) mitkä teollisuudet omistavat metsämaita,
- 2) miten laajoja aloja teollisuuden maanomistus käsittää (tietoja aloista ei ennestään lainkaan ole),
- 3) miten huomattava teollisuuden maanhankinta on eri osissa maata,
- 4) millainen teollisuuden maanhankinnan kehitys eri aikoina on ollut,
- 5) miten teollisuuden hallussa olevat tilat alansa puolesta jakautuvat eri suuruusluokkiin.

Näiden tietojen nojalla voidaan laatia valaisevia karttoja ja diagrammoja.

Kiertokyselyn kautta saatujen tietojen nojalla laaditaan sitten yksityiskohtaisen tutkimuksen ohjelma. Tutkimus kohdistetaan alueisiin, (kuntiin tai muihin yhtenäisiin aloihin), jotka asemansa ja luonteensa puolesta eroavat toisistaan (seutuihin eri osissa maata, viljelysaloihin hedelmällisillä savialueilla, metsäaloihin vedenjakajilla jne.).

Jokaisella alueella tutkitaan tilankauppaa koskevia seikkoja kihlakunnanoikeuden pöytäkirjojen ym. asiapaperien avulla, jotta saataisiin käsitys tilanomistussuhteiden pysyvyydestä yleensä. Sitäpaitsi otetaan selville kuinka monta tilaa ei ole maanviljelijäin, vaan keinottelijain hallussa, sekä miltä omistajaryhmiltä teollisuus on tilansa ostanut.

Edellä on lyhyesti viitottu tie, jolla komitea toivoo saavuttavansa päämäärän. Komitea ei suinkaan vähäksy niitä vaikeuksia, jotka jo työn runsauskin aikaansaa, mutta taattujen suurten määrärahojen avulla voidaan kuitenkin toivota työn tulokset tehtyjen uhrauksien arvoisiksi.

Tällaiseksi suunnitellun tutkimuksen toimeenpaneminen jätettiin sitten marraskuussa 1916 tämän julkaisun kirjoittajalle, joka vastaanotti tuon vaativan tehtävän ehdolla, että saisi täyden vapauden työn yksityiskohtaisen järjestelyn ja toimeenpanemisen suhteen. Tähän suostuen on sekä komitean, alotteentekijäin että avustajien puolelta ainoaksi ohjeeksi asetettu vain vaatimus, että tutkimus tulisi olemaan kaikinpuolinen, täsmällinen ja puolueeton.*)

Tutkimuksen työohjelma kaikkine yksityiskohtineen laadittiin vuoden 1917 alkupuoliskolla. Kun tämän ohjelman käyttökelpoisuutta oli koeteltu Multian kunnassa toukokuun aikana toimitetuissa ulkotöissä ja ohjelmaan tehty eräitä vähäisiä, käytännöllisen kokemuksen vaatimia muutoksia, oli ohjelma mainitun kuun päättyessä siinä lopullisessa muo-

*) Terveystieteiden syiden pakotettua tohtori *Renvall*'in alkukesästä 1919 keskeyttämään työnsä, annettiin tutkimuksen jatkaminen saman vuoden heinäkuussa metsänhoitaja *Aarne Boman*'in huoleksi.

dossa, jollaisena sitä sitten on seurattu. Jo vuoden 1917 alussa oli aloitettu aineiston keruu ylläselostetussa komitean kirjelmässä edellytetyn yleisen tilaston hankkimiseksi yhtiöiden maanomistuksesta ja maanomistussuhteista yleensä maalaiskunnissa, osittain lähettämällä kyselykaavakkeita eri kunnille, osittain ryhtymällä teollisuusyrityksiin kohdistettuun kiertokyselyyn, osittain keräämällä tietoja käytettävänä olevista julkisista lähteistä. Kesän ja syksyn kuluessa samana vuonna suoritettiin ne ohjelman osat, jotka edellyttävät suoranaisia ulkotöitä, ja niinkään toimitettiin eräissä kunnissa tehtävään yksityiskohtaiseen yhtiöiden maanomistusta koskevaan tutkimukseen liittyvät kyselyt. Kerääntyneen aineiston käsittely aloitettiin heti, kun ensiksi valittuun kuntaan kohdistunut tutkimus oli loppuunsaatu, ja on aineiston käsittelyä siitä lähtien yhtä mittaa jatkunut. Tammikuussa 1918 ryhdyttiin kankkimaan tarpeelliset tiedot henkilökohtaisesti suoritettujen otteiden kautta maataomistavien teollisuusyritysten kirjanpidosta sikäli, mikäli tällaisia tietoja annettiin tutkimukseen käytettäväksi ja ne olivat tarkoitukseen sopivia.

Jotta vaatimukset kaikinpuolisuuteen, tarkkuuteen ja puolueettomuuteen nähden tulisivat täytetyiksi, on tutkimuksen ohjelma toisaalti jätetty asiantuntijain, nim. erikoisaloja edustavien ja eroavia mielipiteitä yhtiöiden maanomistuksesta omaavien henkilöiden tarkastettavaksi, arvosteltavaksi, täydennettäväksi ja muovailtavaksi. Toisaalti on ohjelman tarkoittaman selvittelyn eri puolien valmistaminen täydelleen jätetty kyseissäolevien alojen ammattimiehille, nim. metsätaloutta koskeva puoli metsänhoitomiehille, maatalouskysymykset agronomeille ja kansantaloudelliset ja yhteiskuntapoliittiset näiden alain erikoistuntijoille. Täten on saatu parhaimmat takeet selvittelyn puolueettomuudesta. Tutkimuksen tulokset tulenevat näin ollen olemaan sellaiset, että eri mielipiteiden edustajat voivat ne täydellä luottamuksella hyväksyä, joten tutkimus on omiaan osaltaan helpottamaan yhtiöiden maanomistusta koskevan kysymyksen järjestämistä yleishyödyllisellä tavalla.

Mitä ohjelmaan yleensä tulee, on tässä ennen kaikkea huomautettava siitä, että se on laadittu alkuperäisen päämäärän mukaisesti, nimittäin edellyttäen, että tutkimukseen ehkä käytettäisiin useita vuo-

sia, jolloin kaikkien kysymykseen läheisimmin liittyvien seikkojen jotakuinkin kaikinpuolinen ja tyhjentävä tarkastelu ja selvitys olisi käynyt mahdolliseksi. Kun kuitenkin eräät sittemmin ilmaantuneet asianhaarat, toisaalti kysymyksen joutuminen päiväjärjestykseen, toisaalti tuntuvasti kohonneet kustannukset, ovat tehneet toivottavaksi, että nopeammin saataisiin tutkimuksesta tuloksia, niin on käynyt välttämättömäksi toistaiseksi jättää tutkimatta joukko ohjelmassa mainittuja, suhteellisesti toisarvoisia seikkoja. Myöskin on toistaiseksi supistettu muita kysymyksiä valaisevan tilastollisen aineiston keruuta, joten on vältetty eräät tällaisen aineiston hankkimiseksi ehdotetut toimenpiteet.

Ohjelmaa laadittaessa on ennen kaikkea harkittu, mitkä yhtiöiden maanomistusta koskevat kysymykset tämän tutkimustyön yhteydessä ensi sijassa olisivat yksityiskohtaisesti selvitettävät. Johtavana ajatuksena on tällöin pidetty sitä seikkaa, että yhtiöiden maanomistus lähinnä kahdessa suhteessa koskee yleisiä etuja, nimittäin ensinnäkin maomaisuuden jakautumiseen ja toiseksi maan käyttöön nähden. Tämän ohella on kuitenkin otettu käsiteltäväksi eräitä muitakin seikkoja, jotka välillisesti liittyvät yhtiökysymykseen, osittain syystä, että ne yhteiskuntapoliittisesti tai kansantaloudellisesti ovat erikoisen laajakantoisia, osittain sen takia, että kirjallisuus tai yleinen mielipide — syystä tai syyttä — esittää nämä seikat huomattavina seurauksina yhtiöiden maanhankinnasta.

Viimemainittuihin asianhaaroihin nähden on katsottu tarpeelliseksi kerätä yhtiökysymystä koskevasta kirjallisuudesta — aikakaus- ja sanomalehtikirjallisuus siihen luettuna — siinä esitetyt tiedot yhtiöiden maanhankinnan haitoista eri suhteissa, *) jotta ohjelmaa laadittaessa

*) Aluksi oli aikomuksena laatia täydellinen bibliografia yhtiöiden maanomistusta koskevasta kirjallisuudesta, joka, paitsi kaikkea alaan kuuluvaa kotimaista ja skandinaivialaista kirjallisuutta, myös olisi käsittänyt kaikki eri aikoina julastut asiaa koskevat aikakaus- ja sanomalehtikirjoitukset. Kun kuitenkin alustavat kokeilut osoittivat, että kustannukset sanomalehtien ja aikakauskirjojen täydellisestä tarkastamisesta, tehtyjen laskelmien mukaan, nousisivat noin 15,000 markkaan, täytyi työn suorittamisesta puheena-ollessa laajuudessa luopua.

voitaisiin kiinnittää tarpeellinen huomio kaikkiin tähän mennessä esitettyihin yhtiöomistuksen vahingollisuutta ja hyödyllisyyttä korostaviin seikkoihin, joita mahdollisesti, kunkin tärkeyden mukaan, kannattaisi lähemmin tarkistaa ja selvittää. Näin on menetelty varsinkin sitä silmälläpitäen, että yhtiöiden maanomistuksen vastustajain tekemät muistutukset saivat selvittelyssä joka suhteessa osakseen ansaitsemansa huomion, mikä tietenkin on edellytyksenä työn puolueettomuudelle yleensä. Tutkimuksen käytännöllinen päämääräkin sinänsä pakottaa näiden muistutusten oikeutuksen tarkkaan punnitsemiseen sellaisissakin tapauksissa, jolloin huomautukset arvostelukykyisen tarkastajan mielestä tuntuvat aivan aiheettomilta; jos näiden kysymysten selvittely jätettäisiin suorittamatta, jatkuisi tietenkin yhtiökysymyksen pohdinta edelleenkin mitään lopullista ja hyödyttävää tulosta tuottamatta.

Tässä suhteessa on ennen kaikkea huomautettava siitä, että yhtiökysymystä monella taholla, ehkä varsinkin metsätalouspiireissä, pääasiallisesti tai aivan kokonaan arvostellaan puhtaasti kansantaloudelliselta kannalta, jolloin painostetaan hyötyä, mikä maalle koituu siitä, että jokainen maatilkku käytetään sellaiseen tarkoitukseen (heinän-, viljan-, metsänviljelykseen) ja on sellaisen omistajan hallussa (maanviljelijän, yhtiön jne.), että se antaa mahdollisimman suuren tuoton. Toisaalla sitävastoin, etenkin agrariipiireissä, kielletään osittain kysymyksen kansantaloudellinen merkitys kokonaan ja, vastakkaiseen äärimmäisyyteen mennessä, väitetään, että kysymys on laadultaan täydelleen tai pääasiallisesti puhtaasti yhteiskuntapoliittinen, nim. kysymys maanomistavan talonpoikaissäädyn olemassaolosta ja lisääntymisestä, minkä kansanluokan eettinen ja käytännöllinen merkitys kansan kukoistuksen eilinehtona esiintuodaan epäamättömänä tosiseikkana. Tämän käsityksen yleisyyteen nähden ei viimemainittuja mielipiteitä mitenkään voida esilläolevassa selvittelyssä sivuuttaa, vaan on niihin vakavasti kiinnitettävä huomiota. Positiivisiin tuloksiin päästään näin ollen ainoastaan kysymystä kaikinpuolin ja tarkasti pohtimalla.

Kolmanneksi on ohjelmaa laadittaessa harkittu niitä keinoja, joiden avulla eri kysymykset olisi selvitettävä.

Edellämainittuja näkökohtia silmälläpitäen on ohjelma jaettu kahteen osaan, joista ensimmäinen esittää

- A) selvityksen suuntaviivat, sisältäen kaikki ne seikat, joilla näyttää olevan merkitystä kysymyksen ratkaisuun nähden, ja joista toinen selittää
- B) tavat ja menetelmät, joita noudattaen on kerättävä välttämätön tilastollinen aineisto äskenmainittujen seikkojen täydelliseksi valaisemiseksi.

Jälkimmäisen kohdan suhteen mainittakoon tässä vain, että aineisto aiottiin koota osittain kohdistamalla kyselyitä maanomistaviin teollisuusyrityksiin, osittain ja ennen kaikkea toimittamalla erityisen tarkka selvittely yhtiöiden maanomistuksesta eräissä tarkoitukseen soveltuvissa kunnissa.

Yleisenä ohjeena yhtiöiden maanomistusta ja sen seurauksia tutkittaessa on tässä seurattu sitä menettelytapaa, että maanviljelyksen, asutuksen ja metsänviljelyksen ym. nykyistä tilaa yhtiötiloilla aina on verrattu vastaaviin oloihin

- a) yksityisten ostamilla tiloilla;
- b) samoilla yhtiötiloilla niiden joutuessa yksityisten käsistä yhtiöiden haltuun.

Kummassakin tapauksessa on, syistä, jotka alempana otetaan puheeksi, yksityistilat jaettu kahteen ryhmään sen mukaan, ovatko ne kyseissäolevana ajankohtana olleet maanomistavien talonpoikain tai nk. keinottelijain hallussa. Mitä erikoisesti tulee kohdassa b) mainittuun selvittelyyn, niin on täysin tarkan selvyyden saamiseksi asiasta aivan välttämätöntä verrata toisiinsa yhtiötilojen kuntoa nykyisin ja niiden yhtiöomistukseen joutuessa, ottamalla samalla huomioon, miten kauan tilat ovat olleet teollisuuden hallussa. Ilman tällaista vertailua ei voida tehdä mitään varmoja johtopäätöksiä yhtiöomistuksen vaikutuksesta mainituissa suhteissa. Jos esimerkiksi joku yhtiötila nykyään on erinomaisessa kunnossa, saattaa tämä johtua vain siitä, että tila vast'ikään on hankittu ja sentähden vielä samanlaisena, kuin ostettaessa. Jos toisaalti joku yhtiötila on joutunut kokonaan rappi-

olle, ei tätä seikkaa ilman muuta voi pitää teollisuuden aiheuttamana, vaan saattaa se johtua juuri mainitusta syystä. Jos sitävastoin yhtiön omistuksessa pitkän aikaa ollut tila nykyään huomataan rappioituneeksi, vaikka se ostettaessa oli hyvin hoidettu, niin silloin voidaan teollisuus asettaa vastuuseen tilan nykyisestä kunnosta. Jos tällainen tila jo ostettaessa oli rappiolla, niin on teollisuuden syy asiain nykyiseen tilaan ymmärrettävästi pienempi kuin äskenmainitussa tapauksessa. Vain tarkasti erittelemällä tilastollinen aineisto näiden periaatteiden mukaan voidaan saada selvät ja tasapuoliset tiedot yhtiöomistuksen vaikutuksesta semmoisenaan eri suhteissa, mutta vasta vertaamalla saatuja tuloksia vastaaviin olosuhteisiin yksityisillä tiloilla, saadaan sitten tosiojoja vastaava käsitys pääkysymyksestä, nim. siitä, käyttääkö jompikumpi omistajaryhmä maansa paremmin kuin toinen, ja missä määrin näin on laita, sekä mitä merkitystä näillä seikoilla eri näkökohtia silmälläpitäen voidaan katsoa olevan valtioon ja yhteiskuntaan nähden.

Teollisuuden maanhankintaa koskevan kaikinpuolisen, tarkan ja puolueettoman selvittelyn suuntaviivat.

Teollisuuden maanhankintaa koskevan kysymyksen oikein arvostelemiseksi on välttämätöntä, että tarkoin tutkitaan teollisuuden maanomistuksen vaikutusta erikseen kuhunkin niistä elinkeinohaaroista, joiden edut huomattavassa määrässä ovat siitä riippuvaiset, ja että yksityiskohtaisesti selvitetään sen vaikutusta myöskin muihin valtiollisesti tai yhteiskunnallisesti tärkeisiin seikkoihin, varsinkin yhteiskuntapolitiikan ja kansantalouden alalla. Vasta tällaisen tutkimuksen perusteella on mahdollista tehdä oikeutettuja ja luotettavia johtopäätöksiä yhtiöomistuksen vaikutuksen laatuun, laajuuteen ja merkityksellisyyteen nähden eri suhteissa, ja vain tällä tavalla luodaan ne välttämättömät perusteet, joiden avulla käy mahdolliseksi täysin tyydyttävällä tavalla sovittaa keskenään kaikki ne erilaiset ja osaksi ristiriitaiset pyrinnot, joihin nähden maanomistussuhteilla on merkitystä. Seuraavassa esitetään sentähden katsaus niihin erilaisiin, yleiseltä kannalta katsoen tärkeim-

piin seikkoihin, joihin maan joutuminen teollisuuden haltuun tavalla tai toisella vaikuttaa. Sitäpaitsi esiintuodaan ne asianhaarat, joiden tunteminen on välttämätöntä yhtiöiden maanomistusta ja sen merkitystä arvosteltaessa.

Yleinen suunnitelma teollisuuden maanhankinnan selvittämiseksi käsittäisi näin ollen seuraavat pääkohdat:

- A. Teollisuuden maanhankinnan synty, kehitys ja laajuus.
- B. Maatalous.
- C. Asutus.
- D. Metsätalous.
- E. Yhtiöiden maanomistus yhteiskuntapoliittiselta ja kansantaloudelliselta kannalta.
- F. Katsaus yhtiöiden maanomistuksesta johtuneiden seurausten suhteelliseen merkitykseen ja ristiriitaisten pyrintöjen sovitteluun.

Tällöin olisivat alla lähemmin selostetut asianhaarat huomioon otettavat.

Sovellettu työohjelma.

..... Niiden huomautusten lisäksi, jotka esitetään tutkimuksen yksityiskohtien käsittelyn yhteydessä, mainittakoon tässä jo etukäteen muutamia yleisiä näkökohtia.

On tunnettua, miten helposti varsinkin taloudellisella ja yhteiskuntapoliittisella alalla — monasti tarkoituksellisestikin — tilastoa voidaan väärinkäyttää, ja miten helposti tilasto muutenkin voi johtaa aivan väärin tai epävarmoin johtopäätöksiin, ellei tarkoin oteta huomioon kaikkia niitä asianhaaroja, jotka tavalla tai toisella vaikuttavat tuloksiin.

Ensimmäisenä ehtona tilastollisen selvittelyn pätevyydelle voidaan esittää täysin selvä kysymysten rajoittaminen siten, ettei eri seikkoja yhdistetä, vaan että selvittely päinvastoin jaetaan mahdollisimman yksinkertaisiin, selvästi määriteltäviin erikoiskysymyksiin.

Varsinkin kun on kysymyksessä niin laaja tutkimus kuin esilläoleva, joka lisäksi osittain kohdistuu erinomaisen monimutkaisiin olosuhteisiin, on sitäpaitsi tarpeen *rajoittaa tehtävä* vain tärkeimpiin peruskysymyksiin, jättämällä pois kaikki toisarvoiset yksityiskohdat.

Niinhyvin aineiston keräämiseen kuin sen ryhmittelyyn ja käsittelyyn nähden on aivan välttämätöntä, että tarkoin luokitellaan ne asianhaarat, jotka kunkin erikoiskysymyksen yhteydessä ovat huomioonotettavat. Tämän *luokituksen* tulee olla yhtenäisen, siten että eri jakoperusteita ei yht'aikaa sovelleta, yksinkertaisen ja selvän, niin ettei synny mitään epäilyksiä siitä, mihin ryhmään kukin tapaus on luettava, mutta samalla tulee luokituksen myös olla täydellisen, siten että se käsittää kaikki mahdolliset tapaukset.

Yhtä tärkeä on myöskin edellämainitun luokituksen yhteydessä selostettujen seikkojen (ryhmien) tarkka ja selvä *määrittäminen*, niin ettei saata syntyä epävarmuutta luokkien sisällön ja rajoituksen suhteen. Tällaiseen selvään kyseissäolevien seikkojen määrittämiseen ja luokitteluun on pyritty laadittaessa tutkimuksen ohjelmaa, josta myös on annettu tieto kaikille työhön osaaottaneille henkilöille

Mitä muuten aineiston järjestelyyn ja luokitukseen tulee, huomauttakaan, etteivät ne saa tarkoittaa vain yleisten, yksistään henkilöllisistä mielipiteistä riippuvien lausuntojen antamista kyseissäolevista erikoisseikoista tai näiden kysymysten kuittaamista suhteellisin, ylimalkaisin sanoin. *Olosuhteiden lopullisen tilan* määräävät nimittäin useimmiten monet, toisistaan enemmän tai vähemmän riippumattomat seikat. Jotta tiedot vastaisivat tasapuolisuuden ja luotettavuuden vaatimuksia, on näin ollen välttämätöntä, että ne aina, mikäli mahdollista, voidaan kohdistaa *tiettyihin*, määrättyihin ja luvuilla tai muutoin varmasti ja välittömästi arvosteltaviin *ominaisuuksiin*, joiden siis tulee olla todellisten arvojen avulla mitattavissa. Tämä koskee esimerkiksi tilojen „kuntoisuuden“ selvittelyä — niinhyvin nykyisin kuin tilain yhtiöille siirtymisen aikoina — rakennusten tilaan, maanviljelykseen, karjanhoitoon, metsien laatuun ja hoitoon yms. nähden. Näitä seikkoja ei siis saa suorastaan henkilökohtaisen mielipiteen perusteella ilmoittaa „paremmiksi, yhtä hyväksi tai huonommiksi kuin paikkakunnalla yleensä“,

kuten julkisissa selvittelyissä usein tapahtuu ja kuten myös Senaatin vuonna 1917 toimeenpanemissa, yhtiöiden maanomistusta ym. koskevissa kyselyissä on tehty, vaan on ne ryhmiteltävä ja määriteltävä joitakin merkityksellisiä, luvuissa ilmaistavia ominaisuuksia apuna käyttämällä, jotka ovat omiaan tarkasti kuvaamaan kulloinkin kyseissäolevaa tilaa. Tärkeätä on, että puheinaolleet, *erilaisten olosuhteiden kuvaimiseen käytetyt seikat* ovat mahdollisimman harvalukuiset ja yksinkertaiset kyseenalaisten suhteiden monimutkaiseen laatuun verraten.

Tämä työn yhteydessä esiintyvän erilaisten tehtävien tarkka luokittelu ja eri seikkojen ilmaiseminen todellisten arvojen avulla on tarpeen myöskin numeroaineiston muokkausta ja yleensä sen laskennollista käsittelyä varten. Ohimennen mainittakoon vielä, että etenkin niin laajan numeroaineiston kuin nyt kyseissäolevan käsittely edellyttää yksityiskohtaisen *tarkistusjärjestelmän* soveltamisen tehtyjen yhdistelyjen ja laskelmien tarkkuuden toteamiseksi. Työssä onkin käytetty täydellistä, tavallaan itsetoimivaa tarkistusmenetelmää, joka antaa varmat takeet siitä, että kaikki tulokset ovat oikein lasketut.

Mutta kaikkien näiden ylläesitettyjen, tavallaan tilastollisen tutkimuksen teknilliseen puoleen liittyvien seikkojen huomioonottaminen ei suinkaan semmoisenaan vie täysin tarkkoihin eikä edes luotettaviin tuloksiin. Kuten aineistoa luokitellessa ja käsitellessä, on jo aineistoa kerättyäessä tarkimmiten otettava huomioon, että kaikki sivuvaikuttimet, jotka huomattavasti voivat tavalla tai toisella tuntua tuloksissa, mikäli mahdollista vältetään. Muutoin ei johtopäätöksiä voida katsoa päteviksi. Jos esimerkiksi havaitaan selvä ero keskikuuutiomäärässä teollisuuden ja yksityisten omistamissa metsissä, niin ei tämä semmoisenaan suinkaan ilmaise, että toinen tai toinen omistajaryhmä on paremmin hoitanut metsäpääomaansa, vaan saattaa se yhtä hyvin johtua erilaisuuksista maan hyvyysluokkaan, metsän ikäluokkasuhteisiin, metsänhoidollisiin menettelytapoihin ym. seikkoihin nähden. Jos jonkun määrätyn maatalouden haaran suhteen jollakin yhtiötilalla on selvästi todettavissa tilan oston jälkeen tapahtunut muutos, ei tätä seikkaa suorastaan voi pitää yhtiöomistuksen seurauksena, vaan voi se myös johtua siitä, että mainittu elinkeinohaara yleisesti on vastaavasti muuttunut.

Verrattaessa toisiinsa oloja yhtiötiloilla nyt ja oston tapahtuessa, on aina huomioonotettava, miten pitkän ajan tilat ovat olleet teollisuuden hallussa jne. Kuten luonnontieteellisissä töissä, vaihtelutilastollisia ym. tutkimuksia tehtäessä, aineisto aina ensin on biologisessa suhteessa huolellisesti tutkittava, on samoin myös taloudellisissa ja yhteiskuntapoliittisissa selvittelyissä alkutiedot kriittisesti arvosteltavat ja tarkoin seulottavat. Varsinkin vertailuja tehtäessä on *aineiston homogeenisyys* tarkasti otettava huomioon.

Ennen kaikkea täytyy kuitenkin voida edellyttää *alkutietojen täysi luotettavuus*. Ulkotöissä saavutetaan tämä jo sen kautta, että henkilöt, joiden huoleksi ne uskotaan, tekevät työnsä vaaditulla tarkkuudella; edellyttäen että näin on laita, kelpaavat tilastollista käsittelyä varten sellaisetkin tiedot, jotka nojautuvat henkilölliseen arvosteluun, varsinkin jos arvostelun tarkkuus voidaan varmasti määrätä (mikä esimerkiksi koealojen avulla käy päinsä silmämääräisessä metsänarvioimisessa).

Vielä suuremmalla varovaisuudella on kyselyihin perustuvia tietoja käsiteltävä selvittelyjä laadittaessa. Näissä tapauksissa eivät ainoastaan tietoja antaneen henkilön asiantuntemus tai muisti ja henkilöllinen arvostelukyky, vaan myöskin hänen ennakkoluuloiset henkilökohtaiset mielipiteensä saata vähentää aineiston luotettavuutta, tai ehkäpä suorastaan vaikuttaa alkutietoihin ja sen kautta tuloksiinkin määrättyssä mielessä. Mutta niissä tapauksissa, jolloin aineistoa ei kuitenkaan voida muulla tavalla koota, on *tietojen todenperäisyys* mahdollisuuksien mukaan *tarkistettava* sekä kääntymällä kyselyin eri henkilöiden puoleen että vertaamalla tietoja vastaaviin ennen selvitettyihin tai muuten tunnettuihin seikkoihin. Missään tapauksessa ei tilastollisia tehtäviä varten tule koota senlaatuista — ainakaan vanhempia aikoja koskevaa — aineistoa, että jo edeltäpäin syyllä voidaan epäillä *alkuperäisten tietojen tarkkuutta*, vieläpä niiden luotettavuuttakin. Esimerkkinä mainittakoon, että muutamat maanviljelysalan erikoistuntijat ovat edellyttäneet tietojen keräämistä viljellyn peltoalan tarkasta jakaantumisesta eri viljelyskasvien osalle sekä vastaavista kylvö- ja satomääristä, jokaista vuotta kohti aina siihen saakka ajassa taaksepäin, kun yhtiötilat alkuaan ostettiin. Mutta jo ensimmäiset kokeet osoittivat, kuten

jo ennakolta voitiin otaksua, että talojen isännät näistä asioista tuskin saattoivat antaa täysin tarkkoja ja tyydyttäviä tietoja edes edelliseltä vuodelta. Jos nämä tiedot olisi kerätty, niin olisi täten saatu aineisto kuitenkin ollut aivan arvotonta, joten se olisi johtanut täydellisesti vääriin, henkilöllisen mielipiteen värittämiin tuloksiin. Voidaanhan tekeillä tehdä numerotietoja mistä asioista hyvänsä, mutta tällaisille alkutiedoille rakentuva tilastollinen selvittely on tietenkin leimattava keinotteluksi.

Allaesitettyä työohjelmaa laadittaessa ja sovellettaessa on mainittuja seikkoja tarkoin pidetty silmällä, ja ankarasti tarkistamalla koetettu, mikäli mahdollista, välttää ja poistaa kyseenalaiset heikkoudet ja puutteellisuudet aineiston suhteen. Tulosten luotettavuutta voitaneen sen tähden pitää niin suurena, kuin eri kysymysten luonteeseen nähden yleensä on mahdollista.

Loppujen lopuksi on huomautettava, että monet, osaksi tärkeätkin kysymykset eivät ole tilastollisesti tarkoin tutkittavissa syystä, ettei ole saatavissa niiden käsittelyyn tarvittavaa täydellistä tai luotettavaa aineistoa. Tehtävä on senvuoksi rajoitettava niihin kysymyksiin, joiden arvostelemiseksi *voidaan hankkia tyydyttävä aineisto*.

Mitä tulee teollisuuden maanhankinnan selvittämiseksi välttämättömän tilastollisen aineiston keruussa käytettäviin menetelmiin yleensä, voidaan tutkimus jakaa seuraavaan kolmeen osaan:

- A. Yhtiöomistusta koskevien yleisten tietojen hankkiminen maalaiskuntiin ym. kohdistettujen kyselyjen kautta.
- B. Yhtiöiden maanomistusta koskevat yksityiskohtaiset tutkimukset eräissä valituissa kunnissa.
- C. Maataomistaviin yhtiöihin kohdistetut erikoiset kyselyt.

Yhtiöiden maanomistusta koskevat yksityiskohtaiset tutkimukset eräissä valituissa maalaiskunnissa.

Tämä selvittelyn puoli, johon tutkimukset pääasiallisesti on kohdistettu, jakautuu kahteen osaan, nimittäin:

- a) eräillä valituilla tiloilla suoritettut varsinaiset ulkotyöt; sekä
- b) paikkakunnalla tehdyt kyselyt sellaisista yhtiöiden maanomistusta koskevista seikoista, joiden suhteen ei saada selvitystä suoranaisen tutkimuksen avulla tai joiden valaisemiseksi tällaiset kyselyt voidaan katsoa riittäviksi.

Ulkotyöt taasen on jaettu toisistaan riippumatta toimitettuihin maanviljelys- ja metsätutkimuksiin. Kyseissäoleva erikoistutkimus yhtiöiden maanomistuksesta eräissä maalaiskunnissa on siis oikeastaan suoritettu kolmessa eri jaksossa, jotka seuraavassa kukin erikseen selostetaan. Sitä ennen on kuitenkin lyhyesti kosketeltava niihin periaatteisiin, joita toisaalti on seurattu erikoistutkimusta varten aiottujen kuntien, toisaalti näissä kunnissa yksityiskohtaisesti tutkittujen tilojen valinnassa. Lisäksi mainittakoon jo tässä muutama sana tutkimusten toimeenpanosta yleensä.

Jotta saataisiin takeita siitä, että maalaiskunnissa suoritettavat selvittelyt tulisivat toimitetuiksi yhdenmukaisesti ja tarkoitustaan vastavasti, katsottiin tarpeelliseksi, että kaikki tutkimustyöhön osaaottavat henkilöt yhteisesti ja yhteisellä johdolla riittävänä harjoitusaikana tutustuisivat työohjelman soveltamiseen ulkotöissä. Tätä tarkoitusta varten tekivätkin asianomaiset agronomit ja metsänhoitajat yhteisesti kyseissäolevat maanviljelys- ja metsätutkimukset Multian kunnassa toukokuun 1:sen ja kesäkuun 10:n välisenä aikana v. 1917. Tällöin selvitettiin ulkosalla eri tietojen merkitsemistä ja luokittelua varten laadittujen määritelmän sisältö. Mitä erityisesti metsätutkimuksiin tulee, tarkistettiin ja kehitettiin myöskin silmämääräistä metsänarvioimiskykyä tutkittujen koalojen avulla. Käytännössä näin saavutettujen kokemusten nojalla tehtiin myös vähäisiä muutoksia itse ohjelmaan, joka täten harjoitustöiden kestäessä vähitellen saavutti lopullisen muotonsa. Samaten opasti tutkimusten johtaja myös työhön osaaottavia henkilöitä

samoissa kunnissa toimitettavien kyselyjen suorituksessa; tätä menettelytapaa sovellettiin muuten myöskin myöhemmin käsiteltäviin yhtiöiden toimistoissa tehtyihin kyselyihin nähden. Tämän perusteella voidaan eri kunnissa toimitettujen tutkimusten tuloksia pitää mahdollisimman samanveroisina; joka tapauksessa on näin estetty tuntuvimmat henkilölliset eroavaisuudet ohjelman tulkinnessa.

Kuntien valinta erikoistutkimusta varten.

Kuten aikaisemmin on mainittu, oli alkuperäisenä aikomuksena valita kunnat erikoistutkimusta varten tutkimuksen A-osan mukaan hankitun yhtiöomistusta ja sen laajuutta koskevan yleisen tilaston nojalla. Valinta olisi silloin ollut suoritettava seuraavien periaatteiden mukaan. Ensi sijassa olisi ollut selviteltävä olosuhteita niissä kunnissa, joissa yhtiöiden maanhankinta on saavuttanut suurimman laajuuden. Mutta vast'ikään ostetut yhtiötilat eivät tarjoa tilaisuutta yhtiöiden maanomistuksen vaikutuksien selvittelyyn. Tämän takia tulisivat selvittelyssä kysymykseen ainoastaan kunnat, joissa yhtiöt omistavat kyllin suuren määrän sellaisia tiloja (esim. vähintään 10—15), jotka ovat olleet ainakin esim. 10 vuotta yhtiön hallussa. Maanviljelystutkimuksiin nähden voitaisiin aineistoa vieläkin supistaa siten, että ainakin esim. 10 näistä tiloista olisi sellaista, jotka nykyisin ovat tai aikaisemmin ovat olleet itsenäisesti viljeltyjä viljelys-tiloja (pääaloja). Niiden kuntien joukosta, jotka täyttävät nämä ehdot, olisi sitten valittava tutkittavat edeltäkin määrättyjen periaatteiden mukaan, arvonnalla tms. kautta. Mahdollisesti voitaisiin lisäksi vielä toimittaa kuntien ryhmittely. Siten voitaisiin selvittely rajoittaa ensi sijassa sellaisiin kuntiin, joissa liikenne- ja myyntisuhteet jo kauan ovat olleet mahdollisimman hyvät, ja joissa siis — niinhyvin yksityisten kuin yhtiöidenkin mailla — sekä maanviljelyksellä että metsätaloudella on ollut kehitykselleen hyvät edellytykset. Sellaisissa olosuhteissa täytyy nimitäin yhtiöiden maanomistuksen vaikutuksen välttämättömästi ilmaantua selvimmin ja olla varmimmin arvosteiltavissa. Mutta tällaisessa kyseissäolevien kuntien ryhmittelyssä voisivat ehkä kuitenkin tilapäisseikat ja

henkilölliset mielipiteet saada liian suuren osan, jonka vuoksi suoraan mekaanista valintaa on pidettävä parempana.

Teollisuuden maanhankintaa koskevien yleisten tietojen kerääminen osoittautui kuitenkin sangen vaikeaksi. Ulkotöiden alkaessa keväällä 1917 oli vasta saatu kerätyksi sangen puutteellinen ja epätäydellinen yhtiöiden maanomistuksen laajuutta eri maalaiskunnissa koskeva aineisto. Kun sitä ei siis voitu asettaa erikoistutkimusta varten määrätävien kuntien valinnan perustaksi, oli tämä valinta pakosta jätettävä käytettävissä olevien yhtiöiden maanomistusta eri osissa maata koskevien yleisten tietojen varaan. Tällöin turvaututtiin, paitsi ilmestyneissä komiteanmietinnöissä annettuihin tietoihin, tietysti myös niihin vastauksiin, jotka jo olivat saapuneet yllämainittuihin kyselyihin. Jotta yksityiskohtaisen tutkimuksen esineiksi valittavat kunnat jakautuisivat mahdollisimman tasaisesti yli tutkimusalueen, seurattiin maanmittaushallituksen vuonna 1912 laatimaa Suomen taloudellisen kartan lehti-jaoitusta ja määrättiin, että tutkittavaksi olisi valittava yksi kunta jokaisesta karttaruudusta niillä seuduin, joissa yhtiöiden voitiin otaksua omistavan edellämainitut määrät vanhempia tiloja. Käsilläolevien yhtiöiden maanomistuksen laajuutta eri kunnissa koskevien tietojen nojalla laadittiin täten allaoleva tutkimusohjelma; vaihtoehtoiset ehdotukset on merkitty sulkusiin.

- 1) Multia (Keuru);
- 2) Luumäki (Sippola);
- 3) Ruokolahti (Suomenniemi, Taipalsaari);
- 4) Kurkijoki (Hiitola, Sortavala, Impilahti);
- 5) Sulkava (Puumala);
- 6) Heinävesi (Leppävirta, Kangaslampi, Rautalampi);
- 7) Suonnejoki (Karttula);
- 8) Lapinlahti (Pielavesi, Maaninka);
- 9) Rautavaara (Varpaisjärvi, Nilsjä);
- 10) Eno (Ilomantsi);
- 11) Vieremä (Iisalmen maaseur.);
- 12) Pihtipudas (Viitasaari, Kivijärvi);
- 13) Konginkangas (Äännekoski, Sumiainen);

- 14) Kuopion maaseur.;
- 15) Hirvensalmi;
- 16) Suomenniemi (Taipalsaari);
- 17) Kerimäki (Sääminki);
- 18) Soanlahti (Tohmajärvi);
- 19) Orihvesi (Kuru, Ruovesi, Virrat);
- 20) Asikkala.

Kuten näkyy, on tähän luetteloon otettu kaikki ns. varsinaiset „yhtiöpitäjät“; lisäksi tulisi kuntien jakautuminen suurin piirtein olemaan tasainen siinä osassa maata, missä teollisuuden maanomistus etupäässä on huomattavissa. Ohjelman mukaisesti olisi kymmenen ensimmäistä kuntaa tutkittu kesällä 1917, kymmenen seuraavaa kesällä 1918. Kuten johdannossa jo mainittiin, oli kuitenkin tehtävää korkeitten kustannusten vuoksi suuresti supistettava. Niinpä voitiin tutkittaviksi ottaa vain kuusi ensinmainittua kuntaa; niistäkin huomattiin jäljestäpäin Kurkijoki sopimattomaksi syystä, että yhtiöt omistavat täällä melkein yksinomaan syrjäisiä metsäpalstoja, eivätkä lainkaan maanviljelystutkimuksille sopivia viljelysaloja. Tästä supistuksesta huolimatta voitane aineisto kuitenkin katsoa riittäväksi, syystä että tutkitut kunnat ovat erinomaisen tyypillisiä yhtiöiden maanomistuksen edustajia ja soveltu nevat muutenkin, ne kun sijaitsevat juuri niillä seuduin, missä yhtiöiden hallussa on laajimmat maa-alueet, hyvin valaisemaan yhtiöiden maanomistuksen erilaisia vaikutuksia maassamme ylipäänsä.

Täten valittujen kuntien tutkiminen toimitettiin siten, että kussakin kunnassa yksi metsänhoitaja ja yksi agronomi allaesitettyjen ohjeiden mukaan täysin itsenäisesti selvitteli alaansa kuuluvat tehtävät. Tilain valinnan yksityiskohtaista tutkimusta varten toimittivat he kuitenkin yhdessä.

Tilojen valinta yksityiskohtaista tutkimusta varten tutkittaviksi määrättyissä kunnissa.

Yhtiöomistuksen vaikutuksen selvittämiseksi maanviljelykseen ja metsätalouteen nähden erikoisesti tutkittavissa kunnissa, on tarkoituk-

senmukaisesti tutkittava maanviljelyksen ja metsätalouden tilaa toisaalti sopivalla määrällä yhtiötiloja, toisaalti riittävällä määrällä mikäli mahdollista edellisiin verrattavilla yksityistiloilla. Näiden tilain valinnassa seurattavista periaatteista lausuttakoon jo tässä muutama sana.

Ennen kaikkea on tilojen valinta toimitettava puolueettomasti ja tarkimmiten noudattamalla edustavais-tilastollisia menetelmiä, jotka tekevät kaiken mielivallan ja ennakkoluulojen vaikutuksen mahdottomaksi.

Mitä erikoisesti metsäolojen tutkimukseen tulee, on toivottavaa, että selvittely kohdistuisi suunnilleen yhtä suuriin yhtiöiden ja yksityisten omistamiin metsäalueihin. Sitäpaitsi pitäisi sekä metsä- että maanviljelystutkimuksiin nähden tutkittujen yhtiö- ja yksityistilain lukumäärän olla kutakuinkin saman. Vielä on otettava huomioon, että suuren tilan hoito melkoisesti eroaa pienen tilan hoidosta. Olisi sen vuoksi erittäin tärkeätä, että eri suuruusluokat olisivat samassa suhteessa niinhyvin yhtiö- kuin yksityistiloihin nähden edustettuina. Aivan välttämätöntä on vielä, että toisiinsa verrattavilla yhtiö- ja yksityistiloilla on mahdollisimman samat edellytykset maanlaatuun, kulku-
neuvoihin, tavaramenekkiin ja asemaan nähden yleensä. Tämän seikan merkitys selviää varsinkin sellaisissa kunnissa, missä yhtiöiden maanomistus on keskittynyt määrättyihin kunnan osiin. Olisihan aivan väärin, jos sellaisissa tapauksissa verrattaisiin kunnan viljelyskeskuksessa sijaitsevien yksityistilain metsänhoitoa ja maanviljelystä kunnan ulkokulmilla sijaitsevien yhtiötilain vastaaviin oloihin. Sellainen menettely veisi epäilemättä aivan vääriin tuloksiin. Nämä epäkohdat vältetään pääasiassa parhaiten valitsemalla tilat parittain samoilta paikkakunnilta.

Yhtiöiden viime aikoina hankkimien tilojen suhteen on selvää, ettei yhtiöomistus vielä ole voinut huomattavasti vaikuttaa niiden maanviljelys- ja metsäoloihin, joten ne eivät myöskään oikeuta minkäänlaisiin varmoihin päätelmiin. Sen vuoksi on aineisto supistettava käsittämään vain vanhat yhtiötilat, esimerkiksi sellaiset, jotka ovat olleet vähintään 10 vuotta yhtiön hallussa. Vain tällaisiin tiloihin nähden saadaan luo-

tettavia tuloksia maanviljelyksen ym. seikkojen nykyisen kunnan vertaamista varten vastaaviin oloihin tilain siirtyessä yhtiön haltuun.

Ylläesitettyjen näkökohtien mukaisesti laadittiin niille henkilöille, joille tutkimuksen toimeenpano oli uskottu, seuraavat kirjalliset ohjeet noudatettavaksi tiloja valittaessa erikoisesti tutkittavissa kunnissa:

„Erikoisesti tutkittavien yhtiö- ja yksityistilojen valinta tapahtuu kussakin tutkittavassa kunnassa seuraavasti. Ensin laaditaan luettelo kaikista kunnassa olevista yhtiötiloista, jotka ovat olleet vähintään 10 vuotta yhtiön hallussa. Jos tutkittavien tilain lukumäärä täten nousisi liian suureksi, poistetaan luettelosta joka *n:s* tila henkikirjassa olevassa järjestyksessä. Paikkakunnalla tehtyjen kyselyjen nojalla merkitään jokaisen täten valitun yhtiötilan kohdalle kaikki ne yksityistilat, jotka välittömästi rajoittuvat siihen. Näistä valitaan tutkittavaksi se, joka pinta-alaltaan on lähinnä kyseissäolevaa yhtiötilaa. Ellei yhtiötilaan rajoitu yhtään samaan kuntaan kuuluvaa yksityistilaa, tai jos siihen rajoittuvat yksityistilat jo ovat määrätty tutkittaviksi muiden yhtiötilain yhteydessä, jotka myöskin rajoittuvat niihin, jätetään se tutkimuksesta pois. Samoin jätetään pois sellaiset yksityistilat, jotka aikaisemmin ovat olleet yhtiön hallussa. — Jos tällä tavoin valittua yhtiötilaa jo pitkän aikaa on viljelty yhdessä yhden tai useampien siihen rajoittuvien 10 v. vanhempien yhtiötilain kanssa, ja jos niiden väliset rajat sen vuoksi ovat kasvaneet umpeen, eikä niitä enää voida erottaa, on myös nämä viimeainitut tilat otettava tutkittaviksi. Tässä tapauksessa valitaan tilaryhmään rajoittuvista yksityistiloista mikäli mahdollista sama määrä tiloja siten, että jokaista ryhmään kuuluvaa yhtiötilaa vastaa suunnilleen yhtä suuri yksityistila.“

YKSITYISKOHTAISESTI TUTKITTUJEN
TILAIN VALINTA.

Yksityiskohtaisesti tutkittujen tilain valinta.

Kuten edellisessä luvussa (s. 81) mainittiin, on yhtiöiden maanomistukseen liittyvään seikkain selvittelyä tarkoittava tutkimustyö suoritettu seuraavissa kunnissa: Multia, Heinävesi, Sulkava, Ruokolahti ja Luumäki.

Näissä kunnissa yksityiskohtaisesti tarkastettujen tilain valinnan ovat kussakin kunnassa tutkimuksia suorittanut agronomi ja metsänhoitaja yhdessä toimittaneet.

Katsoen siihen, että saatujen tulosten luotettavuus huomattavassa määrin riippuu siitä, ovatko tilat tosiaankin valitut puolueettomasti ja edustavais-tilastollisia menetelmiä seuraten (vrt. s. 82), esitetään tässä täydelliset tilain valintaa koskevat luettelot.

Kuhunkin luetteloon on kyseenalaisen kunnan maarekisteristä järjestyksessä merkitty kaikki vähintään 10 vuotta yhtiöiden hallussa olleet tilat, sekä tutkittaviksi joutuneiden yhtiötilain kohdalle kaikki niiden yksityiset naapuritilat.

Tilain valinta on toimitettu noudattamalla edellä (s. 83) esitettyjä yleisohjeita, joihin tässä viitattakoon. Kutakin kuntaa erikseen ja yksityisiä tiloja tai tilaryhmiä erikoisesti koskevat huomautukset ovat liitetyt seuraaviin tilaluetteloihin.

Luetteloiden selityksenä mainittakoon vielä seuraavat seikat. Tutkittujen tilain nimet ovat yleensä painetut **lihavilla kirjaimilla**. Jos tila — syystä tai toisesta — on tutkittu, vaikkakaan se ei järjestyksensä puolesta olisi kuulunut tarkastettaviin, on tämä osoitettu painamalla tilan nimi *harventaen*. Jos sitävastoin oikeimmiten tutkittava tila on jätetty tarkastamatta, on tämä ilmaistu asettamalla kyseenalaisen tilan nimi **[hakasiin]**. (Sulkusiin) merkityt nimet ovat paikkakunnilla käyviä tilain epävirallisia nimityksiä. — Tilain kokonaisalaa osoittavat luvut ovat vertailujen helpottamiseksi pyöristetyt täysiin hehtaareihin.

MUL-

Kaikki yli 10 vuotta yhtiöiden hallussa olleet tilat määrättiin tutkittaviksi ovat tarkastetut tois-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Haarajärvi....	1 ⁴	Väisälä	838	Isojärvi	4 ¹	Haapakumpu ..	600
				Haarajärvi	1 ¹⁵	Riihiaho	283
				Isojärvi	4 ³	Takala II	129
Multia	3 ⁴	Multia	631	"	4 ⁸	Takala I	31
				"	7	Heinämäki	1200
				"	2 ⁵	Pekkanen	500 +
				"	2 ⁴	Pekola	500 +
				"	1 ¹	Vilhula	490
"	3 ⁴	Kyöveli	290	"	1 ²	Jussila	400
"	4 ¹	Uittamo	486	Isojärvi	6 ²	Pirttimäki	583
				Multia	1 ¹	Vilhula	490
				"	4 ²	Tiihala	890
				"	9	Kortesmäki	500 +
				"	10	Saramäki	500 +
"	8 ¹	Linna	1414	"	1 ¹	Vilhula	490
				"	4 ²	Tiihala	890
				"	8 ²	Linna II	500 +
"	11	Kesämäki	1384	"	9	Kortesmäki	500 +
				"	5	Peurakumpu ..	500 +
				"	6	Peurala	500 +
Sahrajärvi ...	1 ³	Riekko	225	"	8 ²	Linna II	900
"	2 ⁴	Sulkumäki	182	Haarajärvi	1 ¹⁵	Riihiaho	283
"	2 ⁵	Koskela	162	Sahrajärvi	7 ¹	Isoaho	898
				"	2 ³	Peränikara	428
"	8	Kallionikara ...	3002	"	2 ⁷	Hylkylä	251
				"	2 ³	Talaslampi	66
				"	10 ²	Lamminmäki ..	771
				"	4 ⁹	Kotajärvi	524
				"	2 ⁸	Peränikara	428
"	12	Arpiomäki	963	"	10 ¹	Penttilä	357
				"	4 ¹	Kotamäki	349
				"	4 ⁴	Ahvenmäki	199
Sinervämäki ...	1 ²	Pusula	450	"	2 ³	Talaslampi	66
				"	9	Lehtomäki	470
				"	10 ¹	Penttilä	357
				"	6 ²	Ilomäki (vanha)	304
				Isojärvi	4 ¹	Haapakumpu ..	600
				Sinervämäki ...	1 ⁴	Mäkelä	250
				"	1 ⁵	Kumpula	n. 173
				"	1 ¹	Ylätalo	160
Vehkoo	2 ¹	Palomäki (uusi)	929	Multia	7	Heinämäki	1200
				Vehkoo	8	Karhila	465
				"	5	Kourumäki	342
				"	2 ²	Palomäki	288
"	11	Teerimäki	633			—	—
"	13 ²	Riihimäki	125	Vehkoo	8	Karhila	465
				"	6 ²	Saikanmäki	339
				"	13 ¹	Peurunaho	229

TIA.

(paitsi sellaiset, joilla ei ole naapureina yksityisiä tiloja tai joiden naapuritilat ten tilain yhteydessä).

Muistutuksia

Tilain valinnan jälkeen saatujen maarekisteriotteiden mukaan olisi oikeastaan Pekola (729 ha) pitänyt ottaa tutkittavien tilojen joukkoon eikä Pekkanen (1038 ha).

Ks. Uittamo.

Maarekisteriin merkittyjen alojen perusteella — joista kuitenkin saatiin tieto vasta tilain valinnan tapahduttua — olisi Peurakumpu (820 ha) ollut tutkittava Peuralan (542 ha) sijasta. Riekko on vastaperustettu päätalo.

2⁵ Koskela on ostettu v. 1908, mutta silti tutkittu, syystä että se on yhdistetty Sulkumäkeen.

Vrt Väisälä.

Yksityisiä rajanaapureita ei ole.

MUL-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Vehkoo	14	Humalamäki . .	684	Vehkoo	1	Kierros	1502
"	15	Notkola	730	"	4	Väätäinen	566
"	17	Pökkömäki	998	"	4	Väätäinen	566
"	18	Haukimäki	539	"	10 ²	Sydänmaa	437
"	19	Ohrämäki	803	Multia	8 ²	Linna II	900
"	20	Jylhänmäki	183	Vehkoo	16	Lauttamäki	308
"	21	Partajärvi	332	"	4	Väätäinen	566
"	22 ¹	Kannusmäki	671	"	1	Kierros	1502
"	22 ²	Kestimäki	855	"	2 ²	Palomäki	288
"	23	Särkivuori	332	"	5	Kourumäki	342
						—	—
						—	—

HEINÄ-

Joka kolmas tila (1, 4, 7, . . .)

Hasumäki	2 ⁶	Kotilanmäki	446	Hasumäki	7 ¹	Koskenkartano	219
"	2 ¹⁶	Pilppola	386	"	7 ²	Köntänniemi	200
"	10	Kerma	748	"	7 ¹	(Könttä)	200
"	11	Koskilahti	574	"	7 ²	Koskenkartano	219
"	12 ³	Pilppa	1203	"	8 ¹⁰	Köntänniemi	200
Ihamaniemi	6 ²	Sinkkola	341	Hasumäki	8 ⁸	(Könttä)	—
"	11	Mehtomäki	210	"	8 ⁸	Pilppa	346
Juurikkasalmi	1	Salmela	1680	"	2 ¹⁴	Mäntysalo	107
"	2	(Staffanala)	n. 700	Ihamaniemi	7 ¹	Saviniemi	305
Karhilantaipale	4 ⁴	Naurisniemi	124	"	6 ¹	Komolanniemi	336
Koivumäki	4 ¹	(Viisyhteinen)	124	"	6 ¹	Kaipiomäki	316
"	5	Rönkkölä	23			—	—
"	8 ¹	Pitkälä	190	Kuittua	2 ³	Luode	85
"	1 ¹	Ilohovi	244	Koivumäki	4 ²	Mäkelä	183
Koskijärvi	1 ¹	Honkamäki	425	"	7	Kukkomäki	167
"	1 ²	Honkala	207	Koskijärvi	3 ²	—	—
"	2 ¹	Levälä	185	Varistaival	3 ¹	Patala	263
"	2 ²	[Levola]	600	Koskijärvi	3 ¹	Hiltunen	172
"	5 ⁷	Tirkkola	324	"	3 ³	Lepomäki	174
		(Koskela)	324	"	3 ³	Kukkula	113
						—	—
				Koskijärvi	3 ¹	Lepomäki	174
				Varistaival	1 ²	Niemelä	129

TIA. (Jatko.)

Muistutuksia	
Vrt. Jylhänmäki.	
Vrt. Notkola.	
Vrt. Notkola.	
Yksityisiä rajanaapureita ei ole.	
Samoin.	
Samoin.	

VESI.

päätettiin jättää tutkimatta.

- 2⁶ Kotilanmäki muodostaa n:ön 2¹⁶ kanssa yhden tilan, jonka takia maatalouspuoli ensinmainittulakin tilalla on tutkittu; 7¹ Koskenkartano on tutkittu rajanaapurina n:olle 10.
- 8¹⁰ Pilppa ja 8⁸ Mäntysalo muodostavat yhdessä tilan; tämän takia ovat molemmat tarkastetut.
- Tiloilla 6² Sinkkola ja 7¹ Komolanniemi on vain vesiraja yhteinen.
6² Sinkkola ja 6¹ Kaipiomäki ovat maarajaltaan naapureita.
Tilalla ei ole lainkaan yksityisiä naapureita.
Salmela ja Staffanala ovat osia Papinniemen hovista. Staffanalaa ei ole merkitty Heinäveden kunnan maarekisteriin, mutta sitävastoin kyllä kunnan henkikirjaan.
- 2³ Luode tutkittu naapurina tilalle Kuittua n:o 1; n:o 4¹ Rönkkölä on metsäpalsta.
4² Mäkelä on tutkittu naapurina tilalle Malkkila n:o 6¹.
- 1² Honkala on metsäpalsta; 3¹ Lepomäki tutkittu tilan Koskijärvi n:o 5⁷ naapurina.
- Levolan on yhtiö ostanut v. 1902, mutta on tila jätetty tutkimatta, syystä että alkuperäiseen luetteloon oli ostovuodeksi merkitty 1908.

HEINÄ-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Kuittua.....	1	Kerimäenselkä (Haverisalo) ...	318	Kuittua.....	2 ¹	Petäjämäki ...	193
"	6 ²	Kilpimäki	189	"	2 ³	Luode	85
"	7 ²	Kilpimäki (Sydänmäki) ...	469			—	—
"	9 ¹	Niittymäki	115	Kuittua.....	6 ⁶	Kankaala	103
"	12	Kokkola	1025	"	6 ⁸	Aliitalo	83
Kypäräjärvi ...	2	Mäkelä	415	Hasumäki	1 ³	Riitamäki	594
"	3 ¹	Kohmasalo	412	Rummukkala ..	1 ¹	(Valkeinen) ...	428
"	4 ¹	Kuolemalahti ..	728	Kypäräjärvi ...	1	Reijola	296
"	7 ³	Kohmasalo	351	"	8 ³⁰	Koppelolampi ..	98
Malkkila	6 ¹	Lauttalahti	207	"	8 ⁶	Mäkelä	91
				Viitalahti	6	Tyyrilä	800
Papinniemi	1	Papinniemi } 1806		Malkkila	6 ²	Ahola	380
"	2	Kortela	746	Koivumäki	4 ²	Mäkelä	183
"	3	Maivala	1042	Malkkila	9 ³	Kumpula	75
				Petrumaa	10 ²	(Loukonpää) ..	829
				"	4	Suurmäki	483
				"	7	Konttila	372
				"	8 ¹	(Rönkkölä) ...	284
				Varistaival ...	7	Kansala	
						(Mikkonen) ...	128
Petrumaa	20	Taipale	432	Koskijärvi	4 ²	Mäkelä	123
"	21	Säynestenmäki ..	623	"	4 ⁴	Kukkola	62
				Petrumaa	2	Sopakko (1) ...	608
				"	3	Tolvala	
				"	1 ¹	(Sopakko)	582
				"	9	(Mustanpohja, Luostarinen) ...	232
				"	9	Pyylinmäki	228
Pirttimäki	2 ¹	A. (Rasvanen, Mäkelä)	306	Vihtari	9	Ukkola	690
Pölläkkä	1	Pahkajärvi	764	"	13	Särkelä	250
Rummukkala ..	2 ⁸	Kangasmäki	94	Petrumaa	9	Pyylinmäki	228
"	6 ⁷	Kollola	222			—	—
Sarvikumpu ...	3 ¹	Kopola	337	Pölläkkä	7 ²	Leppämäki ...	902
"	3 ³	Pykälikkö	177	Rummukkala ..	2 ⁷	Kangaslammin- mäki	89
"	5 ¹	Pirola	195	Sarvikumpu ...	2 ²	(Kokonaho) ...	531
V. aluvirta	2 ²	[Loikansaari] ..	394	"	1 ²	Repola	289
				"	1 ¹	Kopola	270
				"	2 ²	(Kokonaho) ...	531
				"	3 ²	Räsälä	157
						—	—

VESI. (Jatko.)

Muistutuksia	
} Muodostavat yhdessä tilan, jonka takia molemmat ovat tarkastetut. 6 ² on metsäpalsta.	
Yksityistä rajanaapuria ei ole; tila tämän takia jätetty tutkimatta.	
Erästä Riitamäen palstaa, alaltaan n. 190 ha, ei ole arvioitu, syystä että se kuuluu Hasumäen n:oon 1 ² .	
3 ¹ Kohmasalo on metsäpalsta; Koppelolampi ja Mäkelä ovat kumpikin tutkitut, syystä että ne yhdessä muodostavat tilan. Kuolemalahti on metsäpalsta.	
7 ³ Kohmasalo on metsäpalsta, jonka naapurina tarkastettiin siihen rajoittuva, n. 400 ha:n suuruinen Tyyrilän metsäpalsta; viimeksimainitun edempänä sijaitsevaa kotipalstaa ei arvioitu.	
Papinniemi n:o 1 on tutkittu sen takia, että se n:oiden 2 ja 3 kanssa muodostaa yhden tilan. Luetellut yksityistilat ovat Papinniemen hovin rajanaapureita, sillä hoviin kuuluu myöskin Juurikkasalmen n:ot 1 ja 2, kaikkiaan viisi tilaa.	
Taipaleen ja seuraavan tilan rekisterinumerot ovat vaihtuneet; Taipale on metsäpalsta.	
Yksityisiä rajanaapureita ei tilalla ole.	
Loikansaari on ostettu yhtiölle v. 1907; alkuperäiseen luetteloon oli ostovuodeksi merkitty 1908 ja joutui tila näin ollen tutkimuksen ulkopuolelle.	

HEINÄ-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Varistaival	4 ³	Sipilä	146	Varistaival	3 ¹	(Huttunen, Alamaäki)	172
"	4 ⁴	Mallitalo	30	"	8 ⁵	(Pöyhönen)	99
"	5	Liisala	119	"	1 ¹	Leppäsalo	92
"	12 ²	Kosola	194	"	4 ⁵	Lohisalmi (Mononen)	31
Vihtari	7 ²	(Kallioperä)	353	Varistaival	1 ²	Niemelä	129
"	17	Tetrivaara	818	"	9 ³	Koskenniemi	105
"	18	Kuittisenaho	599	"	1 ¹	Leppäsalo	92
				Hasumäki	2 ¹²	Kotila (Vihtarinniemi)	462
				Vihtari	12 ²	Torpakko	392
				"	12 ²	Torpakko	392
				"	3 ²	(Latva)	227
				"	3 ¹	(Hannula)	214

SUL-

Joka neljäs tila (4, 8, 12, ...)

Eerikkala	1	Juhanala	533	Leipämäki	3 ¹	Mattila	69
"	2 ²	Kasala (Hovi)	42	Tunnila	5 ⁵	Pekkola	59
"	2 ³	(Kasala)	38	"	4 ²	Pöllälä	98
"	3	Paavola	137	Eerikkala	2 ⁴	Kasala	83
Hasula	2	Kyrnsynsalo	895				
				Koskutjärvi	12,3	Mikkola	264
				Pulkki	1 ¹	Jaatila	171
				Väätälänmäki	4 ⁴	Keittojoki	115
				Pulkki	1 ¹²	Keittomäki	114
				Väätälänmäki	1	Repola	111
				Hasula	1 ²	Laamanen	n. 50
Iitlahti	1	Immola	905	Sulkava	1	Tiittala	1066
"	4	Hovila	2094	Kommerniemi	1,2	Koivumäki	676
"	2 ²	Pulkki	86				
"	2 ^{4,5}	Pulkki	78	Kommerniemi	1,2	Koivumäki	676
				Kaipola	6 ⁵	Uudispaikka	122
Kaartilänmäki	5 ¹	Leppäsaari	40	Iitlahti	2 ¹	Pulkki	76
"	8 ¹	Ohonsalo	25	Seppälä	1 ⁴	Multamäki	58
Kaipola	2 ^{1,2,3}	Kostiala	488	Ruokoniemi	4 ¹	Saarela	20
"	4	Korhola	300	"	2 ¹	Niemelä	n. 30
"	5	Kivimäki	339	Kommerniemi	1,2	Koivumäki	676
Karjulanmäki	5 ⁵	Kolkonmäki	132	Karjulanmäki	1 ^{5,7}	Korhola	154
				"	1 ⁹	Kiiskoa	39
Leipämäki	2 ⁸	Kankkula	43	Leipämäki	2 ⁴	Kankkula	42
"	2 ⁸	Kankkula	80				

VESI. (Jatko.)

Muistutuksia

Luetteloa laadittaessa merkittiin Pöyhönen ainoaksi naapuriksi, mutta sittemmin kävi selville, että aivan vähäinen rajayhteys on olemassa Sipilän ja Huttusenkin välillä.

Niemelä on Kosolasta käsin järven takana, eikä tiloilla ole yhteistä maarajaa lainkaan. Kosola ja Koskenniemi ovat maarajaltaan naapureita, ja on tästä syystä viimeksi mainittu tutkittu.

Tutkittu rajanaapurina tilalle Vihtari 18.

KAVA.

päätettiin jättää tutkimatta.

2³ Kasalaa ei ole löydetty; se on luultavasti Linkolan hovin hakamaapalsta.

Kyrnsynsalo on metsäpalsta.

Hovila on alkuperäiseen luetteloon merkitty väärään kohtaan, syystä että se yhdessä Immolan kanssa muodostaa Iitlahden hovin.

Olisi pitänyt tutkia kaksi yksityistilaa.

} Nämä tilat ovat vasta tutkimuksen tapahduttua ilmoitetut rajanaapureiksi.

Leppäsaari on metsäpalsta.

Ohonsalo, joka on metsäpalsta, sijaitsee saarella, jonka toinen puoli muodostaa Niemelän talon metsäpalstan.

Korhola ja Kivimäki ovat Iitlahden hovin osia.

} Tilat ovat alkuperäiseen luetteloon merkityt väärässä järjestyksessä.

SUL-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Linkola	1 ²	Linkola	729	Sulkava	1	Tiittala	1066
Lohilahti	13	Lohikoski	437	Tuunila	4 ²	Pöhlälä	98
				Telataipale	19	Niemelä	146
				Lohilahti	12	Pölkkyneemi	140
				Kaartilanmäki	1	Paunola	129
				Lohilahti	25 ¹	Ihala	118
				Kaartilanmäki	2	Pulkki	110
				Lohilahti	23	Lehikko	102
	14	Lieslampi	152	Lohilahti	15 ⁶	Auvila	62
	15 ^{3,5}	Vehkapuro	24		19 ²	Leini	89
	20 ²	Maalahti	106		20 ¹	Maaniemi	48
Mäntynen	3 ⁴	Kontunen	47	Mäntynen	3 ⁶	Mielola	76
					27	Kontula	30
					3 ⁵	Kontula	19
	4 ³	(Jokkue)	106	Mäntynen	5 ^{1,2}	Vesterilä	473
Partala	1 ^{1,2}	(Rauhaniemi)	1581		1 ⁵	Turula	165
				Kammola	5 ³	Uotila	113
	2 ^{1,2}	(Jaakkola)	1313		4	Kuoppala	111
					6 ³	Rauhola	78
					3 ¹	Mäkelä	73
				Mäntynen	6 ³	Tiainen	67
Ruottila	1 ³	Koskentausta	60	Ruottila	1 ⁴	Kupsala	116
					3 ⁵	Kokkola	104
					1 ⁵	Ahtila	56
	2 ⁴	Siikakoski	94	Ruottila	3 ⁵	Kokkola	104
Sairalanmäki	1	Kiiskilä	180	Sulkava	3 ^{6,7}	Mikkola	263
Sulkava	3 ^{3,4,5}	Mikkola	591	Telataipale	10 ²	Pajamäki	79
Telataipale	12 ¹	Pönniö	49		14 ¹	Oinola	73
					10 ¹	Marjamäki	26
	17 ¹	Tetriniemi	9	Ylisenauvila	3 ¹	Pelkola	162
Ylisenauvila	3 ⁸	Aro	59		3 ⁴	Pelkola	152
					3 ³	Pelkola	95
				Kaartilanmäki	6 ²	Karttu	82

KAVA. (Jatko.)

Muistutuksia	
Vrt. Immola-Hovila.	
Väärin valittu tila.	
Tutkimuksen toimittaneen metsänhoitajan muistiinpanojen mukaan ei Vehkapurolla ole yksityisiä naapureita, jonka takia tilan metsä on jätetty tarkastamatta; agronomi sitävastoin on merkinnyt Auvilan rajanaapuriksi ja suorittanut tiloilla maataloutta koskevan tarkastuksen.	
Rauhaniemi-Jaakkola ovat yhdessä ryhmässä; neljä yksityistilaa olisi pitänyt tarkastaa.	
Pönniö on metsäpalsta	

RUOKO-

- 1) Joka kolmas tila (1, 4, 7, . . .)
- 2) Syystä että kunnassa on runsaasti aivan vähäisiä palstoja, joiden löytäminen määrättiin, että kaikki alaltaan 60 ha:a pienemmät yhtiöpalstat suljettaisiin
- 3) Tutkimuksia toimittanut metsänhoitaja on käsittänyt kirjalliset ohjeet si-ole ollut yksityisiä rajanaapureita tai jostain muusta kuin kohdassa 2) maini-
lostasta lähinnä seuraavan

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Anteroisenmäki	1 ³	Kari	42		—	—	
Eräjärvi	3 ¹⁰	Kangaslampi . .	33		—	—	
„	3 ¹¹	Mölönmäki . . .	52		—	—	
„	3 ¹²	Kangaslampi . .	36		—	—	
„	3 ¹³	Vanhala	60		—	—	
„	3 ¹⁴	Mäkelä	212		—	—	
Hauklappi	2 ²	Lempiäinen (Arponen)	313	Reinikkala	2 ²	(Reinikkalan- niemi)	136
				Hauklappi	2 ¹²	Vertanen	112
				Reinikkala	2 ¹	Antti Akkanen . .	75
				Hauklappi	10 ⁹	Vertanen	28
						—	—
„	2 ⁷	Kölsinkangas . .	26		—	—	—
„	2 ⁹	Koskorpi	116		—	—	—
„	2 ¹¹	Valkiakangas . .	63	Hauklappi	2 ¹²	Vertanen	112
„	4 ⁶	Talkkuna	308		—	—	—
„	4 ⁷	Talkkuna (Juho Valtonen)	124		—	—	—
„	5 ²	Lappi	349	Tetriniemi	3 ²	Seppälä (Tuomas Luukkonen)	237
				Tuomaala	1 ⁶	Salmenranta . . .	199
				„	3 ²	Pietari Erikinp. Friari	145
				„	1 ⁷	Suolahti	97
				„	2 ³	Anni Luukkonen . .	78
				„	2 ⁴	Jaakko Luukkonen	77
				„	3 ⁴	Pietari Viuhkonen	75
				„	3 ⁵	Pietari Erikinp. Friari	74
				„	1 ⁵	Erik Juho Friari	60
				„	1 ⁴	Tuomas Kekäläisen perill.	59
				„	3 ⁷	Onnela	59
				„	3 ⁶	Harjuntalo	59
						—	—
„	6 ²	Poltinsaari (Vil- jakka)	243	Hauklappi	9 ^{3,4}	Kiventaka (Kusma)	323
„	6 ⁵	Lampila	43	Hauklappi	11 ²	Paakkola	201
„	7 ^{2,6}	Valkki	333	„	7 ⁵	[Niemelä]	22

LAHTI.

määrättiin tutkittavaksi.

nen tuottaa vaikeuksia ja joiden tutkiminen olisi käynyt suhteettoman kalliiksi, pois tutkimuksesta; kuitenkin päätettiin tutkia mainitunsuuruiset päätalot. käli väärin, että hän, aina kun joku yhtiötila — joko sen takia, että sillä ei tusta syystä — on jätetty tarkastamatta, järjestelmällisesti on valinnut luette-yhtiötilan tutkittavaksi.

M u i s t u t u k s i a

Alaltaan pienempi kuin 60 ha ja metsäpalsta, jonka takia jätetty tarkastamatta.

Metsäpalsta ja alaltaan < 60 ha; tämän takia jätetty tutkimatta.

Tilan metsäpalsta, n. 1/2 tilan alasta, myyty v. 1909 yhtiölle.

Valkiakangas on metsäpalsta.

7² ja 7⁶ muodostavat yhdessä tilan, samoin 9³ ja 9⁴.

7⁵ on merkitty väärin rajanaapuriksi.

RUOKO-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Hauklampi.....	8 ⁵	Tervakangas...	205				
"	8 ⁸	Kangasmäki...	76				
"	8 ⁶	Soikkallio	74				
"	10 ⁶	Keisjärvi...	139	Hauklampi	10 ⁷	Kurki (Antti Lappalainen)..	99
"	12 ²	Kelkkämäki ...	282				
Hännilä.....	1 ⁵	Kajansalo	28				
"	1 ⁷	Moisio	11				
"	2 ⁵	Kivistö	11				
"	2 ⁷	Väärälampi....	10				
"	3 ¹⁷	Huhtola.....	18				
"	3 ¹⁹	Lennola.....	33				
"	3 ²¹	Vellamo.....	26				
"	3 ²³	Impelä.....	26				
"	3 ²⁵	Ahola.....	32				
"	4 ⁷	Kivistö	15				
"	4 ⁹	Varjola	15				
"	4 ¹¹	Kajala	15				
"	5 ¹⁴	Nelikivistö ...	16				
"	5 ¹⁶	Viisikivistö ...	18				
"	5 ¹⁸	Kivistölä	21				
"	5 ²⁰	Tainio	4				
"	5 ²²	Kolmikivistö ..	8				
"	5 ²⁴	Ensikivistö ...	7				
"	5 ²⁶	Kaksikivistö...	8				
"	6 ⁴	Reinikka.....	15				
"	7 ³	Salola.....	33				
Härskiänsaari..	1	Härskiänsaari..	1296	Soinila.....	3 ¹	Tuomas Liukka	95
				"	1	Sikiö	87
				"	4 ²	Pietari Liukka.	82
				Terävälä	2 ⁶	Mikko Juhonp. Teräväinen ...	80
				Soinila	2 ¹	Pietari Pietarinp. Hänninen	79
				Terävälä	2 ⁵	Juurikkaismäki.	68
				"	2 ⁷	Makkonen	57
				"	2 ¹⁰	Pienmäki	55
				"	2 ⁸	Heinaho	55
				Soinila	4 ⁹	Tuomas Liukka	54
				Terävälä	2 ⁹	Alatalo	54
				Soinila	3 ⁴	Viskarinmäki ..	46
				"	2 ⁴	Antti Melto ...	45
				"	2 ³	Pietari Antinp. Hänninen	42
				"	4 ⁴	Pietari Inkinen	41
				"	3 ³	Antti Temonen	39
Ilmajärvi.....	1 ⁸	Tella	57				
"	2 ⁶	Vääräjärvi	15				

LAHTI. (Jatko.)

Muistutuksia			
8 ⁸ on henkikirjan mukaan merkitty väärään kohtaan. Tilalla 8 ⁶ ei ole yksityisiä rajanaapureita, jonka takia seuraava tila on tutkittu.			
1 ⁵ on metsäpalsta ja alaltaan < 60 ha; tämän takia jätetty tutkimatta.			
2 ⁷ on jätetty tarkastamatta syystä, että tila on metsäpalsta ja alaltaan < 60 ha.			
3 ²¹ on metsäpalsta, ala < 60 ha; jätetty tarkastamatta.			
4 ⁷ on metsäpalsta, ala < 60 ha; ei tutkittu.			
5 ¹⁴ on metsäpalsta, ala < 60 ha; ei tarkastettu.			
5 ²⁰ on metsäpalsta, ala < 60 ha; ei tutkittu.			
5 ²⁶ on metsäpalsta, ala < 60 ha; ei tarkastettu.			
Tuntemattomasta syystä väärin valittu rajanaapuri.			

RUOKO-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Immalanjärvi..	4 ¹⁰	Klaara Huhtanen	61	Immalanjärvi..	1 ¹¹	Rainio	91
"	4 ¹²	Immala	74	"	1 ⁶	Rautio	89
"	4 ¹⁴	Juho Peltonen	39	"	1 ¹⁴	Kotiaho ja Somerharju (Suikkanen)	78
"	4 ²⁴	(Ks. al.)		"	1 ¹⁵		
"	10 ¹	Piipari	75	"	15 ⁸	Rönkkä	64
"	11	Immalan hovi	509	"	4 ⁵⁰	Ihantala	56
"	12 ¹³	(Ks. al.)		"	4 ⁴¹	Peltola	47
"	12 ¹⁶	Tapanila	41	"	4 ³¹	Eskola	35
"	15 ⁴	Immala	79	"	4 ²⁰	Jussila	33
"	1 ⁵	Raatsu	155	"	8 ¹	Antti Savolainen	28
"				"	8 ³	Juho Kallenp. Savolainen ...	26
"	4 ²⁴	(Enson tehdas) ..	24	"		—	—
"	12 ¹³	Korppila	84	Immalanjärvi..	12 ⁴	Mälkiä	130
"				"	12 ¹²	Matti Peltonen.	55
"				"	12 ¹⁴	Nikkoinniemi .	44
"				"	18 ⁴	Jakkamälkiä ...	35
"				"	12 ⁸	(Antti Heikari- nen)	27
"	15 ⁵	Pienröngäs	10	"	18 ³	Rintala	11
Junnikkala	1 ⁴	Höpölä	134	Junnikkala	1 ¹⁴	Luukkonen	161
"				"	1 ¹⁰	Inkinen	108
"				"	2 ¹	Rinkinen	78
Kalpiala	1,2	Sourunniemi (Kalpia)	425	"		—	—
Kemppilä	1 ⁸	Siitelä	32	"		—	—
"	1 ¹⁰	Siitelä II	28	"		—	—
Kesselilä	1 ³	Palola	19	"		—	—
"	1 ⁵	Mäntylä	61	"		—	—
"	4	Leskinen	667	Pohjalankila... 2 ²	(Mikkola)	124	
"				Kesselilä	3 ⁴	Rita	62
"				"	3 ⁵	Toimela	57
Kotaniemi	1 ⁶	Viitala	28	"		—	—
"	1 ⁸	Karhukoski	42	"		—	—
"	1 ¹⁴	Hirvelä	72	"		—	—
"	1 ¹⁶	Viirusuo	51	"		—	—
"	2 ¹⁰	Haukkavuori .	105	Syyspohja	2 ²	Hölmö II	331
"	2 ¹²	Suluvuori .	57	"	2 ¹	Hölmö I	267
"	2 ¹⁵	Sulunaho	36	"		—	—
"	2 ¹⁴	Rita	91	"		—	—
"	2 ¹⁵	(Ks. yl.)		"		—	—
Kouvola	1 ¹	Vääräsalo	47	"		—	—
Kärinkiniemi ..	1 ¹⁰	Ruunamäki ...	67	Toiviala	4 ¹²	Järvelä	89
"	4 ⁶	Kurikansalo I.	88	"		—	—
"	4 ²⁴	Kohtranta I ...	24	"		—	—
"	4 ³³	Kohtranta II ..	11	"		—	—
Laamala	3 ⁶	Lahnalahti	37	"		—	—

LAHTI. (Jatko).

M u i s t u t u k s i a

4¹⁰ on osa Immalan hovista, mikä tämän takia kokonaisuudessaan on tutkittu; tällöin on myös tarkastettu tilat n:ot 4¹², 4¹⁴, 10¹, 11, 12¹⁶ ja 15⁴, jotka järjestyksensä puolesta eivät muuten olisi joutuneet tutkittaviksi, sekä vielä tila n:o 1⁵, joka on 10 vuotta nuorempi yhtiötila. — Tuntemattomasta syystä on jäänyt suorittamatta metsän tutkiminen tiloilla n:ot 1¹¹ ja 4³¹. — N:ot 1¹⁴ ja 1¹⁵ muodostavat yhden talon.

Metsäpalsta, ala 60 ha:a pienempi; yksityisiä rajanaapureita ei ole; jätetty tarkastamatta mainituista syistä.
12¹³ on metsäpalsta.

Tila olisi järjestyksensä puolesta ollut tutkittava, mutta on sen sijasta tarkastettu seuraava tila, syystä että ensinmainitun omistaa maatilayhtiö (Siitolan hovi O. Y.).

Tila on tuntemattomasta syystä väärin valittu naapuriksi — alan puolesta olisi jompikumpi edellisistä täytyntä valita.

Metsäpalsta, ala < 60 ha; jätetty tutkimatta.

Metsäpalsta; sitä ei löydetty; ala on merkitty väärin, tulee olla 11 ha (10.73 ha); seuraava tila on tutkittu.

1⁸ on metsäpalsta, ala < 60 ha; ei ole tutkittu.

2¹⁰ ja 2¹² ovat metsäpalstoja, yhdessä ryhmässä, joten myös 2¹² on tutkittu. N:on 2¹⁵ raja on kasvanut umpeen, joten vielä tämä tila, joka kyllä muutenkin järjestyksensä puolesta olisi joutunut tutkittavaksi, on tarkastettu kahden edellämainitun kanssa yhdessä, samassa ryhmässä.

N:ot 2¹⁴ ja 2¹⁵ ovat vaihtuneet; metsä on tutkittu, syystä että rajat n:oitte 2¹⁰ ja 2¹² vastaan ovat kasvaneet umpeen.

4⁶ on metsäpalsta.

Metsäpalsta, ala < 60 ha; jätetty tutkimatta.

RUOKO-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Laamala	3 ⁸	Kivikoski	29			—	—
„	4 ³	Joutsenlahti	39			—	—
„	4 ⁵	Antomaa	27			—	—
Lempiälä	1 ⁶	Vehkasalo	14			—	—
„	1 ⁹	Vähäsalo	14			—	—
„	2 ⁵	Vehkajärvi	20			—	—
„	2 ⁷	Kaitila	11			—	—
„	2 ¹¹	Vehkajärvi	3			—	—
„	2 ¹³	Vehkamaa	5			—	—
„	3 ³	Vehkajärvi	13			—	—
„	5 ³	Naurisniemi	13			—	—
Matikkala	1 ¹	Vääräsalo	71	Ilmajärvi	2 ^{4,5}	Juuti (ulkopals- ta)	20
„	2	Mattarila	348			—	—
Mustakulkkula	2 ⁴	Päiväkivi	57			—	—
„	4 ⁵	Viljärvenmäki	44			—	—
„	4 ⁷	Kukkula	25			—	—
„	6 ¹	Ristola (Tuomas Tella)	163			—	—
Mäkelä	1 ³	Järvelä	66	Mäkelä	1 ⁴	Tähtelä	52
Pohjalankila	2 ⁵	Sarvilinna	59			—	—
Poitsilanmaa	1 ²	Puolakka (Juuti)	183	Ilmajärvi	2 ⁴	Tuomas Kinni	234
„	1 ³	Puolakka (Ihan- tamäki)	223	Hyrkäs	1 ¹	Hyrkäs	203
				Mustakulkkula	4 ³	Niemenmaa	110
				„	3	Antti Simonp. Tella	107
				Sutela	2 ¹	Juho Tuomaanp. Sikiö	86
				Mustakulkkula	1 ³	Juho Juhonp. Vainikka	75
				„	1 ¹	Kojonmäki	63
				„	1 ²	Sakari Saka- rinp. Vertanen	62
				„	2 ²	Antti Simonp. Salakka	61
				Poitsilanmaa	1 ⁵	Jaakko Räihä	60
				Mustakulkkula	4 ⁸	Rantala	32
				Kaiturinpää	2 ⁷	Hemmilä	18
				„	2 ³	Piikaniemi	16
						—	—
						—	—
„	1 ⁴	Antti Rautio	137	Rasila	1	Rasila (Iivosen hovi)	255
Rahkola	2 ²	Mälkiä	311			—	—
Rasila	2 ⁶	Ahola	64			—	—
Reinikkala	3 ⁹	Lehmälampi	85			—	—
Ronkalanmäki	2 ⁹	Saloranta	18			—	—
Siitola	2 ³³	Haapasaari II	5			—	—
„	2 ³⁴	Haapasaari I	14			—	—
„	2 ⁴⁴	Hovila	5			—	—
„	4 ⁴	Pitkäniemi	7			—	—
„	4 ⁵	Palsta	5			—	—

LAHTI. (Jatko.)

Muistutuksia
4 ⁵ on metsäpalsta, ala < 60 ha; jätetty tarkastamatta.
2 ⁵ on metsäpalsta, ala < 60 ha; jätetty tarkastamatta.
2 ¹³ on metsäpalsta, ala < 60 ha; jätetty tutkimatta.
1 ¹ on metsäpalsta.
Metsäpalsta, ala < 60 ha; jätetty tarkastamatta.
1 ³ on metsäpalsta.
1 ² Puolakka ja 1 ³ Puolakka ovat yhdessä ryhmässä, jonka takia molemmat ovat tutkitut.
Ahola on metsäpalsta.
Metsäpalsta ja alaltaan < 60 ha, joten jätetty tarkastamatta.
Metsäpalsta, ala < 60 ha; ei ole tutkittu.

RUOKO-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Siitola	4 ¹³	Reijola	41	Siitola	47	J. Vertasen perill. (Reijola)	77
"	4 ¹⁵	Sointula	48				
"	8	Tainionkoski	53				
"	11 ¹⁴	Mattila	13				
"	11 ¹⁸	Laihia	15				
"	16 ³	Kykyrinmäki	31				
"	16 ⁵	Malonsaari	4				
Sikiölä	1 ¹³	Jaakkola	69				
Syyspohja	1	Reinikkala	1279				
Tetriniemi	2 ⁴	Syyspohja	43				
"	2 ⁶	Hunkola	45				
"	3 ⁶	Riita-aho	104				
"	4 ⁶	Kuurola	21				
Toiviala	4 ⁶	Toiviainen (2 tilaa)	178	Toiviala	4 ¹⁴	Sarkajärvi	95
				Ronkalanmäki	(2 ³)	Lihavamäki (Yrjö Kekäläinen)	n. 60
"	4 ⁹	Salomaa	20	"	2 ³	Syvänmaa	266
"	4 ¹⁰	Lähteenmäki	65	Ilmajärvi	1 ¹⁶	Inkisenmäki	153
"	4 ¹¹	Metsola	54	Laamala	2 ⁴	(Kinni)	84
Torsansalo	13	Mustaoja	280	Ilmajärvi	1 ¹³	Kaakoja	62
"	15	Pulkkinen	288	Laamala	1 ¹²	Teräväinen	34
"	16	Kaakoja	255				
"	17	Aittamäki	310	Torsansalo	11 ³	Salakka	206
"	18	Pellinen	170				
"	18	Pekkinen	160	Torsantaka	9 ¹⁰	Kirkonmäki	90
"	19	Kailampi	336	"	9 ²⁰	Välimäki	77
"	20	Kalalampi	619	"	9 ²¹	Jylhänmäki	75
Torsantaka	1 ¹³	Osala	102				
"	2 ¹³	Saparikontu	15				
"	2 ¹⁵	Mäkilampi	28				
"	2 ¹⁷	Saparikonmaa	41				
"	2 ¹⁹	Kolmonen	45				
"	5 ¹¹	Törrölä	27				
"	5 ¹³	Alatalo	15				
"	7 ³	Juho Nenonen	259				
"	7 ¹⁹	Salomäki	28				
"	8 ⁹	Vuorela	220	Torsantaka	7 ²²	Kotimäki	103
"	8 ¹¹	Ahtola	77	"	6 ¹¹	Iisakki Paavonp. Tiaisen perill.	50
"	8 ¹³	Järvelä	75				
"	10 ⁸	Suoniemi	25				
Tuomola	4 ⁴	Erijärvi	87				
"	4 ⁶	Mäntysaari	85				

LAHTI. (Jatko.)

Muistutuksia	
Metsäpalsta, ala < 60 ha; ei ole tarkastettu.	
1 ¹³ on metsäpalsta; omistusoikeus tilaan oli oikeuden käsiteltävänä, joten tilaa ei tutkittu.	
Metsäpalsta, ala < 60 ha; ei tutkittu.	
Toiviainen on luultavasti metsäpalsta, koska vain metsätalous on tarkastettu. Toivaisen muodostaa kaksi eri yhtiölle kuuluvaa osaa, jonka takia kaksi rajanaapuria on tutkittu.	
Metsola on metsäpalsta, samassa ryhmässä n:oiden 4 ⁹ ja 4 ¹⁰ kanssa, jotka tämän takia ovat tutkitut; erehdyksestä on yksityinen rajanaapuri valittu vain Metsolalle. (Tässä tapauksessa olisi ehkä oikeimmiten ollut meneteltävä siten, että yksi rajanaapuri (Inkisenmäki) olisi valittu yhteisesti koko ryhmälle, Toiviala 4 ⁹⁻¹¹).	
1 ¹³ on metsäpalsta, joka tuntemattomasta syystä on jätetty tarkastamatta.	
2 ¹⁷ on metsäpalsta, ala < 60 ha; jätetty tarkastamatta.	
5 ¹³ on metsäpalsta, ala < 60 ha; ei ole tutkittu.	
Sekä Vuorela että Kotimäki ovat metsäpalstoja.	
10 ⁸ , metsäpalsta, ala < 60 ha; jätetty tarkastamatta.	

RUOKO-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Utula.....	2 ⁴	Hyötylä.....	106				
„.....	6 ³	Takala.....	71				
„.....	6 ⁶	Metsola.....	188				
„.....	8 ¹²	Kakkokangas..	69	Utula.....	4 ²	Aukusti Tiilikai- nen.....	102
Vaittila.....	1 ⁴	Kykkälä.....	50				
Valkjärvi.....	1 ¹	Juho Kurki..	208				
„.....	1 ³	A. Rita.....	223	Valkjärvi.....	1 ²	Riihimäki.....	220
„.....	1 ⁴	Eskil Kurki..	221	Torsantaka....	*)	Otto Pohjalainen	
„.....	2 ¹⁻⁴	Salokurki.....	448				
Valtola.....	1 ¹	Pöllönsalmi..	270	Hauklappi.....	9 ³	Kiventaka.....	168
				„.....	9 ⁴	Kiventaka.....	155
				Valtola.....	1 ²	Valtola.....	110
Vehvilä.....	5	Rautio.....	471				
„.....	6 ²	Juho Tuomainen	236				
Vertalansalmi..	1 ⁶	Anna Ahokas..	100	Kesselilä.....	1 ⁸	Tuomas Kaato- nen.....	146
				Vertalansalmi..	1 ³	Antti Kaatonen	(123)
				„.....	1 ⁵	Antti Liimatai- nen.....	(115)
				Kesselilä.....	1 ⁷	Anni Kaatonen	85
„.....	2 ⁴	Tuomas Tella..	40				
Virmutjoki.....	4 ¹	Suurmäki.....	85				
„.....	7 ¹²	Kummunkangas	40				
„.....	7 ¹⁴	Kumpula.....	37				
„.....	7 ¹⁸	Virmutjoki.....	42				
Vuosalmi.....	1 ⁵	Härskiä.....	73	Vuosalmi.....	1 ³		95
„.....	1 ⁶	Liukka.....	73	„.....	1 ⁴	Juho Dyster..	32

LUU-

- Ryhdyttäessä suorittamaan tutkimusta Luumäellä huomattiin, että yhtiöt päätettiin tarkastaa kaikki nämä (yli 10-vuotiset) yhtiöiden päätalot
Muist.: Agronomi on erehdyksestä tutkinut myös sellaiset viljelys- ja metsämaata. Tällaiset tilat ovat naapureineen aineistoa käsiteltäessä jä-
- Seuraavassa tilaluettelossa ovat kaikki ne yhtiötilat metsäpalstoja, joista ei
- Tutkimus päätettiin kohdistaa joka toiseen tilaan, joten siis luettelosta va-
- Metsänhoitaja on poikennut kirjallisista ohjeista sikäli, että hän on tutkinut tyiset naapuritilat puuttuneet tai nämä jo aikaisemmin toisten yhtiö-
- Ulkotöiden tarkastuksessa syksyllä v. 1917 kävi ilmi, että eräiden yhtiötilain kaan enää voitu suorittaa, syystä että metsänhoitaja oli pakoitettu konsulenttina hän toimi.

LAHTI. (Jatko.)

Muistutuksia			
Metsäpalsta; yhtiön ostama v. 1915 eikä v. 1905, kuten alkuperäiseen luetteloon oli merkitty; ei ole tutkittu.			
Kakkokangas on metsäpalsta.			
1 ¹ ja 1 ⁴ muodostavat n:ön 1 ³ kanssa yhden tilan, joten myös ensinmainitut ovat tarkastetut.			
*) Epävarma naapuri, jätetty huomioonottamatta.			
Pöllönsalmi on metsäpalsta; Kiventaka 9 ^{3,4} ovat tutkitut naapurina tiloille Hauklappi 7 ^{2,6} , jonka takia tässä Valtola on tullut valituksi.			
1 ³ ja 1 ⁵ ovat merkityt epävarmoiksi naapureiksi ja jätetyt huomioonottamatta; agronomin ja metsänhoitajan jättämien selostusten mukaan on tilalla 1 ⁸ tutkittu maatalous, tilalla 1 ⁷ metsätalous, mutta saattaa tämä johtua siitä, että tilain nimet tai rekisterinumeroit mahdollisesti ovat vaihdetut keskenään.			
7 ¹² , metsäpalsta, ala < 60 ha; jätetty tutkimatta.			
Liukka ja Härskiä ovat samassa ryhmässä, joten molemmat ovat tutkitut.			

MÄKI.

tässä kunnassa omistavat vain muutamia (yli 10-vuotisia) päätaloja. Tällöin niiden järjestyksestä maarekisterissä huolimatta.
palstat, joilla on ollut entinen autio torppa tai vaikka vain viljelyskelpoista tetyt huomioonottamatta.
erikoisesti huomauteta, että tila on päätalo.
littiin järjestyksessä n:ot 1, 3, 5, 7..., ottamalla kuitenkin huomioon kohta 1).
kaikki kohdan 3) mukaan valitut yhtiötilat, katsomatta siihen, onko niiltä yksitilain naapureina tulleet tutkituiksi.
yksityiset naapuritilat olivat jääneet tutkimatta. Tätä tutkimusta ei kuiten-
lokakuun 1:senä jälleen astumaan sen maatalousseuran palvelukseen, jonka

LUU-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Ellola.....	r ¹⁴	Mylsämaa....	35	Mentula.....	r ¹⁴	Ylätupa.....	55
„.....	r ¹⁶	Ellola.....	45	„.....	r ¹⁶	Rantala.....	51
„.....	r ²⁰	Ellola II.....	26	Sarkalahti.....	3 ^{2,5,6}	*)	—
Heikkilä.....	r ⁹	Hymäsaari...	65	Kähölä.....	r ²⁷	Huhtniemi....	95
„.....	4 ¹⁰	Niemensaari...	108	Saares.....	2 ⁴	Manu Salmi...	89
Heimala.....	r ¹³	Heimala.....	199	Pukkila.....	r ⁷	Taneli ja Ville	
				Ellola.....	r ²³	Ellonen.....	68
				Sarkalahti.....	3 ^{2,5,6}	Mylsä.....	58
						*) (Ks. yl.)	—
				Heikkilä.....	4 ¹¹	Hyönä.....	56
				Suomies.....	3 ⁷	Uutela.....	31
				Heimala.....	2 ¹	Matti Koskimaa	237
				„.....	r ³³	Laitala.....	136
				„.....	r ¹¹	Rietu ja Antti	
				„.....	r ²⁶	Heimala.....	132
				„.....	r ²³	Toitti.....	120
				„.....	r ¹⁶	Anton Jonak-	
				„.....	3 ¹³	senp. Heimola	53
				„.....	r ¹⁸	Jokela.....	45
				Marttila.....	2 ⁴⁷	Ville Karhu...	32
				Himottula.....	r ²⁸	Kauppala.....	17
						Ville Pekola	
				Heimala.....	r ¹¹	(palstatila)...	1
				„.....	r ⁹	Nurmela (pals-	0
				„.....	r ⁹	tatila).....	132
				Kiurula.....	r ⁹	Ahola.....	109
						Taav. Uushei-	
						mola.....	37
						Maunu.....	—
						—	—
				Heimala.....	r ³³	Laitala.....	136
				„.....	r ³⁹	Suoperä.....	17
						—	—
				Pitkääpää.....	2 ²	Muti.....	138
				Heimala.....	r ⁸	Uusiheimola...	87
				„.....	3 ¹¹	Sydänmaa (Tuo-	
						mela).....	32
						—	—
				Heimala.....	r ³³	Laitala.....	136
				„.....	r ¹¹	Fredr. Heimola	132
				Himottula.....	2 ⁵³	Männikkömäki.	103
				„.....	2 ⁵⁵	Harjula.....	59
				„.....	2 ³⁷	Anttola.....	15

MÄKI. (Jatko.)

Muistutuksia	
*) Pieniä niittyäpalstoja.	
r ¹³ Heimala on tutkittu sen takia, että se on päätalo.	
Pienpalvas II (alaltaan 119 ha) ja III muodostavat yhdessä metsäpalstan, ja ovat ne sen takia tutkitut yhdessä, jolloin niille myös on valittu yhteinen rajanaapuri. Luetellut yksityistilat ovat naapureita tilalle Pienpalvas III, kun sitävastoin tilalla Pienpalvas II ei ole lainkaan yksityisiä naapureita.	
Vrt. muistutukseen yllä	
Väärin valittu rajanaapuri, sillä alan perusteella olisi seuraava tila pitänyt valita.	
Laitala on epävarma rajanaapuri	

LUU-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Himottula	2 ²⁹	Vallattava	67	Salmi	2 ²	Piensalmi	92
"	2 ³¹	Vallattava II	20	Himottula	2 ²²	Antti Lakka	40
Hirvikallio	1 ⁷	Jousmaa	110	"	2 ⁵⁰	Luhkala	25
"	1 ⁹	Jousmaa	65	"	2 ⁵⁷	Sarvela	15
Husula	3 ³⁵	Ratala	8	(Ks. n:o 1 ⁹)	1 ¹	Mäkelä	133
"	3 ³⁷	Manula	7	Pitkääpää	2 ³⁰	Nurkka (ulkopalsta)	101
"	3 ⁴⁰	Kiurula	106	Himottula	1 ³	Hirvikallio (ulkopalsta)	43
"	3 ⁴⁴	Kiuru	115	Pitkääpää	1 ¹²	Muikku	42
Hyyrylä	1 ¹⁰	Markkeli	36	"	1 ¹¹	Kaivola	6
Iihola	1 ⁹	Katosniemi	103	Kiurula	1 ¹¹	Autio	39
Junttola	1 ⁹	Pahvila	58	"	1 ⁹	Maunu	37
"	1 ¹¹	Tehtaala	68	Husula	3 ³⁸	Puntari	3
"	1 ¹⁶	Junttola	172	Kiurula	2 ⁹	Kiurula	151
Juurikkala	1 ¹⁷	Korttola	27	Husula	3 ⁵⁴	Vattukorpi	21
"	1 ²²	Virola	67	Iihola	1 ¹	Väkästä	284
"	1 ²⁹	Tervämäki (Taavi Sokura)	42	"	1 ¹³	Peltola (ynnä 1 ¹¹ , yhdysviljelyksessä)	135
"	1 ³⁴	Korttola II	41	"	1 ¹²	Lepistö	102
Keskinen	2 ¹²	Pyöreäkangas	30	"	1 ¹⁰	Rantanen	27
Kolppola	1 ⁸	Sydänmaa	24	Husula	2 ⁴⁷	Metsälä II	79
"	1 ¹⁰	Takamaa	34	Junttola	1 ¹³	Kolmisoppi	50
Kähölä	1 ¹⁸	Huhtniemi	21	Husula	2 ⁴¹	Metsola	33
"	1 ²⁰	Huhtniemi II	34	"	2 ⁴⁴	Hietala	28
Lakkala	1 ¹⁵	Tiiliruukki II	4	Juurikkala	1 ¹²	Viiala	117
				Saares	1 ¹	Vuorinen	24
				Juurikkala	1 ¹²	Viiala	117
				"	1 ²⁸	Kortto	62
				"	1 ³⁰	Niemelä	34
				Keskinen	2 ⁷	Uutela	78
				"	2 ¹⁰	Rämä	74
				"	2 ¹³	Peltola	26
				Venäläinen	4 ³⁰	Hinkka	203
				Multiala	1 ²	Metsälä I	139
				Kähölä	1 ²¹	Rantala (ulkopalsta)	36

MÄKI. (Jatko.)

Muistutuksia

Tila on erehdyksestä tutkittu tilan n:o 1⁹ sijasta; kun erehdys huomattiin, tutkittiin myös tila 1⁹; rajanaapurit ovat molemmilla tiloilla yhteiset.

Katosniemi on pääatalo; myös tilan maatalous tutkittu.

Alan puolesta olisi edellinen tila pitänyt tarkastaa rajanaapurina.

Tämä palsta kuuluu mahdollisesti tilaan Huhtniemi 1²⁷.

LUU-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Lakkala	1 ¹⁵	Tiiliruukki I	22	Lakkala	1 ²	Mäentalo	210
				"	1 ¹⁴	Erkki Manunp.	104
				"	1 ⁴⁸	Kielheinämäki	46
				"	1 ⁴⁷	Vierula	9
	1 ²⁰	Kyykoski	4	Lakkala	1 ²	Mäentalo	210
	1 ³⁶	Rättilä	36	"	1 ⁴⁸	Kielheinämäki	46
				"	1 ³³	Rainiola	43
				"	1 ³⁴	Töyrylä	37
				"	1 ⁴⁷	Vierula	9
Luotola	*)	—	—	—	—	—	—
	1 ⁷	Ounionpalsta	98	Luotola	2 ⁹	Suurinkeroinen	168
	1 ⁹	Ouniontaus	80	"	—	—	—
	1 ¹¹	Kelunen	22	"	—	—	—
	1 ¹³	Ouniola	25	"	—	—	—
	1 ¹⁵	Kelunen III	57	Luotola	1 ¹⁶	Kujala	93
	1 ¹⁷	Kelunen II	64	"	—	—	—
	2 ¹⁴	Kumeikko	326	Himottula	2 ⁵⁵	Harjula (Taina)	59
	2 ¹⁶	Haiseva	196	Luotola	2 ¹⁷	Seppä	15
				"	—	—	—
	2 ²³	Kumeikko II (Hopeala)	69	Luotola	2 ¹	Antti Eliaksenp. Suurinkeroinen	269
	2 ²⁴	Kumeikko III	145	Himottula	2 ⁵⁵	Harjula (Taina)	59
				Luotola	2 ²⁵	Saari	17
				"	—	—	—
	3 ⁴	Pieninkeroinen (Mokko)	393	"	3 ²	Hakala	417
	4 ¹⁵	Patolahti I	97	"	4 ²⁶	Uutela	92
				"	4 ²⁷	Jokela (Holtari)	92
				"	2 ²⁹	Hopeala	53
				"	4 ²³	Mäkelä	42
				"	4 ²¹	Vanhala	40
				"	4 ¹⁸	Ahola	14
	4 ¹⁹	Pesu	102	"	4 ²⁶	Uutela	48
				"	4 ²⁷	Jokela (Holtari)	43
				"	4 ²¹	Vanhala	40
	4 ²⁰	Saunakorpi	39	"	4 ¹³	Mäkelä	75
				"	4 ¹²	Koivula	57
				"	4 ²⁷	Jokela (Holtari)	43
	4 ²²	Patolahti II	38	"	4 ⁶	Jonas Tuomaanp. Pesu	238
				"	4 ¹³	Mäkelä	75
				"	4 ¹²	Koivula	57
				"	4 ¹⁶	Alatalo	18
	4 ²⁴	Välimaa	12	"	4 ⁶	Jonas Tuomaanp. Pesu	238
				"	4 ²⁴	Viiala	31
Mentula	1 ²⁰	Kahila	9	Pukkila	1 ²	Pukki	279
				Mentula	1 ¹⁸	Autio	9

MÄKI. (Jatko.)

Muistutuksia
Alan perusteella olisi seuraava tila ollut tutkittava naapurina.
*) Lakkala 2 ²⁴ Koskela (alaltaan 0.86 ha), on palstatila, jonka takia se on jätetty tutkimatta.
Tilalla ei ole yksityisiä rajanaapureita, mutta muodostaa se saman palstan tilan 1 ⁹ kanssa ja on sen takia tutkittu; yhteiseksi rajanaapuriksi on valittu n:o 2 ⁹ .
Patolahti I on osa Aution ryhmästä, so. tilasta Suomies n:o 4 ⁹ .
Uutela ja Jokela tutkitut yhtenä tilana, syystä että ne muodostavat saman palstan.
4 ²⁶ ja 4 ²⁷ tutkitut tilan Luotola n:o 4 ¹⁵ naapureina. Tutkimus tilalla 4 ²¹ jätetty suorittamatta; Pesu on Aution ryhmän (Suomies 4 ⁹) eroittamaton osa ja sen takia tutkittu.
Jätetty tutkimatta.
Tutkittu naapurina tilalle Luotola 4 ¹⁵ ; Saunakorpi on osa Aution ryhmästä.
Alatalo on jätetty tutkimatta; Patolahti II on tutkittu osana Aution ryhmästä.
Viiala jätetty tutkimatta; Välimaa on osa Aution ryhmästä; Välimaan ja Aution välinen raja on umpeenkasvanut, jonka takia ensinmainittu on tutkittu, huolimatta siitä, että se ei vielä ole ollut kymmentä vuotta yhtiön hallussa.

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Munne	1 ³⁵	Hymä.....	43	Munne	1 ⁷	Suur-Munne ...	367
"	1 ⁴¹	Haara-aho	91	"	1 ²²	Rötkö	86
"	2 ¹⁵	Hymä.....	128	"	2 ²⁰	Rantala.....	23
"	2 ¹⁹	Riihijärvi	28	"	1 ¹⁰	Mäentalo (Mäkelä).....	77
Nokkala	1 ⁹	Nokanpalsta	19	"	1 ¹⁶	Kivelä	18
"	1 ^{12,14}	Nokkanen (Nokkala)	484	Multiala.....	3 ¹	Manu Läiri	181
"	1 ¹⁵	Hirvenpesä	49	Husula	2 ¹⁷	Metsälä II	79
Nurmiainen ..	1 ⁸	Pantionsaari ..	19	"	2 ⁴¹	Metsola	33
"	1 ⁹	Riihikallio.....	119	"	2 ⁴³	Hietala	28
Orkola	1 ⁸	Hongistonmaa..	28	Multiala.....	3 ¹²	Naisniemi	20
Salmi	1 ⁸	Hongistonmaa..	28	Salmi	1 ¹	Matti Salmi ...	123
"	1 ¹⁰	Niemelä.....	27	"	1 ¹³	Jaakko Suursalmi	27
Siirpää.....	1 ²	[Siirpää]	67	"	1 ¹¹	Ylätupa.....	60
"	2 ¹	Karvonen.....	51	Huomola.....	2 ³	Karvola	40
"	2 ¹	Karvonen.....	51	Siirpää.....	2 ⁴	Rantala	(12)
Suoanttila.....	1 ¹²	Suoheikki	64	"	1 ⁶	Kivelä	150
"	1 ⁶	Sydänmaa.....	13	"	1 ⁴	Rantanen	138
Suomies.....	2 ⁵	Henttula	24	Suomies.....	2 ¹	Ville Suurinkeroinen	120
"	2 ⁵	Henttula	24	"	2 ⁴	Puoliskomettiäinen	65
"	3 ⁶	Pätäri	37	"	2 ⁶	Uusmettiäinen ..	34
"	4 ⁹	Autio	320	Luotola	3 ²	(Hakala)	11. 140
"	4 ⁹	Autio	320	Suomies.....	4 ⁵	Järvelä	71
"	4 ¹³	Saarisjärvi ..	18	Luotola	4 ²⁶	Uutela	48
Suopohja.....	1 ¹⁰	Multamäki	61	"	4 ²⁷	Jokela (Holtari) ..	43
"	1 ¹¹	Multala	42	"	4 ²⁷	Jokela (Holtari) ..	43
"	1 ¹³	Paakonmäki I ..	33	Luotola	1 ¹⁹	Koskela	10
"	1 ¹⁵	Tikkala	40	"	1 ¹⁹	Koskela	10
"	1 ¹⁷	Paakonmäki II ..	57	"	1 ¹⁹	Koskela	10
Toukonniemi ..	1 ¹	Lypsyniemi	29	Tapavainonen..	1 ¹³	Mikkola	85
Venäläinen ..	4 ²⁵	Salmela	68	Lakkala	2 ¹⁷	Jokela (Livo) ..	65
"	4 ²⁵	Salmela	68	Tapavainonen..	1 ¹²	Vanhala	31
"	4 ⁴³	Salmenniemi...	37	"	1 ¹²	Vanhala	31

Muistutuksia

Nokkanen on pääatalo, jonka takia myös tilan maatalous on tutkittu. — Tutkimuksen suorittamisen jälkeen saadun tiedon mukaan rajoittuu tutkittuun yhtiötilaan myöskin Kivelän kanssa yhdysviljelyksessä oleva rappioitunut tila 1⁸ Nokka, alaltaan 106 ha. Näin ollen on siis agronomi valinnut väärin tutkimansa naapuritilan.

Metsänhoitaja ei ole löytänyt kyseenalaista palstaa; paikkakuntalaisilta saatujen tietojen mukaan omistavat yhtiöt tässä kylässä vain yhden tilan, 2¹ Karvosen, johon n:o 1² mahdollisesti on yhdistetty. Tutkimus tämän takia jätetty suorittamatta.

Karvonen on tutkittu syystä että se on pääatalo (vrt. edelliseen muistutukseen). Ylätupa on alaltaan lähempänä Karvosta kuin Karvola; näin ollen on agronomi valinnut väärin naapuritilan.

Epävarma rajanaapuri.

Suoheikki on pääatalo, joten myös tilan maatalous on tutkittu. Rajanaapurin on agronomi valinnut väärin; tutkimuksen jo tapahduttua on sitäpaitsi saatu tietää, että naapuritiloja ovat mahdollisesti myös 1¹⁷ Pelkola ja eräs Syrkki-niminen tila, joista edellisen ala, 42 ha, olisi ollut tutkitun yhtiötilan alaa melko lähellä.

Luotola 3², Hakala, on jaettu kolmeen osaan, näistä 01 tutkittu Ville Pieninkeroisen osa.

Saarisjärvi tutkittu syystä, että se on samassa ryhmässä 4⁹ Aution kanssa.

Yksityisiä rajanaapureita ei ole.

Koskela on tutkittu rajanaapurina tilalle Paakonmäki I.

Rajanaapuriksi alkujaan ilmoitettu 2⁸ Lakka, ala 109 ha, mutta tarkoitettaneen vieressäolevaa tilaa.

LUU-

Yhtiötilat.				Yksityistilat.			
Kylä	Tilan			Kylä	Tilan		
	n:o	nimi	ala, ha		n:o	nimi	ala, ha
Venäläinen	4 ⁴⁹	Myökki	59	Lakkala	2 ¹⁷	Jokela	65
„	4 ⁵⁷	Pihlajasaari	55	„	1 ³⁷	Rasila	35
„	4 ⁵⁹	Ruukkimaa	20	Lakkala	1 ²	Mäentalo	210
„	4 ⁶¹	Myllynoja	9	Tapavainonen . . .	1 ¹³	Mikkola	85
Viuhkola	1 ²²	Hauskala	24	Lakkala	1 ³⁷	Rasila	35
„	1 ²⁴	Sisälä	15	Tapavainonen . . .	1 ¹²	Vanhala	31
„	1 ²⁶	Havulinna	50	Viuhkola	1 ¹⁸	Jokikorvenmäki . .	117
„	1 ²⁸	Järvelä	27	„	1 ²⁰	Kalliola	94
„						—	—
„						—	—
„						—	—

Aineistoa käsiteltäessä ovat seuraavien yhtiötilain ja niiden naapureina tutetyt huomioon-

Ellola 1¹⁴ **Mylsänmaa**. Tilalla ei ole lainkaan asutusta.

Heimala 3¹² **Somero**. Agronomi on tutkinut tilan, syystä että sillä on autio kin on väärin valittu ja, metsänhoitajan antaman

Lakkala 1¹⁵ **Tiiliruukki I**. Tila on metsäpalsta, jolla on vain uudisviljelyksiä. kattu 1⁴⁷ **Vierula**.

Suomies 4⁹ **Autio**. Tila on metsätila ja on sillä kaksi torppaa. Toinen tor- Sitäpaitsi on agronomi väärin valinnut naapuriksi

Suopohja 1¹⁰ **Multamäki**. Tila on kunnassa toimitetun tiedustelun perusteella lan peltoa on sitäpaitsi selostuksessa sanottu »tor-

Suopohja 1¹³ **Paakonmäki I**. Tila on metsäpalsta ja on sillä autio torppa.

MÄKI. (Jatko.)

M u i s t u t u k s i a			
Jokela on tutkittu rajanaapurina tilalle 4 ²⁵ Salmela, joten seuraava tila on valittu tutkit- tavaksi.			
Tutkimuksen jälkeen on saatu tietää, että rajanaapureita mahdollisesti myös ovat 1 ¹¹ Anton Hermunen (121 ha) ja 1 ⁴⁴ Tyynelä (Mikkinen) (113 ha).			
Yksityisiä rajanaapureita ei ole.			

kittujen yksityistilain maataloutta koskevat tiedot allamainituista syistä jä- ottamatta:

torppa, Kokko; naapuritilana on hän tutkinut tilan 3¹¹ **Sydänmaa**, joka kuiten- selostuksen mukaan, ei lainkaan rajoitu tilaan n:o 3¹². Sitäpaitsi olisi pitänyt valita **Tiiliruukki II**, n:o 1¹⁵. Naapuritilana on tut-

pista on autio, rakennukseton, ja on se aivan äskettäin annettu vuokralle. tilan 4²⁶ **Uutela** Luotolan kylässä.

pääatalo, mutta agronomilta saadun tiedon mukaan näin ei ole asianlaita; ti- pan pelloksi». Tilalla ei ole yksityistä naapuritilaa.

TUTKITTUJEN TILAIN ASEMA JA SUURUUS.

Tutkittujen tilain asema ja suuruus.

Esilläolevan tutkimuksen luotettavuutta arvosteltaessa on mm. tärkeätä tietää, miten yksityiskohtaisesti tarkastetut alat jakautuvat yli tutkimusalueen. Tätä puolta selvittelevinä esitetään tässä tutkittujen tilain asemaa ja suuruutta kussakin kunnassa kuvaavat karttogrammat niihin liittyvine numerotauluineen.

Tilain asema on määrätty osittain saatavissa olevain karttain avulla, osittain maanmittaushallituksesta ja eräistä lääninmaanmittaustoimistoista hankittujen tietojen perusteella.*) Tilain alat ovat saadut ulkotoiden yhteydessä tehdyistä muistiinpanoista.

Karttogrammoin selityksenä mainittakoon, että tilain kokonaisalaa kuvaavat ympyräalat**) ovat piirretyt samaa mittakaavaa käyttäen kuin kartat (1 : 400,000), joten esitys samalla antaa jonkunlaisen kuvan tutkittujen alain suhteesta kuntain kokonaisalaan. Kun kaava kaikissa karttogrammoissa on sama, ovat myöskin eri kuntain kuvat suorastaan toisiinsa verrattavissa. Karttogrammat tietenkin näyttävät tilain aseman vain suunnilleen.

Kullakin aukeamalla vastaavat tilain numerot taulussa ja karttogrammassa toisiaan. Huomautettakoon samalla, että tässä esitetyt tilain järjestysnumerot tulevat käytettäväksi myöskin varsinaisia tutkimustuloksia selviteltäessä.

Yhtiötilain järjestys on yleensä sama kuin tilain valintaa osoittavissa luetteloissa. Yksityistilat ovat kulloinkin saaneet saman numeron kuin niiden naapureina tutkitut yhtiötilat. Niissä tapauksissa, jolloin yhtä toisen omistajaryhmän tilaa vastaa kaksi tai useampi toisen omistajaryhmän tilaa, ovat nämä erotetut toisistaan numeroon liitetyillä kirjaimilla, paitsi silloin, kun tilat ovat yhdysviljelyksessä.

Sulkusiin asetetut tilain nimet ovat paikkakunnilla käytettyjä epävirallisia nimityksiä. — Pelto- ja niittyalan tai metsä- ja joutomaan laajuutta ei ole ilmoitettu niissä tapauksissa, jolloin maa- tai metsätalous tilalla on jätetty tutkimatta.

Alaa osoittavain lukujen selityksenä mainittakoon vielä, että tilaryhmissä on käytetty sulkusia alain *summalle* silloin, kun tutkimukset on suoritettu erikseen kullakin tilalla (esim. Heinäveden yksityistilat n:o 15), *eri tiloille* niissä tapauksissa, jolloin metsätalous on tutkittu tiloilla erikseen ja maatalous niillä yhteisesti (esim. Sulkavan yhtiötilat n:o 4).

*) Tämä työ muodostui kokolailla aikaavieväksi, johtuen kyseeseen tulevain — etenkin yksityismaita esittäväin — karttain puutteellisuudesta.

**) Kohdassa *) mainittu seikka asetti voittamattomia esteitä tilain *rajoja* esittäväin karttogrammoin laadinnalle, mitkä tietenkin monessa suhteessa olisivat olleet tässä julistuja mielenkiintoisemmat.

Yhtiötilat.						Yksityistilat.							
N:o	N i m i	Koko- nais- ala, ha	Pelto- ja niittyala,		Metsä- ja joutomaa,		N:o	N i m i	Koko- nais- ala, ha	Pelto- ja niittyala,		Metsä- ja joutomaa,	
			ha	%	ha	%				ha	%	ha	%
1	Väisälä	838	46	5.5	792	94.5	1	Haapakumpu	600	33	5.5	567	94.5
2	Multia	631	55	8.7	576	91.3	2	Pekkanen	1038	53	5.1	985	94.9
3	Kyöpelä 1)	290	14	4.8	260	89.7	3	Pirttimäki 1)	583	28	4.8	552	94.7
4	Uittamo	486	26	5.3	460	94.7	4	Vilhula	490	38	7.8	452	92.2
5	Linna	1414	37	2.6	1377	97.4	5	Tiihala	890	28	3.1	862	96.9
6	Kesämäki	1384	49	3.5	1335	96.5	6	Peurala	542	60	11.1	482	88.9
7	Riekko	225	7	3.1	218	96.9	7	Riihiaho	283	16	5.7	267	94.3
8	Sulkumäki } Koskela }	344	27	7.8	317	92.2	8	Hylkylä	251	8	3.2	243	96.8
9	Kallionikara	3002	49	1.6	2953	98.4	9	Lamminmäki	771	21	2.7	750	97.3
10	Arpiomäki	963	28	2.9	935	97.1	10	Lehtomäki	470	30	6.4	440	93.6
11	Pusula 1)	450	33	7.3	409	90.9	11	Mäkelä 1)	250	44	17.6	195	78.0
12	Palomäki	929	45	4.8	884	95.2	12	Heinämäki 1)	1200	54	4.5	1131	94.3
13	Riihimäki	125	4	3.2	121	96.8	13	Peurunaho	229	27	11.8	202	88.2
14	Notkola	730	18	2.5	712	97.5	14	Väätäinen 1)	566	34	6.0	471	83.2
15	Pöykkömäki	998	35	3.5	963	96.5	15	Sydänmaa	437	27	6.2	410	93.8
16	Haukimäki	539	11	2.0	528	98.0	16	Linna II	900	39	4.3	861	95.7
17	Jylhänmäki	1183	16	1.4	1167	98.6	17	Kierros	1502	63	4.2	1439	95.8
18	Partajärvi	332	6	1.8	326	98.2	18	Kourumäki	342	30	8.8	312	91.2
	Yhteensä	14863	506	—	14333	—		Yhteensä	11344	633	—	10621	—

1) Kokonaisalaan sisältyvät myöskin vedet.

MULTIA.

Tutkittujen tilojen asema ja suuruus.

Yksityistila.
 Yhtiötila.

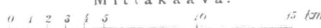

 Kunnan rajat.

 Vesistöt.

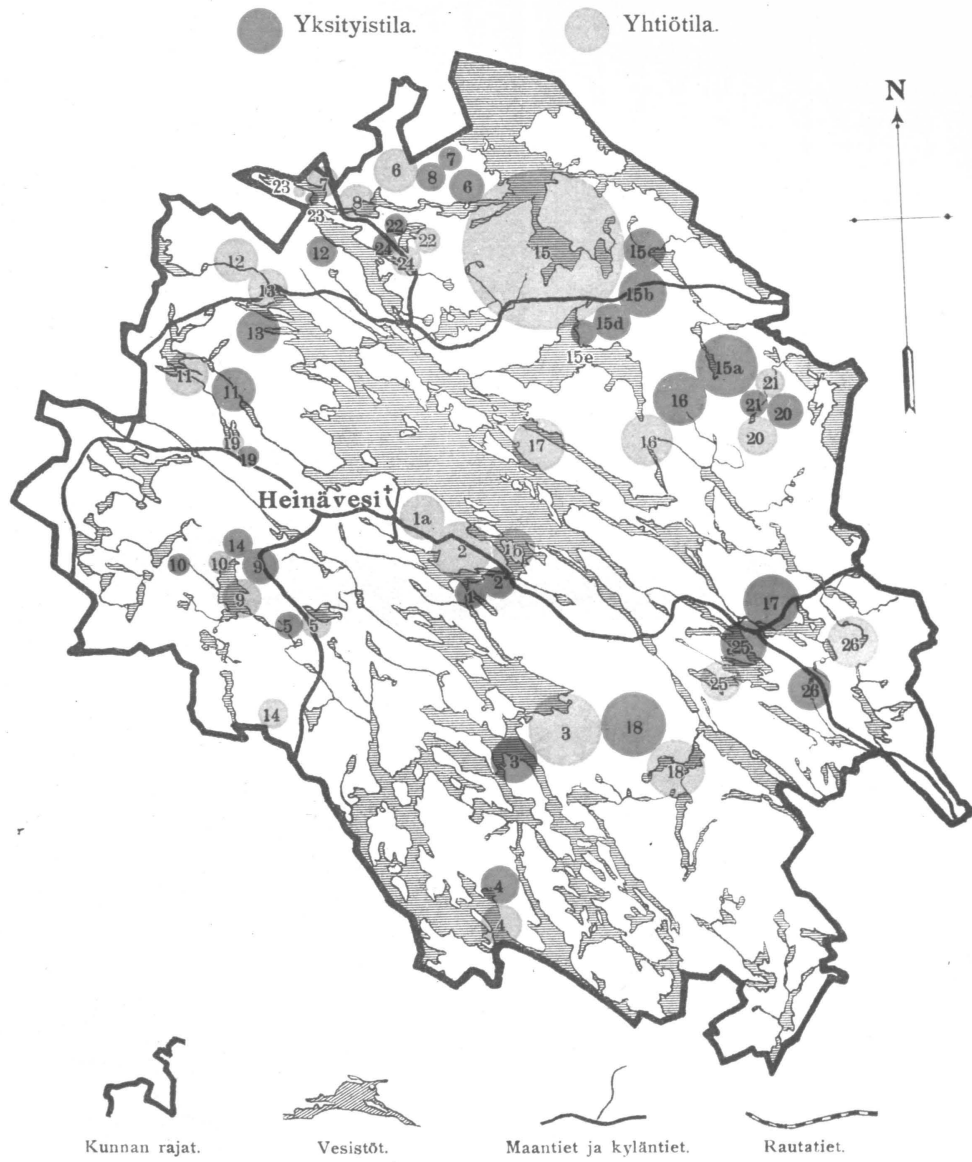

 Maantiet ja kyläntiet.

 Rautatiet.

Mitakaava:

 1 : 400 000.

HEINÄVESI.

Tutkittujen tilojen asema ja suuruus.

Yhtiötilat.							Yksityistilat.						
N:o	Nimi	Kokonais- ala, ha	Pelto- ja niittyala,		Metsä- ja joutomaa,		N:o	Nimi	Koko- nais- ala, ha	Pelto- ja niittyala,		Metsä- ja joutomaa,	
			ha	%	ha	%				ha	%	ha	%
I	(832)	(37)	(4.4)	(369)	(44.4)	I	Köntänniemi (Könttä)	200	37	18.5	163	81.5
a	Kotilanmäki ²⁾	446	20	4.5	—	—							
b	Pilppola	386	17	4.4	369	95.6	2	Koskenkartano	219	38	17.4	181	82.6
2	Kerma	748	23	3.1	725	96.9	3	Pilppa	453	9	2.0	444	98.0
3	Pilppa ³⁾	1203	62	5.2	1136	94.4	3	Mäntysalo }					
4	Sinkkola	341	11	3.2	330	96.8	4	Kaipiomäki	316	16	5.1	300	94.9
5	Pitkälä	190	9	4.7	181	95.3	5	Kukkomäki	167	7	4.2	160	95.8
6	Honkamäki	425	13	3.1	412	96.9	6	Patala	263	24	9.1	239	90.9
7	Honkala ¹⁾	207	—	—	178	86.0	7	Kukkula ¹⁾	113	—	—	100	88.5
8	Tirkkola (Koskela) ...	324	61	18.8	263	81.2	8	Lepomäki	174	20	11.5	154	88.5
9	Kerimäenselkä ³⁾ (Haverisalo)	318	30	9.4	284	89.3	9	Petäjämäki }	278	11	4.0	267	96.0
10	Niittymäki	115	14	12.2	101	87.8	10	Kankaala					
11	Mäkelä	415	23	5.5	392	94.5	11	Riitamäki	404	31	7.7	373	92.3
12	Kohmasalo ^{3 1)}	412	—	—	399	96.8	12	Koppelolampi ¹⁾ }	189	—	—	189	100.0
13	Kohmasalo ^{7 3 1)}	351	—	—	346	98.6	13	Tyyrilä ¹⁾					
14	Lauttalahti	207	5	2.4	202	97.6	14	Mäkelä ^{4 2)}	183	7	3.8	176	96.2
15	Papinniemi ³⁾ } Kortela Maivala Salmela Staffanala	5974	246	4.1	5679	95.1	15	(2096)	(147)	7.0	(1942)	(92.7)
	a (Loukonpää)						829	31	3.7	798	96.3		
	b Suurmäki						483	29	6.0	454	94.0		
	c Konttila ³⁾						372	47	12.6	318	85.5		
	d (Rönkkölä)						284	25	8.8	259	91.2		
	e Kansala	128	15	11.7	113	88.3							
16	Säynestenmäki ³⁾	623	17	2.7	575	92.3	16	Sopakko (I) ³⁾	608	36	5.9	549	90.3
17	Hyvönniemi	611	10	1.6	601	98.4	17	Ukkola	690	24	3.5	666	96.5
18	Pahkajärvi ³⁾	764	30	3.9	729	95.4	18	Leppämäki	902	25	2.8	877	97.2
19	Kangasmäki	94	9	9.6	85	90.4	19	Kangaslamminmäki	89	12	13.5	77	86.5
20	Kopola ³⁾	337	10	3.0	317	94.1	20	Repola	289	38	13.1	251	86.9
21	Pykälikkö	177	9	5.1	168	94.9	21	Räsälä	157	15	9.6	142	90.4
22	Sipilä	146	18	12.3	128	87.7	22	(Pöyhönen)	99	10	10.1	89	89.9
23	Mallitalo	30	8	26.7	22	73.3	23	Lohisalmi (Mononen)	31	8	25.8	23	74.2
24	Kosola	194	18	9.3	176	90.7	24	Koskenniemi	105	33	31.4	72	68.6
5	(Kallioperä) ³⁾	353	5	1.4	347	98.3	25	Kotila (Vihtarinnie- mi) ³⁾	462	14	3.0	446	96.5
26	Kuittisenaho ³⁾	599	40	6.7	545	91.0	26	Torpakko ³⁾	392	22	5.6	361	92.1
	Yhteensä	15990	708	—	14690	—		Yhteensä	9382	607	—	8721	—

1) Vain metsätalous tutkittu. — 2) Vain maatalous tutkittu. — 3) Kokonaisalaan sisältyvät myöskin vedet.

Yhtiötilat.						Yksityistilat.							
N:o	N i m i	Koko- nais- ala,		Metsä- ja joutomaa,		N:o	N i m i	Koko- nais- ala,		Metsä- ja joutomaa,			
		ha	%	ha	%			ha	%	ha	%		
1	Juhanala	533	98	18.4	435	81.6	1	Mattila	69	14	20.3	55	79.7
2	Kasala (Hovi)	42	7	16.7	35	83.3	2	Kasala	83	15	18.1	68	81.9
3	Kyrönsalo 1)	895	—	—	872	97.4	3	Mikkola (Koskutj. k.) 1)	264	—	—	248	93.9
4	2999	244	8.1	2755	91.9	4	Tiittala	1066	103	9.7	963	90.3
a	Immola	(905)	(—)	(—)	(804)	(88.8)							
b	Hovila	(2094)	(—)	(—)	1951	(93.2)							
5	Pulkkila	78	5	6.4	73	93.6	5	Uudispaikka	122	16	13.1	106	86.9
6	Leppäsaari 1)	40	—	—	40	100.0	6	Saarela 1)	20	—	—	17	85.0
7	Ohonsalo 1)	25	—	—	25	100.0	7	Niemelä 1)	30	—	—	30	100.0
8	Korhola }	639	63	9.9	576	90.1	8	Koivumäki	676	71	10.5	605	89.5
	Kivimäki }												
9	Kolkonmäki	132	19	14.4	113	85.6	9	Korhola	154	22	14.3	132	85.7
10	Kankkula	80	19	23.8	61	76.3	10	Kankkula	42	12	28.6	30	71.4
11	Linkola	729	64	8.8	665	91.2	11	Pöllälä	98	15	15.3	83	84.7
12	Lohikoski	437	48	11.0	389	89.0	12	Pölkkyneemi	140	17	12.1	123	87.9
13	Maalahti	106	15	14.2	91	85.8	13	Leini	89	26	29.2	63	70.8
14	Kontunen	47	9	19.1	38	80.9	14	Kontula'	30	8	26.7	22	73.3
15	(Rauhaniemi) }	2894	216	7.5	2678	92.5	15	Vesterilä	473	52	11.0	421	89.0
	(Jaakkola) }												
16	Koskentausta	60	5	8.3	55	91.7	16	Ahtila	56	11	19.6	45	80.4
17	Kiiskilä	180	18	10.0	162	90.0	17	Kokkola	104	11	10.6	93	89.4
18	Mikkola	591	65	11.0	526	89.0	18	Mikkola (Sulkavan k.)	263	33	12.5	230	87.5
19	Pönniö 1)	49	—	—	49	100.0	19	Marjamäki 1)	26	—	—	23	88.5
20	Aro	59	6	10.2	53	89.8	20	Karttu	82	11	13.4	71	86.6
21	Vehkapuro 2)	24	6	25.0	—	—	21	Auvila 2)	62	17	27.4	—	—
	Yhteensä	10639	907	—	9691	—		Yhteensä	3949	454	—	3428	—

1) Vain metsätalous tutkittu. — 2) Vain maatalous tutkittu.

SULKAVA.

Tutkittujen tilojen asema ja suuruus.

● Yksityistila. ● Yhtiötila.

Kunnan rajat.

Vesistöt.

Maantiet ja kyläntiet.

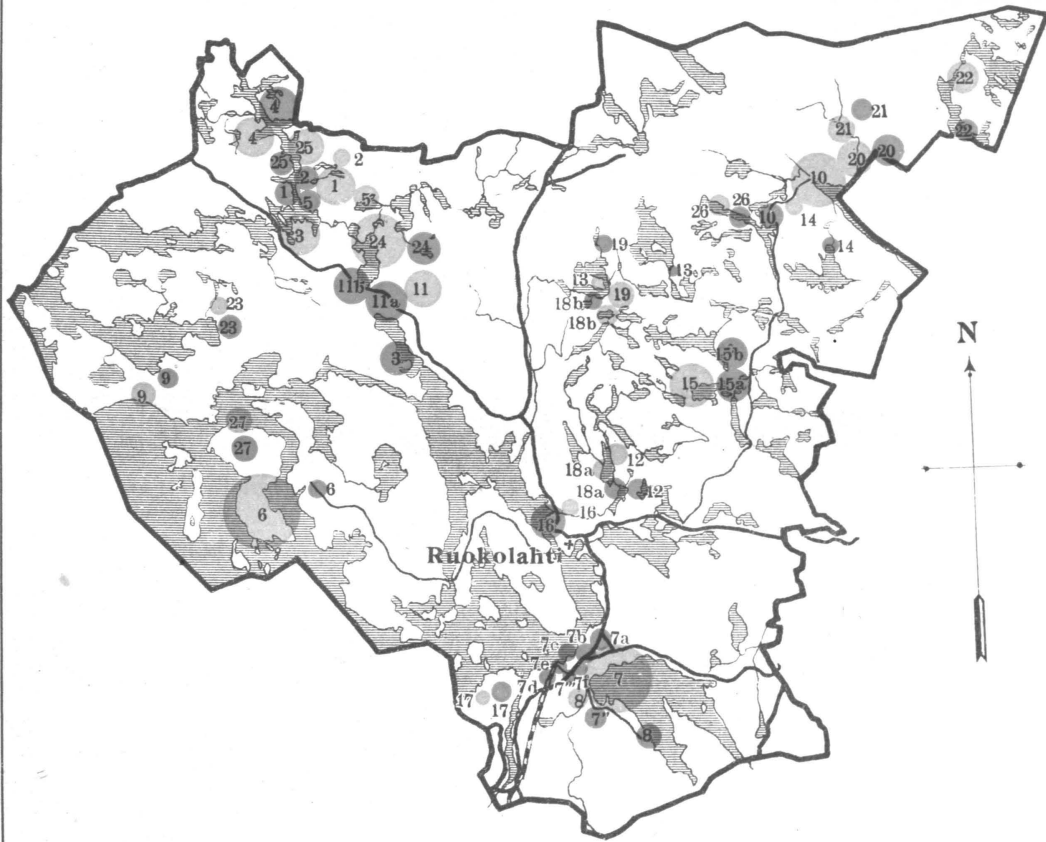
Rautatiet.

Mittakaava:
0 1 2 3 4 5 10 15 km
1 : 400 000.

RUOKOLAHTI.

Tutkittujen tilojen asema ja suuruus.

Yksityistila.
 Yhtiötila.

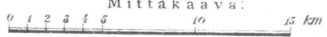

 Kunnan rajat.

 Vesistöt.

 Maantiet ja kyläntiet.

 Rautatiet.

Mittakaava:

 1 : 400 000.

Yhtiötilat.							Yksityistilat.						
N:o	Nimi	Kokonais- ala,	Pelto- ja niittyala,		Metsä- ja joutomaa,		N:o	Nimi	Kokonais- ala,	Pelto- ja niittyala,		Metsä- ja joutomaa,	
			ha	ha	%	ha				%	ha	ha	%
1	Lempiäinen (Arponen)	313	2	0.6	311	99.4	1	(Reinikkalanniemi).....	136	5	3.7	131	96.3
2	Valkiakangas ¹⁾	63	—	—	63	100.0	2	Vertanen ¹⁾	112	—	—	99	88.4
3	Lappi	349	2	0.6	347	99.4	3	Seppälä (T.Luukkonen)	237	9	3.8	228	96.2
4	Valkki	333	4	1.2	329	98.8	4	Kiventaka (Kusma)..	323	6	1.9	317	98.1
5	Keisjärvi	139	3	2.2	136	97.8	5	Kurki (A. Lappalainen)	99	7	7.1	92	92.9
6	Härskiänsaari	1296	58	4.5	1238	95.5	6	Juurikkaismäki	68	17	25.0	51	75.0
7	Klaara Huhtanen Immala 4 ¹² Juho Peltonen Piipari Immolan hovi Tapanila Immala 15 ⁴ Raatsuo	1033	252	24.4	781	75.6	7'	(493)	(102)	(1.07)	(286)	(58.0)
a	Rautio						89	17	19.1	72	80.9		
b	Kotiahon ja Somerhar- ju (Suikkanen)						78	7	9.0	71	91.0		
c	Rönkkä						64	8	12.5	56	87.5		
d	Ihantala						56	23	41.1	33	58.9		
e	Peltola						47	15	31.9	32	68.1		
f	Jussila						33	11	33.3	22	66.7		
7"	Rainio ²⁾	91	9	9.9	—	—							
7'''	Eskola ²⁾	35	12	34.3	—	—							
8	Korppila ¹⁾	84	—	—	84	100.0	8	Mälkiä ¹⁾	130	—	—	115	88.5
9	Höpölä	134	5	3.7	129	96.3	9	Rinkinen	78	8	10.3	70	89.7
10	Leskinen	667	22	3.3	645	96.7	10	(Mikkola)	124	8	6.5	116	93.5
11	Haukkavuori Suluvuori Rita Sulunaho	289	—	—	289	100.0	11	(598)	(—)	(—)	(565)	(94.5)
a	Hölmö II.....						331	—	—	311	94.0		
b	Hölmö I						267	—	—	254	95.1		
12	Kurikansalo I ¹⁾						88	—	—	88	100.0	12	Järvelä ¹⁾
13	Vääräsalo ¹⁾	71	—	—	71	100.0	13	Juuti (ulkopalsta ¹⁾)...	20	—	—	20	100.0
14	Järvelä ¹⁾	66	—	—	66	100.0	14	Tähtelä ¹⁾	52	—	—	44	84.6
15	Puolakka (Juuti) Puolakka(Ihantamäki)	406	8	2.0	398	98.0	15	(437)	(11)	(2.5)	(426)	(97.5)
							a	Tuomas Kinni	234	7	3.0	227	97.0
							b	Hyrkäs	203	4	2.0	199	98.0
16	Ahola ¹⁾	64	—	—	64	100.0	16	Rasila (Iivosen hovi) ¹⁾	255	—	—	233	91.4
17	Sointula	48	14	29.2	34	70.8	17	J.Vertasen per (Reijola)	77	9	11.7	68	88.3
18	(178)	(—)	(—)	(178)	(100.0)	18	¹⁾	(155)	(—)	(—)	(147)	(94.8)
a	Toiviainen ¹⁾ (2 tilaa) ..	78	—	—	78	100.0	a	Sarkajärvi	95	—	—	87	91.6
b	100	—	—	100	100.0	b	Lihavamäki	60	—	—	60	100.0
19	Salomaa Lähteenmäki ¹⁾ Metsola	139	—	—	138	99.3	19	Kaakoja ¹⁾	62	—	—	53	85.5
20	Kaakoja						255	21	8.2	234	91.8	20	Salakka
21	Pekkinen	160	9	5.6	151	94.4	21	Kirkonmäki	90	13	14.4	77	85.6
22	Vuorela ¹⁾	220	—	—	220	100.0	22	Kotimäki ¹⁾	103	—	—	90	87.4
23	Kakkokangas ¹⁾	69	—	—	69	100.0	23	Aukusti Tiilikainen ¹⁾ .	102	—	—	89	87.3
24	652	6	0.9	646	99.1	24	Riihimäki	220	6	2.7	214	97.3
a	Juho Kurki	(208)	4	(1.9)	(204)	(98.1)							
b	A. Rita	(223)	2	(0.9)	(221)	(99.1)							
c	Eskil Kurki ¹⁾	(221)	(—)	(—)	(221)	(100.0)							
25	Pöllönsalmi ¹⁾	270	—	—	263	97.4	25	Valtola ¹⁾	110	—	—	100	90.9
26	Anna Ahokas	100	5	5.0	95	95.0	26	Anni Kaatonen	85	5	5.9	80	94.1
27	Härskiä Liukka	146	14	9.6	132	90.4	27	Juho Dyster	127	11	8.7	116	91.3
Yhteensä		7632	425	—	7199	—	Yhteensä		4588	228	—	4103	—

¹⁾ Vain metsätalous tutkittu. — ²⁾ Vain maatalous tutkittu.

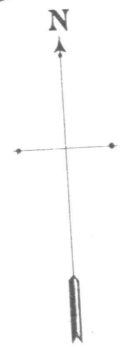
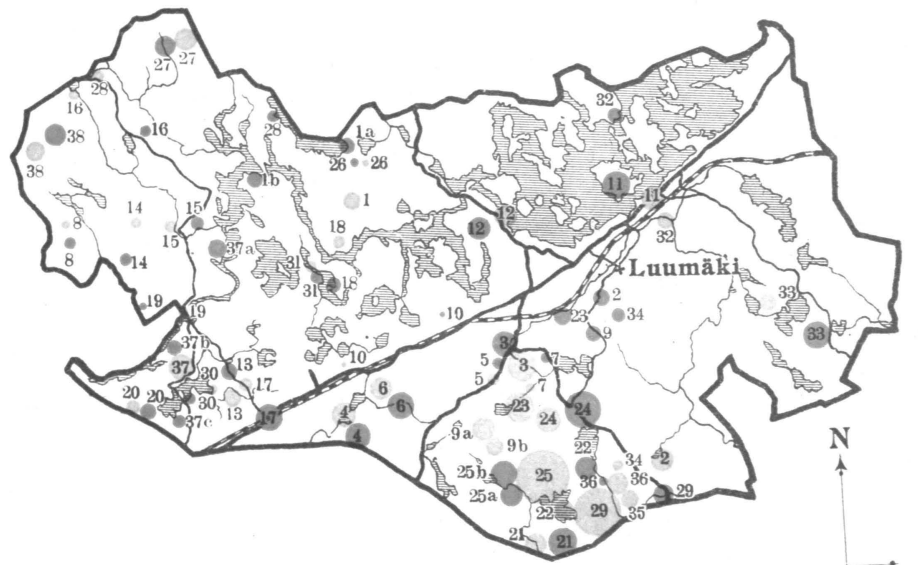
Yhtiötilat.						Yksityistilat.							
N:o	N i m i	Koko- nais- ala, ha	Pelto- ja niittyala,		Metsä- ja joutomaa,		N:o	N i m i	Koko- nais- ala, ha	Pelto- ja niittyala,		Metsä- ja joutomaa,	
			ha	%	ha	%				ha	%	ha	%
1	Mylsänmaa } ¹⁾ Ellola II }	61	—	—	61	100.0	1	1) a Rantala (Mentulan k.) b Mylsä	(109)	(—)	(—)	(103)	(94.5)
2	Niemensaari ¹⁾	108	—	—	108	100.0	2	Hyönä ¹⁾	51	—	—	48	94.1
3	Heimala	199	3	1.5	196	98.5	3	Laitala	58	—	—	55	94.8
4	Pienpalvas II } ¹⁾ Pienpalvas III }	137	—	—	137	100.0	4	Ahola ¹⁾	56	—	—	53	94.6
5	Heimala II ¹⁾	33	—	—	33	100.0	5	Suoperä ¹⁾	136	13	9.6	123	90.4
6	Somero ¹⁾	105	—	—	104	99.0	6	Muti ¹⁾	132	—	—	119	90.2
7	Ojakorpi ¹⁾	18	—	—	18	100.0	7	Anttola ¹⁾	17	—	—	14	82.4
8	Vallattava II ¹⁾	20	—	—	20	100.0	8	Luhtala ¹⁾	138	—	—	135	97.8
9	1) a Jousmaa i ⁷⁾	(175)	(—)	(—)	(174)	(99.4)	9	Hirvikallio ¹⁾	15	—	—	14	93.3
10	b Jousmaa i ⁹⁾	110	—	—	109	99.1	10	Puntari ¹⁾	25	—	—	24	96.0
11	Kiuru ¹⁾	65	—	—	65	100.0	11	Kiuru ¹⁾	43	—	—	28	65.1
12	Katosniemi	115	—	—	115	100.0	12	Lepistö	3	—	—	3	100.0
13	Telhtaala ¹⁾	103	9	8.7	94	91.3	13	Kolmisoppi ¹⁾	151	—	—	143	94.7
14	Korttola ¹⁾	68	—	—	68	100.0	14	Vuorinen ¹⁾	102	7	6.9	95	93.1
15	Tervämäki (Sokura) ¹⁾	42	—	—	42	100.0	15	Niemelä ¹⁾	50	—	—	50	100.0
16	Pyöreäkangas ¹⁾	30	—	—	30	100.0	16	Peltola ¹⁾	24	—	—	21	87.5
17	Takamaa ¹⁾	34	—	—	34	100.0	17	Metsälä I ¹⁾	34	—	—	32	94.1
18	Huhtniemi II ¹⁾	34	—	—	34	100.0	18	Rantala (Kähölän k.) ¹⁾	26	—	—	23	88.5
19	Tiiliruukki I ¹⁾	22	—	—	19	86.4	19	Vierula ¹⁾	139	—	—	136	97.8
20	Rättilä ¹⁾	36	—	—	36	100.0	20	Rainiola ¹⁾	36	—	—	33	91.7
21	Ouniontaus } ¹⁾ Ouniola }	105	—	—	105	100.0	21	Suurinkeroinen ¹⁾	43	—	—	40	93.0
22	Kelunen II ¹⁾	64	—	—	64	100.0	22	Kujala ¹⁾	168	—	—	160	95.2
23	Haiseva ¹⁾	196	—	—	196	100.0	23	Harjula (Taina) ¹⁾	93	—	—	85	91.4
24	Kumeikko III ¹⁾	145	—	—	145	100.0	24	Antti Eliaksenp. Suur- inkeroinen ¹⁾	59	—	—	56	94.9
25	Patolahti I } Pesu } Saunakorpi } Patolahti II } ¹⁾ Välmaa } Autio } Saarisjärvi }	626	—	—	618	98.7	25	1) a Uutela ja Jokela (Hol- tari)	269	—	—	263	97.8
26	Kahila ¹⁾	9	—	—	9	100.0	26	b (Hakala)	(232)	(—)	(—)	(224)	(96.6)
27	Haara-aho ¹⁾	91	—	—	91	100.0	27	Autio ¹⁾	92	—	—	87	94.6
28	Riihijärvi ¹⁾	28	—	—	28	100.0	28	Rantala (Munteenk.) ¹⁾	140	—	—	137	97.9
29	Nokkanen (Nokkala)	484	11	2.3	473	97.7	29	Mäentalo (Mäkelä)	9	—	—	9	100.0
30	Pantionsaari ¹⁾	19	—	—	19	100.0	30	Naisniemi ¹⁾	86	—	—	83	96.5
31	Hongistonmaa ¹⁾	28	—	—	28	100.0	31	Jaakko Suursalmi ¹⁾	23	—	—	20	87.0
32	Karvonen	51	6	11.8	45	88.2	32	Karvola	77	13	16.9	64	83.1
33	Suoheikki	64	3	4.7	61	95.3	33	Kivelä	20	—	—	17	85.0
34	Henttula ¹⁾	24	—	—	24	100.0	34	Uusmettäinen ¹⁾	27	—	—	27	100.0
35	Multamäki ¹⁾	61	—	—	59	96.7	35	2) Koskela ¹⁾	40	6	15.0	34	85.0
36	Paakonmäki I } ¹⁾ Paakonmäki II } ¹⁾ ³⁾	90	—	—	87	96.7	36	1) a Jokela (Livo)	150	8	5.3	142	94.7
37	Salmela } Myökki } ¹⁾ Ruukkimaa }	147	—	—	147	100.0	37	b Rasila	34	—	—	31	91.2
38	Hauskala } ¹⁾ Havulinna } ³⁾	74	—	—	71	95.9	38	c Vanhala	10	—	—	8	80.0
	Yhteensä	3680	32	—	3627	—		Yhteensä	2810	47	—	2631	—

1) Vain metsätalous tutkittu. — 2) Yksityistä rajanaapurina ei ole. — 3) Tilat ovat saman yhtiön omistamina naapuritiloina tutkitut yhdessä.

LUUMÄKI.

Tutkittujen tilojen asema ja suuruus.

● Yksityistila. ● Yhtiötila.

Kunnan rajat.

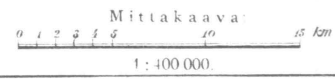
Vesistöt.

Maantiet ja kyläntiet.

Rautatiet.

TUTKITTUJEN KUNTIEN MAATALOUEDELLISET
YLEISKUVAUKSET.

Tutkittujen kuntien maataloudelliset yleiskuvaukset.

Tutkimusohjeiden mukaisesti *) laativat agronomit ulkotöiden päätyttyä yleispiirteisen kuvauksen maatalousoloista **) ja niihin vaikuttavista seikoista tutkituissa kunnissa. Näihin selostuksiin nojautuen esitetään, jäsennyksen ja kieliasun suhteen yhtenäistetyssä muodossa, seuraavat yleiskuvaukset.

Alkuperäiset selostukset ovat sikäli täydennetyt, että kuhunkin on johdannollisesti liitetty lyhyt, *Suomen kartaston* pohjalla ***) laadittu, kyseenalaisen kunnan fyysillis-maantieteellinen yleiskuvaus. Sitäpaitsi on virallisista lähteistä ammennettujen tietojen avulla vertailtu keskenään tutkittujen ja niihin rajoittuvien kuntien asukastiheyttä, *****) pelto- ja niittymaan suhteellista osuutta kokonaisalasta sekä kaskiviljelyksen laajuutta. *****)

*) *Renvall, August: Program för utredningen af industrins jordförvärf*, s. 120.

**) Tarkoituksena oli myöskin aikaansaada vastaavanlaiset yleiskuvaukset tutkittujen kuntien *metsätalousoloista* (vrt. mt. s. 105), mutta ovat ne, yhtä poikkeusta lukuunottamatta, jääneet metsänhoitajilta tekemättä.

***) *Suomen Maantieteellinen Seura: Suomen kartasto 1910*, karttalehdet n:ot 2, 3, 4, 16 ja 19.1.

*****) *Suomen tilastollinen vuosikirja*, 1918, taulu 10.

*****) *Suomen virallinen tilasto. Maatalous 1910*. — Tästä lähteestä on myöskin saatu luonnonniittyjen laajuutta koskevat numerotiedot.

Multia.

Multian kunta, Vaasan läänin eteläosassa, on n. 150—200 m merenpinnan yläpuolella olevaa vedenjakajaseutua. Vain jotkut vuoret kohoavat yli 200 m. Kunnan halki kulkee ns. Hämeenselkä. Sikäläisille vedenjakajaseuduille ominaisten harjujen ja kumpujen välillä mutkittelee suoja- ja järviä on verrattain vähän.

Vuoriperä on parhaastaan graniittia, mutta on se harvoin paljaana.

Moreeni, ollen graniittialueella, on karua, kalkkiköyhää. Paikoin esiintyy kunnassa etupäässä pohjois-etelä suunnassa vierinkiviharjuja ja näiden liepeillä laajahkoja hiekka-alueita. Savi on verraten harvinaista. Mitään yhtenäisiä savikenttiä ei juuri tavata, vaan on tätä irtomaalajia ainoastaan paikoin vesistöjen varsilla. Soita on verraten paljon, parhaastaan hiekka- ja moreenipohjaisia.

Multian maantieteellisestä asemasta johtuu, että sen ilmastoon lyö leimansa toisaalti meren, toisaalti sisämaan vaikutus. Sademäärä on n. 600 mm.

Multian liikenneasema on jotenkin huono. Rautatielle on pitkä matka. Eteläosa kuntaa käyttää asemanaan Keuruuta, jonne on lähes 20 km. Länsi- ja luoteisosa kulkee Myllymäelle, jonne on myöskin pari penikulmaa. Itä- ja kaakkoiskolkan asemana on Petäjavesi, jonne niin ikään on parikymmentä kilometriä. Mutta kunnan pohjoisosissa ei ole edes kunnollista ratatietäkään. Siellä sijaitsevien talojen asuminen on perin hankalaa, niihin kun kesällä on jalkamiehen selässään tavara kuljetettava, kuten esim. Partajärven taloon.

Multia on sitä ympäröiviin toisiin kuntiin verraten asutukseltaan harva, johtuen tämä luonnon karuudesta ynnä epäedullisesta liikenne-

asemasta. Niinpä oli väestötiheys Multialla ja siihen rajoittuvissa kunnissa v. 1917 seuraava:

<i>Multia</i>	5,3	<i>asukasta km²:llä</i>
Keuru	8,3	” ”
Petäjavesi	12,3	” ”
Uurainen	9,5	” ”
Saarijärvi	11,5	” ”
Pylkönmäki	6,9	” ”
Ähtäri	10,7	” ”

Kunta onkin parhaastaan metsäseutua, missä viljellyllä maalla (puutarha, pelto) ja niityllä on kovin pieni osuus verrattuna esim. naapurikuntiin, sillä prosenteissa kunnan koko pinta-alasta oli niissä kussakin v. 1910:

	Viljeltyä maata %	Niittyä %	Yhteensä %
<i>Multia</i>	2,0	1,2	3,2
Keuru	4,2	1,7	5,9
Petäjavesi	6,6	2,5	9,1
Uurainen	5,3	3,7	9,0
Saarijärvi }	6,3	2,2	8,5
Pylkönmäki }			
Ähtäri	4,7	1,3	6,0

Metsäseutuun ja alkuperäisiin viljelystapoihin viittaa kaskiviljelys, joka täällä on huomattavasti yleisempää kuin naapurikunnissa. Niinpä vielä v. 1910 oli 100 peltotehtaaria kohden viljaa kasvavaa kaskea yllämainituissa kunnissa:

<i>Multia</i>	2,2	<i>ha</i>
Keuru	0,6	”
Petäjavesi	1,4	”
Uurainen	1,9	”
Saarijärvi }	0,4	

Tilain lukumäärä kunnan pinta-alaan nähden on vähäinen. Vaikka peltoala yleisesti on pieni, niin ovat tilat sentään suuria, käsittäen parhaastaan metsä- ja suomaata.

Kunnan metsäisyys sekä epäedullisista luonto- ja liikennesuhteista johtuva maatalouden heikkous ovat olleet ne perustekijät, jotka ovat saattaneet kunnan tiloista yhä useammat yhtiöiden omistukseen. Tätä olettamusta tukee sekin huomio, että yhtiöomistus kunnassa on jakautunut melko epätasaisesti siten, että toiset paikkakunnat — syrjäseudut — ovat miltei kokonaan siirtyneet pois itsenäisten maanviljelijäin käsistä, kun taas toiset kulmakunnat — liikenne- ja viljelykeskukset — ovat säilyneet talonpoikaisomistuksessa.

Kuivan, hallattoman ja näköisän aseman saamiseksi on talot yleisesti rakennettu jollekin korkealle mäelle. Sellaisia tarjookin kunnan luontorunsaasti, kuten jo näimme. Talojen nimenä onkin usein jokin -mäki tai -aho.

Rakennusten ympärille mäen kupeille on raivattu kivikkopellot milloin moreeniin, milloin vierinkivisoraan tai hiekkään. Pellot ovat näin ollen olleet vaikeat raivata ja edelleenkin suuritöiset pitää kunnossa. Ne vaativat runsaasti lantaa ja uudenaikaisilla peltokoneilla liikkuminen on niillä perin hankalaa juuri niiden viettävyyden ja kiviyyden kuin myös niiden epämukaisuuden takia.

Aikaisemmin polttamistapaa käytettäessä, olivat suoviljelykset melko yleisiä. Mutta tulos suoviljelyksistä oli huono, pari kolme vuotta kasvoivat nämä polttamalla pilatut suot jotenkuten, mutta sitten ne hylättiin luonnonheinän kasvuun. Tällä vuosisadalla on tällaisia kytöheittoja jälleen alettu ottaa viljelykseen. Joskus tämä on tapahtunut yksinkertaista peittoviljelystapaa käyttäen: maanpintaa ei ole ensinkään rikottu, vaan vedetty hiekkamultaa päälle ja tähän kylvetty joko heinänsiemen tai kaura. Useimmiten on maa sentään auralla tai kuokalla käännetty, pienennetty, lannoitettu karjanlannalla ja vedetty hiekkamultaa päälle maan tiivisteksi. Nykyisin ei polttamista juuri enää käytetä, mutta moni kytö onkin poltettu jo niin syvälle, että pohjamoreenin kivet paistavat. Kytöjen muta on yleensä hyvänlaatuista, mutta pohja — kuten jo edellä viitattiin soissa olleen — joko moreenia,

vierinkivisoraa tai hiekkää. Savipohjaisia kytöjä on vain siellä täällä eräissä kylissä.

Kovanmaanpellot ovat hiekkää, moreeni- tai vierinkivisoran sekaisia ja karuja. Savipeltoja on vain eräillä taloilla muutamissa kylissä.

Tämänlaatuisilla peltomailla kasvaa hyvin vain peruna, ruis ja ohra, jos nim. multavuudesta ja lannoituksesta on pidetty huolta. Kaura, apila, herne ja eritoten heinä menestyvät sitävastoin heikosti. Samoin yleensä juurikasvitkin. Näillä mailla on etenkin fosfori vähissä. Kytömailla sensijaan on kova puute kalista, koska savea ei ole saatavissa useinkaan edes samasta kylästä. Kydöillä kasvatetaan kauraa ja timoteita. Maanparannusaineena ollaan pakotettuja käyttämään ja käytetäänkin yleisesti hiekkää kytöviljelyksille. Hiekkamaille ajetaan suomutaa. Apulantoja on etenkin yhtiöiden taloissa käytetty. Karjanlantaa ajetaan vahvasti hiekk- ja alussa kytöpeltoillekin.

Peltojen ollessa mäenrinteillä on ne pidetty yleensä ojittamatta. Puuttuvatpa usein piiriojatkin, joten pellot kärsivät, etenkin keväällä, ylempää valuvista pintavesistä. Suoviljelykset ovat avo-ojissa, monesti liiaksi ojitetut (kapeat sarat, syvät ojat), joten ne kärsivät kuivuutta, antaen etenkin huonoja heinäsaatoja.

Viljelystapa on yleensä vanhanaikaisen kolmijakoviljelyksen laajentamista 5—7 vuotisilla kylvöheinänurmilla. Säännöllistä kiertoviljelystä harjoitetaan vain verraten harvassa paikassa. Suoviljelyksillä kasvatetaan ainoastaan kauraa ja heinää, joskus ruista ja turnipsiakin.

Kuten jo edellä viitattiin on kaskenpoltto vielä verraten yleistä. Näin on laita syrjäkylissä. Kaskessa kasvatetaan ruista, tavallisesti kaksi vuotta, joskus ohraa. Kaski on ollut monen talon vilja-aittana.

Rukiina viljellään miltei yksinomaan syysruista. Se kylvetään kokokesantoon, mutta joskus puolikesantoonkin ohran tai vihantarehun jälkeen vielä samana vuonna. Juhannusruis on ns. juureista, so. se kylvetään aikaisin ohran kanssa yht'aikaa, jolloin kylvökesänä saadaan ohrasta jyvä- mutta rukiista vain olkisato. Kevätrukiillakin on kokeiltu. Vehnää ei viljellä. Ohralla sensijaan on vielä runsaasti alaa, kun taas kauralla ei ole paljoakaan siellä, missä kytöviljelykset puuttuvat. Herne ei juuri menesty Multialla saven puutteessa, samoin eivät muutkaan

palkokasvit, kuten apila ja virna. Peruna sensijaan antaa näillä ylävillä hiekkamailla sekä runsaita että maukkaita satoja. Juurikasveja, kuten esim. turnipsia, vaivaa kuivuus, samoin kylvöheinää (timoteita) kovilla mailla. Sateisina vuosina ne kyllä menestyvät ja heinä ainakin varmemmin kytöviljelyksillä. Huonojen maanmuokkausaseiden (rulla- ja lapioäkeitä ei ole juuri ensinkään) takia tahtoo etenkin suomaa jäädä matalaan ja vaillinaisesti pienennetyksi, josta on seurauksena epätasainen ja heikko oras. Tämän vuoksi onkin etenkin heinäpelloilla luonnonheinä vallalla, samoin rikkaruohot, jälkimmäiset myöskin kau-rassa.

Luonnonniittyjä on aikaisemmin raivattu sopivissa paikoissa paljonkin. V. 1910 oli niitä 100 peltohehtaaria kohti 58 ha. Nykyisin ei niitä juuri enää tehdä, vaan päinvastoin vähenee niiden ala toisaalti metsittymisen ja hakamaiksi jättämisen, toisaalti pelloiksi ja kydöiksi kääntämisen kautta. Taloissa, joissa ei ole paljon keinokekoisia peltonurmia, niitetään edelleenkin melko tarkkaan entiset niittyalat, kuten neva- ja korpiniityt sekä rinnenurmet ja kedot.

Vihantarehua kasvatetaan jonkun verran monessakin talossa. Sitä ei kuitenkaan syötetä kesällä lehmille vihantana, vaan kuivataan haasioilla talvirehuksi.

Teollisuuskasveista viljellään jotenkin yleisesti pellavaa ja hampua, joskin vain omiksi tarpeiksi, mutta on niiden käyttö viime aikoina melkoisesti taantunut.

Hedelmäpuutarhoja on perustettu vain muutamaan taloon. Keittiökasvitarhat ovat sensijaan yleisempiä. Varsinkin on jälkimmäisiä yhtiötaloissa, joihin niitä on kustantanut Sahanomistajain maanviljelysyhdistys paikallisten neuvojiensa kautta.

Karjatalous on alhaisella kannalla. Navetat ovat vanhanaikaisia, samoin sikäläävät ja tallit. Uudenaikaisia navettarakennuksia tarkoituksenmukaisine sisustuksineen on harvassa. Ruokinta on suunnittelematonta ja epätasaista. Keväällä on rehusta usein puute. Ostoväki-rehujä ei paljon käytetä. Talvipuoliskolla ovat neva- ja timoteihinä olkien ohella päärehuna. Kesäpuoliskolla saavat lehmät itse metsälaitumilta etsiä elatuksensa. Paikoitellen nevoilla ja etenkin kaskiahoilla

kasvaa joltinenkin ruoho. Lehmien lypsykyky on huono. Kahta kertaa useammin ei lypsetä talvellakaan.

Maito kuoritaan separaattorilla miltei joka talossa, ja useassa torpassakin, sekä valmistetaan kotona voiksi, josta osa myydään lähimpänä asuvalle kauppiaille. Kampikirnua käytetään usein voinvalmistuksessa apuna. Joku aika sitten oli Multian kirkonkylässä osuusmeijerikin, mutta on se nykyisin yksityisen hallussa.

Lehmäluku on peltoalaan verraten jotenkin suuri. Hevosmäärä on yleensä riittävä. Lampaita pidetään verraten paljon ja on niitä jotenkin yhtä paljon kuin talossa lehmiäkin. Vuohia on syrjäkulmilla vielä melko paljon. Yhtiötaloissa ei näitä metsänraiskaa- ja suvaita ensinkään. Sikoja on useita joka talossa. Siipikarjaa ei tapaa paljoakaan.

Rakennukset Multian tiloilla ovat useinkin liian vanhanaikaisesti sijoitetut, sikin sokin ympäri tontin. Etenkin asuinrakennuspääoma on monesti rasittava: 2—3 eri rakennusta, joista yksi on vain suurina vierasjuhline käytännössä, mutta muina aikoina tyhjänä ja kylmillä. Kotieläinrakennukset sensijaan ovat liian vaatimattomat ja epätarkoituksenmukaiset: ahtaat, matalat ja pimeät, siis monessa suhteessa epäterveelliset. Navetta on useimmiten puusta, kivijalaton ja sisustusta vailla, samoin talli. Rakennusten korjaus on usein laiminlyöty.

Maatalouskalusto on perin niukka Multian taloissa. Puimakoneita on vain muutamia, nekin yleensä hevoskierrolla käyviä. Niittokoneitakin oli tutkituilla tiloilla verraten vähän. Hevosharavia ei niissä taloissa, missä käytiin, ollut missään sen paremmin kuin kylvökoneitakaan. Rautainen tehtaaurakin oli monessa talossa tuntematon muokkausväline ja saivat sahrat edelleen tehdä sen työn. Jousiäkeet olivat sentään yleisiä, mutta rulla- ja lapioäkeitä ei käytetty. Risukarhi sensijaan oli edelleenkin sangen suosittu Multian kaskenpolttajakansan keskuudessa ja muuallakin.

Lyhyesti sanoen saa Multialla liikkueissa sen käsityksen, että maatalous siellä on verraten alkuperäisellä asteella. Kaiken todennäköisyyden mukaan johtuu tämä luonnon karuudesta sekä kunnan etäisyydestä liikennekeskuksista, joihin se lisäksi on huonoilla kulkuteilla yhdistetty. Samat seikat ovat aiheuttaneet asujämiston siirtymistä Ame-

rikkaan. Mutta vaikka väestö siirtolaisuuden vaikutuksesta ja teollisuuspaikkojen puuttumisen takia asuu harvassa, niin on kunnassa melkein joka vuosi monessa perheessä puute vieraana.

Heinävesi.

Heinäveden kunta, Mikkelin läänin koilliskolkassa, on 100—150 m merenpinnan yläpuolella. Vain muutamat harjanteet ja vuoret ovat yli 150 m. Vesistöjen varret ovat matalammat, esim. Kermajärvi 80 m merenpinnan yläpuolella. Seutu on erittäin epätasaista ja vuorista moreenimaisemaa. Metsäiset kunnaat vaihtelevat notkojen ja soiden kanssa.

Vuoriperä kunnassa on liuskeita, paitsi Kermajärven seuduilla graniittia, mutta on se verraten vähän paljaana.

Laajimmalle levinnyt irtain maalaji on moreeni. Siellä täällä on sentään harjajakin hiekkaisine liepeineen. Mainittavin savea sisältävä alue on Kermajärvestä koilliseen, mutta muuten sitä tavataan vain paikoin vesistöjen varsilla. Yhtenäistä viljelystasankoa, edes pientä, saa turhaan hakea. Soita on paikoin runsaastikin, ja ovat ne enimmäkseen moreeni- ja hiekkapohjaisia. Kunta on erittäin rikas järvistä, ja on vesistöaltaiden suunta luode-kaakko.

Ilmasto on verraten mantereellista. Vuotuinen sademäärä on 500—550 mm.

Heinävesi on monien penikulmien päässä rautateistä. Lähimmät kaupungit ovat Kuopio, Joensuu ja Savonlinna, joihin kunnan halki on kesällä vilkas laivaliike. Pienet laivat välittävät lisäksi matkustaja- ja tavaraliikennettä syrjäkulmien ja kirkonkylän välillä. Kunnan läpi kulkee useitakin maanteitä ja on niitä viime vuosina rakennettu lisää, niin että niitä myöten pääsee nyt melkein joka kylään. Talvisaikaan suuntautuu liike kunnan itäosista Joensuuhun, pohjoisosista Kuopioon, eteläosista Savonlinnaan ja länsi- sekä keskiosista Varkauden asemalle, joihin kaikkiin on matkaa useita penikulmia. Venekulku on kesäisin paljon käytettyä tässä järvisessä kunnassa jo senkin vuoksi, että maantiet tietenkin kiertävät monilukuisia laajoja selkiä ja syviä lahdelmia.

Heinävesikin on verrattuna sitä ympäröiviin kuntiin paljon harvempaan asuttu ja vähemmän viljelykselle raivattu kuin ne. Etenkin on näin laita kunnan syrjäseutujen, missä on laajoja kruununmetsämaita. Niinpä oli asukastiheys Heinävedellä ja sen naapurikunnissa v. 1917 seuraava:

Heinävesi	8,5	asukasta	km ² :llä
Enonkoski	24,0	”	”
Savonranta	12,6	”	”
Liperi	13,7	”	”
Kuusjärvi	12,0	”	”
Tuusniemi	12,4	”	”
Leppävirta	15,3	”	”
Kangaslampi	10,2	”	”
Rantasalmi	12,7	”	”

Maanpinnan ollessa karua, kivistä ja mäkiä on laajojen, aukeiden viljelysalojen aikaansaaminen ollut mahdotonta kunnan asukkaille. Pienet kivikkopellot ja huonopohjaiset suot ovat maamiehen työaloina. Siksi onkin varsinainen maatalouden hallussa oleva ala täällä suhteellisesti paljon pienempi kuin enemmän luonnon siunaamissa ja paremmissa liikenneasemissa olevissa naapurikunnissa. Niinpä oli Heinävedellä ja sitä ympäröivissä kunnissa viljeltyä maata ja „luonnon“-niittyä sekä kumpaakin yhteensä %:issa koko pinta-alasta v. 1910:

	Viljeltyä maata %	Niittyä %	Yhteensä %
Heinävesi	2,8	2,6	5,4
Enonkoski	11,6	11,5	23,1
Savonranta	4,4	4,3	8,7
Liperi	7,6	9,5	17,1
Kuusjärvi	5,7	7,6	13,3
Tuusniemi	3,7	7,1	10,8
Leppävirta	7,7	6,6	14,3
Kangaslampi	4,6	4,9	9,5
Rantasalmi	7,9	10,0	17,9

Pienten peltoalojen takia ovat heinäveteläiset erittäin halukkaita koettamaan leivänlisää metsämaalta sitä kaskeamalla. Varsinaisissa talonpoikaistaloissa on sitä varten säälimättä hakattu havupuualojakin aina näihin vuosiin asti. Kaskista on saatu leipää ja viljan jälkeen on niiltä niitetty luonnonheinää karjanruuaksi ja lopuksi on karja kaskiahoilta löytänyt parhaat luonnonlaitumensa. Vähät on tällöin välitetty metsän tilasta.

Kaskeamisen laajuutta osoittavat seuraavat numerot ilmoittaen miten monta hehtaaria viljaa kasvavaa kaskea oli 100 peltohehtaaria kohden Heinävedellä ja sen naapurikunnissa v. 1910:

<i>Heinävesi</i>	5,5 ha
Enonkoski	6,2 „
Savonranta	14,9 „
Liperi	0,5 „
Kuusjärvi	2,4 „
Tuusniemi	4,9 „
Leppävirta	1,5 „
Kangaslampi	0,4 „
Rantasalmi	0,8 „

Näistä kunnista siis vain Savonranta ja Enonkoski voittavat Heinäveden kaskeamisessa.

Suuria kyliä ei Heinävedellä juuri tapaa. Talot ovat harvaksen siellä täällä mäenrinteillä pienien viljelysmaiden keskellä.

Kruunulla on Heinävedellä laajoja metsäalueita. Onpa manttaaliinkin pantua maata myyty joku aika sitten takaisin valtiolle tuhansia hehtaareja. Ostamastaan alasta on valtio tavallisesti viljellyistä ja viljelyskelpoisista maista muodostanut pientiloja ja jäljelle jääneen metsän erottanut kruununpuistoksi.

Puuliikkeen harjoittajain ostaessa taloja ovat tilan viljelysmaat useinkin jääneet edelleen entiselle omistajalle ja etupäässä metsämaasta, jossa on voinut olla torppakin, on näin saatu uusi talonnumeron osa. Sopivassa tapauksessa on yhtiölle joutuneen metsälohkon torpasta tehty lampuodin luontoinen oma talo.

Mainittakoon myöskin, että vuonna 1917 oli Heinävedellä eräillä yhtiötiloilla käynnissä viljelysalojen palstoitus. Palstat aijottiin tarjota halullisille ostajille pienviljelystiloiksi.

Heinäveden kunnan omistuksessa on 6 tilaa, yhteensä n. 1250 ha.

Harvinaisen laajuuden on saavuttanut kunnassa teollisuudenharjoittajain maanomistus. Näiden haltuun on joutunut sangen laajat metsäalat. Yhtiöiden maanomistus on eri osissa kuntaa saavuttanut aivan erilaisen laajuuden. Yleensä voidaan merkitä, että juuri syrjäkulmilla ovat talot eniten joutuneet yhtiöille. Niinpä sijaitsevat Papinniemen ja Juurikkasalmen kylät, jotka kokonaisuudessaan kuuluvat yhtiöille, kunnan harvaanasutuimmalla ja huonoliikenteisimmällä koilliskolkalla. Kuitenkin on pääkylissäkin paljon maamiesten käsistä yhtiöille siirtyneitä tiloja, kuten esim. Kuittualla, Hasunmäellä ja Koivumäellä.

Paitsi seudun karuus ja verraten hankala liikenneasema etenkin talvisaikaan ja kelirikolla, on tilojen yhtiöille siirtymiseen vaikuttanut monesti vain tilan entisen omistajan kykenemättömyys kunnolla hoitaa niitä monia eri tiloja, joita hän perintöjen tai oston kautta on saanut haltuunsa. Niinpä monessa sittemmin yhtiölle joutuneessa talossa ei entinen omistaja, tilan myyjä, ole ensinkään asunut, vaan miten kuten sitä viljellyt toisesta talosta käsin tai ottanut siihen jonkun köyhän lampuodin, joka maatalousirtaimistoa vailla on sitä asua rähjänyt vuosikymmeniä. Tällä tapaa ovat rakennukset ränsistyneet sekä pellot ryötetyt ja rappeutuneet. Metsä on myyty moneen kertaan ja loppujen lopuksi on talorähjä tarjottu yhtiölle ostettavaksi.

Tällainen, nykyäänkin hyvin yleisesti talonpoikain tiloilla Heinävedellä käytetty lampuotiviljelys on erittäin huonoa. Niinpä talonpoikain lampuodit saavat edelleen kasketa ja lyövät miltei kokonaan laimien soiden raivauksen viljelykselle ja peltojen laajentamisen, ja ovat heidän vuokrasopimuksensa monesti puutteelliset, mainitaksemme vain muutamia puolia. Yhtiöiden tiloilla sensijaan on kaskeaminen kielletty ja lampuodit ohjattu soita viljelemään, josta johtuukin, että eräiden yhtiöiden taloissa tapaa kauniita suoviljelyksiä.

Sama koskee vertailua yksityis- ja yhtiötilain torppainkin viljelys-

tapain välillä. Yhtiötiloilla on kaskenkaatokiello torppareitakin neuvonut tekemään toisellaisia heinämaidan kuin kaskiahot.

Torpparikunta on Heinävedellä vähentynyt sekä yksityis- että yhtiötiloilla. Talonpojatkin ovat usein ottaneet läheisen torpan pellot omaan nautintoonsa kylvään ne heinälle. Tämän on aiheuttanut mm. meijeri-liikkeen elvyttämä karjanhoito, joka on vaatinut entistä enemmän rehua ja laidunta. Samoin on metsäntuotteiden hintain nousu vaikuttanut, että metsää hävittävästä torppareista on koetettu päästä eroon. Kuitenkin on kunnassa edelleen runsaasti torppariasutustakin.

Mäkitupalaitos sensijaan ei ole yleinen, sillä köyhät perheet viihtyvät loisina, ollen niitä talot ja torpat täynnä. Heillä saattaa olla lehmä ja sika talon eläinten kanssa samassa navetassa ja samalla laitumella. Kuitenkin on heillä oma ruokataloutensa. Asumisoikeudestaan tekevät loiset kesällä kiireisinä aikoina taloon joitakin viikkoja työtä. Heistä saa talo myöskin tilapäistä työvoimaa päiväpalkalla eri tarpeisiinsa.

Vaikkakin kaskeamista harjoitetaan, niin on se väistymässä. Lepikkoaloja raadetaan kuitenkin vielä yleisesti, enimmäkseen talonpoikaistiloilla. Tällaisilla mailla viljellään ruista, ohraa, kauraa ja naurista.

Peltomaat ovat useimmiten kaskista raivattuja kivikkotilkkuja, muodoltaan hyvin epäsäännöllisiä ja pinnaltaan usein viettäviä. Pellosta perkatut kivet on kasattu suuriksi raunioiksi pellolle tai on niistä rakennettu ympäröysaita. Väliin upotetaan kiviä maahan kaivettuihin salaojiin. Kuitenkin jää niitä aina peltoon siksi runsaasti, ettei kyntö rauta-auralla ole mahdollinen. Siksi ovatkin vanhanaikainen kaskisahra ja risukarhi melkein ainoat maanmuokkausvälineet tällaisilla mailla. Koneiden käyttö muutenkin, esim. kylvökoneiden, on hankalaa näillä pelloilla, joten vain käsinkylvö tulee kysymykseen.

Ojitus näissä kivipelloissa on harvoin riittävä. Useimmiten puuttuvat piiriojatkin, joten ylempien maiden pintavesi valuu peltojen yli. Ojat ovat parhaastaan avo-ojia. Usein tapaa jonkinlaisia kivi-salaojiakin.

Peltojen ollessa hiekkamaita lannoitetaan niitä usein ja runsaasti karjanlannalla, muuten tulee kato. Jokaisessa kunnollisessa talossa vedetään pellolle maanparannusaineeksi mutaa sekä tunkioihin että joskus hajallekin. Koska savea on vähän — useissa kylissä se on

melko harvinaista — niin on jo siksikin sen veto hiekkamaille tuntematonta. Apulantoja ei käytetä kovanmaanpelloille.

Kesannon hoito on usein sangen leväperäistä. „Kukkuvia kesantoja“, joissa eri rikkaruohot kilpailevat rehevydessä, esiintyy taajassa. Tämä on yleistä sekä yksityis- että yhtiötiloilla.

Vanhanaikainen havukuivikkeiden käyttö, joskaan ei yksinomaan, on yleistä monissa taloissa. Tavallisesti käytetään lehdeksiäkin sekoituksena. Sahojen läheisyydessä olevissa taloissa ovat sahajauhot tulleet jossain määrin kuivikeaineiksi. Kuitenkin levitetään jo sangen monessa talossa, ainakin osaksi, turvepehkuja lehmien alusiksi. Lannanhoito on huonoa. Lanta säilytetään useimmiten ulkona avonaisessa kasassa. Lantanavetat ovat harvinaisia, yleisempiä ovat sensijaan puupermantonavetat pilttuineen. Uudenaikaiset sementillä sisustetut parsinavetat ovat harvinaisuuksia. Lannanhoidon kehnouteen viittaa sekin, että ajanmukaisia lantasailiöitä on tuiki vähän. Katoksella ja seinillä varustettuja lantavajoja on kyllä melko usein tehty muutamien kylien uudempien pienviljelystilain navettarakennuksiin, mutta ovat nekin vailla pitävää pohjaa. Joku kellarinavettakin tavataan kunnassa.

Vasta viime vuosina on monin paikoin alettu innostua suoviljelykseen. Niinpä vanhoja kytöheittoja on alettu ottaa jälleen kauran ja kylvöheinän kasvuun. Ikävä vain, että ne täälläkin ovat yleisesti jo ennen vanhaan niin perkipoltetut, että moreenisen suopohjan kivet ovat nyt vieläkin näkyvissä. Sellaisia on perin hankala auralla kyntää. Siellä, mihin on ennestään jäänyt tai uudestaan ehtinyt kertyä mutaa kivipohjan peitoksi, käy hyvin aura ja jousiäes. Kuten jo aikaisemmin on huomautettu, on soitten pohja tavallisimmin moreenia tai hiekkaa, harvoin savea. Kun ei savea useasti saa muualtakaan tilalle, niin ollaan pakotettuja käyttämään soitten maanparannusaineena hiekkamultaa. Vallankin on sitä käytetty täällä yleisessä peittoviljelyksessä. Kalkkia kylvetään vain pieniä määriä. Karjanlantaa annetaan usein soillekin. Apulantojen, kuten luujauhojen, kainiitin ja tuomaskuonan käyttö rajoittuu vain kokeiluun edistyneimmillä tiloilla. Sota-aikana on tuhka saavuttanut suosiota heinänurmien pintalannoituksena. Sitä on saatu jotenkin halvalla melkoisia määriä höyrylaivoilta.

Epäkohtana soiden heinäviljelyksessä ovat liian vanhat, aina 10-vuotisetkin nurmet. Tällaiset yli-ikäiset nurmet ovat, kun ei niitä ole hoidettu, sammaltuneet ja heikkotuottoiset, ojanvarsien kasvaessa pensaita. Suot ovat usein epätarkoituksenmukaisesti ojitettuja: sarat liian kapeita ja lyhyitä sekä ojat liian syviä, joten viljelyskasvit niillä joutuvat kärsimään vedenpuutetta. Tämän huomattuaan on omistaja jälkeinpäin nurmea kääntäessään kyntänyt vanhan ojan tukkoon saadakseen virheen korjatuksi. Pahemmin korjattavissa ovat kuitenkin kokonaan väärä ojien suunta ja lyhyet sarat. Viime aikoina on sentään maamiesseurain neuvojain opastuksesta alettu viisaammin ojittaa soita. Niinpä esim. Köntänniemessä tapaa lähes 400 metrin pituisia, sopivanlevyisiä suosarkoja.

Kovanmaan pelloilla on kunnassa vielä yleisesti vallalla vanha kolmijakoviljelys, jossa kesanto, ruis- ja kevätilja seuraavat toisiaan, saaden peruna ja teollisuuskasvit sijansa kevätiljalohkolla. Kesantona on siis kolmasosa pellostä. Eräissä kylissä on kuitenkin käytännössä nelijakoviljelyskin, missä kasvijärjestys on: 1) kesanto, 2) ruis, 3) kesanto ja 4) kevätilja, joten kesantoala on 50% peltoalasta. Joskus viljellään kesantolohkolla ohraa, jonka leikattua siihen samana syksynä kylvetään ruis. Uudempia täällä käytettyjä viljelyskiertoja on mm. seuraava: 1) kesanto, 2) ruis, 3) peruna, juurikasvit, kehrukasvit ja herne ja 4) ohra ja kaura. Tämä on tavallaan vuoroviljelystä. Puhdas sellainen, aivan talon läheisille pelloille järjestetty, on seuraava eräissä yhtiötaloissa käytetty kasvijärjestys: 1) vihantarehu, 2) ruis, 3) peruna ja juurikasvit ja 4) ohra.

Suolle pannaan tavallisesti ensin kauraa, sitten harvaan kauraan tai vihantarehuun kylvetty heinäsiemen. Suo saa sitten olla heinällä vähintään 5 vuotta, jopa usein 8:kin. Se niitetään vuosittain.

Säännöllinen kiertoviljelys karttoineen on järjestetty perin harvaan paikkaan. Joskus on lampuotitiloilla, sekä yksityisillä että yhtiöiden, käynnissä oikea ryöstöviljelys, esim. kauraa monta vuotta peräkkäin samassa pellossa, tai on pellot heitetty mahoina kasvamaan luonnon varassa jonkinlaista heinää kynöksellä.

Rukiista viljellään tavallisesti syysruista, ns. juhannusrukiin käyttö

sensijaan on vähäistä. Kevättruista ei tavattu. Vehnää oli kevävehnänä vain Papinniemen yhtiötilalla. Ohra on enimmäkseen ns. 4-tahkoista. Kaura yleensä mustaa suomalaista maatiaiskauraa, joka usein on sekaantunut esim. valkeaan venäläiseen. Jalostetut kauralaadut ovat vähän tunnettuja. Kultasadekauraa on kuitenkin kokeiltu. Ilolan suokauralla on myöskin kokeiltu usealla tilalla, mutta on siitä luovuttu sen varisemistaipumuksen takia. Herne on kovin harvinaista, samoin tattari. Hernekauraa viljellään kuitenkin melko useassa talossa vihantarehuksi, joka haasioilla kuivataan sikojen talvirehuksi. Juurikasveista on turnipsi ja niistä Östersund'in turnipsi yleisin. Vanhaa suomalaista kaskinaurista tapaa metsähalmilla. Lanttuja viljellään vain hiukan ihmisten tarpeiksi. Rehujuurikas- ja porkkanaviljelys eivät tule täällä kysymykseen. Perunalla on suhteellisesti suuri osa peltoalasta ja käytetään sitä, paitsi ihmisille, runsaalle sikamäärälle. Kehruukasveista on hamppu suositumpi kuin pellava. Kylvöheinää on viime vuosina alettu entistä enemmän viljellä, ollen timotei yleisempi kuin apila, joka saven puutteessa häviää hyvin pian sekä kovanmaan- että suopelloilta. Vihantarehuksi käytetään useimmiten peluski-kauraa ja joskus virnakauraa. Sen vihantana syöttö kesällä on melkein tuntematonta.

Suurin osa eläinten talvirehuksi käytettävistä heinistä kootaan edelleen, ja monissa taloissa miltei kokonaan, ns. luonnonniityiltä. Niitä oli Heinävedellä esim. v. 1910 100 peltohehtaaria kohden 90 ha. Ne ovat tavallisesti vanhoja kaskialoja, pieniä kovanmaan lehtoja, ojittamattomia suo- ja korpiniittyjä, joen tai järven rantamia tai vanhoja kytöheittoja. Yhtä vähän kuin tällaisia luonnonnurmia parannetaan ja hoidetaan, yhtä tarkkaan kerätään aikaavievällä tavalla heinä joka paikasta pensaiden ja puiden alta, kivien lomasta ja mättäiden nenistä, viikatteella ja haravalla. Heinä säilytetään aidoilla ympäröidyissä haasioissa ja pieleksissä, kunnes se talvikelillä noudetaan eläimille, mutta siihen asti se on alttiina sateelle ja paisteelle monen kuukauden ajan. Niitylaikkujen keriminen kestää monessa talossa aina elokuun lopulle, joten viimeinen heinä on lisäksi jo hyvin kuloutunutta ja ravintopitoisuudeltaan ala-arvoista. Niityt ovat useinkin kaukana talosta. Niitä ei paljon hoideta eikä perata, kuten jo sanottu, joten ne lopettavat jo

aikaisin ruohonkasvunsa antaen tilaa puille ja pensaille. Näin on laita etenkin kaskialojen ja kytöheittojen.

Puutarhoja on harvassa ja ovat ne pieniä. Hedelmäpuut ja marjapensaat ovat talojen ympärillä harvinaisuuksia. Useimmilla on sentään keittiökasvimaata jonkun verran. Siinä viljellään parhaastaan kaalia, punajuurta, porkkanaa ja sipulia.

Siemenviljelyskin on pientä. Joskus tapaa lantun- ja turnipsinsiemementen kasvatusta omiksi tarpeiksi. Samoin on heinänsiemenen otto omasta pellosto vähän käytettyä.

Mitä taasen kotieläinten hoitoon tulee, niin mainittakoon ensinnäkin, että hevoscanta on hyvä. Talonpojilla on monta kantakirjahevosta. Kunnassa toimii „Hevosystävien-seura“.

Lehmäkanta on parhaastaan sekarotuista. Suunta käy kuitenkin itäsuomalaiseen maatiais-tyyppiin, ollen sellaisia puhtaita karjoja jo melko paljon. Monella on I. S. K:n kantakirjassakin eläimiä. Harrastus karjanjalostukseen onkin innokasta eräillä kulmakunnilla.

Heinävesi on jotenkin samalla tasolla karjanhoidossa kuin Mikkelin lääni keskimäärin. Tuotannollinen keskimäärä v. 1916 oli monessa talossa kuitenkin yli 2000 kg. Esim. Koskelan yhtiötilalla n. 2,200 kg, Papinniemen yhtiötilalla 2,067 kg, Vihtarniemen yksityistilallakin 2,025 kg, jne. Karja Heinävedellä on verraten hyvin rehunsa hyväkseen käyttävää ja rasvamaitoista.

Lampaita pidetään jonkun verran. Sikoja on sensijaan runsaasti, sekä siitos- että syöttösikoja. Vuohia ei ole ja siipikarjaakin vain hiukan.

Ruokinta on alkuperäistä. Kesäruokansa saavat eläimet hakea yhteisiltä metsälaitumilta. Talven syövät ne olkia ja huonoja heiniä. Monessa paikassa ovat lehmät kaiken syystalven ummessa. Järjestetty ruokinta, samoin kuin hoito ja siitos, on kumminkin leviämässä tarkastus- ja sonni- yms. yhdistysten vaikutuksesta.

Karjanhoitoa talvisaikaan vaikeuttavat puutteelliset navetat. Samoin ovat hevostallit monesti vailla pienintäkin akkunaa.

Maito valmistetaan parhaastaan kotona voiksi, joka sitten myydään. Eräistä laivareitin varrella olevista kylistä viedään joko kerma tai maito

osuusmeijeriin. Sitäpaitsi löytyy kunnassa pari yhtiön rakentamaa kotimeijeriä.

Rakennukset ovat Heinävedellä usein sangen vaatimattomia. Harmaat sikin sokin rakennetut huoneryhmät ovat yleisiä. Kartanot ovat monesti ala-arvoisessa kunnossa. Tästä tekevät kuitenkin rakennukset Hackman & C: on tiloilla yleensä poikkeuksen. Niillä on rakennuspuiksi myönnetty hyviä hirsiiä ja muutenkin avustettu köyhiä lampuoteja rakentamisessa. Talleista mainittakoon vielä, että ne Heinävedellä ovat yleensä ns. täytetalleja apetupeineen. Navetoissa on yleisesti jonkinlaiset puusillat ja pilttuut. Sementtisisustus ja itsetoimiva juotolaitos on käydyistä 60:stä talosta ollut kahdessa, nim. eräällä yhtiö- ja eräällä yksityistilalla.

Maatalouskalusto, etenkin pellonviljelyskaluisto ja koneisto, on Heinävedellä sangen alkuperäinen ja puutteellinen. Tähän ovat suurimpana syynä kovanmaanpeltojen kivisyys, suoviljelysten puuttuminen ja huonokuntoiset „luonnonniityt“. Vilja leikataan sirpillä ja luonnonheinä niitetään viikatteella sekä kootaan haravalla. Maa muokataan ja siemen mullataan kaskisahroilla ja risukarhilla. Vilja puidaan riihen lattialla riusalla hakaten. Aincat yleiset maatalouskoneet ovat viskuri, silppukone ja separaattori. Niinpä käydyistä tiloista oli puimakone vain jollakulla edistyneimmällä. Lokomobiili oli vain yhdellä talollisista ja yhdellä yhtiötiloista. Niittokone oli hiukan yleisempi. Kylvökoneista tavattiin vain joku turnipsien ja heinänsiemenenkylvökone. Kaikki nykyaikana välttämättöminä pidettävät pellonmuokkauskoneet, kuten rauta-aurat ja jousi- ynnä lapioäkeet, olivat nekin harvinaisuuksia.

Tilojen työvoiman muodostavat tavallisesti oman perheen jäsenet. Harvoin on heidän lisänään vakinaisia miespalkollisia, vielä harvemmin muonaväkeä. Vero- ja päivätyöläisten avulla saadaan talon työt miten kuten aikoinaan suoritetuiksi. Kunnollisen työvoiman saantia maatalouteen ovat viime vuosina vaikeuttaneet talvipuoliskolla suuret metsänansiotyöt ja keväällä sekä keskikesällä halkopuiden kaato, metsien perkaus ja uitto.

Maatalouden kannattavuuden tarkastus maatalouskirjanpidon avulla puuttuu yleensä paitsi muutamalta yhtiötilalta. Tarkastusyhdis-

tyksiin kuuluvissa paikoissa on virkailijan pitämä tarkastuskirjanpito. Tässäkin ovat yhtiötilat yksityisten edellä.

Maamiesseura on toisissa osissa kuntaa vilkkaassa toiminnassa pitäen mm. monellaisia kilpailuja. Heinäveden eteläisellä maamiesseuralla on hankittuna useita yhteisiä maatalouskoneita. Karjantarkastusyhdistyksiä on useitakin. Vihtarin kulmakunnan tarkastusyhdistykselle, joka on perustettu v. 1911, ovat antaneet alun Sahanomistajain maanviljelysyhdistyksen kustannuksella Tanskassa käyneet Tetrivaaran torpparit. Heinäveden pohjoinen karjantarkastusyhdistys syntyi v. 1914 Koskelaa ja Papinnientä omistavain yhtiöiden toimesta. Nuorin on Heinäveden eteläinen, perustettu v. 1916. Vihtarin pienviljelijät ovat perustaneet osuuskassan.

Yleisarvosteluna voidaan merkitä, että vaikka luonto Heinävedellä on karua ja kunnan asema verraten kaukainen liikekeskuksiin nähden, niin sittenkin on toiveita maatalouden kehittymisestä nykyistä melko korkeammalle asteelle. Siihen viittaavat monet mallikelpoiset yhtiö- ja yksityistilat. Mutta sittenkin on kunnassa seutuja, — etupäässä kunnan karuimmat ja etäisimmät kolkat, — joissa maatalouden on vaikeata kilpailla metsätalouden kanssa ja joissa köyhyys ilman metsätalouden suomia työansioita ja tuloja olisi entistä suurempi.

Sulkava.

Sulkavan kunta, Mikkelin läänin itäosassa, sijaitsee suurimmaksi osaksi Saimaan vesistön varrella. Seudun vesistö saarineen on yleensä alle 100 m:n korkeudella, mutta mannerosa pitäjää 100—150 m:n korkeudella. Mitään huomattavan korkeita kohtia, kuten yhtenäisiä vuorenselkiä tai harjanteita, ei esiinny, joten kunta suuresti katsoen on tasaista. Mutta yksityiskohtaisemmin tarkastaessa on kunnassa lukuisasti kumpuja ja vuoria, joiden välissä kiemurtelee soita ja vesis-

töjä. Sillä paitsi Saimaan satoja lahtia ja poukamia, on kunnassa lisäksi runsaasti järviä ja lampia.

Vuoriperä on migmatiittigneissejä, paikoin migmatiittigraniitteja.

Irtomaalajeista on miltei yksinomaan vallalla moreeni, milloin enemmän, milloin vähemmän kivisenä. Vain kirkonkylän ympäristössä, etenkin siitä itäänpäin, on muutamia harjuja hiekkaliepeineen. Savea on verraten vähän, etupäässä kirkonkylästä luoteeseen olevien vesistöjen rantamilla. Suot ovat parhaastaan moreeni- ja hiekka-, mutta joskus savipohjaisia.

Suuri Saimaan vesistö vaikuttaa ilman lämpötilaa tasoittavana. Sademäärä on n. 550—600 mm vuodessa.

Sulkavan liikenneasema on kesäisin jotenkin hyvä, sillä sieltä on jokapäiväinen laivakulku Savonlinnaan ja Lappeenrantaan. Talvipuoliskolla ovat liikenneolot kuitenkin hankalat. Kirkonkylästä on lähimmälle asemalle yli 20 km. Kunnassa ei ole mitään suurehkoja kulutuskeskuksia. Kunnan maataloustuotteet eivät kuitenkaan toistaiseksi, maatalouden nykyisellä asteella ollessa, kaipaakaan suurempia kulutuskkeskuksia, sillä ne kuluvat melkein kaikki omassa taloudessa. Ennen, kyttöviljelyksen ollessa suuressa voimassa, saatiin ruista sentään yli omankin tarpeen. Karjantuotteiden vähäinen ylijäämä myydään nykyisin enimmäkseen kunnan omalle itsellisväestölle. Ei esim. perustettu osuusmeijeri jaksanut pysyä käynnissä, vaan lakkasi.

Sulkava on jotenkin yhtä harvaan asuttua kuin sitä rajoittavat kunnatkin. V. 1917 oli niissä seuraava asukastiheys:

<i>Sulkava</i>	10,9	henkeä	km ² :llä
Puumala	8,3	”	”
Ruokolahti	13,7	”	”
Sääminki	10,9	”	”
Rantasalmi	12,7	”	”
Juva	10,7	”	”

Varsinaisen maatalouden hallussa olevan maa-alan suhteellinen määrä on Sulkavalla jotenkin sitä ympäröiväin kuntain keskiarvo. Sillä %:ssa oli kyseenalaisissa kunnissa v. 1910:

	Viljeltyä maata %	Niittyä %	Yhteensä %
<i>Sulkava</i>	5,2	4,3	9,5
Puumala	3,1	2,2	5,3
Ruokolahti	5,0	2,5	7,5
Sääminki	5,0	2,8	7,8
Rantasalmi	7,9	10,0	17,9
Juva	8,0	6,4	14,4

Alkuperäisiin viljelysoloihin ja metsäseutuihin viittaava kaskiviljelys näyttää Sulkavalla olevan paljon vähemmässä kuin useimmissa sen naapurikunnissa. Sillä esim. v. 1910 oli 100 peltohehtaaria kohden viljaa kasvavaa kaskea seuraavat alat:

<i>Sulkava</i>	2,4 ha
Puumala	7,6 „
Ruokolahti	4,4 „
Sääminki	2,7 „
Rantasalmi	0,8 „
Juva	2,4 „

Maanomistusoloista mainittakoon, että miltei kaikki kunnan kartano-tilat ja suurehkot talonpoikaistalot ovat joutuneet puutavarayhtiöille. Täten ovat toisaalti kunnan kehittyneimmät asukkaat siirtyneet pois kunnasta, mutta toisaalti on yhtiöomistuksen mukana tullut paikkakunnalle entistä enemmän metsänansiotöitä ja vieläpä entistä uuden-aikaisempia ja voimaperäisempiä maatalousmenetelmiä. Sulkavan kunnan Lohikosken puoli on aikoinaan ollut venäläisinä lahjoitusmaina, joista valtio sittemmin on muodostanut osaksi itsenäisiä talonpoikaisviljelmiä, osaksi valtion metsiä.

Pellot ovat Sulkavalla parhaastaan hiekkavoittoisia kovanmaan peltoja. 40—50 vuotta sitten viljeltiin paljon kunnan verraten paksu-
mutaisia soita kytöinä. Ne ovat miltei yksinomaan hiekkapohjaisia ja turve hyvin lahonnutta, ja vielä poltettuakin on mutakerros niissä verraten vahva, joten niitä nytkin edelleen voidaan edullisesti käyttää viljelykseen. Niitä on kunnassa melko paljon.

Viljelystavat ovat Sulkavalla verraten laajaperäisiä. 3- ja 4-jakoviljelys ovat yleisimmät. Edellisessä on kasvijärjestyksenä ollut: 1) kesanto, 2) ruis ja 3) kevätilja sekä jälkimmäisessä 1) kesanto, 2) ruis ja 3—4) kevätilja. Minkäänlaisista järkiperäiseen kasvivuorotteluun perustuvista viljelyskierroista ei ole havaittavissa merkkiäkään.

Aina näihin asti, kuten jo näimme, on sulkavalainen etsinyt leivänlisää kaskimailta. Nykyisin näyttää kaskeaminen sentään jo lähentelevän loppuaan. Ainoastaan paikka paikoin on havaittavissa kaskiraateita. Niistä kuitenkin sanotaan myöhemmin tehtävän peltoja.

Ns. luonnonniityillä on Sulkavalla edelleen melkoinen merkitys. Niitä oli maataloustilaston mukaan esim. v. 1910 tässä kunnassa 100 peltohehtaaria kohden 82 ha. Niistä saatiin esim. v. 1916 enemmän heinää kuin kylvöheinänurmilta.

Lannanhoito on parhaasta päästä huonolla kannalla. Kuivikkeina ovat etupäässä havut ja lehdekset. Lantanavetoissa, jotka ovat kunnassa yleisimmät, saadaan tosin hyvää lantaa. Mutta karjapihat ovat juhannuksesta lähtien ilman mutaa ja kuivikkeita lehmien poljettavina, talvella tuodun mudan tultua ajetuksi kesantopellolle.

Puutarhanhoidosta mainittakoon, että hedelmäpuiden viljelys on huonoa. Kasvitarhaviljelys sitävastoin on nykyään jo yleistä. Miltei joka mökillä on oma kasvitarhamaansa. Paitsi lanttua, kaalia ja sipulia, joita jo vanhastaan on yleisesti viljelty, mainittakoon viime vuosien uusina tulokkaina porkkana, punajuuri ym. kasvikset. Kasvitarhanhoidon leviämisen ja uusien kasvien käytännönnoton saanee lukea Sahanomistajain maanviljelysyhdistyksen suorittaman neuvontatyön tulokseksi.

Karjanhoito on vielä verraten alkeellisella kannalla. Karjakanta on sekarotuista, eikä pyrkimystä vissiin rotuun ole havaittavissa. Karjan pääasiallisena ruokana ovat heinät ja oljet. Heinät ovat parhaastaan luonnonheiniä. Ostoväkirehua, esim. öljykakkuja, ei juuri käytetä. Juurikasveilla ei toistaiseksi ole sanottavaa merkitystä karjanrehuna. Yhtiötilat näyttävät käyvän juurikasviviljelyksessä edellä. Tämä epäilemättä johtuu Sahanomistajain maanviljelysyhdistyksen kustantamasta neuvontatyöstä.

Maatalouden sivuelinkeinoista on tässä vesistöisessä kunnassa kalastus yleistä. Sitä tosin harjoitetaan vain omiksi tarpeiksi.

Rakennukset ovat yksinkertaisia, vanhanaikaisia ja usein ränsistyneitä.

Kalusto on sekin yleensä vanhanaikaista ja puutteellista. Pelto- ja viljelyskalustoa kuvaavat sahrat ja risukarhi. Maatalouskoneitakin on kovin vähän.

Työväen saanti maataloustöihin on vaikeanlaista. Metsätyöt ovat parempien palkkojensa takia halutumpia kuin maataloustyöt.

Osuustoiminnallisia yhtymiä ei kunnassa nykyisin ole. Aikaisemmin on ollut osuusmeijeri ja osuuskauppa.

Erikoista harrastusta ja yritteliäisyyttä ei kunnan maatalonviljelevä väestö näytä osoittavan mihinkään, eikä sille näytä olevan „aika rahaa“. Maataloudellisesti ammattisivistyneitä on harvassa. Kansanopistoissakaan ei käydä. Sahanomistajain maanviljelysyhdistyksen avustamina ovat muutamat yhtiötilain ja -torppain vuokraajain pojat käyneet retkeilyillä edistyneemmällä seuduilla, eikä nähtävästi turhaan. Muualta, edistyneemmistä kunnista Sulkavan yhtiötiloille muuttaneet vuokraajat näyttävät paremmin viljelevän maataan kuin omat kuntalaiset. Etenkin on havaittavissa, että tilan entiset omistajat, jotka useinkin jäävät myymilleen tiloille vuokralaisiksi, erikoisesti rappioittavat tilaa.

Sulkavan kunnan nykyinen maataloudellinen tila ei ole edes tyydyttävä. Maatalous kulkee täällä vielä esi-isien aikuisia latuja, mutta tulevaisuutta näyttää sentään sielläkin olevan. Nyt jo huomataan eletävän murrosajassa parempaan. Sillä monin paikoin alkavat uudetkin tavat ja menetelmät tehdä tuloaan Sulkavan maatalousoloihin. Se havaitaan sekä yksityis- että varsinkin yhtiötiloilla.

Ruokolahti.

Ruokolahden kunta on Viipurin läänin pohjoisosassa, Saimaan itärannalla. Keskimäärin on maa täällä 100—150 m, Saimaan ollessa 76 m merenpinnan yläpuolella. Pinnanmuoto on suurimmassa osassa kuntaa vuorista ja kumpuista. Tämä johtuu siitä, että sekä sisempi että ulompi Salpausselkä kulkee kunnan halki, jotenkin suunnassa lounas-koillinen. Näiden harjujen välissä kulkee niitä katkonaisesti yhdistäviä pikkuharjuja. Näiden välillä on taasen jotenkin runsaasti soita ja järviä.

Vuoriperä on etupäässä migmatiittigraniittejä ja -gneissejä, paikoin liuskeita.

Kuten harjumaille yleensä on laajoilla aloilla karua vierinkivisoraa ja harjujen lappeilla melkoisia hietiköitä. Moreenia on myöskin jotenkin runsaasti näkyvissä. Savea on vähän, vain paikoin vesistöjen varsilla ja toisinaan soiden pohjilla.

Ilmastosuhteet ovat jotenkin samallaiset kuin Itä- ja Etelä-Suomessa yleensä. Saimaan vaikutus lämpötilan tasaajana on kuitenkin huomattava. Sademäärä on n. 500 mm vuodessa, ollen jonkun verran alhaisempi kuin ympäristökunnissa.

Ruokolahden liikenneasema on verraten edullinen. Kesällä on vilkas laivaliike etupäässä Lappeenrantaan ja Saimaan kanavan kautta aina Viipuriinkin asti. Talvella ei ole maanteitseäkään kovin pitkä matka Lappeenrantaan. Kunnan itä- ja pohjoisosat ovat kuitenkin liikenneoloihin nähden epäedullisemmat. Maataloustuotteiden hinta- ja menekki-suhteet, sikäli kun näitä tuotteita myytäväksi liikenee, ovat jotenkin hyvät, sillä kunnan useat suuret teollisuuslaitokset ovat samalla edullisia kulutuskeskuksia maataloustuotteille. Lisäksi on kunnassa kesäisin paljon kesäasukkaita. Nämäkin kysyvät runsaasti maataloustuotteita ja pitävät niiden hinnat verraten korkeina.

Asutus Ruokolahdella on suuresti katsoen harvempi kuin sen eteläisissä, tiheämpi kuin sen pohjoisissa naapurikunnissa. V. 1917 oli asukastiheys seuraava:

<i>Ruokolahti</i>	13,7	asukasta	km ² :llä
Taipalsaari	12,7	”	”
Joutseno	22,5	”	”
Jääski	25,6	”	”
Kirvu	15,5	”	”
Rautjärvi	12,9	”	”
Parikkala	20,3	”	”
Sääminki	10,9	”	”
Sulkava	10,9	”	”
Puumala	8,3	”	”

Varsinaisen maatalouden välittömässä hallussa olevan maa-alankin %-osuus kunnan koko alasta on, paria poikkeusta lukuunottamatta, pienempi Ruokolahdella kuin sitä rajoittavissa kunnissa, kuten seuraava yhdistelmä v:lta 1910 näyttää:

Kunta	Viljeltyä maata	Niittyä	Yhteensä
	%	%	%
<i>Ruokolahti</i>	5,0	2,5	7,5
Taipalsaari	7,1	2,4	9,5
Joutseno	9,4	5,6	15,0
Jääski	13,9	3,7	17,6
Kirvu	7,8	3,8	11,6
Rautjärvi	8,4	4,2	12,6
Parikkala	14,5	8,2	22,7
Sääminki	5,0	2,8	7,8
Sulkava	5,2	4,3	9,5
Puumala	3,1	2,2	5,3

Alkuperäisiä oloja ja saloseutuisuutta osoittava kaskeaminenkin on Ruokolahdella laajempaa kuin jo mainituissa naapurikunnissa, Rautjärveä ja Puumalaa lukuunottamatta. Sillä v. 1910 oli 100 peltohehtaaria kohden viljaa kasvavaa kaskea:

<i>Ruokolahti</i>	4,4	ha
Taipalsaari	0,04	”
Joutseno	0,1	”
Jääski	0,1	”
Kirvu	0,3	”
Rautjärvi	5,5	”
Parikkala	0,5	”
Sääminki	2,7	”
Sulkava	2,4	”
Puumala	7,6	”

Vielä neljännesvuosisata sitten ei Ruokolahden kunnassa ollut juuri muita maanomistajia kuin talonpoikia. Ainoina muutoksina maanomistussuhteissa voitiin merkitä perinnönjaoissa tapahtuvat tilushalkomiset, jotka Ruokolahdella, kuten yleensäkin Viipurin läänissä, usein ovat menneet kovin pitkälle, niin että on syntynyt aivan pieniä tiloja.

Varsinainen maatilain siirtyminen yhtiöille alkoi vuosina 1896—97. Nykyisin voidaan sanoa n. 30 % kunnan pinta-alasta kuuluvan yhtiöille. Liike on saanut suurimman laajuuden kunnan karuimmassa ja liikenneoloihin nähden huonoimmassa asemassa olevassa itäosassa.

Juontaen juurensa vanhoista suomalaisista, aikanaan kylläkin oikeutetuista asutustavoista, ovat kylät ja talot rakennetut korkeille mäen- töryille. Pellot on raivattu talojen ympärille. Kovanmaan laadusta täällä johtuu kuitenkin pakostakin, että näin tehdyt pellot ovat jo luonnostaan kehnoja, karuja hiekka- ja kiviperäimaita. Ruokolahtelainen viljelee rehuakin parhaastaan kivipellossa, vaikka muutamaa kymmentä metriä alempana on ensiluokkaista peltomaata useinkin savipohjaisilla soilla taikka pensastuneilla niityillä. Sanotusta asutustavasta johtuu edelleen, että pellot ovat usein pieniä, monessa tilkassa kalliorryhmäin ja metsäpalstain toisistaan erottamina, siellä täällä talon ympärillä ja usein verraten etäälläkin tontista. Tilusten hajanaisuuteen ovat lisäksi vaikuttaneet kelvottomasti toimitetut isonjaon järjestelyt. Niinpä monella talolla ovat palstat hajallaan siellä täällä. Sellaisten tilain viljeleminen on kovin hankalaa. Etenkin työme-

nekki ja sen mukana työkustannus nousevat niillä kohtuuttoman suuri.

Viljelystavatkin ovat kunnassa hyvin alkuperäisiä. Tavallisin ja enimmin käytetty on edelleen tuo vanhanaikainen kolmijakoviljelys: 1) kesanto, 2) ruis ja 3) kevätilja. Siellä täällä on kuitenkin viime vuosina alettu viljellä pellossakin heinää, mutta silti ei viljelys ole saanut säännöllisen kiertoviljelyksen luonnetta. Järkiperaistä kasvi- vuorotusta tavataankin Ruokolahdella ylen harvoin.

Edellä mainittiin jo, miten tuo ikivanha viljelystapa, kaskiviljelys, on Ruokolahdella verraten yleistä, vaikka se useissa edistyneissä kunnissa jo aikoja sitten on siirtynyt historiaan. Ruokolahdella kaadetaan edelleen kaskeksi suuret alat nuorta, kasvuvoimaista metsää. Paljaaksi poltetut kaskialat raaputellaan hiukan kaskisahralla ja siihen kylvetään siemen. Ensimmäisinä vuosina ovat sadot kyllä hyviä, mutta sen jälkeen jää maa pitkiksi ajoiksi miltei tuottamattomaksi, jos ei oteta lukuun sen ruohonkasvua.

Luonnonniittyjä oli Ruokolahdella v. 1910 50 ha 100 peltohehtaaria kohden. Esim. v. 1916 saatiin kylvöheinä ja luonnonheinää jotenkin sama määrä.

Karjanhoito on hyvin alkuperäisellä kannalla. Tämä koskee etenkin karjarotua. Karja on Ruokolahdella, muutamaa harvaa poikkeusta lukuunottamatta, sekarotua ja lisäksi hyvin ala-arvoista. Lehmät ruokitaan oljilla, luhtaheinillä ja usein paremman rehun puutteessa varvuillakin. Ei siis sovi ihmetellä, että karjan tuotto jää pieneksi. Ilahduttavana seikkana on kuitenkin kunnan länsikulmalle, sen viljavimmalle seudulle, perustettu tarkastusyhdistys, joka on toiminut v:sta 1908.

Maito valmistetaan kotona pyttymenetelmin voiksi. Harvassa talossa on separaattori, meijeristä puhumattakaan.

Sivuelinkeinoista mainittakoon, että kalastus ja metsästys ovat verraten tuottavia. Siipikarjan hoito on miltei tuntematon. Tärkeimmän sivuansiolähteen muodostavat kuitenkin metsänajot ym. metsätyöt. Niistä saavat sekä yhtiöiden vuokramiehet että useimmat talolliset pääasialliset rahatulonsa. Useille se on suorastaan pääelinkeino.

Maatalouden työväki-suhteet ovat huonot. Tämä johtuu luonnolli-

sestikin siitä, että kunnan alkuperäinen, heikko maatalous ei kestä kilpailua työväestä kunnan monien saha- ja tehdaslaitosten kanssa. Täälläkin on siis havaittavissa työväestön teollisoituminen. Koska kunta on kuitenkin pienviljelijäseutua, missä oman perheen jäsenet muodostavat tilan pääasiallisimman työvoiman, niin ei ilmiöllä ole siinänsä järin haitallista vaikutusta. Suurin puute on työväestä sadonkorjuu-, kuten heinän- ja elonkorjuu-aikoina, jolloin maatalouden työmenekki on tavallista suurempi.

Rakennukset ovat yleensä, mm. talousrakennukset, vanhanaikaisia ja osalta lisäksi ränsistyneitä.

Maatalouskoneet ja -työaseet ovat alkuperäisiä ja puutteellisia, riippuen ehkä osalta peltojen pienuudesta ja kivisyydestä sekä luonnonniityistä, joilla ei voi käyttää nykyaikaisia maanviljelyskoneita eikä työaseita. Mutta suurena syynä ovat siihen epäilemättä ennakkoluulotkin ja piintyneet tavat.

Yleisenä arvosteluna voidaan lausua, että maanviljelyksen voima-peräisyys Ruokolahdella, muutamia suurtiloja lukuunottamatta, vielä on sangen alkuperäisellä kannalla. Vasta viime vuosina on alettu kiinnittää huomiota sellaisiin suomalaisen maatalouden perusseikkoihin kuin esim. suoviljelykseen, lannanhoitoon, kunnolliseen ojitukseen, muokkaukseen ja kasvien järkiperaiseen vuorotukseen. Ruokolahdellakin antanevat parhaat takeet maatalouden kehittymiselle kunnan verraten hyvät mutasuot.

Luumäki.

Luumäen kunta, Viipurin läänin länsiosassa, on 50—100 m korkeudella, ja kunnassa oleva Kivijärvi on 73 m merenpinnasta. Kunnan läpi kulkee miltei sen keskeltä ulompi ja pohjoisosissa sisempi Salpausselkä, joiden välillä on lukuisia pikkumarjuja. Pinnanmuoto on

tästäkin syystä hyvin epätasaista. Harjujen ja kumpujen välillä leviää laajoja soita. Järviä ja jokia on etupäässä kunnan pohjoisosissa.

Luumäen vuoriperä on rapakiveä, sillä kunta on Viipurin läänin rapakivialueella.

Harjujen reunoilla on laajoja hiekka-alueita. Muualla on rapakivisoraa vallitsevana. Savea on melko runsaasti kirkonkylästä itään ja etelään vesistöjen varsilla. Suot ovat parhaastaan rahkasoita.

Ilmasto Luumäellä on jotenkin samallinen kuin Etelä-Suomessa yleensä. Vuotuinen sademäärä kunnassa on huomattavasti suurempi Salpausselän eteläpuolella, aina n. 750 mm, kuin sen pohjoispuolella, missä se laskee jo 600 mm:iin.

Luumäen liikenneasema on edullinen. Rautatie kulkee nim. kunnan halki. Maanteitä on verraten paljon. Lähin kaupunki on Lappeenranta, minne pääsee vesitsekin.

Luumäkikin on huomattavasti harvempaan asuttu kuin sen ympäristökunnat, johtuen lähinnä sen karuudesta. Niinpä v. 1917 oli väestötiheys näissä kunnissa seuraava:

Luumäki	10,6	asukasta	km ² :llä
Sippola	16,3	"	"
Vehkalahti	17,0	"	"
Miehikkälä	11,9	"	"
Säkkijärvi	14,1	"	"
Lappee	30,3	"	"
Lemi	23,4	"	"
Savitaipale	14,9	"	"
Valkeala	22,9	"	"

Luonnon karuutta osoittaa tavallaan Luumäen kunnan naapurikuntiin verraten suhteellisesti pieni viljelysmaan ja luonnonniityn alakin. Niinpä v. 1910 oli %:issa näiden kuntain kokonaispinta-alasta:

Kunta	Viljeltyä maata %	Niittyä %	Yhteensä %
Luumäki	6,1	2,2	8,3
Sippola	15,0	2,5	17,5
Vehkalahti	12,3	3,0	15,3
Miehikkälä	7,0	5,7	12,7
Säkkijärvi	8,3	3,1	11,4
Lappee	10,1	2,7	12,8
Lemi	14,3	5,0	19,3
Savitaipale	6,5	3,6	10,1
Valkeala	5,2	4,3	9,5

Metsäseutuihin ja alkeellisiin oloihin viittaa kaskeaminenkin. Tämä nim. on täällä valtavasti yleisempää kuin ympäristökunnissa, joissa se monessa jo on ihan loppunut tai loppumassa. Sillä esim. v. 1910 oli yllämainituissa kunnissa 100 ha peltoa kohden viljaa kasvavaa kaskea:

Luumäki	3,7	ha
Sippola	0,04	"
Vehkalahti	0,1	"
Miehikkälä	0,0	"
Säkkijärvi	0,04	"
Lappee	0,3	"
Lemi	0,01	"
Savitaipale	1,2	"
Valkeala	0,6	"

Talot ovat korkeilla hiekkaharjuilla tai rapakivitörmillä, joille pienet peltotilkutkin on raivattu kiviseen maahan. Talojen tilukset ovat kovin hajalliset ja niin pahoin jaetut, että niitty- ja metsäpalstat ovat paikoin kymmenien kilometrien päässä tiloilta. Tämä on omiaan pidättämään viljelystä laajaperäisenä ja houkuttelee myymään pois kaukaiset palstat, kuten on käynytkin.

Peltojen kivisyydestä, karuudesta ja pienuudesta johtuu, että maanviljelys on alhaisella kannalla. Ja vaikka kuivilla hiekkaharjuilla sijaitsevien peltojen muokkaus ja lannoitus olisivatkin kunnollisia, niin poutakesän sattuessa ei voi toivoa juuri sanottavia satoja. Mutta muokkaus ja lannoitus antavat suuresti sijaa huomautuksille. Sillä esim. muokkauksaluina ovat miltei joka talossa jotenkin yksinomaan risukarhi, kaskisahra ja puulata. Vasta viime vuosina ovat uudemmat maanmuokkausaseet tehneet tuloaan.

Mistään säännöllisestä kiertoviljelyksestä ja kasvivuorotuksesta ei myöskään ole puhetta. Vallitsevin viljelysjärjestelmä on tuo vanha kolmijakoviljelys: 1) kesanto, 2) ruis ja 3) kevätilja. Ja muutenkin, milloin tästä poiketaan, on eri kasvien vuorotus aivan säännötöntä.

Kaskenpoltosta on jo huomautettu.

Luonnonniittyjä oli v. 1910 Luumäellä 100 peltohehtaaria kohden 36 ha.

Karjanhoito on kasviviljelystä vastaavalla asteella. Tarkastusyhdystystäkään ei ole. Ei myöskään meijeriä.

Rakennukset, etenkin talousrakennukset, ovat yleisesti vanhanaikaisia ja usein rappeoituneet.

Maatalouskalusto on, kuten jo osaksi on huomautettukin peltoviljelyskaluista, alkuperäistä. Niinpä vasta viime vuosina ovat jousi- ja lapioäkeet tai muut senkaltaiset nykyaikaiset maanmuokkausaseet alkaneet saada käytäntöä kunnassa.

Tällaisissa oloissa on maatalous verraten vaikeasti kannattavaa. Suuri osa kunnan väestöä elääkin muilla keinoin, metsä- tai muilla satunnaisilla töillä.

Kuitenkin on puolueettomasti arvostellen sanottava, että Luumäen kunnallakin on sekä maatalouden laajentumiseen että voimaperäistymiseen nähden sangen suuria kehitysmahdollisuuksia. Onhan nimittäin kunnan liikenneasema hyvä ja kunnassa useita tuhansia hehtaareja soita, jotka vielä ovat viljelemättä.

DEUTSCHE AUSZÜGE.

Vorwort.

Dieser Band gehört zu der im Jahre 1916 begonnenen statistischen Untersuchungsreihe, die den Grundbesitz der holzveredlungsindustriellen Aktiengesellschaften zum Gegenstand hat und soll er die noch folgenden Bände, in denen die Untersuchungsergebnisse im einzelnen dargestellt werden, einleiten. Die ersten Stadien und das Programm der Untersuchung gehen aus dem im J. 1919 in den Acta forestalia fennica publizierten: „*Programm für die Untersuchung über den Grunderwerb der Industrien*“ hervor. Die deutschen Auszüge des Inhalts und Eläuterungen sind von Professor Dr. Carl Metzger verfasst.

Helsinki im Mai 1923.

August Renvall.

Aarne Boman.

Die Gesetzgebung Schwedens über den Grundbesitz der Aktiengesellschaften.

Von Amtsrichter (Häradshövding) Nils Wahlborg.

(Finnischer Text S. 3—35.)

Wegen der grossen Unterschiede in der Besiedelung und dem Anbau zwischen Nord und Süd hat in Schweden die Frage des Erwerbs und Besitzes von Grund und Boden durch industrielle Aktiengesellschaften von je her einen lokalen Charakter besessen. Sie war aktuell nur in den walddreichen und dünn besiedelten nördlichen Provinzen, die das Haupt-Interessengebiet der holzindustriellen Aktiengesellschaften sind. Die Gesetzgebung wird deshalb auch kurz mit dem Worte „Norrlands-Gesetze“ bezeichnet.

Die von den Staatsdomänen abgeteilten umfangreichen Privatwälder Norrlands befanden sich bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts noch überwiegend im Besitz des Bauernstandes. Das normale Bauerngut umfasste etwa 1000—1500 ha Wald, die fast ausschliesslich der Waldweide und der Befriedigung des bäuerlichen Hausbedarfs an Brenn- und Nutzholz dienten. Erst die günstigen Aussichten auf eine erfolgreiche Betätigung auf dem Weltmarkt, die sich der schwedischen Holzindustrie um 1840—50 boten, weckten auch bei den Bauern das Bewusstsein des gewaltigen Kapitalbesitzes, der in ihren bisher nicht ausgenutzten Wäldern steckte.

Die ursprünglichste Form der Exploitation der Bauernwälder bestand in langfristigen, bis 50-jährigen Nutzungskontrakten zwischen den Sägemüllern und Bauern. Wegen der mit einer so langen Bindung des Grundeigentums verbundenen Nachteile setzte der Staat 1889 die zulässige längste Frist für Abholzungsverträge auf 20 Jahre, 1903 auf 5 Jahre herab.

Anfangs, also zur Zeit der langfristigen Verträge, kam es nur selten vor, dass Sägemüller ganze Bauerngüter der Wälder wegen erwarben. Erst die

Entwicklung der anfänglichen Kleinbetriebe zur Grossindustrie, die im Wege des Zusammenschlusses der Sägemüller zu grossen Sägewerks-Aktiengesellschaften vor sich ging, brachte die Bewegung des Ankaufs ganzer Bauerngüter durch die Holzindustrie in Gang. Die damit zusammenhängenden rechtlichen, volkswirtschaftlichen und sozialpolitischen Fragen werden deshalb in dem Begriff der „Aktiengesellschaftsfrage“ zusammengefasst. Die „Norrlands-gesetze“ dienen also zur Regelung dieser Frage.

Im Hinblick auf die volkswirtschaftlichen Nachteile und sozialen Gefahren, die das Herabsinken des Bauernstandes zu einem von den Aktiengesellschaften stark abhängigen Pächterstande mit sich brachte — bis 1901 wurden wenigstens 12000 bis dahin selbständige Bauern zu Pächtern auf ihren in den Besitz der Gesellschaften übergegangenen Höfen — änderte die schwedische Regierung im Jahre 1896 zunächst die gesetzlichen Bestimmungen über den Verkauf und die Teilung von Grundbesitz. Bis dahin war es gesetzlich nicht zulässig, von einem Bauerngut Waldparzellen für sich zu veräussern, vielmehr folgte der Wald dem Schicksal des angebauten Bodens. Er konnte nur mit diesem und im Verhältnis zu ihm geteilt werden. Das Gesetz von 27. Juni 1896 hob diese Verknüpfung auf und gestattete eine Trennung von Wald und angebautem Boden. Man hoffte, dass infolgedessen der letztere, an dessen Besitz die Aktiengesellschaften wenig oder garnicht interessiert sein konnten, automatisch in die Hände der Bauern zurückkehren würde. Dies trat auch in geringem Umfange ein, doch in der Regel ohne dass den Bauern auch eine, wenn auch nur kleine, so doch zur Befriedigung des eigenen Holzbedarfs unbedingt erforderliche Waldparzelle mit zurückverkauft wurde. Derartige waldlose Betriebe waren nicht lebensfähig, bzw. blieben ihre Besitzer weiter im höchsten Grade abhängig vom Waldbesitzer. Das Gesetz enttäuschte also auch darin. Die Hauptsache aber war, dass es dem Grunderwerb durch die Aktiengesellschaften keinerlei Schranken setzte, das Hauptübel also bestehen blieb.

1901 setzte die Regierung das aus 11 Personen bestehende sog. Norrlandskomitee ein behufs Untersuchung der Aktiengesellschaftsfrage und Ausarbeitung von prohibitiven Gesetzesvorschlägen. Das Komitee begann mit statistischen Erhebungen über den Umfang des Grunderwerbs durch die Aktiengesellschaften. Danach befanden sich in Norrland und Dalarne im Jahre 1900 34,3 % der Fläche des privaten ländlichen Grundeigentums oder 5,394,837 ha in den Händen der Aktiengesellschaften. In dem letzten Jahrfünft (1895—1900) hatten diese ebenso viel Grundeigentum erworben wie in dem vorhergehenden Jahrzehnt (1885—1895). Die Geschwindigkeit der Ankaufsbewegung hatte sich gegen 1900 hin also verdoppelt. In

9	Landkreisen	besaßen die Gesellschaften mehr als 70 %, in
42	„	zwischen 50 und 70 %, in
71	„	30 „ 50 %, in
82	„	10 „ 30 %, in
57	„	höchstens 10 % des privaten Grund und Bodens.

Die Erhebungen über den Zustand der Baulichkeiten und der Landwirtschaft auf den nun von Pächtern bewirtschafteten Höfen deckten schwere Misstände und Gefahren auf. Das Komitee verkannte gewiss nicht die ungeheure Bedeutung, die die aufblühende Sägeindustrie für das schwedische Wirtschaftsleben erhalten hatte, kam aber doch zu dem Ergebnis, dass dadurch die sozialen und volkswirtschaftlichen Schäden, die der industrielle Grunderwerb zur Folge hatte, nicht aufgewogen würden.

1904 legte das Komitee mit einem umfangreichen Gutachten seine Vorschläge vor, die nach heissen Kämpfen zur Annahme folgender 4 „Norrlands-Gesetze“ führten, nämlich

- 1) des norrländischen Verbotsgesetzes vom 31. 8. 1907,
- 2) des norrländischen Grundteilungsgesetzes vom 25. Juni 1909,
- 3) des norrländischen Pachtgesetzes vom gleichen Tage,
- 4) des Aufsichtsgesetzes ebenfalls vom gleichen Tage.

Das erste setzte dem weiteren Erwerb privaten Grundbesitzes durch die Aktiengesellschaften gewisse Schranken. Das zweite sollte herbeiführen, dass bei Parzellierungen keine landwirtschaftlichen Anwesen entstanden, die nicht lebensfähig wären. Das dritte regelte die rechtlichen Verhältnisse zwischen Grundeigentümer und Pächter. Das vierte sollte verhindern, dass die Vorschriften der anderen Gesetze, insbesondere des Pachtgesetzes dadurch illusorisch gemacht wurden, dass der Grundeigentümer ihm lästige landwirtschaftliche Betriebe einfach abschaffte und Acker und Wiesen wieder zu Wald werden liess.

Im Einzelnen ist anzuführen, dass das Verbotsgesetz jeden käuflichen Erwerb privaten Grundeigentums durch Aktiengesellschaften von der Prüfung durch die Organe der Landesverwaltung abhängig machte. Die Prüfung hatte sich darauf zu erstrecken, ob die Bedingungen, die das Gesetz für solche Käufe vorschrieb, erfüllt waren oder nicht. In letzterem Falle konnte der Kauf keine Rechtskraft erlangen.

Das Grundteilungsgesetz sah die Einrichtung von besonderen Kommissionen vor, die in jedem Teilungsfalle die wirtschaftlichen Verhältnisse der geplanten selbständigen Landwirtschaftsbetriebe dahin zu prüfen hatten, ob sie derart waren, dass sie die Lebensfähigkeit der Betriebe sicher gewährleisteten. Das Gesetz gab dafür bestimmte Vorschriften, auf deren Erfüllung zu dringen

war. Ohne zustimmendes Votum der Kommission konnte eine Teilung nicht stattfinden.

Das Pachtgesetz war für die damals in Norrland herrschenden Verhältnisse von sehr einschneidender Natur. Es schrieb vor, dass nur schriftliche Pachtverträge bindende Kraft haben sollten. Die Pachtdauer sollte mindestens 15 Jahre betragen. Nur dem Pächter stand das Recht zu, sich den Rücktritt vom Pachtvertrag vor Ablauf der Pachtzeit vorzubehalten. Ohne Kündigung von Seiten des Grundeigentümers verlängerte sich der Pachtvertrag automatisch um weitere 15 Jahre. Der Pachtzins war in Geld, Naturalleistungen oder Arbeitsleistungen zahlenmässig zu fixieren. Dem Pächter stand es frei, geeignetes Neuland zu roden. Unter gewissen Bedingungen war er beim Abzug berechtigt, eine Vergütung für die Rodungsarbeit zu fordern. Der Hausbedarf des Pächters an Brenn- und Nutzholz war vom Grundeigentümer unter allen Umständen zu liefern, ebenso eine hinreichende Fläche für Waldweide einzuräumen. Jagd und Fischfang standen dem Pächter mit gewissen Einschränkungen zu. Bei dem Antritt der Pachtung hatte der Grundeigentümer dem Pächter ausreichende Baulichkeiten in gutem Zustande zu übergeben. Während der Pachtzeit hatte er ebenso grössere bauliche Veränderungen und Reparaturen, die sich als notwendig herausstellten, auszuführen. Dem Pächter lag es ob, die Äcker, Wiesen und Baulichkeiten in gutem Zustand zu erhalten. Zur Feststellung aller gegenseitigen Verpflichtungen im Sinne dieses Gesetzes fanden beim Beginn und Schluss der Pachtzeit, im Bedarfsfalle auch während derselben, Besichtigungen durch eine dreiköpfige Kommission statt. Pächter und Grundeigentümer wählten dazu je einen Vertrauensmann, diese den dritten hinzu. Gegen das Urteil dieser Kommission konnte bei den ordentlichen Gerichten Einspruch erhoben werden, die dann entschieden.

Die den Grundeigentümer nach damaliger Auffassung ungewöhnlich stark belastenden Bestimmungen des Pachtgesetzes liessen es als wahrscheinlich erscheinen, dass die Grundeigentümer versuchen würden, sich ihrer Verpflichtungen durch Niederlegung unbequemer landwirtschaftlicher Betriebe zu entledigen. Um diese Verminderung der angebauten Bodenfläche zu verhüten, ergänzte man das Pachtgesetz durch das an vierter Stelle genannte Aufsichtsgesetz. Es schuf für jeden der in Frage kommenden Regierungsbezirke eine Landwirtschaftskommission, die darüber zu wachen hatte, dass Fälle von Niederlegung oder offensichtlicher Beeinträchtigung bestehender landwirtschaftlicher Betriebe durch die Grundeigentümer nicht vorkamen. Sie hatte ihr zur Kenntnis kommende Fälle zu untersuchen und gegebenenfalls dem Grundeigentümer entsprechende Auflagen zu machen. Kam er diesen nicht nach,

so wurde ihm der Prozess vor den öffentlichen Gerichten gemacht. Bezeichnender Weise richtet sich das Gesetz nur gegen den Grundeigentümer und nicht gegen den Pächter. Erst wenn sich bei der Untersuchung herausstellt, dass der Grundeigentümer alle ihm nach dem Pachtgesetz obliegenden Verpflichtungen erfüllt hat, und dass die Misswirtschaft erst während der Pachtzeit und trotz der von Seiten des Grundeigentümers erfüllten Bedingungen eingesetzt hat, also alleinige Schuld des Pächters ist, kann er von der Verantwortlichkeit befreit werden. Gegen den Pächter kommt aber auch dann nicht das Aufsichtsgesetz in Anwendung, sondern treten die Bestimmungen des allgemeinen Nutzungsgesetzes von 14. Juni 1907 in Kraft. Das Aufsichtsgesetz ist eben ausschliesslich gegen die grundbesitzenden Aktiengesellschaften gerichtet.

Es ist selbstverständlich, dass gegen die Norrlandsgesetze nach ihrer Annahme durch den Reichstag ebenso heftig Sturm gelaufen wurde, wie sie vorher heiss umstritten waren. Dem trug die Regierung später durch Einsetzung von Kommissionen, die die Folgen der einzelnen Gesetze zu erforschen hatten, Rechnung. So prüfte 1911 bis 1913 das Justizdepartement die Ergebnisse des Verbotsgesetzes. Es stellte sich dabei heraus, dass es im allgemeinen die erwartete heilsame Wirkung ohne die befürchteten Nebenerscheinungen gehabt habe. Zum Pacht- und Aufsichtsgesetz sind fast in jeder Tagung des Reichstags Änderungsvorschläge eingebracht. Schliesslich ordnete die Regierung im Jahre 1917 auch für diese Gesetze eine Überprüfung durch das Justizdepartement an. Die Ergebnisse liegen zwar noch nicht vollständig vor. Soviel ist aber gewiss, dass sich nichts Wesentliches herausgestellt hat, das dazu veranlassen könnte, das Prinzipielle dieser Gesetze zu ändern oder fallen zu lassen.

Die Norrlandsgesetze haben sich also behaupten können. Ja, sie haben angesichts ihrer guten Wirkungen sogar einen weiteren Geltungsbereich erhalten, als ursprünglich vorgesehen war. Die Kommission, die die Verhältnisse der Provinz Wärrland von 1912 bis 1915 zu untersuchen hatte, trat nämlich beim Abschluss ihrer Arbeiten mit dem Vorschlag hervor, dass die Norrlandsgesetze auch auf diese Provinz Anwendung finden möchten. Dem entsprach der Reichstag im Juni 1917, doch unten Ausschluss des Pachtgesetzes, dessen Einführung für Wärrland an dem Widerstand der ersten Kammer scheiterte. Selbstverständlich erhielten die angenommenen Gesetze einige Zusätze, die den abweichenden Verhältnissen Wärrlands Rechnung trugen.

Wenn die Entwicklung der Dinge also auch gezeigt hat, dass die Norrlandsgesetze eine im allgemeinen günstige Lösung der sog. Aktiengesellschafts-

frage angebahnt haben, hat die schwedische Regierung doch immer den Gesichtspunkt im Auge behalten, dass diese mit dem Wirtschaftsleben ganzer Provinzen aufs Engste verknüpfte Gesetzgebung nicht in unbeweglichen Formen erstarren dürfte, sondern von Zeit zu Zeit revidiert werden müsse. Deshalb hat sie, als im Jahre 1919 im Justizdepartement eine besondere Kommission zur allgemeinen Bearbeitung der Grundeigentumsfragen, die sog. Landkommission gebildet wurde, dieser auch den Auftrag erteilt, der Aktiengesellschaftsfrage besondere Aufmerksamkeit zu widmen. Es steht also zu erwarten, dass die Norrlandsgesetzgebung erneut geprüft und dann vielleicht von mancherlei Mängeln befreit wird, die namentlich darin bestehen, dass im Interesse der Allgemeinheit das Verfügungsrecht des Eigentümers über sein Eigentum in mancher Beziehung stark hat eingeschränkt werden müssen.

Die Entwicklung der Aktiengesellschaftsfrage und Gesetzgebung in Finnland.

Von Forstrat J. O. Peurakoski.

(Finnischer Text S. 36 bis 56.)

Erst nach 1890 lenkte der immer mehr zunehmende Erwerb von Privatwäldern durch die grossen Sägewerks-Aktiengesellschaften die öffentliche Aufmerksamkeit auf sich. Sowohl das damals tätige Privatwald- wie das Staatswald-Komitee berührten die Frage des industriellen Grunderwerbs in ihren im Jahre 1900 der Regierung erstatteten Gutachten über den Zustand der Wälder Finnlands. Das Landwirtschaftsministerium veranlasste infolgedessen die Regierung im Jahre 1902 zur Einsetzung eines besonderen Komitees, das den Auftrag erhielt, den Gegenstand genauer zu untersuchen und Vorschläge zur Verhinderung und Abstellung der volkswirtschaftlichen und sozialen Schäden zu machen, die als Folge des industriellen Grunderwerbs auch in Finnland sich zeigten. Dies Komitee kam in seinen im Dezember 1905 abgegebenen Gutachten zu dem Ergebnis, dass insbesondere die sozialen Gefahren doch noch nicht die Emanation eines vollständigen Verbotsgesetzes rechtfertigten. Man könne sich vielmehr auf Massnahmen beschränken, die geeignet seien, einmal den Anlass für den Erwerb privater Waldgüter durch die Aktiengesellschaft zu beseitigen, dann die sich ergebenden Nachteile abzustellen und endlich die wirtschaftliche Lage der landwirtschaftlichen Bevölkerung zu verbessern. Das Bestreben der Grossindustrie, durch eigenen Waldbesitz sich das nötige Rohmaterial namentlich für wertvollere Produkte zu sichern, sei begreiflich. Dasselbe Ziel könne aber auch durch eine sparsamere und bessere Bewirtschaftung der Bauernwälder erreicht werden. Reine Spekulationskäufe von Wald müssten natürlich verhindert werden. Diesen fielen besonders die neu angelegten Siedelungen in den Staatswaldgebieten zum Opfer, weil die Eigentümer meistens keine Ahnung von dem wirklichen Werte der zu ihren Siedelungen gehörenden Wälder hätten und

deshalb auf anscheinend glänzende Angebote leicht eingingen. Der beste Weg, sowohl zur Anbahnung einer besseren Bewirtschaftung der Bauernwälder wie zur Verhinderung der Waldspekulation sei deshalb der der Aufklärung und Belehrung. Um den bereits angerichteten Schaden zu beseitigen, kaufe der Staat am besten die landwirtschaftlichen Betriebe der in den Besitz der Aktiengesellschaft übergegangenen Anwesen an und vergebe sie aufs neue an selbständige Landwirte gegen Gewährung langer Abzahlungsfristen. Nur müsse der wirtschaftliche Zusammenhang zwischen den abgetrennten landwirtschaftlichen Betrieben und den im Besitze der Gesellschaften verbleibenden Wäldern durch ein Gesetz gewährleistet werden, in dem die unentbehrlichen Leistungen des Waldes zu gunsten der Landwirtschaft genau festgelegt sind. Die Aufsicht über die Befolgung dieses Gesetzes sei den örtlichen Verwaltungsbeamten zu übertragen und etwaige Streitigkeiten der Entscheidung der ordentlichen Gerichte zu unterwerfen.

Diese Vorschläge vereinigten jedoch nicht alle Stimmen der Komiteemitglieder auf sich. Vielmehr war eine Minderheit der Ansicht, dass sie unzureichend seien und dennoch eine Art Verbotsgesetz gegen weitere Grunderwerbungen der Industrie erlassen werden müsse. Dieser Ansicht schloss sich auch die finnische Regierung an und legte dem Landtage 1908 einen entsprechenden Gesetzesvorschlag vor. Er resultierte in den am 20 April 1908 angenommenen drei Verordnungen

- 1) über die Beschränkung des Rechtes gewisser Gesellschaften und Vereine zum Erwerb von Grundstücken auf dem Lande,
- 2) über Änderung des Gesetzes vom 2. 5. 1895 über Aktiengesellschaften,
- 3) über Anwendung der zu 1) genannten Verordnung auf einzelne Personen.

Durch die zuerstgenannte Verordnung sollte der weitere Erwerb ganzer Bauerngüter und Siedelungen durch die Industrie verhindert werden. Die zweite und dritte sollten eine Umgehung der ersten verhindern. Ohne sie wäre es nämlich möglich gewesen, dass besondere Gesellschaften, die äusserlich von der Industrie getrennt waren und angeblich andere Zwecke als Holzveredelung verfolgten, oder gar Privatpersonen weiterhin Bauerngüter zu gunsten der eigentlichen Sägewerks-Aktiengesellschaften erwerben und ausbeuteten.

Mit der Annahme dieser Verordnungen durch den Landtag war das Schicksal der Gesetzgebung doch noch nicht entschieden. Die ersten beiden wurden nämlich erst am 15 Januar 1915 durch den von der zarischen Regierung abhängigen Senat bestätigt und dann am 6. Februar desselben Jahres emanirt. Die dritte dagegen fand die Bestätigung des Senats nicht.

Was den Inhalt der ersten Verordnung anbelangt, so berücksichtige er

nicht gewisse Vorschläge des Ökonomie-Ausschusses des Landtages, auf die dieser grossen Wert gelegt hatte. Er hatte z. B. vorgeschlagen, dass ehemals bäuerliche Anwesen, nachdem sie 50 Jahre im Besitz der Gesellschaften gewesen, ohne Vergütung dem Staate zufallen sollten. Weiter stellte es sich heraus, dass die 2. Verordnung ihren Zweck nicht erfüllte. Sie verbot nämlich nur, dass Gesellschaften, die sich lediglich als Grundstücks- oder Landwirtschafts-Gesellschaften gegründet hatten, ihre Statuten nachträglich dahin änderten, dass sie nun nachdem sie in den Besitz von Bauerngütern gekommen, auch holzindustrielle Zwecke verfolgten. Die Sägewerksgesellschaften konnten deshalb immer noch sog. Tochtergesellschaften gründen, denen es unbenommen war, Bauerngüter für ihre angeblichen rein landwirtschaftlichen Zwecke zu kaufen, die dann aber die Holzvorräte ihrer Bauerngüter nicht selbst veredelten, sondern an die ersteren zum Zwecke des Einschlags verkauften. Deshalb gingen dem Landtag auch weiterhin eine ganze Reihe Vorschläge zur Verbesserung der Gesetzgebung zu, ohne jedoch zu Gesetzen zu führen. Vielmehr hielt es die Regierung im Jahre 1919 für angezeigt, nochmals ein Komitee einzusetzen, das die Frage untersuchen sollte, inwiefern Grundbesitz, der trotz des Gesetzes vom 15 Januar 1915 in die Hände der Aktiengesellschaften gekommen war, vom Staate enteignet werden und, wie die Ziele desselben Gesetzes vollständiger erreicht werden könnten.

Dieses Komitee hat bisher nur den ersten Teil seines Auftrages erledigt und darüber der Regierung sein vom 23. September 1920 datiertes Gutachten abgegeben. Es mündet aus in einen Gesetzesvorschlag, nach dem Grundstücke, die trotz des Gesetzes vom 15 Januar 1915 in den Besitz von Holzveredelungs-Aktiengesellschaften, Genossenschaften oder Vereinen gelangt sind, an den Staat abgetreten werden müssen, auch wenn sie inzwischen den Besitzer wieder gewechselt haben, es sei denn, dass bereits ein rechtskräftiges Urteil dahingehend vorliege, dass sie dem ursprünglichen Verkäufer wieder zurückzugeben sind. Dahingehende Klagen sollen jedoch in Zukunft nicht weiter anhängig gemacht werden können. Was vom Käufer an Holz über den Eigenbedarf hinaus genutzt ist, soll dem Staate ersetzt werden. Abholzungen über den Eigenbedarf hinaus, Beleihungen, Veräusserungen dürfen in Zukunft nicht mehr vorgenommen werden. Doch sollen bereits bestehende Beleihungen bestehen bleiben. Hat Weiterverkauf stattgefunden, so muss der dabei erzielte Gewinn ebenfalls dem Staate abgeliefert werden. Die vorbereitenden Erhebungen und Beschlüsse, die dies Gesetz nötig macht, sollen von den örtlichen Verwaltungsbehörden innerhalb einer zeitlich festgelegten Frist vorgenommen und dem Höchsten Gerichtshof zur Prüfung ein-

gereicht werden. Dieser hat diejenigen Fälle zu bezeichnen, in denen eine Überlassung an den Staat in Frage kommt. Das Landwirtschaftsministerium stellt dann für jede Kommune ein Verzeichnis dieser Fälle auf und veranlasst ihre processuale Behandlung vor den zuständigen Amtsgerichten. Zunächst wird entschieden, ob der Fall tatsächlich unter das Gesetz fällt, darauf, zu welchem Preis das Anwesen an den Staat abzutreten ist. Gegen das Urteil des Gerichtes kann Berufung beim Höchsten Gerichtshof eingelegt werden.

Ist das Urteil rechtskräftig geworden, so ist seine Durchführung Sache der örtlichen Verwaltungsbehörden.

Das Gesetz soll auch Anwendung finden, wenn der Erwerber des Anwesens eine private Person ist, die Erwerbung aber für Zwecke der Holzindustrie geschehen ist. Ebenso soll es gelten für den Fall, dass nicht das ganze Anwesen, sondern nur ein Teil von der Industrie erworben ist.

Bemerkenswert sind gewisse den wirtschaftlichen Interessen der Aktiengesellschaften gemachte Konzessionen, die der Gesetzesvorschlag vorsieht. Einmal sollen die Gesellschaften diejenigen Anwesen, deren Beibehaltung von vitaler Bedeutung für ihre industriellen Anlagen oder deren Arbeiterschaft ist, behalten dürfen, selbst wenn sie unter Kränkung des Gesetzes vom 15. 1. 1915 erworben sind. Das gleiche gilt für Anwesen, auf denen die Gesellschaften in bemerkenswerter Weise landwirtschaftliche Meliorationen vorgenommen haben. Endlich kann zugestanden werden, dass an stelle eines abzutretenden Anwesens ein anderes, nicht unter das Gesetz fallendes abgetreten werden darf.

Die Behandlung des Gesetzes von dem Reichstag steht noch aus.

Richtlinien für eine Untersuchung über den Grunderwerb der Industrien.

Von Fil. dr. August Renvall.

(Finnischer Text S. 59—83.)

In der Sitzung der Privatforstmeistersektion des Finnischen Forstvereins am 1. Juni 1916 machte sich die Auffassung geltend, dass die Frage des Grunderwerbs durch Holzveredelungs-Gesellschaften und Firmen keineswegs als durch die jetzt geltenden gesetzlichen Bestimmungen endgültig erledigt angesehen werden könne, dass vielmehr mit Bestimmtheit einer Entwicklung der den Grunderwerb der Industrien betreffenden Gesetzgebung entgegenzusehen sei. Mit Hinblick auf die ausserordentliche volkswirtschaftliche Bedeutung der Frage wäre eine genaue und sachverständige Untersuchung derselben wünschenswert. Gemäss einem gefassten Beschluss wandte sich deshalb die Leitung der Sektion in einem Rundschreiben an die betreffenden industriellen Unternehmungen mit der Bitte um Unterstützung für diese Untersuchung. Das Rundschreiben hatte den Erfolg, dass ein bedeutender Garantiefonds für die Kosten der geplanten Untersuchung gezeichnet wurde.

Nachdem so die finanzielle Grundlage sichergestellt war, beauftragte die Sektion einen Ausschuss mit der Ergreifung der erforderlichen Massnahmen, um die Untersuchung zu Stande zu bringen und ihre Ausführung geeigneten, von den Gesellschaften unabhängigen und unparteiischen Personen zu übergeben. Demzufolge arbeitete der Ausschuss zunächst folgende allgemeine Richtlinien aus.

Die Untersuchung soll sich bei dem von den Industrien erworbenen Grundbesitz auf folgende Punkte erstrecken:

A. Den Wald betreffend:

Waldzustand und Waldbehandlung vor dem Übergang der Anwesen in den Besitz der Industrie; darauf folgende Abholzungen

und Waldbehandlung; Waldpflege, Entwässerungen und ihr Einfluss auf den Wald; Waldeinteilung und Wirtschaftspläne; Holzvorrat und Zuwachs.

B. Die Landwirtschaft betreffend:

Eignung des Anwesens für Landwirtschaft; Bewirtschaftung vor dem Übergang in den Besitz der Industrie; Acker- und Wiesenfläche; Viehhaltung; vergleichende Angaben für die Zeit nach dem Besitzwechsel zur Beleuchtung der Entwicklung.

C. Die Besiedelung und Bebauung betreffend:

Besiedelung (Anzahl Familien) vor dem Übergang in den Besitz der Industrie; die vorhandenen Arbeitskräfte und ihre Verwendung innerhalb und ausserhalb des Anwesens; vergleichende Angaben für die Zeit nach dem Übergang in den industriellen Besitz.

D. Bemerkungen allgemeiner Art:

Die wirtschaftliche Stellung des früheren Eigentümers; Hypotheken und andere Verschuldung; Anlass zum Verkauf; Kommunalsteuern usw.

Dieser Vergleich der Verhältnisse des industriellen Grundbesitzes vor und nach dem Besitzwechsel musste nach Ansicht des Ausschusses noch dadurch ergänzt werden, dass auch Anwesen, die sich in anderem Besitz (Bauern, Spekulanten) befanden, hinsichtlich der gleichen Punkte und während der gleichen Zeiträume untersucht wurden.

Es war natürlich unmöglich, innerhalb einer annehmbaren Zeit den gesamten industriellen Grundbesitz des Landes zu untersuchen. Vielmehr musste eine sogenannte repräsentativ-statistische Methode benutzt werden. Sie besteht darin, dass nur eine beschränkte Anzahl Einheiten (Anwesen), die als Typen für das Ganze gelten können, untersucht werden.

Wenn diese Methode zuverlässige Ergebnisse liefern soll, müssen die Repräsentanten aus Gruppen gewählt werden, die untereinander gleichwertig (homogen) sind. Man muss deshalb zunächst das ganze Material, dem die Untersuchung gilt, einigermaßen kennen, um seine Einteilung in passende Gruppen und aus diesen wieder eine treffende Wahl derjenigen Einheiten, die eingehend untersucht werden sollen, vornehmen zu können.

Der Ausschuss hielt es deshalb für erforderlich, dass für den gesamten industriellen Grundbesitz zunächst folgende Angaben beschafft wurden:

- 1) Örtliche Lage,
- 2) Art des Besitztums (ein einheitliches Ganzes, abgeteiltes Waldgrundstück u. ä.),

- 3) Grösse des Anwesens,
- 4) Zeitpunkt des Übergangs in den industriellen Besitz,
- 5) Art der Industrie des Besitzers (Sägewerk, Zellstoff-, Garnrollenfabrik usw.)

Die Beschaffung dieser Angaben hatte der Ausschuss sich so gedacht, dass einerseits an alle waldbesitzenden Industrien eine Umfrage gerichtet werden, andererseits von den Landgemeinden ein Fragebogen bezüglich des in ihrem Bezirk gelegenen industriellen Grundbesitzes beantwortet werden sollte.

Schon diese vorbereitenden Erhebungen wurden also recht umfangreich. Dafür liefern sie aber auch einen sehr wertvollen Überblick über den Grunderwerb durch die Industrien im Ganzen.

An der Hand dieser Erhebungen sollte dann der Plan für die Einzeluntersuchungen aufgestellt werden. Er war auszudehnen auf Gebiete (Landkreise oder anderweit und einheitlich abgegrenzte Gebiete) mit ungleicher Lage und Charakter (Gebiete in verschiedenen Landesteilen, ältere Kulturgebiete auf fruchtbarem Lehm, Waldgebiete auf den Wasserscheiden usw.)

Die Durchführung der in ihren Grundzügen also vorgezeichneten Untersuchung wurde im November 1916 dem Verfasser übergeben. Der Arbeitsplan wurde in allen Einzelheiten in der ersten Hälfte des Jahres 1917 ausgearbeitet und im Mai des Jahres bei einer Feld-Untersuchung in Multia versuchsweise praktisch erprobt, worauf er Ende Mai in der Form, die dann bei der ganzen Arbeit befolgt ist, endgültig festgestellt wurde. Die Sammlung der Angaben für die vorbereitende allgemeine Statistik über den gesamten industriellen Grundbesitz und über die Grundeigentumsverhältnisse in den betreffenden Gemeinden überhaupt war schon Anfang 1917 begonnen. Während des Sommers und Herbstes 1917 kamen diejenigen Teile des Arbeitsplanes zur Ausführung, welche unmittelbare Feldarbeiten erforderten, wie auch die Umfragen, die mit der oben angedeuteten Spezialuntersuchung über den Grundbesitz der industriellen Aktiengesellschaften in gewissen Landkreisen in Verbindung standen.

Um hinsichtlich der Allseitigkeit, Genauigkeit und Objektivität der Arbeit allen billigen Forderungen gerecht werden zu können, ist der Arbeitsplan zunächst sachverständigen Personen, insbesondere auch solchen, die auf Spezialgebieten und hinsichtlich der Bedeutung des Grunderwerbes der Gesellschaften verschiedene Meinungsrichtungen vertraten, zur Prüfung, Ergänzung und Umarbeitung vorgelegt. Andererseits ist bei der Ausführung der einzel-

nen Teile des Arbeitsplanes den damit betrauten Fachleuten volle Freiheit gelassen. Die forstlichen Fragen sind durch forstliche, die landwirtschaftlichen durch landwirtschaftliche Sachverständige und die volkswirtschaftlichen und sozialpolitischen Fragen durch Spezialisten auf diesen Gebieten bearbeitet. Somit ist die beste Gewähr für die Objektivität der Untersuchung geleistet worden.

Grundsätzlich ist bei der Untersuchung so zu Wege gegangen, dass der gegenwärtige Zustand der Forstwirtschaft, Landwirtschaft, Besiedelung usw. auf den Gesellschaftsanwesen mit den entsprechenden Zuständen

- a) auf anderen Anwesen, die sich im Einzel-Privatbesitz befinden,
- b) auf den gleichen Anwesen zur Zeit ihres Überganges in den Gesellschaftsbesitz

verglichen wurden. Was den Punkt b) betrifft, so ist es für die Exaktheit der Untersuchung durchaus notwendig, dass dabei auch die Zeitdauer, die das Anwesen sich nun im Besitz der Industrie befindet, gebührend beachtet wird.

Nur durch eine genaue Klassifizierung des statistischen Materials kann ein klares und objektives Urteil über den Einfluss des Grunderwerbs durch die Gesellschaften in verschiedener Hinsicht gewonnen werden. Aber erst durch den Vergleich mit den entsprechenden Verhältnissen im privaten Besitz erreicht man einen exakten Einblick in die eigentliche Hauptfrage: Wie und in welchem Masse wird der Grund und Boden durch die eine oder die andere Besitzform besser oder schlechter ausgenutzt, und von welcher Bedeutung für den Staat und die Allgemeinheit ist dies, von verschiedenen Gesichtspunkten aus gesehen?

Bei der Aufstellung des einzuhaltenden Arbeitsplanes müssen einige Gesichtspunkte allgemeiner Natur beachtet werden.

Eine der ersten Bedingungen für die Vollwertigkeit einer jeden statistischen Untersuchung ist eine durchaus klare Fragestellung derart, dass nur gleichartige Verhältnisse zusammengebracht werden können.

Ausserdem gilt es, besonders bei einer so umfassenden Untersuchung wie der vorliegenden, die zu lösende Aufgabe auf die wesentlichsten Grundfragen zu begrenzen.

Es ist weiter ebenso sehr für die Sammlung des Materials wie für seine Zusammenstellung und Bearbeitung unumgänglich notwendig, deutlich und genau die Umstände und Verhältnisse zu klassifizieren, die mit Hinblick auf jede einzelne Spezialfrage zu beachten sind.

Von eben so grosser Bedeutung ist eine strenge und deutliche Definition aller bei der Klassifizierung zu unterscheidenden Umstände (Gruppen). Irgend ein Zweifel über Umfang und Begrenzung der Klassen darf nicht aufkommen können.

Die Forderung der Objektivität und Zuverlässigkeit der Angaben macht es nötig, dass diese sich soweit wie nur irgend möglich auf gewisse gegebene, bestimmte und ziffermässig oder sonstwie exakt angebbare Eigenschaften stützen, also in realen Werten ausgedrückt werden können.

Weiter ist es von grosser Bedeutung, dass die als Exponenten dienenden Charakteristika so wenig an Zahl und so einfach sind, wie es in Hinblick auf die mehr oder weniger komplizierte Natur der Verhältnisse nur irgend zulässig ist.

Nebenbei mag noch hervorgehoben werden, dass namentlich bei der Bearbeitung eines so umfangreichen Zahlenmaterials wie des vorliegenden die Benutzung eines bis in die Einzelheiten dringenden Kontrollsystems erforderlich ist. In der Tat ist denn auch eine vollständig, so zu sagen, automatisch arbeitende Kontrollmethode, die die richtige Ausrechnung aller Ergebnisse vollauf gewährleistet, zur Anwendung gekommen.

Ebenso wie man in den Naturwissenschaften bei variations-statistischen und anderen Untersuchungen das Material stets zunächst einer sorgfältigen biologischen Analyse unterwerfen muss, müssen auch bei ökonomischen und sozialpolitischen Untersuchungen die Primärdaten zunächst kritisch und sorgfältig gesiebt werden. Namentlich bei Vergleichen muss auf die Gleichwertigkeit des Materials genau geachtet werden.

Allem voran müssen doch die höchsten Anforderungen an die Zuverlässigkeit der Primärdaten selbst gestellt werden. Bei direkten Feldarbeiten wird dies dadurch erreicht, dass die mit der Untersuchung betrauten sachkundigen Personen ihre Arbeit mit der gebührenden Gewissenhaftigkeit ausführen.

Mit besonders grosser Achtsamkeit müssen statistische Untersuchungen behandelt werden, die sich auf Umfragen stützen. Soweit wie nur irgend möglich muss die Richtigkeit der durch Umfragen erhaltenen Daten kontrolliert werden. Niemals darf für statistische Zwecke Material gesammelt werden, dessen Beschaffenheit schon von vorn herein Zweifel an der hinreichenden Genauigkeit oder geradezu Zuverlässigkeit der Primärdaten aufkommen lässt. Besonders gilt dies für Material aus älteren Zeiten.

Bei der Aufstellung und Ausführung des Arbeitsplanes sind die vorstehenden Gesichtspunkte beachtet und namentlich alles getan worden, um durch

eine strenge Kontrolle die oben angedeuteten Schwächen und Fehler in den Primärdaten zu vermeiden. Die Zuverlässigkeit der Ergebnisse dürfte deshalb als so gross angesehen werden können, wie sie angesichts der Natur der einzelnen Fragen überhaupt nur erreichbar ist.

Schliesslich mag darauf hingewiesen werden, dass viele und teilweise wichtige Fragen einer exakten statistischen Untersuchung nicht zugänglich waren, weil dafür ein erschöpfendes oder hinreichendes Material nicht zur Verfügung stand. Die Aufgabe musste deshalb auf diejenigen Fragen beschränkt bleiben, für die ein zufriedenstellendes Material erlangt werden konnte.

Die Spezialuntersuchungen in den für eine Vergleichung des Gesellschaftsbesitzes mit dem Privatbesitz bestimmten Gemeinden zerfallen in 2 Gruppen, nämlich

- a) direkte Felduntersuchungen auf ausgewählten Anwesen,
- b) Umfragen an Ort und Stelle betreffs solcher die Gesellschaftsanwesen berührenden Umstände, die einer unmittelbaren Untersuchung im Felde nicht zugänglich sind oder schon durch Umfragen allein in hinreichendem Masse klargestellt werden können.

Die Felduntersuchungen sind ihrerseits in landwirtschaftliche und forstliche eingeteilt, die unabhängig von einander zur Ausführung kamen. Die Spezialuntersuchungen über den Grundbesitz der Gesellschaften in bestimmten Landgemeinden sind also eigentlich in Form von drei von einander gänzlich unabhängigen Reihen angeordnet.

Um bei den Untersuchungen, die in den Landgemeinden auszuführen waren, eine hinreichende Einheitlichkeit und ein zweckdienliches Verfahren zu gewährleisten, wurden während der Zeit vom 1. Mai bis 10. Juni 1917 im Kreise Multia die Erhebungen über Land- und Forstwirtschaft von den betreffenden Landwirten und Forstleuten gemeinschaftlich und unter gemeinschaftlicher Leitung ausgeführt. Hierbei wurden die für die Aufzeichnung der Daten und ihre Klassifizierung ausgearbeiteten Definitionen inhaltlich genau festgestellt. Was im besonderen die forstlichen Untersuchungen anbelangt, so wurde die Fertigkeit der Beobachter im Schätzen von Waldbeständen nach den Augenmass durch Vergleiche mit untersuchten Probestellen sowohl kontrolliert wie auch weiter gefördert. In gleicher Weise wurden durch anfängliches Zusammenarbeiten die mit den Umfragen in den verschiedenen Landgemeinden beauftragten Personen einheitlich eingeübt. Diesen vorbereitenden Massnahmen ist es zu danken, dass die Vergleichbarkeit der für die einzelnen Gemeinden erhaltenen Ergebnisse so gross geworden ist, wie es überhaupt nur zu erreichen war, und dass erhebliche subjektive Abweichungen bei der Durchführung des Arbeitsplanes ausgeschlossen waren.

Die Beschaffung des allgemeineren Materials über den Umfang des industriellen Grundbesitzes im ganzen Lande war, wie sich bald herausstellte, doch mit erheblichen Schwierigkeiten verknüpft. Als im Frühjahr 1917 die Feldarbeiten begannen, lag nur erst ein sehr lückenhaftes und unvollständiges Material darüber vor. Danach konnten die für die Spezial-Untersuchungen zu wählenden Gemeinden also nicht ausgesucht werden. Um nun diese Gemeinden so gleichmässig wie möglich zu verteilen, nahm man die von der Landmesser-Oberdirektion im Jahre 1912 herausgegebene Übersicht über die Blatteinteilung der ökonomischen Karte von Finnland zu Hilfe und beschloss, dass auf jedem Quadrat der Karte diejenige Gemeinde gewählt werden sollte, von der man annahm, dass die Aktiengesellschaften dort eine beträchtliche Zahl von Anwesen schon seit längerer Zeit besaßen. So wurden die auf Seite 80—81 genannten 20 Gemeinden gewählt. Von diesen konnten indessen doch nur 6 ganz nach dem Arbeitsplan untersucht werden, weil die Kosten der Untersuchungsarbeiten sich weit höher beliefen, als vorauszusehen war. Schliesslich musste von den 6 Gemeinden eine noch fallengelassen werden, weil es sich herausstellte, dass in ihr die Aktiengesellschaften in der Hauptsache nur abgelegene und von ihren Stammgütern abgetrennte Waldparzellen besaßen.

Trotz dieser Beschränkung des Materials dürfte es dennoch geeignet sein, einen Einblick in die verschiedenartigen Folgeerscheinungen des Grunderwerbs durch die Aktiengesellschaft zu vermitteln, einmal weil in den untersuchten Kreisen der Gesellschaft-Grundbesitz in typischer Form vertreten ist, dann weil sie gerade über diejenigen Gegenden verstreut liegen, in denen der Gesellschafts-Grundbesitz die grösste Ausdehnung erlangt hat.

Die Untersuchungen in den einzelnen Gemeinden wurden in der Weise ausgeführt, dass in jedem Kreise ein Forstmeister und ein Agronom (akademisch gebildeter Landwirt) nach dem Arbeitsplan, aber sonst ganz selbständig für sich, die in ihr Fach schlagenden Erhebungen sammelten. Die Wahl der Anwesen, die diesen Spezialuntersuchungen unterworfen werden sollten, wurde indessen von ihnen in Gemeinschaft getroffen.

Über die Wahl der Anwesen in den für die Spezialuntersuchungen bestimmten Gemeinden ist folgendes zu bemerken.

In erster Linie muss die Wahl objektiv und in strenger Übereinstimmung mit rein repräsentativ-statistischen Methoden getroffen werden.

Für die Forstuntersuchungen ist es wünschenswert, dass die Untersuchung annähernd sich über ebenso grosse Flächen Gesellschaftswald wie Privatwald erstreckt.

Erforderlich ist es auch, dass die verschiedenen Grössenklassen von Anwesen in demselben Verhältnis im Material des Gesellschaftsbesitzes wie dem des Privatbesitzes vertreten sind. Ebenso müssen die beiderseitigen Anwesen hinsichtlich ihrer natürlichen Bodenverhältnisse, ihrer Verkehrs- und Absatzverhältnisse, überhaupt ihrer Lage nach vergleichbar sein. Das wird am besten dadurch erreicht, dass die Anwesen immer paarweise in derselben Gegend ausgewählt werden.

Der Einfluss, den der Übergang eines ehemaligen privaten Anwesens in den Gesellschaftsbesitz auf seinen Zustand ausübt, kann sich natürlich bei den Erwerbungen der Gesellschaften aus jüngster Zeit nur erst wenig geltend machen. Deshalb musste das entsprechende Material aus älteren Erwerbungen gewählt werden, und wurde als Grenze ein wenigstens 10-jähriger Gesellschaftsbesitz angenommen.

Die bei der Auswahl der Anwesen zu befolgenden Grundsätze wurden in folgender Anweisung niedergelegt.

„Die Auswahl der Gesellschafts- und privaten Anwesen für die anzustellenden Spezialuntersuchungen soll in jedem dafür bestimmten Gemeindebezirk folgendermassen vorgenommen werden: Zunächst wird ein Verzeichnis aller Anwesen aufgestellt, die sich wenigstens 10 Jahre im Eigentumsbesitz der Gesellschaften befinden. Wenn ihre Anzahl grösser ist, als es die Statistik erfordert, wird nach den Ordnungsnummern des amtlichen Kataster-Verzeichnisses das je *n*:te Anwesen ausgeschlossen. In Übereinstimmung mit den Umfragen am Ort werden dann die jeden dieser gewählten Gesellschaftsanwesen unmittelbar angrenzenden privaten Anwesen aufgezeichnet und aus ihnen dasjenige als Vergleichsobjekt gewählt, das der Flächengrösse nach dem Gesellschaftsanwesen am nächsten kommt. Hat ein Gesellschaftsanwesen in demselben Gemeindebezirk keinen privaten Grenznachbar, oder sind diese schon als Vergleichsobjekte für andere Gesellschaftsanwesen gewählt worden, wird es als Material verworfen und von der Untersuchung ausgeschlossen. Ebenso werden private Anwesen, die sich früher im Gesellschaftsbesitz befanden, ausgeschlossen. Ist ein Gesellschaftsanwesen seit langer Zeit mit einem oder mehreren unmittelbar daran grenzenden anderen von ebenfalls mindestens 10-jähriger Dauer des Gesellschaftsbesitzes zusammen bewirtschaftet, sodass die Grenzen verwachsen sind und draussen nicht mehr unterschieden werden können, werden sie zusammen in die Untersuchung einbezogen. Es wird dann möglichst auch aus den angrenzenden privaten Anwesen eine gleiche Anzahl gewählt, sodass jedem Gesellschaftsanwesen des Komplexes ein annähernd ebenso grosses privates entspricht“.

Wahl der Anwesen für die Spezialuntersuchungen.

(Finnischer Text S. 87—119).

Sie wurde in den 5 Gemeindebezirken Multia, Heinävesi, Sulkava, Ruokolahti und Luumäki gemeinsam von den zuständigen Agronomen und Forstmeistern vorgenommen.

Ein Verzeichnis aller nach dem vorigen Abschnitt (vergl. S. 181) für die Untersuchung in Frage kommenden Anwesen ist in den Tabellen auf S. 88 bis 119 gegeben. Darin sind die Namen der für die Untersuchung ausgewählten Anwesen durch fetten Druck hervorgehoben. Wo aus besonderen Gründen ein eigentlich nicht für die Untersuchung gewähltes Anwesen dennoch untersucht wurde, ist es durch gesperrten Druck des Namens bezeichnet, während solche Anwesen, die zwar ausgewählt aber aus irgend einem Grunde doch nicht untersucht sind, mit eckigen Klammern umgeben sind. Runde Klammern bedeuten, dass die eingeschlossenen Namen nicht in den öffentlichen Büchern sondern nur im Volksmunde existieren.

Die Tabellen erstrecken sich über je 2 Seiten. Die erste Seite (mit gerader Seitenzahl) ist in 2 Teile geteilt, von denen der linke die Gesellschaftsanwesen (Yhtiötilat), der rechte die privaten (Yksityistilat) enthält. Jeder dieser Teile enthält in der ersten Spalte den Namen der Siedelung (Ortschaft, Kirchspiel), in der zweiten die Nummer der Anwesen in den Grundbüchern, in der dritten den Namen des Anwesens (Tilan nimi), in der vierten seine Flächengrösse (ala) in vollen ha. So ist z. B. nach S. 96 aus dem Kirchspiel Lohilahti das Gesellschaftsanwesen Lohikoski (N:o 13 des Grundbuches, 437 ha) gewählt und untersucht und als Gegenstück dazu aus demselben Kirchspiel das private Anwesen Pölkkyneimi (N:o 12 des Grundbuches, 140 ha), während die anderen in Frage kommenden privaten Anwesen Niemelä bis Lehikko nicht gewählt und untersucht sind. — Die ungeraden Seiten enthalten Bemerkungen und Erläuterungen, hauptsächlich zur Erklärung der getroffenen Wahl bezw. der Abweichungen davon.

Lage und Grösse der untersuchten Anwesen.

(Finnischer Text S. 123—127).

Die Verteilung derselben über das ganze Untersuchungsgebiet geht aus den Kartogrammen I bis V und den zugehörigen Tabellen auf S. 124 bis 128 hervor.

Die Kartogramme enthalten die untersuchten Gesellschaftsanwesen (Yhtiötila) in violetter Farbe, die privaten (Yksityistila) in roter. Die übrigen Signaturen sind 1) Kunnan rajat = Gemeindebezirksgrenzen, 2) Vesistö = Wasserflächen, 3) Maantiet ja Kyläntiet = Landstrassen und Gemeindewege, 4) Rautatiet = Eisenbahnen.

Die Kreise stellen im Masstab der Karten (1:400 000) die Gesamtläche des Anwesens dar. Sie ermöglichen also einen unmittelbaren Vergleich mit der Gesamtläche der Gemeindebezirke.

Die in die Kreise eingedruckten Zahlen bedeuten dieselben Nummern der Anwesen, wie sie in den Tabellen und in der Darstellung der unmittelbaren Untersuchungsergebnisse zur Anwendung gekommen sind. Wenn als Gegenstück zu einem grösseren Anwesen der einen Besitzgruppe eine Mehrzahl kleinerer aber benachbarter Anwesen der anderen Besitzgruppe untersucht ist, so sind die letzteren mit kleinen lateinischen Buchstaben neben den Ordnungsnummern bezeichnet (z. B. auf Kartogramm II. Heinävesi, rot 15 a bis 15 e als Gegenstück zu violett 15).

Die zweiteiligen Tabellen enthalten in der linken Hälfte die Gesellschaftsanwesen, in der rechten die privaten. Jede Hälfte gibt in der ersten Spalte die Ordnungsnummern der Anwesen, in der zweiten ihre Namen, in der dritten ihre Gesamtläche, in der vierten und fünften die Acker- und Wiesenfläche, in der sechsten und siebenten die Wald- und Unlandfläche. Die Anmerkung 1 auf S. 125 bedeutet, dass nur der Wald, die Anmerkung 2 dass nur die Landwirtschaft untersucht ist. Anmerkung 3 sagt, dass in der Gesamtläche auch Wasserfläche enthalten ist.

Wo in runden Klammern ein zweiter Name hinzugefügt ist, ist dieser nicht officiell sondern nur im Volksmund. Wo Zahlen fehlen, sind die betreffenden Äcker, Wiesen, Wälder u. s. w. nicht untersucht.

Wo bei einer Gruppe von Anwesen die Gesamtzahlen in Klammern eingeschlossen sind, bedeutet dies, dass jedes der mit Buchstaben bezeichneten Grundstücke für sich untersucht ist (z. B. S. 125. Gesellschaftsanwesen 1, privat 15).

Wo dagegen die einzelnen Anwesen einer Gruppe eingeklammerte Zahlen haben, bedeutet dies, dass die Forstwirtschaft für jedes für sich, dagegen die Landwirtschaft für alle zusammen untersucht ist (z. B. S. 126, Gesellschaftsanwesen 4).

Übersicht über die landwirtschaftlichen Verhältnisse der untersuchten Gemeindebezirke.

(Finnischer Text S. 131—160).

Nach Beendigung der Einzeluntersuchungen fertigten die Agronomen programmgemäss eine solche Übersicht für jeden der untersuchten Gemeindebezirke an. Ihr Inhalt wird in folgendem kurz wiedergegeben. Die einleitenden physisch-geographischen Angaben sind aus *Suomen Kartasto* entnommen. Die statistischen Angaben über die Bevölkerungsdichte, relative Grösse der Acker- und Wiesenflächen, sowie Schwendacker stammen aus *Suomen tilastollinen vuosikirja, 1918*, tab. 10 und aus *Suomen virallinen tilasto, Maatalous 1910*. Aus letzterer Quelle sind auch die Angaben über die Grösse der natürlichen Wiesen entlehnt.

Multia.

Der Gemeindebezirk Multia, im südlichen Teil des Regierungsbezirkes Vaasa, liegt auf einer Wasserscheide, dem Rücken Hämeenselkä, 150—200 m über dem Meere. Er ist eine typische Moränenlandschaft mit Hügeln und Wällen, zwischen denen sich Moore hinziehen. Seen gibt es nur wenige.

Der Untergrund ist Granit, der darauf lagernde Moränenboden mager und kalkarm. An den Fuss der Geschiebewälle schliessen sich ausgedehnte Sandebenen an. Zusammenhängende Lehmgelände sind nicht vorhanden. Lehm kommt nur stellenweise an den Wasserläufen vor. Der Untergrund der zahlreichen Moore besteht aus Sand und Moränenboden.

Das Klima wird sowohl durch das nahe Meer wie durch das Binnenland geprägt. Die Niederschlagsmenge beträgt um 600 mm jährlich.

Die Verkehrsverhältnisse sind sehr unentwickelt. Eisenbahnstationen liegen nicht näher als 20 km. Die Wegeverhältnisse sind sehr schlecht. Im nördlichen Teil giebt es überhaupt keinen mit Wagen befahrbaren Weg. Von und nach den dort gelegenen Siedelungen müssen im Sommer alle Waren auf dem Rücken getragen werden.

Multia ist dünnbevölkert, mit nur 5,3 Einwohner per qkm. Nur 2,0 % des ganzen Flächeninhalts bestehen aus Äckern, 1,2 % aus Wiesen. Neben je 100 ha Feldern waren noch 2,2 ha Schwendland vorhanden. Vergleichende Zahlen über Besiedelung und Anbau in den Nachbargemeinden finden sich auf S. 133.

Die Anwesen sind der Zahl nach gering, der Fläche nach gross, mit ausgedehnten Wald- und Mooregebieten.

Der Waldreichtum zusammen mit der schwach entwickelten Landwirtschaft ist die Hauptursache für die Grunderwerbungen der Industrie. In den abgelegenen Teilen ist fast der ganze Grundbesitz in die Hände der Aktiengesellschaften übergegangen.

Die Höfe liegen meist auf Anhöhen, in der Umgebung der Gebäude und an den Hängen die steinigen Äcker, die schwer zu bearbeiten sind. Moderne Landwirtschaftsmaschinen sind deshalb nicht in Gebrauch, vielmehr pflügt man noch mit dem hölzernen Hakenpflug.

Früher, als die Schwendkultur noch allgemein in Gebrauch war, brannte man auch viel Moor. Diese Art von Moorkultur gab nur wenige Getreideernten. Die Äcker gingen bald in schlechte Wiesen über. Neuerdings hat man solche verfallenen Moorflächen wieder in Kultur genommen, entwässert, mit humosem Sand überdeckt und mit Hafer oder Gras besät. Oft macht doch die Bestellung viel Mühe, weil die Moore meist so tief gebrannt sind, dass die Steine des darunterliegenden Moränenbodens in die Krume hineinragen.

Auf den mageren, sandigen und steinigen Äckern gedeihen nur Roggen, Kartoffeln und Gerste gut, wenn der Düngerzustand gut ist. Hafer, Klee, Heu, Hülsenfrüchte und Hackfrüchte wachsen dagegen schlecht. Der Mineralboden enthält zu wenig Phosphor. Den Moorböden wieder fehlt Kali und kann ihnen, weil Lehm in erreichbarer Nähe nicht vorkommt, höchstens durch Kunstdüngung zugeführt werden. Die Sandäcker werden deshalb meist nur mit Moder aus den Mooren, die Mooräcker mit Sand verbessert. Kunstdüngung wird namentlich auf den Höfen der Aktiengesellschaften zu Hilfe genommen. Im übrigen düngt man mit Stalldünger auf den Sandäckern und anfangs auch auf Mooräckern.

Die Entwässerung der Äcker ist im allgemeinen schlecht. Oft fehlen sogar Grenzgräben, sodass die Äcker an den Hängen im Frühjahr durch Schmelzwasser überflutet werden. Den Mooräckern dagegen fehlt es an Stauvorrichtungen, sodass sie oft zu trocken werden, zumal wenn die Ackerbreiten schmal sind und die Gräben dicht bei einander liegen.

Auf dem festen Boden ist die alte Dreifelderwirtschaft noch üblich, meist mit 5 bis 7 jährigen Heuschlägen kombiniert. Nur hie und da ist man zur

Wechselwirtschaft übergegangen. Auf den Mooren wird nur Hafer und Heu, hin und wieder auch einmal Roggen und Turnips angebaut. Schwendwirtschaft wird namentlich noch in den abgelegenen Teilen ausgeübt. Auf den gebrannten Flächen wird meist 2 Jahre Roggen, hin und wieder auch Gerste gebaut. Für manche Höfe haben die Schwendäcker das ganze Brotgetreide geliefert.

Früher war es üblich, geeignete Stellen zu natürlichen Wiesen zu machen. Jetzt verwendet man nur noch auf Höfen, die nur wenig Kunstwiesen oder Heuschläge haben, Arbeit auf diese oft abgelegenen Naturwiesen. Meist hat man sie zu Wald oder Weideflächen werden lassen, oder sie unter den Pflug genommen, wenn der Boden gut genug war.

Die Viehhaltung ist rückständig, die Ställe meist schlecht und eng, die Fütterung ungleichmässig und planlos. Die Futtermittel werden im Frühjahr oft knapp. Gekauftes Kraftfutter ist eine Seltenheit. Während des Winters ist für Pferde und Kühe Timoteheu mit Heu von sauren Wiesen das hauptsächlichste Futter. Während des Sommers sucht sich das Vieh das Futter im Walde selbst, besonders auf Mooren und verlassenen Schwenden. Der Milchtrag der Kühe ist deshalb auch gering. Mehr als 2 mal wird auch im Winter nicht gemolken.

Die Milch wird fast auf allen Höfen zentrifugiert und zu Butter gemacht, wovon ein Teil an den nächsten Landhändler verkauft wird. Eine Genossenschaftsmeierei bestand einige Zeit in dem Kirchdorf Multia, ist jetzt aber in privaten Besitz übergegangen.

Im Vergleich zur Ackerfläche ist der Bestand an Rindvieh recht gross. Pferde gibt es in hinreichender Zahl. Auch Schafe werden viel gehalten, ebenso Ziegen in den abgelegeneren Teilen des Bezirks. Doch haben die Gesellschaften auf ihren Anwesen die Ziegen im Interesse des Waldes abgeschafft. Geflügel wird nur wenig gehalten.

Trotz der starken Viehhaltung ist die Düngewirtschaft eine unpflegliche. Die Ställe haben gewöhnlich kein Fundament und sind ohne zweckmässige Einrichtungen für die Verwahrung des Dungs.

Die Baulichkeiten der Höfe stehen meist planlos durcheinander und sind, was ihre Grösse anbelangt, sehr verschieden. So eng und mangelhaft die Stallungen sind, so verschwenderisch sind oft die Wohnhäuser. Manche Höfe haben besondere Häuser, die nur bei festlichen Gelegenheiten benutzt werden, im übrigen aber kalt und leer stehen. Die Unterhaltung der Gebäude lässt gewöhnlich viel zu wünschen übrig. Bei den Wohnhäusern sind in der Regel Küchengärten vorhanden, Obstgärten doch nur ausnahmsweise. Der landwirtschaftliche Verein der Sägewerksbesitzer hat indessen auf den Gesell-

schaftsanwesen den Gartenbau durch Unterstützung und Beratung mit Erfolg zu heben versucht.

Ausser dem schon erwähnten Hakenpflug besteht das Inventar allgemein nur noch aus der Strauchegge, namentlich bei den noch schwendenden Bauern, und aus Federeggen. Sä- oder Erntemaschinen, Roll- und Spateneggen fanden sich so gut wie nirgends. Nur wenige Dreschmaschinen mit Göpelantrieb waren vorhanden.

Im grossen und ganzen steht also die Landwirtschaft im Gemeindebezirk Multia auf einen primitiven Standpunkt, was aus der Ärmlichkeit der Natur und den schlechten Verkehrsverhältnissen zu erklären ist. Damit hängt auch eine starke Auswanderungslust zusammen. Trotz der spärlichen Bevölkerungsdichte ist die Not doch ein jährlicher Gast auf vielen Höfen.

Heinävesi.

Der Gemeindebezirk Heinävesi, im Nordosten des Regierungsbezirks Mikeli, liegt durchschnittlich 100—150 m über dem Meere und ist eine besonders zerrissene, hügelige Moränenlandschaft auf Schiefer als Grundgestein. Bei dem tief gelegenen Kermajärvi steht doch Granit an. In die Moränenlandschaft sind einzelne Geschiebewälle und Sandebenen eingestreut. Ein Lehmgebiet liegt nordöstlich von Kermajärvi. Sonst kommt Lehm nur zerstreut an den Wasserläufen vor. Moore sind stellenweise recht reichlich vorhanden und liegen fast immer auf Sand- und Geschiebeböden. Bemerkenswert ist der Reichtum an Seen, die alle in der Richtung von Nordwesten nach Südosten langgestreckt sind.

Das Klima ist Binnenlandsklima, die jährliche Niederschlagsmenge 500—550 mm.

Die nächsten Städte sind Kuopio, Joensuu und Savonlinna, auf die sich im Sommer ein reger Dampfbootverkehr einstellt. Bis zur nächsten Eisenbahn sind es mehrere Meilen. Doch durchziehen mehrere gute Landstrassen den Bezirk, und kann man im Sommer nach den meisten Siedelungen per Wagen kommen.

Die Bevölkerung ist dünn und wohnt zerstreut. Grössere zusammenhängende Siedlungsgebiete kommen nicht vor. 1908 fanden sich per qkm 8,5 Einwohner. Die landwirtschaftlich genutzte Fläche beträgt nur 5,4 % der Gesamtfläche, davon 2,8 % Äcker und 2,6 % Wiesen. Schwendwirtschaft ist noch verhältnismässig verbreitet. Neben je 100 ha Ackerland waren 1910 noch 5,5 ha Schwendland vorhanden. Vergleichszahlen über Bevölkerungs-

dichte und Anbauverhältnisse der Nachbarbezirke finden sich auf S. 139 und 140.

Der Staat besitzt im Bezirke ausgedehnte Wälder. Davon stammt ein Teil von Siedelungen, die von den Eigentümern dem Staate zurückverkauft sind. Aus den Höfen hat der Staat dann Kleinsiedelungen gemacht. Auch die Aktiengesellschaften haben oft nur die Waldflächen von den Bauerngütern erworben, oder die Höfe ohne Wald weiter verkauft oder zu Kleinsiedelungen gemacht. Die Gemeinde Heinävesi selbst besitzt 6 Anwesen mit zusammen 1250 ha.

Der Besitz der Aktiengesellschaften ist besonders gross, namentlich in den abgelegeneren Teilen, wo sie einzelne Siedelungen ganz und gar beherrschen. Oft haben Bauern, die durch Erbschaft oder Kauf Eigentümer mehrerer Anwesen geworden, einen Teil davon an die Aktiengesellschaften abgestossen, weil sie das Ganze nicht bewirtschaften konnten und die von ihnen eingesetzten Wirtschaftler und Häusler die Höfe verfallen liessen. Diese betrieben hauptsächlich Schwendwirtschaft und schädigten dadurch den Waldbestand recht erheblich. Sobald die Höfe in den Besitz der Aktiengesellschaften übergingen, verboten diese das Schwenden, was wieder fördernd auf die Landwirtschaft, insbesondere die Moorkultur einwirkte.

Die Zahl der selbständig wirtschaftenden Häusler ist zurückgegangen, teils weil die Bauern nach Einrichtung von Genossenschaftsmeiereien ihre Viehherden vergrösserten und deshalb zur Vermehrung der Heuproduktion auch die Felder und Wiesen der Häuslerstellen benötigten, teils weil die Steigerung des Waldwertes es unvorteilhaft erscheinen liess, die Schwendwirtschaft der Häusler weiter zu dulden. Dagegen vermehrte sich die Zahl der keine eigene Landwirtschaft treibenden Hintersassen und Mietsleute auf den Bauernhöfen sehr stark. Meist besitzen diese Insassen eine Kuh, die mit der Heerde des Bauern weidet, und leben im übrigen von Lohnarbeit, sowohl beim Bauern wie in den Staats- und Gesellschaftswäldern.

Die Landwirtschaft ist auch in Heinävesi primitiv, weil die Äcker meist mager und steinig sind und nur mit dem altertümlichen Hakenpflug und der Strauchegge bearbeitet werden können. Die abgelesenen Steine sind oft zu Einfriedigungswällen zusammengetragen. Auch werden die Äcker deshalb aus der Hand besät. Die Abwässerung der Felder durch Gräben ist mangelhaft, sodass die Saaten im Frühjahr durch Nässe leiden. Hin und wieder trifft man doch auf einfache aus Steinen zusammengesetzte Drainagen. Ohne reichliche Stalldüngung sind die Erträge sehr gering. Neben Dung wird Moorschlamm auf die Sandäcker gegeben. Kunstdünger erhalten die Äcker auf festem Boden nicht, ebenso wenig Lehm, da dieser fast überall fehlt.

Die Behandlung der Brachfelder ist sehr mangelhaft und die Folge eine starke Verunkrautung. Auf vielen Höfen benutzt man in den Ställen auch Waldstreu, die doch in der Nachbarschaft von Sägewerken durch Sägemehl und stellenweise durch Torfstreu verdrängt ist. Die Düngerpflüge lässt viel zu wünschen übrig. Düngerstellen mit undurchlässigem Boden kommen nicht vor. Nur auf einigen neuerlich angelegten Häuslerstellen finden sich überdachte und durch Wände geschützte Dunggruben.

Das Interesse für Moorkultur ist ganz neueren Datums. Für Hafer- und Heubau hat man oft alte verfallene Mooräcker, die zu stark gebrannt waren, durch Übersandung und Entwässerung wieder in Stand gesetzt. Mineraldüngung ist aber nur in geringem Umfang in Gebrauch. Dagegen düngt man mit Stallmist und in der Nachbarschaft der Dampferanlegestellen mit Holzasche, die von den nur mit Holz gefeuerten Dampfern billig zu haben ist. Die Heuschläge lässt man im allgemeinen viel zu alt, bis zu 10 Jahre alt werden. Sie vermoosen dann und bestocken sich an den Gräben mit Büschen, die die Gräben verschliessen. Die Besitzer haben dann oft neben den Buschreihen neue Gräben aufgepflügt und dadurch die Feldflächen stark verschmälert. Unter der Einwirkung der örtlichen landwirtschaftlichen Gesellschaften haben sich jedoch hie und da auch rationellere Moorkulturen entwickelt.

Auf dem festen Boden ist in Heinävesi allgemein noch die alte Dreifelderwirtschaft in Gebrauch, in manchen abgelegenen Siedelungen sogar eine Vierfelderwirtschaft mit Brache, Roggen, Brache, Frühfrucht, also mit 2 ganzen Bracheschlägen. Stellenweise findet sich auch eine einfache Form von Wechselwirtschaft mit Brache, Roggen, Hackfrüchten oder Faserpflanzen, Gerste oder Hafer, also mit 4 Schlägen. Daraus hat sich auf einigen Gesellschaftshöfen folgende vollkommenere Fruchtfolge entwickelt: Grünfutter, Roggen, Hackfrüchte, Gerste. Roggen und Gerste werden nur als Winterfrucht gebaut. Auf Schwendäckern baut man vielfach auch Stoppelrüben. Hülsenfrüchte gedeihen schlecht. Doch werden Erbsen, Peluschken und Wicken hie und da mit Hafer als Mengfrucht grün geerntet und trocken verfüttert. Klee gedeiht wegen Lehmmangels auch nur schlecht.

Recht bedeutend ist noch der Heuertrag von natürlichen Wiesen, die oft weit ab von den Höfen liegen. So finden sich in Heinävesi neben je 100 ha Kulturboden noch 90 ha an natürlichen Wiesen, die meist auf Schwendländereien und verlassenen Mooräckern entstanden sind. Aber auch die Moor- und Seeufer tragen solche Naturwiesen. Das Heu wird auf hohen mit Gattern umgebenen Gestellen aufgestakt und erst im Winter mit Schlitten zum Hofe gefahren. Zur Verbesserung solcher natürlicher Wiesen wird so gut wie nichts getan. Ihre Erträge sind allein von der Witterung abhängig.

Die Gartenzucht ist sehr bescheiden, Obstzucht so gut wie unbekannt. In den Küchengärten zieht man hauptsächlich Kohl, Beten, Moorrüben und Zwiebeln.

Der Pferdeschlag ist gut, und wird der Zucht viel Interesse entgegengebracht. So findet man viele Stammbuchtiere. Auch besteht ein Pferdezuchtverein im Bezirke. Der Rindviehschlag dagegen ist noch stark gemischt. Doch wiegt der ostfinnische Landschlag vor, von dem es auch reine Heerden giebt. Ebenso finden sich Stammbuchtiere und ein wachsendes Interesse für die Zucht. Der Milchertrag entspricht dem Mittel des Regierungsbezirks. Viele Höfe hatten 1916 einen Ertrag von über 2,000 kg mit hohem Fettgehalt. Schafe werden nur für den eigenen Bedarf gehalten. Dagegen ist die Schweinehaltung recht gross. Ziegen fehlen und Geflügel ist selten.

Während des Sommers ernährt die Waldweide das Vieh, im Winter lebt es in der Hauptsache von Heu. Die Fütterung war früher noch recht primitiv und ungleich. Neuerdings wird durch Konsulenten und Vereine eine Verbesserung mit Erfolg angestrebt.

Die Milch wird gewöhnlich auf den Höfen verbuttert und ein Teil der Butter verkauft. Günstiger gelegene Höfe führen ihre Sahne oder auch Vollmilch an die Genossenschaftsmeiereien ab, zu denen noch ein Paar private Meiereien gekommen sind, die die Aktiengesellschaften errichtet haben.

Die Wohnhäuser sind recht anspruchslos und oft in schlechtem Unterhaltungszustand, ausgenommen doch auf den im Besitz der Aktiengesellschaft Hackman & C:o. befindlichen Höfen, wo viel dafür getan ist. Die Stallungen sind meist eng und dunkel. Die Kuhställe haben gewöhnlich Holzboden und sind in Stände eingeteilt. Cementierte Tröge und automatische Tränkvorrichtungen fanden sich unter 60 Höfen nur auf zweien.

Das Inventar besteht, wie schon erwähnt, im allgemeinen nur aus dem Hakenpflug und der Strauchegge. Dreschwerke fanden sich nur bei einzelnen fortgeschritteneren Wirten, ebenso eiserne Pflüge, Scheiben- und Spateneggen. Sämaschinen waren nur für Heu und Turnips hie und da im Gebrauch, Heuerntemaschinen doch häufiger.

An Arbeitskräften steht meistens nur die Familie des Wirtschafters zur Verfügung, die selten durch gedungenes Gesinde vermehrt ist, ausserdem zu Arbeiten verpflichtetes Mietsvolk und Tagelöhner. Der gute Verdienst in den Wäldern erschwert es jedoch, im Winter diese Arbeitskräfte für die Landwirtschaft zu behalten, und im Frühjahr und Sommer konkurrieren Flösserei und die Aufarbeitung von Brennholz.

Eine für statistische Zwecke brauchbare eigene Buchführung fand sich nirgends, abgesehen von einigen Höfen der Aktiengesellschaften. Die Höfe,

die einem Kontrollverein angehören, haben doch eine von dem Vereinsbeamten geführte Buchführung, und auch in dieser Beziehung standen die Gesellschaftsanwesen über denen der Bauern.

Das Vereinsleben zeigt gute Ansätze, was fördernd auf die Landwirtschaft einwirkt. Auf Kosten der Landwirtschaftsgesellschaft der Sägewerksbesitzer wurden einige Häusler zur Ausbildung nach Dänemark geschickt, die dann in der Heimat einen Verein zur Abhaltung von Wettbewerben und Schauen gründeten. Auch eine Genossenschaftskasse ist von Häuslern errichtet worden.

Im allgemeinen ist demnach der Bezirk Heinävesi trotz seiner kargen Bodenverhältnisse und oft wenig günstigen Verkehrsverhältnisse doch in einer erfreulichen Entwicklung begriffen. Aber es finden sich darin auch Gebiete, deren ungünstige Boden- und Verkehrsverhältnisse der Entwicklung der Landwirtschaft hindernd im Wege stehen und wo die Bevölkerung ohne Arbeitsverdienst in den Waldungen vielfach in grosser Armut und Not leben würde.

Sulkava.

Der Gemeindebezirk Sulkava, im östlichen Teil des Regierungsbezirks Mikkeli, erstreckt sich längs des 76 m über dem Meere gelegenen Saimasees. Die Inseln und Strandpartien erheben sich nicht höher als bis 100 m Meereshöhe, das feste Land liegt zwischen 100 und 150 m. Die Landschaft ist im grossen ganzen flach, wenn auch durch sanfte Hügel und niedrige Klippen unterbrochen. Auch wird sie durch viele Moore, zahlreiche Buchten des Saima und langgestreckte, kleinere Seen vielfach zerschnitten.

Über dem aus Migmatit-Gneis und Granit bestehenden Grundgestein liegt Geschiebeboden, meist steinige, magere Moränen, im Osten des Kirchdorfes auch Geschiebewälle mit anschliessenden Sandebenen. Lehm ist selten, der Untergrund der Moore vorwiegend Moränen- und Sandboden, stellenweise doch auch Lehm.

Das Klima ist durch den Einfluss der grossen Wasserflächen des Saimas temperiert. Die Niederschlagsmenge beträgt 550—600 mm im Jahre.

Die Verkehrsverhältnisse sind im Sommer infolge des lebhaften Dampfbootverkehrs mit den Städten Savonlinna und Lappeenranta recht gut, im Winter doch erschwert. Bis zur nächsten Eisenbahnstation sind es 20 km. Für die Landwirtschaft ist dies doch von untergeordneter Bedeutung, weil ihre Produktion den Bedarf der Bevölkerung kaum übersteigt. Eine Genossenschaftsmeierei hat sich deshalb auch nicht halten können.

Die Bevölkerungsdichte ist 10,9 Einwohner per qkm, die angebaute Fläche

9,5 % des Flächeninhaltes, davon 5,2 % Äcker und 4,3 % Wiesen. Neben je 100 ha Acker fanden sich noch 2,4 ha Schwendland. Über die Verhältnisse der Nachbarbezirke geben die Zahlen auf S. 149 und 150 Aufschluss.

Fast alle grösseren Bauernhöfe befinden sich im Besitz der Aktiengesellschaften. Die meisten tüchtigeren Landwirte sind fortgezogen. Dafür hat sich andererseits aber infolge guten Verdienstes bei der Waldarbeit auch die Landwirtschaft auf den Anwesen der Aktiengesellschaften gehoben. Aus den früheren russischen Donationsgütern (Lohikoski) hat der Staat durch Parzellierung teils selbständige Bauernhöfe, teils Staatsforsten gemacht.

Die auf hartem Boden liegenden Äcker sind meist sandig. Vor 40 bis 50 Jahren betrieb man auch Moor- Brandwirtschaft in grossem Umfang. Auf diesen Flächen ist neuerdings eine modernere Moorkultur wieder aufgenommen.

Als Betriebsform ist überall noch die alte Drei- auch Vierfelderwirtschaft üblich. Ansätze zu einer rationelleren Wechselwirtschaft sind kaum zu verspüren. Die früher sehr verbreitete Schwendwirtschaft ist dagegen stark zurückgegangen.

Natürliche Wiesen liefern auch hier noch einen beträchtlichen Teil der Heuernte, trotz ihrer oft sehr grossen Abgelegenheit.

Geschulte Landwirte sind selten. Nicht einmal Volkshochschulen werden besucht. Doch haben mit Unterstützung der Landwirtschaftsgesellschaft der Sägewerksbesitzer mehrere Häusler Gegenden mit intensiverer Wirtschaft nicht ohne Erfolg besucht. Ebenso sind auf die Höfe der Gesellschaften von auswärts oft fortgeschrittene Landwirte als Pächter zugezogen, während die als Pächter auf ihren früheren eigenen Höfen verbliebenen Gemeindeinsassen gewöhnlich ihre Betriebe verfallen lassen.

Im allgemeinen lässt also der wirtschaftliche Zustand der Anwesen im Gemeindebezirk viel zu wünschen übrig, obwohl die Bedingungen für Fortschritte nicht ungünstig sind. Letzteres macht sich auch auf einzelnen Höfen, insbesondere auf denen der Gesellschaften, geltend.

Ruokolahti.

Im nördlichen Teil des Regierungsbezirks Viipuri am östlichen Strande des Saima gelegen erhebt sich der Gemeindebezirk Ruokolahti bis zu 150 m über den Meeresspiegel. Er wird durchgezogen durch die beiden parallel zu einander von Südwest nach Nordost verlaufenden Höhenrücken (Randmoränen) Salpausselkä, die wieder durch kleinere Geschiebewälle hie und da

verbunden sind. Dadurch ist die Landschaft stark eingeschnitten und durch viele Moore und Seen unterbrochen.

Das Grundgestein ist Migmatit-Granit und Gneis, stellenweise auch Schiefer. Es wird überlagert durch steinigen Moränenboden und den meist armen trockenen Boden der Geschiebewälle und anschliessenden Sandebenen. Lehm ist selten, nur zerstreut an den Wasserläufen und hie und da unter Mooren.

Die klimatischen Verhältnisse werden durch die grossen Wasserflächen des Saima gemildert. Die jährliche Niederschlagsmenge beträgt rd 500 mm.

Die Verkehrsverhältnisse sind infolge des lebhaften Dampfbootverkehrs im Sommer recht günstige. Aber auch im Winter ist die Stadt Lappeenranta leicht zu erreichen. Nur die östlichen und nördlichen Teile des Bezirks sind ungünstiger gestellt. In den zahlreichen industriellen Anlagen des Bezirks hat die Landwirtschaft gute Abnehmer für ihre Erzeugnisse. Während des Sommers herrscht auch ein starker Fremdenverkehr, der den Konsum noch steigert.

Die Bevölkerungsdichte beträgt 13,7 Einwohner per qkm, die angebaute Fläche 7,5 % der Gesamtfläche, davon 5 % Äcker, 2,5 % Wiesen. Neben je 100 ha Acker fanden sich noch 4,4 ha Schwendland. Vergleichende Angaben über die Nachbargemeinden finden sich auf S. 154 und 155.

Vor 25 Jahren war im Gemeindebezirk Ruokolahti fast alles Land noch im Besitz des Bauernstandes, wobei jedoch durch Erbteilung viel Kleinbesitz entstand. Um 1896—97 begann der Übergang in den Besitz der Aktiengesellschaften, die jetzt etwa 30 % des Gemeindebezirks zu eigen haben. Die Bewegung war besonders stark in den ärmsten und abgelegenen Teilen.

Die Höfe liegen meistens hoch, die Äcker deshalb meist auf steinigem, sandigem und ziemlich trockenem Boden an den umliegenden Hängen, während fruchtbare Moorniederungen oft unbenutzt blieben. Auch bei der Gemeinheitsteilung ist durch unbequeme Begrenzung der Anwesen viel gesündigt. Manche Anwesen sind stark parzelliert oder schmal und langgestreckt, die Bewirtschaftung deshalb kostspielig und zeitraubend.

Die alte Dreifelderwirtschaft ist noch fast überall in Brauch, ebenso wird noch viel Wald geschwendet. Dementsprechend ist der altertümliche Hakenpflug noch allgemein verbreitet.

An natürlichen Wiesen fanden sich neben je 100 ha Ackerfläche noch 50 ha, die in manchen Jahren recht gute Erträge geben, meist aber weit zerstreut und abgelegen liegen. 1916 erntete man von ihnen ebensoviel Heu wie von den Kunstwiesen und Grasschlägen zusammen.

Die Viehzucht ist noch sehr unentwickelt, die Rindviehrasse stark gemischt und minderwertig, die Erträge niedrig. Nur im westlichen Teil des Bezirkes

ist durch die Gründung eines Schauvereins ein Aufschwung eingeleitet. Zentrifugen sind wenig im Gebrauch, Meiereien unbekannt.

Nebenerwerbe sind Fischerei und Jagd. Geflügelhaltung ist nahezu unbekannt. Guten Verdienst geben Holzfällung und Holzabfuhr, für die meisten Pächter der Gesellschaften und selbständigen Bauern die wichtigste Einnahmequelle. Da es sich in Ruokolahti meist um Kleinbesitz handelt, in dem der Bauer ohne Knecht oder Tagelöhner allein mit seiner Familie alle Arbeiten bewältigen kann, fällt die Konkurrenz der Holzindustrie um die ländlichen Arbeitskräfte nicht so sehr ins Gewicht.

Die Baulichkeiten der Höfe, namentlich die Stallungen, sind altertümlich und schlecht unterhalten.

Das Geräteinventar ist recht primitiv.

Abgesehen von einigen grösseren Höfen ist also der Stand der Landwirtschaft im Gemeindebezirk Ruokolahti niedrig. Erst in den letzten Jahren hat man der Moorkultur, der Düngerpflüge, der Entwässerung, der Fruchtfolge mehr Aufmerksamkeit geschenkt. Die Entwicklungsmöglichkeit liegt auch hier in dem reichlichen Vorkommen von Mooren mit fruchtbarem Schlamm.

Luumäki.

Der Gemeindebezirk Luumäki im westlichen Teil des Regierungsbezirks Viipuri liegt 50—100 m über dem Meeresspiegel, der See Kivijärvi bei 73 m Meereshöhe. Ungefähr durch die Mitte des Bezirks zieht sich der äussere, durch den nördlichen Teil der innere Salpausselkä (Randmoränen). Zwischen beiden liegen zahlreiche kleinere Geschiebewälle. Das Gelände ist deshalb stark eingeschnitten. Zwischen die Hügel und Rücken sind Moore, im nördlichen Teil auch Seen und Bäche eingestreut.

Das Grundgestein ist Rapakivi-Granit, auf grossen Flächen von Sandebenen überlagert. An anderen Stellen herrscht Rapakivi-Grus vor. Lehm findet sich reichlich östlich und südlich des Kirchdorfes und längs der Wasserläufe. Die Moore bestehen vorwiegend aus Sumpfmoores.

Das Klima weicht von demjenigen Südfinnlands nicht wesentlich ab. Doch besteht südlich und nördlich des Salpausselkä ein bemerkenswerter Unterschied in der Niederschlagsmenge, nämlich südlich rd 750 mm, nördlich 600 mm jährlich.

Eine Eisenbahn durchschneidet den Bezirk. Zahlreiche Landstrassen sind vorhanden, die Verkehrsverhältnisse also günstig. Die nächste Stadt, Lappeenranta, ist auch auf dem Wasserwege zu erreichen.

Die Bevölkerungsdichte beträgt 10,6 Einwohner per qkm, die angebaute Fläche 8,3 ‰, davon 6,1 ‰ Acker, 2,2 ‰ Wiesen. Neben 100 ha Ackerfläche waren noch 3,7 ha Schwendland in Gebrauch. Vergleichende Zahlen über die Verhältnisse der Nachbargemeinden finden sich auf S. 158 und 159.

Die Höfe liegen gewöhnlich auf hohen Geschiebewällen oder Rundhöckern des Grundgesteins. Man hat sogar auf diesen letzteren Äcker urbar gemacht. Im allgemeinen liegt der Grund und Boden eines Hofes in vielen Parzellen weit zerstreut, sodass die Bewirtschaftung sehr erschwert ist. Dadurch wird bei den Besitzern auch die Neigung zum Verkauf, wenigstens der abgelegeneren Teile, stark gefördert.

Auf den mageren, trockenen und steinigen Feldern hat sich eine intensivere Landwirtschaft nicht entwickeln können. Allgemein ist die alte Dreifelderwirtschaft im Gebrauch, Schwendwirtschaft wird noch vielfach zu Hülfe genommen.

Auch die natürlichen Wiesen spielen trotz der oft sehr grossen Entfernungen vom Hof noch eine wesentliche Rolle. Neben je 100 ha Ackerfläche sind noch 36 ha davon vorhanden.

Die Viehwirtschaft ist entsprechend primitiv. Irgendwelche Schauvereine oder Meiereien giebt es nicht.

Die Baulichkeiten sind alt und schlecht unterhalten, besonders die Stalungen.

An Geräten benutzt man im allgemeinen nur den hölzernen Hakenpflug, Straucheggen und hölzerne Ackerschleifen. Erst in den allerletzten Jahren sind hie und da Federeggen, Spateneggen und andere modernere Geräte in Aufnahme gekommen.

Unter diesen Verhältnissen lebt die Landbevölkerung auch mehr vom Arbeitsverdienst in den Holzschlägen als von der Landwirtschaft.

Es muss aber hervorgehoben werden, dass die Entwicklungsmöglichkeiten für die Landwirtschaft im Gemeindebezirk Luumäki angesichts seiner guten Verkehrslage und der vielen anbauwürdigen aber noch unbenutzten Moore recht grosse sind.